לא למסחר
CONFIDENTIAL

מהדורה חדשה מפוארת ומאירת עינים

תלמוד בבלי

עוז והדר

מסכת ביצה

הגמרא וכל המפרשים מסודרים מחדש

רבבות הגהות וציונים ע"פ כתבי יד ודפוסים ישנים
ומראי מקומות חדשים על הדף

ועוד הרבה הוספות חשובות כמבואר במבוא

לא למסחר
CONFIDENTIAL

לא למסחר
CONFIDENTIAL

מהדורת פריעדמאן

עוז והדר

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ם הזה:

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ם ויש שלא באו רק על איזה מסכתות:

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ם או על גליון הדף:

א) **ממסכת כלה רבתי - השלמה** - מרובה בפרקים ובנוסחאות יתרות על הנדפסת בכל ספרי השי"ם. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ם בית נתן).

ב) **מסכתות קטנות נוספות:** מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"ם בשנת תרי"א).

ג) **חלופי גרסאות בש"ס** ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) **נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי** במסכת שקלים.

ה) **נוסחת הירושלמי** במסכת הוריות.

ו) **נוסחאות כתבי יד** במסכת סופרים.

ז) **נוסחא חדתא** למס' גרים מספר מראית העין להרוקח"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו הרוא.

ח) פיוט **רב האי גאון** ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) **- רב נסים** (גאון) בר **יעקב** ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] **- רבינו חננאל** בר **חושיאל** ז"ל (נ"כ מרבותיו של הרי"ף), לתני השי"ם.

יא) [כ"י] **- רבינו גרשון בר יהודה מאור הגולה** ז"ל (רבה דרבי הרשי') למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבר זבחים.

יב) **- רש"י** למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) **הרשב"ם העקרי** למס' ב"ב דף פ"ו, פ"ח, פ"ט, קל"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיורו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' **רבינו זרחיהו הלוי** ז"ל (רה"מ בעל המאור) למס' קנים.

טו) **- רבינו אברהם בר דוד** ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טו) [כ"י] **תוספות ר"י זקן** ז"ל, למס' קידושין (כך ייחסום לו רשמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בהן ספר הרמומה ומרבורו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' **רבינו שמשון משאנץ** (משאנצא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אבדהנינום. ועליו גלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) **תוספות הר"ש משאנץ** הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) **תוספות ישנים** למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' **ריב"ן השלם** למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר ויחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק והתספות והשגויים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם **נוסחת הריב"ן**.

כא) [כ"י] פי' **רבינו יצחק** בר **מלבי צדק** מימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' **רבינו יהודה** בר **בנימין הרופא** ז"ל ממשפחת **הענים** (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' **רבינו מאיר** (מהר"ם) **מרוטנבורג** ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קונט פירוש **מהר"ם מרוטנבורג** לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' **רבינו יונה החסיד מגירונדא** ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] **תוספות ר"י"ד** מאת רבינו **ישעיה די טראני** (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' נזיר.

כז) [כ"י] **תוס' חד מקמאי** למס' יבמות, והוא מיהו נכדו של **רבינו משלם** ז"ל. ובראש הספר כתוב בכתב ובדלי הרוקח"א ז"ל בזה"ל: "חדושי יבמות להר' מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבח, הוא הזה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. הרוקח"א מ"מ עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' **הרא"ש** ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקר הספרים של הרוקח"א ז"ל (והרוקח"א ז"ל הוהם עליו בעצם כ"י קדשו).

כט) **תוס' הרא"ש** ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) **פירוש הרא"ש** למסכת קנים תמיד ומדות:

לא) [כ"י] **תוספי הרא"ש** ז"ל למסכת נזיר.

לב) [כ"י] **שיטה מקובצת** לרבינו **בצלאל אשכנזי** ז"ל, קבוצת הגהות והדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' **רש"י האמתי** שמצא בכ"י תרה המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי השי"ם. (נעתקו מב"ק מגילון הש"ם שלו שנמצא בירושלים הוב"ב. והרוקח"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשבח בהלל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא ובינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל. ולמס' חולין נעתק בעצם ב"ק של תלמידו הנ"מ שלמה בר יהושע עדני הנ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעורנו בכ"י).

לג) **חכמת שלמה** (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי השי"ם, ולא נדפס רק בב' הי"ש תוצאה א' בשנת ושל"ה.

לד) [כ"י] **חדושי מהרש"ל** על הרא"ש למס' שבת עירובין ויומין.

לה) **פירש"י והנ"י** וכו' שעל **הרא"ש**, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שפ"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] **הגהות הב"ח** להלק"ת מהרא"ש.

לז) הגהות מס' **תמת ישרים**, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' **ברכת הזבח** ומס' **צאן קדשים** לסדר קדשים.

לט) **תפארת שמואל**, השגות על מהרש"א להג"מ **אהרן שמואל קאידנור** ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ם ברכת הזבח) (מלבר הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] **פסקי תוספות** למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי השי"ם ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] **נוסחאות ישנות בפסקי תוס'** שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' **קרבן העדה** למס' שקלים, להג"מ **דוד** ז"ל אבר"ק דעמויא.

מג) פי' הג"מ **חיים יוסף דוד אזולאי** ז"ל (מספרו כסא הדמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] **הוספות להגהות הגר"א** ז"ל. וכיותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כ"ק.

מה) **הגהות הגר"א** למשניות סדר טהרות (מלבר באורו שנמכר לקטן שנדפס בסוף).

מו) **מים טהורים** הגהות למסכת כלים להג"מ **יהודה ליב הלוי** עדיל ז"ל מ"מ מטלאגים (בעהמ"ם אפיקי יהודה).

מז) **הגהות ותקונים** בפי' הרא"ש למס' קנים מס' **יעיר קנו**.

מח) ספר **תקלין חדתין** על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ **ישראל** בהרש"ל ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת הוא.

מט) [כ"י] **נמוקי הגר"ב** הגהות על מהרש"א להג"מ **יהודה בברך** ז"ל אבר"ק סיגני (מלבר הדושו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר **בנין יהושע** על אבות דרבי נתן, מאת הרב **יהושע פאלק** ב"ר יצחק אייזק מלסא ז"ל.

נא) ספר **נחלת יעקב** למסכתות קטנות, מאת הרב **יעקב (יאקב)** ב"ר ברוך נימבורת ז"ל.

נב) **עין משפט, מסורת הש"ם, גליון הש"ם וציון ירושלים** כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) **הגהות** על פי' הרמב"ם והרש לסדר זרעים מהג"מ **שמואל פריינד** ז"ל מרייב פראג (בעהמ"ם זרע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] **לב חכמים** למסכת שטרות.

ואלה יולו על הש"ם בסוף המסכת:

נה) [כ"י] **פירוש קדמון** למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם "פירוש לא נודע למי".

נו) **אור זרוע הקצר** על מסכת יבמות, להג"מ **חיים מנוואשטט** בן הראי"ז ז"ל בעהמ"ם אור זרע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס ווינציאה).

נז) ספר **מהדורא בתרא למהרש"א**, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הנ"מ **משה** בר' יצחק בונם ז"ל אבר"ק לובלין.

נח) **חכמת מנוח**, חדושים מהג"מ **מנוח הענדיל** ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

נט) **מים חיים**, חדושים מהג"מ **יחזקיה די סילוא** ז"ל (בעהמ"ם פרי חדש).

ס) **כללי התלמוד**, להג"מ **חיים בנבנשתי** ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג).

סא) [כ"י] **הגהות ישנות** למס' גיטין שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס ווינציאה שנת רפ"ו.

סב) [כ"י] הדושי הנ"מ **משה** ב"ר אברהם ז"ל אבר"ק הוראנא (בעהמ"ם תפארת למשה).

סג) הגהות הנ"מ **נתן בורגיל** ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו הקן נתן).

סד) [כ"י] **באור הגר"א** ז"ל למס' ערכין ונקרא **יד אליהו**.

סה) [כ"י] **הגהות הדשות** מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבר אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] **באור הגר"א** למשניות **סדר טהרות** (מלבר אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הנ"מ בונם ז"ל משקלאב ונערתן ע"י הרה"ל ז"ל, והלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא כא"ר.

סז) ספר **אורח מישור** למס' נזיר, מהנ"מ **יוחנן** ב"ר **מאיר** ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הנ"מ **יחיאל היילפרין** ז"ל אבר"ק מינסק (בעהמ"ם סדר הדורות).

סט) [כ"י] הדושים והגהות מהנ"מ **יעקב עמדין** (הריעב"ץ) ז"ל (מעצם ב"ק מגליון הש"ם שלו).

ע) [כ"י הדושים מהנ"מ **גדליה ליפשיץ** ז"ל, על אחה מסכתות מב"ק, ומספרו **רגל ישרה** לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הנ"מ **ישראל ליפשיץ** ז"ל בעהמ"ם **תפארת ישראל** על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהנ"מ **צבי הירש ברלין** ז"ל (-נכד לבעל חכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהנ"מ **משה סופר** ז"ל אבר"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) **שדה צופים** על הרא"ש להנ"מ **בצלאל רנשבורג** ז"ל (בעהמ"ם הורה גבר).

עה) חדושים מהנ"מ **זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ** ז"ל (בעהמ"ם סדר משנה).

עו) חדושים מהנ"מ **ברוך פרענקל תאומים** ז"ל (בעה"מ ספר בריך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהנ"מ **יעקב צבי יאליש** ז"ל מרינוב (בעהמ"ם מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] **הגהות** למס' שבועות מהנ"מ **ליב ברלין** ומהנ"מ **נח חיים צבי** ז"ל (בעהמ"ם מעין החכמה).

עט) (כ"י) **מצפה איתן** להנ"מ **אברהם** ז"ל ממינסק (בעהמ"ם משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מב"ק על הנדפס בש"ס רפום זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהנ"מ **שלמה איגר** ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבר הגיל מעל"ר).

פא) חדושים מהנ"מ **צבי הירש חיות** ז"ל אבר"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] **קרני ראם** להנ"מ **אהרן משה טויבש** ז"ל אבר"ק יאמי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א והדושי נפ"ח (נוסף עתה מב"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו).

פג) [כ"י] **הגהות** בנו הנ"מ **שמואל שמעלקא טויבש** ז"ל אבר"ק יאמי.

פד) **ארץ צבי** הגהות על הגהות אשר"י מהנ"מ **יהודה צבי** ז"ל (בעה"מ שו"ת מגרת יהודה).

פה) [כ"י] **שער הלקוטות** הגהות מהנ"מ **ישכר** ז"ל בעהמ"ם פתחי שערים).

פו) [כ"י] **חדושי הרד"ל** מהנ"מ **דוד לוריא** ז"ל מביחאוו ישן (בעל הגהות על המדרש רבה ופרי"א וכו').

פז) [כ"י] **הוספות לחדושי והגהות הרש"ש.**

פח) [כ"י] חדושים מהנ"מ **יוסף חנינא ליפא מיחליש** ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהנ"מ **אשר הכהן** ז"ל אבר"ק שערשב (בעהמ"ם ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהנ"מ **שמחה** ז"ל אבר"ק דעמוי (בנו של הנ"מ צבי הי"ק ז"ל).

צא) [כ"י] **מלאכת יום טוב** מהנ"מ **יום טוב ליפמאן** ז"ל אבר"ק קאפולי (בעהמ"ם קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] **בן אריה** מהנ"מ **זאב בן אריה** ז"ל אבר"ק מעל.

צג) חדושים מהנ"מ **אליהו גוטמאכר** ז"ל אבר"ק גרידיץ (בעהמ"ם צפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהנ"מ **יצחק אייזיק חבר** ז"ל אבר"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהנ"מ **נחמיה ביריך** הלוי ז"ל מזטבראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] **מראה כהן** להנ"מ **בצלאל הכהן** ז"ל מרא פ"ק ווילנא (בעהמ"ם ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהנ"מ **אלעזר משה הלוי הורוויץ** שליט"א אבר"ק פינסק.

צח) [כ"י] **פורת יוסף** להנ"מ **יוסף** שליט"א מרא פ"ק ווילנא.

צט) **הגהות אמרות טהורות** על פי' הר"ם והרש והרא"ש לכל סדר טהרות להנ"מ **שמואל פריינד** ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] **השק שלמה** להנ"מ **שלמה הכהן** שליט"א מרא פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] **יפה עינים** להנ"מ **אריה ליב יעלין** שליט"א אבר"ק בילסק (בעהמ"ם קול אריה וכו') כולל מ"מ להלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופרי"א ופסק"ר, עם הערות והדושים בתלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להנ"מ **ליב ברלין** ז"ל ואחרים בשם הגר"ליב).

קב) [כ"י] **המתרגם** כולל באור מלות הלועזיות שבר"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והרש.

קג) **פסקי תוספות, ומסורת הש"ם, ועין משפט, ותורה אור**, שכל אלה נמצאו מאר בכל ספרי השי"ם, הוגהו ונתקנו בש"ם הזה ע"י גדולי התורה.

גם הוספנו בו: א) הגהות מספר **שיח יצחק** על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים "עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) **מראה מקומות** בפירשי"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) **ציוני הפרקים** של התוספתא בר"מ ובר"ש. ד) **שנוי נוסחאות** בהקדמת הרמב"ם בבי' ערבי. ה) **ציוני המסכתות** בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים הדותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם גלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו **ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל** אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ועמרהו בהגהות והדושים רבים בציונים ומ"מ, **הכל בעצם כתב ידו הקדושה** מראש הש"ם עד סופו. **חמדה גנוזה הזאת** מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שכבנו בעצרת הש"ם לבבור ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמציתם לעינים.

ביצה

ביצה לא תאכל. בו ביום בגמרא מפרש טעמא: שאור בבזית. משום דהני תלת מילי הוו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדדי ובגמרא[ב] מפרש טעמייהו: בבכותבת. תמרה: יחפור בדקר. פיל"ל בלע"ז: ומודים שאם שחט כו'. כדמפרש טעמא[ג] בגמ' כשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום: שאפר כירה מוכן הוא. בגמרא[ד] בעי מאי קאמר: **גמ'** העומדת לאכילה. שאינה מוקצה: אובלא דאפרת. אוכל שנפרך ותכירו במנחות[ה] חטרי אוכלין כמאן דמפרתי דמו וכן בשמיטת חולין (דף עג.): לית להו מוקצה. דדלמא כר' שמעון סבירא להו דאמר[ו] נפרק [כירה[ז]] (שבת דף מד.) מותר השמן שנגר ושנקערה אסור (דברי רבי יהודה[ח]) ור"ש מחיל: קא סלקא דעתין. להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקא סלקא דעתין דאפי' לר' שמעון דשרי במוקצה בגולד אסיר דאילו במוקצה סבירא ליה לא מקלי אינש מדעתיה מידי למזז ליה אבל גולד לא הוה ידע דנהוי דעתיה עליה: ומי אמר רב נחמן הכי. דבית הלל כר' יהודה: מגביהין. בשבת מעל השלחן עצמות שאינן ראוין לאכילה וקליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה: ובית הלל אומרים. אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן: אלא מסלק הטבלא. שיש תורת כלי עליה ומנערה: ואמר רב נחמן אנו אין לנו. בשיטת משנה זו לפי שמוחלפת שיטתה אצלה כך שמעתי מרבותינו דבית שמאי כר' יהודה וממחרי ובית הלל כרבי שמעון: מחתכין דלועין. תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרחא דלמא לוקך הוא: ואת הנבילה לפני הכלבים. ואע"פ שנתגלה בשבת דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי לית לן מוקצה בשבת. הלכך מגביהין מעל השלחן דמיירי בשבת מוקים לבית הלל דיימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא להלכתא דקיימא לן[ט] הלכה כמסמס משנה וקיימא [לן] הלכה כבית הלל: אבל גבי יום טוב. דאשכחן דסתם רבי כרבי יהודה: דתנן

ביצה שנולדה ביו"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ו.) אפרות שנולד בי"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרינן (לקמן ג:) מותר שמן שנגר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא בשאותו יום ועוד לומר דאי הוה תני אוסרין ומתירין היינו אומר שמה שמתירין הבילה היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף מד.) גבי נכרי אחד שהביא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל היינו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל באכילה אסורים ואם תאמר לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם בילה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה אלא טלטול ובית הלל אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

שאור בבזית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן תלת מילי גבי יום טוב דבית הלל לאומרא וב"ש לקולא:

אובלא דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרך מן האוכל הוא דהבילה שנולדה נפרדה היא מן המרגגולת ולא בעי שחיטה לה ואכיל כל שבאוה: **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה. תימה בגמרא קאמר בהדיא דבית שמאי אית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נעגע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ביומו והתם הוא דאית ליה[ט] מוקצה כדמוזגא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת ומוקיים לתתקלי טפי: **קא** סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בגולד אסר. דלא מקלי אינש מאי דמזז ליה אבל בגולד לא הוה ידע מאמתול ותימה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בגולד כדאמרינן בשבת (דף נט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשברי כלים ור"ש ממיר אע"ג דהוי גולד וי"ל דלא

[ב] שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים [א]לא תאכל בית שמאי אומרים [ג] שאור בבזית וחמץ בבכותבת ובית הלל אומרים [ד]זה וזה בבזית [ה] השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה [ו]ובית הלל אומרים [ז]לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה היא ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בגולד אסר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים [ט]ודאית ליה מוקצה את ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד בית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה ומי אמר רב נחמן הכי והתנן בית שמאי אומרים [י]מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כר"ש אמר לך רב נחמן גבי שבת [יא]דסתם לן תנא כרבי שמעון דתנן [יב]מחתכין את הדלועין לפני הבהמה [יג]ואת הנבלה לפני הכלבים מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון אבל גבי דתנן

דמי דהאי נולד דהכא הוי נולד טפי שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: וסס) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופרך כל שכן דהוי נולד ואסור ומאי פריך דלמא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון מתיר בנולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו בכלי בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי נולד אסור:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה[כ] אע"ג דאין ראוין לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה ולא נהירא דהא איכא בציפא ושער של אפרסין ושער של עדשים מפני שהן ראוין לאוכל בהמה לכך נ"ל שהם ראוים לאוכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים ואית הלל סברי כיון דלא חזי לאוכל אדם לא[כא]: **ובית** הלל אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא היא בכלים לדבר האסור דהא לא שכח הואיל[כב] והניחם שם מדעתו ויש לומר דלפירוש רבינו תם ניחא דפירש בתוספת שבת[כג] דלא הוי בכלים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה בכלים לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדאמרינן פרק נוטל (שם דף קמב) ועוד דאין זה מניח בכוונה דהא איכא מושם היכן יפלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'. וא"ת היכי דמי אי בדלועין שהיו מחוברין בין השמשות[כד] בהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה וימלוש[כה] וי"ל דמיירי בתלושין ושלקא דעתך לאסור דמשום הכי אוכלין לפי שהן קשין והתמוך מרכך אותם[כו]: **ואת** הנבלה כו'. אנו צריכין לפרש שנתגלה בשבת ומכל מקום תני להו בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא הוי בטעמא משום מוקצה כמו בנבלה משום דבשניהם שייך לשון מתחכין:

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) עדיות פרק ד מ"ט, ג) שם ריומא עט:, ג) [לקמן ט: עדיות פ"ד מ"ג], ד) שבת דף מה:, ה) שם קמג. קמ:, ו) [ועי' בתוס' לקמן לא: ד"ה ומפתח ומיבעיא מב: ד"ה סתם], ז) שבת קנו: [וש"נ], ח) ז:, ט) ח:, י) שבת מו., כ) שבת קמג. ד"ה עצמות, ל) [ועיין תוס' שבת קמג. ד"ה עצמות], מ) שבת קמב:, נ) [דף לא. תד"ה אם], ס) לקמן ג., ע) עיין שבת קנה ע"ב.

גליון הש"ס

מתני' ובה"א לא ישחוט. עיין מר"ן פרק י"ט דשבת דף (מח) [נג.]:

ליקוטי רש"י

דקר. מרא פיטור"ל [נ"ל טו:]. יתד הנעוץ בקרקע [עיי"רבינו יא: ד"ה קנים].

מעבירין. בידיס מעל השלחן. עצמות. קטין שאינן ראוין לכלב וקליפין. של אגוזים ליתן לכו לבית שאלי מוקצה. מסלק את הטבלא. שיש תורת כלי עליה אבל לא יטלטל הקליפין בידיס כר' יהודה [שבת קמג.].

את הדלועין. הסלוסין ומיהו קמתן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם [שם קנו:].

ואת הנבלה לפני הכלבים. וכשנתגלה בשבת קאמר מדאלינ רבי יהודה עלה ואמר אם לא היתה נגלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן. [לקמן כו:].

הגהות וציונים

ל) תיבת "שעמא" ליתא בכת"י וכן ליתא ברש"י שבר"ף ובכון (דק"ס): ב) [פסחים פה ע"א כצ"ל] (גליון): ג) צ"ל דאמרינן (מהרש"ל מהר"ם): ד) כ"ה במהר"ם: ה) [ולפנינו שם ליתא] (גליון): ו) יש להוסיף גבי וכ"ה בדפו"י: ז) צ"ל להו (ב"ש): ח) כ"כ ר"ת בתוס' חולין יד ע"א ד"ה מחתכין עיי"ש:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מ' מהלכות י"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע ס"ת סי' תקיג סעיף ג:

ב ב מיי' פ"ו מ' מהלכות תמיד ומקה הלכה ג טוש"ע ס"ת סי' תמב סעיף ז:

ג ג מיי' פ"ג מהלכות י"ט הל' ה סמג לאוין עה טוש"ע ס"ת סי' תמה סעיף יד:

ד ד מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה כז סמג לאוין סה טוש"ע ס"ת סי' שמ סעיף מז:

ה ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע ס"ת סי' שכד סעיף ו:

ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו הננאל

אתחיל מסכת ביצה. בעזרת גדול העצה.

ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל: אוכלא דאפרת. פי' כגון אוכל שנפרד אבר מאבר. מוקצה. כל דבר שאינו מוכן נקרא מוקצה. גולד. פי' כל דבר שלא היה מאתמול ונעשה היום נקרא גולד. אוקמה רב נחמן למתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וב"ש כר' שמעון דלית ליה מוקצה וב"ה כר' יהודה דאית ליה מוקצה. ואקשינן ומי אמר רב נחמן ב"ש כר' שמעון וב"ה כר' יהודה והא אפקא שמעינן ליה דתנן בפרק נוטל אדם את בנו ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובש"א מסלק את הטבלא כו'.

לעזי רש"י

פיל"א. פילוס דקר, כלי ספיסה בקרקע:

גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון. [מ] ותימה והא הוי סתם ומ"כ מחלוקת דהא פליג ר' יהודה בסתמיתן ואמר אם לא נתנגלה בערב שבת אסור ואין הלכה כסתם דמי הלי גוונא חשיב סתם ומ"כ מחלוקת בפרק יש נוחלין (כ"ב דף קכב: ושם) גבי מלתיה דרבי יוחנן בן ברוקה דפריך סתם ואמר כך מחלוקת היא ו"ל דהתם סמיך לועזר מאי אלא דפריך בתר הכי וכן פירש שם בקונטרס אבל לעולם מהני הסתם להיות רבים והוי רבים רבי שמעון והוי יחיד רבי יהודה [נ] והלכתא כרבים כמ"ק דהיינו רבי שמעון ומ"ת גבי שבת נמי סתם לן כרבי יהודה כי הלי דתנן (שבת דף מד.) מטלטלין בר חדש אבל לא ישן ור' שמעון מתיר והואיל ואוסר מוקצה מחמת מיאוס כל שכן מחמת איסור דהכי אמרינן התם [ס] ו"ל דהלי סתמת עדיפא הואיל ונשמע משנה בסתם לבסוף פרק מי שהמתין (שם דף קנו: ושם):

מוקים לב"ה כר"ש. וקשה דמאי אולימיה דהלי סתמת מהלי סתמת ו"ל דבעדיפא [ע] לא מני לה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה:

אין מבקעין עצים לא מן הקורות וכו'. לא מייתי מרישא דאין מבקעין קורות דהא מייתי בסוגיא של קורות דהוי מוקצה מחמת מסרון כיס ובהא כ"ע מודו אפי' ר' שמעון [פ] אלא מייתי מסיפא דלא מן הקורה שנשברה ומ"ת והא ר' שמעון אינו מתיר אלא ביום טוב ומנלה (לקמן ג:) ו"ל דה"ל הואיל ונשברה בשבת [צ] מסתמא היתה לעומה מאתמול והוי כיום טוב ומנלה מתי תשבר קורתו ותהיה ראויה להסקה:

וכ"ת כח דהתירא עדיף. פי' הקונט' לכך כח דהתירא עדיף כשאדם מתיר קושר על שמועתו וצריך להתיר ראויה לדברי אבל איסורא אדם יכול להתיר עליו אלא לא טעם: **ונפלוג** בתרוייהו. תימה ובכל מקום דקאמר כח דהתירא עדיף לפרוך הכי [ק] ו"ל דהכי [ר] פריך ונפלוג בתרוייהו אלא יפרוך כך ואמר היא ובאתה אבל בעלמא לא שייך: **והיה** ביום הששי וגו'. פרש"י וע"כ לא נאמרו לדאפילו הכנה מדי שמים (ג) בלה אסורה דאי משום הכנה מדי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום הא בהדיא כתיב אם אפה תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר ואין י"ט מכין לשבת כו' ואין שבת מכין לי"ט מכ"ש דכיון דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין לי"ט והקשה רש"י אם כן בלה שבולה בחד בשבת מו לאחר י"ט תחבר מכ"ש דשבת ו"ט לא מכינין אהדדי כ"ש דלא מכינין אחול ותיקן דלגבי שבולת חול לא צריך הכנה דאין שבולת חול תשובה אך מימה הואיל והכנה דאוריתא היאך אופין ומבשלין מי"ט לשבת וכ"ת ע"י ערובי תבשילין וכי אמי תקנתא דרבנן ולעקר הכנה דאוריתא ונראה לישב דהכנה גופיה חול לגמרי [ש] דאיתא ליה הואיל ואי מקלעי אורחין חזי ליה השתא נמי חזי ליה ואפילו לדינן ניחא לכל דבר אפה ומטשל לא שייך בה הכנה שאינו מתוקן רק מקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי בלה שהוא דבר חדש שלא היתה בעולם ולא היתה ראויה כלל מעיקרא [ת] (ולאפות ולבשל תקוני מלתא בעלמא [א]) תימה דכאן משמע שהתנן לא היה יורד מ"ט כדפי' רש"י השתי הלוח להכנה חהו בחול והא אמר [ב] ויבדק ויקדש ברכו בנן וקדשו בנן שבשבת לא היה יורד מן אבל מ"ט היה יורד ו"ל דמדרשים מלוקין כדאיתא בגמרא (מכילתא פ' בשלח) שבת לא יהיה (שמות טז) לרבות יום הכפורים לא יהיה ט לרבות י"ט [ג] שלא היה יורד הון מן ועי"ל דאפי' היה יורד מ"ט מ"מ אחל להיות בע"ש לא היה יורד מלכתיב קרא ט ביום השני ולא כתיב שני משמע השני המיוחד שהוא לחול להכנה ולא בשני שהוא יו"ט [ד]: **נגזר** משום הגך דמתילדן ביומיהן. ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן מ"ט משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת מלתא דלא שכיחא היא. וקשה דלמא אם לא שאמר היתה נולדת היום ואם כן מאתמול גמרה לה ומאחר דלא מולדה ע"י כך לא תשיב גמר ומירוצלמי [ה] פליג [ו] בהא: גזרה

גבי יום טוב [ו] דסתם לן תנא כרבי יהודה דתנן [ז] אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב מוקים לה לב"ה כרבי יהודה מכדי מאן סתמיה למתני' רבי מאי שנא בשבת דסתם לן כר' שמעון ומאי שנא ביו"ט דסתם לן כר' יהודה אמרי [ח] שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה סתם לן כרבי שמעון דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה סתם לן כרבי יהודה דמחמיר במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אי הכי אדמפלגי בביצה לפלגו בתרנגולת להודיעך כחן דב"ש דבגולד שרי ולפלוגי בתרנגולת להודיעך כחן דבית הלל דבמוקצה אסרי וכ"ת [ט] כח דהתירא עדיף ונפלוג בתרוייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה [י] וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה [כ] ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב [א] והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב [ב] ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא מעתה יו"ט בעלמא תשתרי [ג] גזרה משום יו"ט אחר השבת שבת דעלמא תשתרי [ד] גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא [ה] השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן א"ל ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שכיחא היא [ו] ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן רב יוסף אמר גזרה [ז] משום פירות הנושרין א"ל אביי [ח] פירות הנושרין טעמא מאי גזרה

אחר שבת: שבת דעלמא. שאינו אחר יום טוב: תשתרי. לגמרי בלה היה שבולה בו: ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן בבלה לגזור המילה משום איסורא. [ותתניא וכו']. וא"ת הוא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדן ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תרוייהו הא מני לאוקומי ביום טוב אחר השבת דאיכא לגזור אטו הנך דמתילדן ביומיהם ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא לגזור דמילתא דלא שכיחא הוא. נשם רבינו והא [ט] דאמרינן בכולי הש"ס [י] שאין גוחרין גזרה לגזרה מהאי קרא [כ] נפקא ומרתם את משמרתי עשו משמרת [ל] כלומר גזרה לשמרתי [מ] לחוצתי ולא משמרת לשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה. ואין י"ט מכין לאחרו לא גרסינן בגמרא דהכא דהא קרא קא דרש שני ימים לנוסים בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: רב יוסף אמר. טעמא דבלה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאוקימנא ומה הלל לאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת [נ] וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות הנושרין דלא נגליהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי הנושר: ויתלוש

מאחר שבת דעלמא. שאינו אחר יום טוב: תשתרי. לגמרי בלה היה שבולה בו: ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן בבלה לגזור המילה משום איסורא: [ותתניא וכו']. וא"ת הוא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדן ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תרוייהו הא מני לאוקומי ביום טוב אחר השבת דאיכא לגזור אטו הנך דמתילדן ביומיהם הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא לגזור דמילתא דלא שכיחא הוא. נשם רבינו והא [ט] דאמרינן בכולי הש"ס [י] שאין גוחרין גזרה לגזרה מהאי קרא [כ] נפקא ומרתם את משמרתי עשו משמרת [ל] כלומר גזרה לשמרתי [מ] לחוצתי ולא משמרת לשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה. ואין י"ט מכין לאחרו לא גרסינן בגמרא דהכא דהא קרא קא דרש שני ימים לנוסים בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: רב יוסף אמר. טעמא דבלה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאוקימנא ומה הלל לאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת [נ] וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות הנושרין דלא נגליהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי הנושר: ויתלוש

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף ה:

ח ב מיי' פ"ה שם הלי יז סמג שם טוש"ע א"ח סי' תלא סעיף ד:

ט ג ד מיי' שם הלי יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקג סעיף ה ומיי' תקה סעיף ה:

י ה מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקג סעיף ה:

יא ו מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ה כ:

יב ז מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלי ז סמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

ופרקינן בתר סתמא אולינן בשבת דסתם לן תנא כר' שמעון. דליתא ליה מוקצה וקי"ל בוחתיה דהלכתא כסתמא אוקימנא לב"ה בוחתיה משום דקי"ל הלכתא בסתם כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא. ואקשינן נמי אהא מ"ט דרבי שסתם המשנה דסתם לן ביו"ט חילוף מה שסתם לנו בשבת. ופרקינן יו"ט קיל להו לבני אדם דהא אופין ומבשלין בו ועושין בו כל צרכי אוכל נפש ואי שרית להו מוקצה אתו לזלזולי ב' לפיכך החמיר וסתם לן לחומרא. אבל שבת דחמיר להו. אע"ג דשרית להו מוקצה כגון חתיכת דלוקין לפני בהמה וכגון נבלה לפני הכלבים וכיוצא בהן לא אתו לזלזולי בה ומשום הכי לא אחמר בה אלא שנאה בהלכה המסורה בידם. ואקשינן על רב נחמן במאי אוקימתא למתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אדמפלגי בביצה נפלגי בתרנגולת גופה [דהיא (דאי) עצמה מוקצה היא שלא היתה מוכנת מאתמול לאכילה אלא לגדל ביצים. אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה והכא ביו"ט שחל אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר כל ביצה דמתילדה האידנא מאתמול גמרה לה ורבה לשמעה [דאמר רבה] אמר קרא והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין שבת מכינה ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת. אי הכי יו"ט לחודיה תשתרי גזירה כו'. ופשוטה היא. רב יוסף אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום פירות שנשרו מן האילן

תורת אור השלם

א) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

[שמות טז, ה]

מסורת הש"ס עם הוספות

ם) [עין לקמן לח: מתוס' ד"ה ומאמת], ב) שבת קנ. לקמן לח., ג) [לקמן לה:], ד) [גרסינן פ. וש"נ], ה) עירובין לח: [וע"ש מתוס' ד"ה אמר רבה], ו) עי' תוס' לקמן ד. ד"ה אלא ולקמן יז. סוד"ה מ"ט ולקמן ל: ד"ה עד, ז) לקמן ו: [תוספתא פרק ח], ח) [עירובין סג: וש"נ], ט) [שם לט:], י) מוכה מו:, יא) לקמן י. עי"ש, יב) שמות טז כג, יג) לקמן ג., יד) ויקרא יח ל, טו) מו"ק ה., טז) [עין מתוס' יומא מג: ד"ה סתם], יז) עי' תוס' שבת יט: סוד"ה הנר, יח) פ"ד ופ"ה, יט) לקמן ל., כ) [עי' מתוס' עירובין עג: ד"ה כח דהתירא], כא) [עי' תוס' לקמן לח. סוד"ה משום עי"ש, כב) ב"ר פ"י, כג) [וע' תוספות עירובין לח: ד"ה ואין ופסחים קטז. ד"ה מה], כד) א ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומשום סכנה הוא לתקרי: (ב) תוס' ד"ה והיה וכו' כדי שמיס דהיינו בלה:

גליון הש"ס

גמ' ובי"ם לאחר שבת עסקינן. סיינו דמשום גזירה אטו ר"ש דף קמט ע"א ד"ה הכל נמלאה של מחכמה: תוס' ד"ה גבי שבת וכו' והלכתא כרבים. עיין יומא דף מג ע"ב תוס' ד"ה סתם ודף מז ע"ב תוס' ד"ה תלמא:

הגהות וציונים

(ס) בכת"י ואצרכה: (ע) בדפו"ר הוא דיבור אחד, ולכאורה כל הד"ה מיותר וצ"ל מבעוד יום ובחול ויו"ט נמי וכו': (פ) בכת"י בדי שמים בשבת, וכ"ה בר"ן ובשטמ"ק: (צ) עי' ראש יוסף דנרצ"ל הא דמש"כ "בשם רבינו" קאי על הא דאמרינן וכו': (ק) בדפו"ר נוסף למשמרתי: (ר) עיין פנ"ר צל"ח ותוד' במה שדקדק רש"י לומר "בשבת". ובדבש תמר מביה מן האילן ביו"ט וכ"מ במאירי: (ש) ד"ה גבי וד"ה מוקים שייך לעיל עמוד א: (ת) [ע"ל ביו"ט] (גליון): (א) [ע"ל דהכא (רש"ש): (ב) [לשון מיוחד] (גליון): (ג) שבת לא יהיה לרבות יום הכפורים בו לרבות שאר רגלים כע"ל וכן נמצא במדרשים (מהר"ם שיף) ובדפו"י הגי' שבת לא יהיה בו לרבות יום השביעי ורגלים: (ד) ע"ל פליגי (ב"ש) ועיין יפה עינים על הגמרא: (ה) ע"ל דף מד ע"א (רש"ש):

ויתלוש. דהוה איסורא דאורייתא דהייגו קולר שהוא אב מלאכה: הדא גזרה היא. לא שתהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנושרין אף בלה היתה בשמעא ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מכללא[ב] גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנשר: משום משקין שזבו. דקי"ל אסורין נמי ביום כדתנן ואם יגלו מעצמן אסורין (שבת דף קמג:) ובלה נמי דמיא להו שזבה וילאת ממקום שהיתה גלוגה: שמא יסחוט. וסמיכת פירות תולה דדם היא שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תמולה מקש שלה: חדא גזרה היא. כדפרישית כשגזרו על משקין שזבו אף בלה היתה בשמעא: בולהו. רבה דאוקי ממני משום הכנה ורב יוסף ורבי ינתן דאוקמוה משום גזרה: כרב נחמן לא אמרי. משום מוקצה: כי קושיין. כדפרכינן נעיל ליפלגו בתרוייהו: ומשקין לאו אוכלא. הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה בלה בשמעא שהרי אינה מוקצה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: בלועה. בתוך הארגונלת חבה לתוך: ומשקין בלועין. בתרלן וזכין לתוך: לאפוקי פירות דמגלו וקיימו. הלכך נשירת הבלה לאו בכלל נשירת הפירות: ואם יצאו מעצמן אסורין. ש ביום גזרה שמא יסחוט: אם לאוכלין. הן מכותשין הפירות הללו היוצא מהן מותר מ ביום דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט: אלמא. מדקאמר אם לאוכלין היוצא מהן מותר כל לאוכלין אמר[ד] בדבר היוצא מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: ועוד אמר ר' יהודה. לעיל מייתי תנן בתמכת ערוכין דאם השנה שהיה ירא שמא תתעבר ויהיו שני יומים טובים מערב אדם שני ערוכין כי' דקסבר שמי קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא יעשינן הי חול והי יום טוב: מתנה אדם על הכלכלה. להא מלתא (ה) הוי שמי קדושות היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן[ו] אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתגלי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה[ז] על האחר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מתאמול וממה נפשך נתקנו: ואוכלה בשני. אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין בדבריו כלום: ובן לגבי ביצה. הוו שמי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והעולה בראשון חוזר בשני: בשני אין בראשון לא. אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה. שיטת המשנה דאין סותמין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: ומדקא מרמי. רבי יוחנן משקין שזבו ובלה מהדדי: שמע מינה חד טעמא הוא. ומאן דאמר בהא אמר בהא ובשרי בהא שרי בהא: רבינא

מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"א דלכך אין נדין שמא יוד דגים טמאים שאינם טורף ולא נהירא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דבדוקלמי[ח] יש לך אשר יאכל לכל נפש[ט] וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שנשימור ואינך הם מותרות דהייגו מלאכה ואינך אבל שאר מלאכות דמקודש לכן אסורין ועוד דבדוקלמי[י] יש מיעוטא אחר אך אלא לקטר [ועי' תוספות שבת לה. ד"ה והרודה]: **רבי** יוחנן אמר מוחלפת השיטה. פירש רש"י מוחלפת ההיא דאמר שמע מינה חד טעמא הוא. ומפורש בעירובין כיצד מתנה היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קודש אין בדבריו כלום ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו ואם היום קודש תקנתיה מאתמול ואוכלה בו"ט שני מכל מקום. רבינא

גזרה שמא יעלה ויתלוש. ומימה ל"ל הא מ"ט מעמא דלקמן (דף כד:) גבי נכרי שהביא דורון אם יש במיגו במאוחר אסור פי' רש"י דכיון דאתקלא לגבן הבשמשות אתקלא לבולי יומא וכן משמע דטעמא משום מוקצה מדמיימי לה גבי ספק מוכן והשתא מרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אחיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקצה ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה ומימה דהא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהביא דורון אם אסור הואיל ולא לקטינהו מאתמול אקלינהו והוי כמוקצה דגרוגרות ומוקיס דאפי' ר' שמעון מודה מ"מ אתיא נמי כר' שמעון ע"כ י"ל דמיירי הכא כגון בתנר דהוי מוכן לצורכים ומוכן לעורכים הוי מוכן לאדם[ז] לכך ליך הא טעמא[ח] וא"ת הא אמרי' (שבת דף קכב) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחובר אבל לא על המוקצה פירוש עשבים שנתלשו היום ואמאי הא הוי מוכן לבהמה דאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמיירי בתרי עברי דהכרא עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורכים רק בפירות האילן ארגלין להשיר מעצמן והוא מנפה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר הא טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר [ט]דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא ומלינא כגון לפת ולגון דלא שייך שמא יעלה ויתלוש דאדאורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתולשו ורמיה לדבר הא דתנן בתמכת שבת (דף קכב. ושם) נכרי שהליץ סגר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישינן שמא יליקנו ישראל עצמו אלא אדאורי מדכר ומטעם זה אבל יגלו הרי לא נגלו בשבילו וכי תימא שמא יעלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדאורי מדכר ואי משום מוקצה אז למה ולא נהירא דאמרינן בתמכת שבת (ג"ז שם) בהליה אם הביא נכרי מיס אסור שמא יבא בשבילו ואין לומר דדוקא גבי מיס שייך שמא יבא בשבילו אבל כאן הנכרי גלאו כבר ולא שייך הא טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ד[י]) בהליה בתכילו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יגלענו[כ] אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא[ל] אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף מג: ושם) תנן אין לדין דגים מן הביצרין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר[מ] דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עצמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן מח:) הוא ולא מכשירין פירות אוכל נפש ולא מכשירין כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם[נ] לכל צרכיכם והוא נמנו אינטריך לאסור מכשירין שאפשר לתקן מערב יום טוב אלמא דוקא במכשירין יש תיקון אין אפשר לעשותן ביו"ט אין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דבדוקלמי[ס] יש לך אשר יאכל לכל נפש[ע] וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שנשימור ואינך הם מותרות דהייגו מלאכה ואינך אבל שאר מלאכות דמקודש לכן אסורין ועוד דבדוקלמי[פ] יש מיעוטא אחר אך אלא לקטר [ועי' תוספות שבת לה. ד"ה והרודה]: **רבי** יוחנן אמר מוחלפת השיטה. פירש רש"י מוחלפת ההיא דאמר שמע מינה חד טעמא הוא. ומאן דאמר בהא אמר בהא ובשרי בהא שרי בהא: רבינא

גזרה שמא יעלה ויתלוש [ה] היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא ר' יצחק אמר גזרה [ב] משום משקין שזבו אמר ליה אביי [ג]משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוט היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין כרבה נמי לא אמרי הכנה לית להו אלא רב יוסף מאי טעמא לא אמר כר' יצחק אמר לך ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך ביצה בלועה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו וקיימו ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדר' יהודה ומשני תנן [ד]אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור אלמא כל אוכלין[ה] לרבי יהודה אוכלא דאפרת הוא ורמינהו ועוד אמר רבי יהודה [ו]מתנה אדם על כלכלה[ז] של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן [ח]ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני בשני אין בראשון לא ומשני רבי יוחנן [ט]מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא

רבינא [י] מלינו שלנלו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ימות הרי לא נגלו בשבילו וכי תימא שמא יעלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדאורי מדכר ואי משום מוקצה אז למה ולא נהירא דאמרינן בתמכת שבת (ג"ז שם) בהליה אם הביא נכרי מיס אסור שמא יבא בשבילו ואין לומר דדוקא גבי מיס שייך שמא יבא בשבילו אבל כאן הנכרי גלאו כבר ולא שייך הא טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ד[כ]) בהליה בתכילו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יגלענו[ל] אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא[מ] אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף מג: ושם) תנן אין לדין דגים מן הביצרין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר[נ] דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עצמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן מח:) הוא ולא מכשירין פירות אוכל נפש ולא מכשירין כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם[ס] לכל צרכיכם והוא נמנו אינטריך לאסור מכשירין שאפשר לתקן מערב יום טוב אלמא דוקא במכשירין יש תיקון אין אפשר לעשותן ביו"ט אין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דבדוקלמי[ע] יש לך אשר יאכל לכל נפש[פ] וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שנשימור ואינך הם מותרות דהייגו מלאכה ואינך אבל שאר מלאכות דמקודש לכן אסורין ועוד דבדוקלמי[צ] יש מיעוטא אחר אך אלא לקטר [ועי' תוספות שבת לה. ד"ה והרודה]: **רבי** יוחנן אמר מוחלפת השיטה. פירש רש"י מוחלפת ההיא דאמר שמע מינה חד טעמא הוא. ומאן דאמר בהא אמר בהא ובשרי בהא שרי בהא: רבינא

לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לדר"י שאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא ומ"כ מי אמרינן איפוך אסור[ק] אפילו ביו"ט שני ומימה דהא ר' יוחנן גופיה בפרק חמישי (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה[ר]) בשאר פירות אבל דמים וענבים לא אמרה דלא סבירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האומרים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריהם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה וכשיטה מאיר"ש מירץ דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו ביום הראשון דאוכלא דאפרת הוא ולדידהו דאמרינן עולד שהיא אין אומרין אפילו ביום טוב השני אסור ואם תאמר אם כן דלדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה לימא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שייך למימר לדבריהם ורבינא אינו מושם לזה: אבל

דהוי תירוצא הוא בב' טעמים: [ז] צ"ל דאמר (ב"ש): [ח] צ"ל אסור (דפו"ר): [ט] רש"ל מחוק זה (גליון):

מסורת הש"ס עם הוספות

(ה) [שבת יח: כא. עירובין ד: לט. יומא יא. מד: סוכה ו: יבמות כא: קנ. ע"ז כא. מולין פח: קד. נדה מז:], (ו) [עירובין לט:], (ז) שבת קמג: מולין יד:, (ח) עירובין לט., (ט) [נדרים יז: מנו: עירובין לט. פסחים מט: נה. לקמן ט: יוד.], (י) [לקמן לו:], (כ) פסחים נו ע"ב, (ל) ע"ע תוס' שבת קכב. ד"ה אינו ופסחים נו: ד"ה מוכן, (מ) הי"א, (נ) לשון הפסוק ישעיה כח, ד. וע"ע מש"כ בחולין יד. ד"ה מחתכין, (ס) עיין רש"י לקמן כג: ד"ה אין צדין, (ע) שם, (פ) פ"א ה"י, (צ) שבת יב שז-יז, (ק) [לקמן על מתני' הטרל קטניות] פ"א ה"י.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתנה וכו' לא מלתא נמי הוו אמי: (ב) תוס' ד"ה גזרה וכו' ר' אלעזר ממץ דג מלים שצלאתו שפחתו בשבילה בשבת:

גליון הש"ם

גמ' מוחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א בלוח דף יז ע"ב פסחים דף מנו: ודף נה ע"א עירובין דף לח ע"א ופרש"י שם:

ליקוטי רש"י

אין סוחטין את הפירות. דהוה ליה מפרק דהוא מולדה דדשקה [שבת קמג:].

אם לאוכלין היוצא מהם מותר. אם היו עומדין לאכילה ולא לקמוץ היוצא מהם מותר לכיון דלא ניחא ליה לגבן למגזר לי' ערשי להו בשמייה היום אמי לקמוץ דהא לאו לאכי קיימי. ואם למשקין. דהוא ומקיימה מתשבתו לי' ערשי להו כשזבו אינא למגזר בהו שמא יסחוט דהא לאכי קיימי [חולין יד:].

מתנה אדם על הכלכלה. אל מנגל ביו"ט לאשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום אלא לאחר מכאן תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול תהא תרומה מאתמול ואוכל בלכלה המתוקנת ומשיר התרומה [ביצה לט.].

הגהות וציונים

(א) צ"ל לאוכלין (כת"י): (ב) צ"ל אל הכלכלה (כת"י וכ"ה בדש"י): (ג) בכת"י ובדפו"י בבלי: (ד) צ"ל אמרינן (מהרש"ל): (ה) בכת"י ומעשרות: (ו) יש גורסים הכא וי"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאוה להן ובעודו בכפו יבלענו ולקמן מיירי. מהרש"א (גליון) ולהלן מחוק המהרש"א מחיבות וצוד ל"ל דדוקא עד בכפו יבלענו,

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פכ"ל מהלכות שבת הלכה יב ומו טוש"ע מ"ש מ' שב סעיף ה:

יד ג מיי' פ"ל מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סב עור וש"ע מ"ש סי' תקיג סעיף ה:

רבינו חננאל

מותרין. א"ל אביי ופירות שנשרו מן האילן משום מאי אסורין גזירה שמא יעלה ויתלוש מן הפירות היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן גופן אין בהן איסור אלא משום גזרה אסרום גזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו. כגון עובים שזב מהן יין ביו"ט הוראה שהתרנו לו ביצה יבא להתיר משקין שזבו. ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרה גזרנו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. כולהו (כרבה) [רבה] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נחמן דאמר משום מוקצה דעלתה בקושיא דאמרי ליה תפלגו בתרגולת העומדת לגדל ביצים היא ובביצתה בש"א תאכל כו' ולא מצא פירוק לדבריו ומש"ה לא אמרינן כותיה כרבה נמי לא אמרינן הכנה לית להו אלא רב יוסף כו'. ואף ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט. מדחזינן ליה דרמי דרבי יהודה אדרבי יהודה (הכי תנן) [דתנן] אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן אם לאוכלין עומדים הפירות הללו היוצא מתוך מ"ט זה המשקה שיצא חשוב הוא כמו שנופרד מקצת מן האוכל הזה והכל בין הנשרד בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר אימי והאמר ר' יהודה בפ' בכל מערבין מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה בשני ולא החזו לו חכמים בשני אין בראשון לא מכלל שהמשקין שזבו בביצה שנולדה הן. וא"ר יוחנן מוחלפת השיטה. כלומר כך היא הצעה של משנה אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין דברי רבי יהודה חכמים אומרים כו'. מדקא רמי מביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בעירובין כיצד מתנה היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קודש אין בדבריו כלום ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו ואם היום קודש תקנתיה מאתמול ואוכלה בו"ט שני מכל מקום. רבינא

אבל כופה עליה בלי. פירש רש"י דמהך בריתא פריך התם לר' יצחק דאמר דאין כלי מיטל אלא לדבר שמלאכתו לאיסור בעריך למקומו ומכאן פוסקין דהא דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור (ג) אינו אלא דוקא שאינו לצורך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי[א] ואם[ב] התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו בחדרי אם ירצה להם חזינא הכא דהוחיל ועריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה:

[ג] **לדידי אפי' בראשון נמי שריא.** ותימה ר' יהודה דאמר כדתנן שמאי וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש וי"ל דר' יהודה היה אומר לא נתלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מעולם[ד]: **ואחרות** באחרות וכו'. תימה דאם כן אומר ספק ספיקא ובתערובות (זבחים דף עד. ותוס' (ד)[ה] דקאמר מי איכא דאמר ספק ספיקא באסורי הנאה אמאי לא פשיט ליה מהכא דאמרינן אע"ג דאיכא ספק ספיקא בשלמא ההיא לגבעל דאמר וספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות טבל לפרס כדפירש ר"ת[ה] נתערב באלף אסור עצמו קאי א"נ הא לגבעל בריתא היא ומאי אולמא דהך בריתא דהכא מהך בריתא דהתם אבל (מבריתא קשיא למשנה[ו]) ע"כ לא גרים ר"ת ואחרות באחרות ורבינו יצחק ב"ר נרון אומר דגרס ליה שפיר וה"פ שנתערב גם האיסור דסד"א שמותר הואיל ואיכא כעין[ז] תרי רובי קא משמע לן ועוד תירץ הר"ר יצחק דגרס ליה שפיר ואע"פ לא מצי למיפשט מהכא דקיס לן כל דבר שיש לו משיעה אינו בטל אבל בתרי רובי לבר אינו בטל הכא אבל התם מוכיח ליה מתרי רובי דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא[ח] והתמיא וכו' אבל הכא אין כאן תרי רובי שהתערובת הראשון היה שוה וכפרק הערל (יבמות דף פא. ותוס' מ"ש מתערב) פירשתי:

גמ' **אבל** כופה עליה בלי. פירש רש"י דמהך בריתא פריך לר' יצחק דאמר דאין כלי מיטל אלא לדבר שמלאכתו לאיסור בעריך למקומו ומכאן פוסקין דהא דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור (ג) אינו אלא דוקא שאינו לצורך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי[א] ואם[ב] התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו בחדרי אם ירצה להם חזינא הכא דהוחיל ועריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה:

[ג] **לדידי אפי' בראשון נמי שריא.** ותימה ר' יהודה דאמר כדתנן שמאי וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש וי"ל דר' יהודה היה אומר לא נתלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מעולם[ד]: **ואחרות** באחרות וכו'. תימה דאם כן אומר ספק ספיקא ובתערובות (זבחים דף עד. ותוס' (ד)[ה] דקאמר מי איכא דאמר ספק ספיקא באסורי הנאה אמאי לא פשיט ליה מהכא דאמרינן אע"ג דאיכא ספק ספיקא בשלמא ההיא לגבעל דאמר וספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות טבל לפרס כדפירש ר"ת[ה] נתערב באלף אסור עצמו קאי א"נ הא לגבעל בריתא היא ומאי אולמא דהך בריתא דהכא מהך בריתא דהתם אבל (מבריתא קשיא למשנה[ו]) ע"כ לא גרים ר"ת ואחרות באחרות ורבינו יצחק ב"ר נרון אומר דגרס ליה שפיר וה"פ שנתערב גם האיסור דסד"א שמותר הואיל ואיכא כעין[ז] תרי רובי קא משמע לן ועוד תירץ הר"ר יצחק דגרס ליה שפיר ואע"פ לא מצי למיפשט מהכא דקיס לן כל דבר שיש לו משיעה אינו בטל אבל בתרי רובי לבר אינו בטל הכא אבל התם מוכיח ליה מתרי רובי דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא[ח] והתמיא וכו' אבל הכא אין כאן תרי רובי שהתערובת הראשון היה שוה וכפרק הערל (יבמות דף פא. ותוס' מ"ש מתערב) פירשתי:

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו בדר"ש דאורייתא דאמר דאכולא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מידת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא בתרגולת העומדת לגדל ביצים ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתיבי [ט]אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה [י]אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר [יא]וספיקא אסורה [יב]ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא [יג]לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא [יד]וכל ספיקא דרבנן לקולא (א"ל[טו]) [טז]סיפא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי [יח]דבר שיש לו מתירין [יט]וכל דבר שיש לו מתירין הוא ולא אמרינן אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא וכי תימא ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למ"ד [כ]כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן [כא]מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [כב]יעלו באחת ומאתים שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר' עקיבא אומר [כג]שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בארץ וחביות סתומות וחלפי תרדין[כד] וקלחי[כה] כרוב ודלעת יונית [כו]ר' עקיבא מוסיף אף כברות של בעל הבית [כז]הראוי לעולה עולה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ואתמר [כח]עלה רבי יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ור' שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לר' שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא דתנן[כט] [ל]ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כורת ואינו יודע באיזו כורת דרסה ר' מאיר אומר ר' אליעזר אומר מעוט כלאים ועלה בתמד ומתמים[לא]: שהיה ר' מאיר אומר. כלומר נהגי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית לה מיטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודלכן לימנות אין בטולין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: וחכמים אומרים. כל פירות שנעשה בטולים מין משהה דברים הללו המעורין כאן שהן משונין מאד: פרך ובאדן. מקומות הן: קולחי. קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של מ"ש היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא.): הראוי לעולה עולה. אותן שהן מין מין אילן ועולה טיהגת בהן מקדשין את ערומיהן משום עלה: והראוי לכלאי הכרם. כגון תלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערומיהן באיסור כלאי הכרם: את שדרכו לימנות שנינו. במילתיה דר' מאיר: הניחא לר' שמעון בן לקיש. איכא לאוקומא לבריתא לגבעל דקתני בילה לא בטלה כר' מאיר: האי תנא. לגבעל: תנא. דאילי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במילי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאילי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: ובש"ש. בילה[מ] מדרסה: ליטרא קציעות. תמיס שנתייבשו בשדה וקפצן במקלוט והוא שם כלי העשוי לכך ומומכין בו עוקלי התמיס ואחר כך לוכסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה והוא נקרא[מא] עגולי בילה וכשנאין למוכרן מפריחין במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: שדרסה צ"פ כלי. שנמו עגול שבו עושין העגולין: ואינו יודע באיזה עגול. אבל יודע שבל פיו הוא ולא נאמר: רבי מאיר אומר. כן נתלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לטרות מתמתות בספק דמעט מלטרפות התמתות אל הפומין אל כל העגולין הללו: רוחן

(גלוין): [מ] בדפו"ר ואיכא **בעין** תרי רובי, ומהו"ם מעתיק ואיכא **כאן** תרי רובי, ועיין ילקו"מ: [נ] מלרבינו אמר אחת. אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו שנינו. שאין בטלין אפי' באלף [הזיינו] אלו השנויין במשנתנו בלבד הן עשרה דברים. דאשכחן בירושלמי במסכת ערלה דר' יוחנן ורש"ל לקיש חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין וחד אמר דברי ר"מ

כל הדברים מקדשין. ש"מ דאליבה דר' מאיר חולקין ר' יוחנן ור"ל ואלו הן עשרה השנויין במשנה ראשון בגר שבצבו בקליפי ערלה ונתערב באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים שני האחרג מלא הסיס הצבוע בקליפי ערלה ואתו בבגר ונתערב באחרים ואין יודע איזה הוא ר' מאיר אומר הבגר כולו ידלק. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים שלישי חבילי תלתן של כלאי הכרם שנתערבו באחרים כולם ידלקו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. באלו הגי חלקו. ותהרו לו על השאר. ועל זה שנינו שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש אלא ששה דברים בלבד ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בארץ וחביות סתומות וחליפת תרדין קולחי כרוב ודלעת יונית. ר"ע מוסיף אף בכברות של בעל הבית. פירוש שפי שהן גדולין ואינן (במנין) [נמברין] אלא אחד אחד. הראוי לעולה עולה. פי' כל מי שהוא מין אילן כגון אגוזי פרך ורמוני בארץ וחביות ואין לו שמן איסתן משום עולה שנאמר הנטעים וכן כל ביצא בהן לא הוו ממי שדרכו לימנות אלא עולין באחד ומאתים. הראוי לכלאי הכרם כגון שבצבו בקליפי ערלה וחתיכה של נבלה שנתבשלה עם החתיכות כו'. ומפרש בגמרא [בבמה פ"ב ובזבחים ע"ב] דבכל שדרכו לימנות ובאת שדרכו לימנות פליגי. (אלא) [ולא] סמכנו על זה דהזינא בה פרטא ט) ולא השבנו על זה הפירוש שאין משיבין את הארי שלא בפנין. הזקרנו בעיניכנו לפרש שמועה זו הניחא לר"ל דאמר כל שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר' מאיר איכא לדבריי אמר בביצה דהא קתני בה כל. אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר' מאיר [והזיינו] אלו העשרה שפירשנו מאין לנו לרבות ביצה ותמרה הקושיא אליבא דר' יוחנן. ומ"ר רב **פפא** הכי זה התנא ששנה אחת ביצה שנולדה בשבת כו'. תנא דליטרא קציעות הוא. דסבר ס) כל דבר שאין לו מתירין בגון תרומה וכיצא בה שלא יתכן להיות מותרת לזר לעולם אפילו בדרבנן לא בטיל דתניא ליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול ואינו יודע כו'

חשק שלמה על ר"ח ס) מלי הסרכה אם לאמ מחכלמי מסמר לקף ל"ש דאם שנתנה לטעת ל"ש מ"מ ר' דבריס מקדשין ולכל לגיטר דמחמרת מחמתים שנתמרס מגלל הנ' דאם מסמר בגמ' אם דיסס מלו מגלל דאם שנתרס לטעת ס"ש. ע) מלי ל"ל דקבר כל דבר שמכמן אפי' בדבר מלין ל' מתירין. ע) מלי ל"ל

עין משפט נר מצוה

מז א מי"י פ"ז מהל' י"ט הלכה כ: סמג לאוין עה טור ש"ע ש"ח סי' שכב סעיף ט: וסי' תקיג סעי' ח: מח ב מי"י פכ"ח מהל' שבת הלכה כב: סמג לאוין קפ"ה טור ש"ע ש"ח סי' ש: סעי' ו: וסי' שכב סעי' ט: וסי' תקיג סעיף ד:

יז ג מי"י פ"ע מהל' י"ט הל' ו: טור ש"ע ש"ח סי' תקיג סעי' ב: ומ"ש ס"ד סי' קב סעיף ט:

יח ד מי"י פ"ז מה' י"ט הל' כ: סמג שם טור ש"ע שם סעי' ט: ומ"ש ס"ד סי': יט ה מי"י שם ופ"ע מה' מלכות שבות הלכה ט: ו: סמג לאוין עה סמג טור ש"ע ס"ד שם:

כ ו מי"י פט"ז מהלכות מלה"ש הלכה ה:

כא ז מי"י שם הלכה ג טור ש"ע ס"ד סי' קי סעיף ט:

רבינו הננאל

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ור' יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו בדר"ש דאורייתא דאמר דאכולא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מידת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא בתרגולת העומדת לגדל ביצים ור' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתיבי אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה כלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה כלי שלא תשבר וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורות. בשלמא לרבה דאמר משום הכנה. כיון דהכנה מדאורייתא היא הוי ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי גזרה משום משקין שזבו כל ספיקא דרבנן לקולא הוא אמאי ביצה זו אסורה. ורבינו רב אחאי סיעא דקתני אסורה אינה ביצה שנולדה ספק בחול אלא בגון שהיתה שם תרגולת טרפה ואותרת שלמה תמצאת בקן ביצה זו ואין יודעין אם הטרפה ילדה או השלמה ילדה אותה שהיא אסורה. ואקשינן בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין. כלומר ביצה זו ביו"ט אסורה אבל למחר מותרת וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל לפיכך תני ואם נתערבה באלף כולן אסורות אלא ספק טרפה דבר שאין לו מתירין לעולם הוא ובטיל ברובא. וכי תימא ביצה חשובה. וכל דבר שהוא חשוב לא בטיל אפי' באלף. המחזא לרש לקיש דאמר כל שדרכו לימנות שנינו. כלומר זה שכתוב במשנה את שדרכו לימנות שנינו מקדש היה ר"ל שהה כל שדרכו לימנות מקדש וכיון ששתה במשנתנו כל שדרכו שמעינן מינה דאפי' ביצה בכללם שדרכה לימנות אחה

דברים. אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו שנינו. שאין בטלין אפי' באלף [הזיינו] אלו השנויין במשנתנו בלבד הן עשרה דברים. דאשכחן בירושלמי במסכת ערלה דר' יוחנן ורש"ל לקיש חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין וחד אמר דברי ר"מ

כל הדברים מקדשין. ש"מ דאליבה דר' מאיר חולקין ר' יוחנן ור"ל ואלו הן עשרה השנויין במשנה ראשון בגר שבצבו בקליפי ערלה ונתערב באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים שני האחרג מלא הסיס הצבוע בקליפי ערלה ואתו בבגר ונתערב באחרים ואין יודע איזה הוא ר' מאיר אומר הבגר כולו ידלק. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים שלישי חבילי תלתן של כלאי הכרם שנתערבו באחרים כולם ידלקו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. באלו הגי חלקו. ותהרו לו על השאר. ועל זה שנינו שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש אלא ששה דברים בלבד ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בארץ וחביות סתומות וחליפת תרדין קולחי כרוב ודלעת יונית. ר"ע מוסיף אף בכברות של בעל הבית. פירוש שפי שהן גדולין ואינן (במנין) [נמברין] אלא אחד אחד. הראוי לעולה עולה. פי' כל מי שהוא מין אילן כגון אגוזי פרך ורמוני בארץ וחביות ואין לו שמן איסתן משום עולה שנאמר הנטעים וכן כל ביצא בהן לא הוו ממי שדרכו לימנות אלא עולין באחד ומאתים. הראוי לכלאי הכרם כגון שבצבו בקליפי ערלה וחתיכה של נבלה שנתבשלה עם החתיכות כו'. ומפרש בגמרא [בבמה פ"ב ובזבחים ע"ב] דבכל שדרכו לימנות ובאת שדרכו לימנות פליגי. (אלא) [ולא] סמכנו על זה דהזינא בה פרטא ט) ולא השבנו על זה הפירוש שאין משיבין את הארי שלא בפנין. הזקרנו בעיניכנו לפרש שמועה זו הניחא לר"ל דאמר כל שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר' מאיר איכא לדבריי אמר בביצה דהא קתני בה כל. אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר' מאיר [והזיינו] אלו העשרה שפירשנו מאין לנו לרבות ביצה ותמרה הקושיא אליבא דר' יוחנן. ומ"ר רב **פפא** הכי זה התנא ששנה אחת ביצה שנולדה בשבת כו'. תנא דליטרא קציעות הוא. דסבר ס) כל דבר שאין לו מתירין בגון תרומה וכיצא בה שלא יתכן להיות מותרת לזר לעולם אפילו בדרבנן לא בטיל דתניא ליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול ואינו יודע כו'

מסורת השס"ם עם הוספות

ס) [לקמן ד.] שנה דף מג. ג) [שבת ל. ע"ש], [לקמן לב. ערבין פב. ב"מ נג.], ד) [מולין ק.] [מגיס עב. ה) עלה פ"ג מ"ו ועמוס דף פל. ו) [ע"ז עד.]. ז) [ע"ז עד. עלה פ"ג מ"ו], ח) [מגיס עב.]. ט) [מגיס עב. מרומו' פ"ל מ"ש [מוספפת מרומות פ"ה], ס) שבת מג. ב) קידושין נז. ג) עלה פ"ב מ"א. מ) שבת קכג. נ) כמו בכתובות עח. ס) עיין תוס' זבחים עב: ד"ה נתערבו.

הגהות הב"ח

(ס) רש"י ד"ה מאי מיכא לגמיר הרי מלה סרנה פעמים עמכלא: (ב) ד"ה מלגן מין קטניה. ל"נ וכן פי' רש"י במרובה דף פפ ומגיס ר"ש דף יב פרש"י אהוא מין מבגין: (ג) תד"ה אבל וכו' אסור לטלטל אינו אלא דוקא: (ד) ד"ה ומתרגם וכו' והמעלוגות דקא מתמה אשמואל דקאמ' ספק ספיקא:

גליון הש"ס

גמ' **מיפא אתאן לספק טרפה.** פי' מולין דף סד ע"א תוד"ה אלא אי אמרת ריקמה וכיצ"ל מקומ"ל בכ"ק דף מז ע"ש ד"ה מאי עעמא:

לעזי רש"י

פילוגיר. פירוש מלגן, הלמה מלגה (עיין פרקן ערך מלגן):

ליקוטי רש"י

[נרפס בדף ד.]

הגהות וציונים

ט) אבל לרב נחמן לא פריך דמוקמה חמיה הוי כעין דאורייתא [כספק מהכן דאסור לקמן (כד ע"ב). ת"ש] (גליון): ג) [שבת וכן איה: במהר"ם] (גליון) ורש"ש כתב שאין צריך למחוק עי"ש: ג) עיין הפירוש במהרש"ל: ד) צ"ל דקולפי (רש"ל עי"ש וכ"ה במשנה ערלה שם): ס) [מלוגתא דר"מ ור"י גם כל אריכות לשון זה ליתא במשנה דתרומות ולכך עיקר הגי' דתניא וכן הוא בזבחים דף עג ע"א] (גליון): ו) בכת"י נוסף **ארב יוסף** דר' יצחק **דפליגי אפעמיידהו** דב"ה: ז) צ"ל **דלקמן** (בארחות המים): ס) [(הר"ש) [הרש"ל] משיג ע"ז ממשנה א' פ"ב דערלה דא"צ להרים ע"ש מ"ו פ"ג דערלה] (גליון): ע) בכת"י **ביצת טריפה דאורייתא:** ו) צ"ל **וחן נקראון** (בארחות המים): כ) צ"ל **אם** (רש"ש וב"ה במהרש"ל): ל) דבור הה שיך לעיל לפני ד"ה אבל (גליון): מ) עיין ברש"ל (גליון): נ) [צ"ל **ממשנה קשיא**]

(גליון): מ) בדפו"ר ואיכא **בעין** תרי רובי, ומהו"ם מעתיק ואיכא **כאן** תרי רובי, ועיין ילקו"מ: ע) עיין מהר"ם:

רואין אותן כאילו הן פרודות. אם אין כאן מאה פומין של היתר שיהא בהן כדי להעלות פי האיסור באחד ומאה רואין כאילו ליטרות של כל הפומין פרודות מעל הפומין ומעורבות בשל שולים ומגלו כולם בספק הדמוע ומצטרפות התחתונות להעלות את ליטרא שעל הפה דהואיל ותרומת פירות דרבנן מקילים בהעלאתם: ור' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין. של היתר לכל פומין [2] של איסור מעלין אותן באחד ומאה ואם לאו אינו אסור [3] הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו דרסה בעגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה דברי הכל היינו פלוגתייהו אמר רב פפא הכי קאמר [4] דרסה בעגול ואינו יודע באיזה מקום עגול דרסה אי לצפונה אי לדרומה דברי הכל יעלו רב אשי אמר [5] לעולם ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל.

תניא [6] אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטא דהיא ואמה שריא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה א"ר זירא תאכל אגב אמה היכי דמי [7] אמר אביי כגון שלקחה סתם נשחטה הוברדה דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברדה דלגדל ביצים עומדת רב מרי אמר גזמא קתני דתניא [8] אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו מאי קליפתו אילימא קליפה ממש קליפה בת אכילה היא אלא אפרוח בקליפתו עד כאן לא פליגי [9] רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל היכא דלא יצא לאויר העולם לא פליגי אלא אפרוח וקליפתו גוזמא הכא נמי תאכל היא ואמה גוזמא. אתמר [10] שבת ויום טוב רב אמר [11] נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת היא [12] והאמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר [13] דאמר שתי קדושות הן אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי רב אית ליה הכנה דרבה ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה כתנאי [14] נולדה בשבת תאכל ביו"ט ביום טוב תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת שב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אושפיזכניה דרב אדא בר אהבה הוו ליה הנך ביצים מיו"ט לשבת אתא לקמיה אמר ליה מאי לאטווינהו האידנא וניכלינהו למחר א"ל מאי דעתיך רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן אפילו ר' יוחנן לא קא שרי אלא לגומעה למחר אבל ביומיה לא והתניא [15] אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אושפיזכניה דרב פפא ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא הוו ליה הנך ביצים משבת ליום טוב אתא לקמיה א"ל מהו למכלינהו למחר אמר ליה זיל האידנא ותא למחר [16] דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שברות כי אתא למחר אמר ליה איכו

אומר [5] רואין את העליונות כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות ר' יהושע אומר * אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו [2] הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו דרסה בעגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה דברי הכל היינו פלוגתייהו אמר רב פפא הכי קאמר [4] דרסה בעגול ואינו יודע באיזה מקום עגול דרסה אי לצפונה אי לדרומה דברי הכל יעלו רב אשי אמר [5] לעולם ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל.

תניא [6] אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטא דהיא ואמה שריא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה א"ר זירא תאכל אגב אמה היכי דמי * אמר אביי כגון שלקחה סתם נשחטה הוברדה דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברדה דלגדל ביצים עומדת רב מרי אמר גזמא קתני דתניא [8] אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו מאי קליפתו אילימא קליפה ממש קליפה בת אכילה היא אלא אפרוח בקליפתו עד כאן לא פליגי [9] רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל היכא דלא יצא לאויר העולם לא פליגי אלא אפרוח וקליפתו גוזמא הכא נמי תאכל היא ואמה גוזמא. אתמר [10] שבת ויום טוב רב אמר [11] נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת היא [12] והאמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר [13] דאמר שתי קדושות הן אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי רב אית ליה הכנה דרבה ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה כתנאי [14] נולדה בשבת תאכל ביו"ט ביום טוב תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת שב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אושפיזכניה דרב אדא בר אהבה הוו ליה הנך ביצים מיו"ט לשבת אתא לקמיה אמר ליה מאי לאטווינהו האידנא וניכלינהו למחר א"ל מאי דעתיך רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן אפילו ר' יוחנן לא קא שרי אלא לגומעה למחר אבל ביומיה לא והתניא [15] אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אושפיזכניה דרב פפא ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא הוו ליה הנך ביצים משבת ליום טוב אתא לקמיה א"ל מהו למכלינהו למחר אמר ליה זיל האידנא ותא למחר [16] דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שברות כי אתא למחר אמר ליה איכו

נימא קסבר רב קדושה אחת הן. מימה ליימא דקסבר שתי קדושות הן אלא הטעם הוי מגו דלמקנאי לבני יומא דיום שני וי"ל דלא ממרינן מגו משום יום שהוא לשעבר דדוקא להכא ממרינן הכי כגון בין השמשות דתמילת יום טוב או בין השמשות דשבת שמא שבת הוא ותימה דהא בסוכה (דף י.) ממרינן ביה סוכה מאורין עד מוצאי יום טוב המחרון של חג שהוא יום תשיעי שהוא ספק יום שמיני ועל כרחך טעמא משום דלמקנאי בין השמשות דשמא יום שמיני הוא והייט לשעבר וי"ל דמוקמה מתמת מנוה שמי כדמפרש טעמא התם [6] דילמא מתרמיא ליה סעודה ומכיל בגוה והתם אמרינן אפילו לשעבר אבל הכא מוקמה דמתמת

אסור לא ממרינן הכי [7]:

אלא בהכנה דרבה קמפלגי. ותימה דהא ממרינן [8] כל היכא דתמילת האידנא מתמול גמרה לה ומה כן כשחל יום טוב לאחר השבת והכינה טולה בשבת היא נגמרת ביום שהוא מול ומה כן מאי הכנה איכא ור"ל דמכל מקום כשטולה בשבת הרי זו הכנה לגם בשעת לידה שיך הכנה ועוד יש לומר דכיון דאם טולה ביו"ט הרי זו אסורה אם נאמר כשטולה בשבת הרי היא מוחרת בשביל אותה לידה דשבת אם כן הוי שבת מכין ליום טוב:

רבי יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת. ומע"ג דפירשתי לעיל [9] דר' יהודה סבירא ליה דלא נתלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מ"מ לא קשיא מהכא דהא דידיה והא דרבנן:

ותנן עד ר' יהושע אומר אפילו יש שם ג' מאות פומין לא יעלו ש"מ כיון דלא בטיל ברוב רבנן הוא דאחמרו עלה ועלה אמר ר' יהושע אפי' יש שם ג' מאות פומין לא יעלו דסבר ר' יהושע אפילו מדרבנן לא בטיל וכן ביצת טרוגה. דרסה בעיגול ואינו יודע באיזה עיגול דרסה. אוקמה רב פפא בספק סטיקא ולפיכך קתני דבר' הכל יעלו: ירושלמי א"ר בון וצריך להיות בכל עיגול ב' לטרין ועוד קציעות כדי לבטל בכל מקום שהיא אותה לישרא של תרומה בליטרא ועוד של חולין. **ועוד אמרו בתלמוד** א"י במס' תרומות הא דתני ר' מאיר משום ר' יהושע אפילו היו שם ג' מאות פומין לא תעלה הדא אמרה פומין עשאום כדרך שדרכו להיטמות הדא מסייעא לר' יוחנן (ז"ן) אמר תניין אינון הדא מסייעא למ"ד דברי ר' מאיר כל הדברים מקודשין מסייע למ"ד דלעת אפילו אוחת ממאה אוטר. **ובא רב אשי ופירוק פירוק אחר לעולם ספק יד"ט ספק חול** היא מתני' דא ודקאמרת אמאי ספיק' אסורה הא קי"ל כל ספיקא דרבנן לקולא משום דהוי דבר שמחר (ומחרתים) הוא עצמו מחר וכל כי האי גוונא אפילו בדרבנן לא בטיל. **והא דתניא ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו גוזמא.** כלומר אינן דברים נכונים דקליפה לאו בת אכילה היא ודברי הכל אפרוח בקליפתו קודם שיצא לאויר העולם אסור. יד"ט **הסמוך [לשבת]** בין מלפניה בין מלאחריה קי"ל כרב דאמר נולדה בשבת אסורה בי"ט וכן נולדה ביו"ט אסורה בשבת. **ואקשינן לימא קסבר רב קדושה אחת. והאמר רב הלכה כד' זקנים הללו הזן ושב"ג ור' שמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בן שמוע ור' יסי ב"ר יהודה אליבא דר' אליעזר דאמר ב' קדושות הן.** ומפורש בפרק בכל מערבין. **ופרקינן** לעולם קסבר רב ב' קדושות הן והכא סבר לה כרבה דא' הזיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת. ואין שבת מכין ליו"ט. ור' יהודה משום ר' אליעזר מוקים להו לב"ה כרב דאוסר. ואע"ג דר' יוחנן הוא בר' פלוגתיה דרב הא רב אדא בר אהבה ורב פפא עבדו כרב.

עין משפט

נר מצוה

כב א ב ג מיי' פ"ו מ"ל מהלכות מרוצחין הלכה ו ז:

כג ד מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה כ וס"ג הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ל ושוע"ע י"ד סי' קג סעיף ה:

כד ה מיי' פ"ל שם הלכה יט סמג לאוין קפ עה טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ג וסי' תקיג סעיף ה:

כה ז מיי' פ"ג מהלכות עירובין הלכה ה סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' תקי"ז סעיף ג:

רבינו חננאל

גליון השי"ם

גמ' אמר אביי כגון שלקחה סתם. עי' תוס' דף יד ע"ל תוס' ד"ה בסתם ל"ל:

הגהות וציונים

ל) השתא משמע דבטל ולפיל גבי תלתן קאמ' ר"מ כל שדרכו למנות לרשב"ל צ"ל הא דיה"ה הא דרביה. תוס' שנים (גליון): ב) כפי הנראה צריך להגיה לבד פום של איסור מעלין אותו וכו'. ועיין רש"ש: ג) צ"ל לבטל עם הפומין (דבש תמר): ד) בדפו"ר ולא: ה) ס"א גם את הבן. רש"ל (גליון):

ליקוטי רש"י

אלא לפי"ד את שדרכו לימנות. מיוחד למנין הוא ולא בגמל כגון מצלין אבל דבר העשוי ליתן בתומד אע"פ שנתמה לפעמים בגמל אמתי לא בגולה [חולין קן]. שדרכו מיוחד לכך אסור לו אדם לעוקרם ולא מוכר בלא מנין. תילתן. מין תגלין וחטומן מצד אחד טעם הטען שוה לפרי ומגע"ז פיטוגר"ל [בבחים עב.]. **באחד ומאתים.** זו היא עליית עולה וכלפי הכנס דמרומה עולה בחמד ומאה וכיון שבאל את הסיפור שאיסורו אינה בכל את הבנייה כמי מגיע לה בספרי גבי מגל מלבו את מקדשו ממנו דמתמני בתרומת מעשר שיש אחד ממאה וקרי ליה מקדשו ומשמע שמקדשו מקדש את המעשרין ט ושם]. שבלאי הכנס בדבר אמין בגמין בגלין אחד ומחמיה כדאמר בספרים אלו עוברין (דף מח.) מן המחמיה ממוחר אמי מעות מעשרין בגוד מיכן לעולה ובלאי הכנס שבלאים מחמיה [בבמות פא: ד"ה כלון]. **אלא ששה דברים בלבד.** מן שמקדשין את כל המעשרים מן תמון יקרים ומסוכן ומיסין חי"לפי בתרדין וקלחי בבוהב. לשון קלח מיקן שלו [בבחים עב.]. הראוין לערלה. כגון אגוזים וזיתים ותאנים מקדשין ומוסרין את הכנסים משום עולה. **הראוין לבלאי הכרם.** כגון מרגין וכרוב ולפת. **ר"י סבר את שדרכו לימנות.** שמיוחד ממנין שניו ולא בגמל. **ור"ל סבר כל שדרכו לימנות.** אפי' לעוקרים [בבמות פא.]. **כל דבר שיש בו מנין.** כל שדרכו לימנות בגמל כגון לוטרות של קליעות שרוב מי אדם אין מוכרין ממנין אלא לוכסין אומו בגיגול ומוכר כל הגיגול יחד אחיל ופעמים שמוכר אלעזרלות לבד למוכרם ממנין. **ואפי' בדרבנן.** מדלא לפיסוליה מדרבנן כגון תרומת קליעות לא בטיל אחיל ולכיכי לימנות בגמל כ"ש מדאורייתא כגון שקולי קרבן. **ליטרא קציעות.** מעקל ליטרא של מאתים ומשום של תרומה שקיבלים בחאמל בגלי שמנו מקצתם. **על פי.** דוקא נקנו שנגמלת לעיטים. ואין ידוע. אחה פי כלי נאסר ובכל הסתפקות פשיטא ליה עליון הסרומה מטרכת הכן אלא דל"ל ולכי יהושע [בבחים עב.]. [עד כאן שייך לדף ג.]

רואין אותן כאילו הן פרודות. אע"פ שאין כאן ק' פומין של ק' כלים של היתר לכל האיסור לגמל האיסור והתחתונות אין בגגל הספק לגמרא עם העליונות ומעלין אותן ואין כל הכלים כאילו הן פרודות הו מעורבת בגגל והתחתונות מצטרפות להעלות את העליונות ומכל מקום ואם לאו הפומין אסורין. שהתחתונות שאין בכגגל הספק אין מעלות את הפומין. דרסה בעיגול. דרכה לעיגולות קדורות לרחבו. דברי הכל יעלו. אחיל ולאיסור לאיסוריה מעיגה שנדרכו ומדבק מאחרות מלמעלה ומלמטה ומן הלב אין כאן דבר שמעיין כלל [בבחים עג.]. **גזומא.** שפת יתר [ב"מ לח.]. מילתא בעלמא ולא דווקא [חולין ז:]. **מיו"ט לחבריה.** משפה שלבל ושפה ועשה יו"ט עד למחר לסכי משמע קרא יין ומכר אל תעשה בעולכם וגו' וכן בשפה שלתה מא לחבריה ולהורות מין דבר קדושה לדבר טול אל מהי שברות [בבחים יח.].

ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה. ואע"ג דמלאוריימתא מד במרי בטול היינו היכא דמיערב ממילא אבל למערביהו בידים לבטולי אסור להכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סלה של תרומה שנפלה לתוך תבשיט ותבשיט של טולין וחזרה ונפלה לתוכן סלה של טולין ורבה עליהן בשוגג מותר במזיד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי בדאוריימתא אבל בדרבנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אבל הכא לא אמרינן הכי דשפיר מבטלין לכתחילה ואם תאמר לעיל (ג:) גבי עגול דהוי תרומה דרבנן יוסף עליו ויבטל וי"ל דהא דאמר בדרבנן מבטלין [a] היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקלה דעיקרו אינו אלא מדרבנן אבל בדבר שעיקרו מדאוריימתא כגון תרומה דאיכא אוס דבר דאוריימתא כגון דגן חירוס וילהר אפילו במקום אחינו אלא מדרבנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין לח.) גבי הא פלגא דאיתא דתרבא דנפל בקולא סבר מר בר רב אסי לשעריהו בחלבין פלגי דאיתא א"ל אטה אל מזלזל בשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי [b] לא הוסיף עליהן עד [ששים [c]] כדי לבטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר איסורו דאוריימתא כגון היכא דאיכא כזית הכי נמי [d] דליכא כזית וליכא אלא איסור דרבנן אין מבטלין:

ונתקלקלו

איכו השתא אשתלאי ואמרי לך רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא [e] הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר ר' יוחנן [f] אעצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב ואל תשיבני ביצה מ"ט ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה ולא קא שרי לה עד למחר מידע ידיע דבת יומא אסרוה עצים דלא חזו ליומייהו אי שרי להו למחר אתי למימר ביומייהו נמי שרו ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה [g] אמר רב מתנה [h] עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן והא קא מהפך באיסורא כיון דרובא דהיתרא נינהו כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך והא קא מבטל איסורא לכתחלה ותנן [i] אין מבטלין איסור לכתחלה [j] הני מילי בדאוריתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר [k] הני מילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה הכא מקלא קלי איסורא. אתמר שני ימים טובים של גליות רב אמר [l] נולדה בזה מותרת בזה ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא והא [m] רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה רב אסי ספוקי מספקא ליה ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא אמר ר' זירא כותיה דרב אסי מסתברא דהאידנא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי אמר אביי כותיה דרב מסתברא [n] דתנן [o] בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והשתא דידעינן בקביעא דירחא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם [p] הזהרו [q] במנהג אבותיכם בידיכם [r] זמנין דגזרו המלכות גזרה [s] ואתי לאקלקולי אתמר שני ימים טובים של ר"ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו [t] נולדה בזה אסורה בזה דתנן [u] בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום (כולו [v]) פעם אחת נשתהו העדים לבא ונתקלקלו

אם ביום שלשים ואחד ועושין ב' ימים יו"ע מספק ומדאוריימתא ביום הראשון שבתון ומו לא: מותרת בזה. דחד מיניהו חול הוא וממה נפשך שרית: אסורה בזה. כדמפרש ומזיל: לימא קסבר רב אסי קדושה אחת היא. מכמיס קבעוס על מי גולה לעשומס לדורות מחמת ספק זה והטילוס עליהם כחומר יום אחרון: והא רב אסי מבדיל. ומנרך המבדיל בין קדש לחול דקסבר קיס לן בקביעא דירחא ויו"ע שני חול גמור הוא ומשום מנהג אמתיו שלא ידעו בקביעת החדש כמוהו ועשאוס מספק מאליהן אחתו עושין אותם: ספוקי מספקא ליה. אם חק חכמים הוא שהוסל על הגליות ואפילו ידע שהם חכמים יודעי העתים יהיו עושין אותן שנים א"כ הרי הוא מדברי סופרים ביום אחרון או אם הן עשאוס מאליהן מספק ומד מיניהו חול ולמאן דקיס ליה בקביעא דירחא בני אבדולי: כותיה דרב אסי מסתברא. דלחמיר: קיים לן בקביעא דירחא. על ידי חשבון שמחשבין תולדתו אנו למדים אם נראה ביום שלשים אם לאו: ועבדינן תרי יומי. אלמא חק קבוע הוא אחקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשותן ואפילו בלא ספק הלכך כאן יומא אריכא שוינהו: כותיה דרב מסתברא. שאינו חק אלא מדאגת הספק החמירוס עליהם הגליות: בראשונה. קודם שקלקלו הכומים והטילו הם משואות ביום שלא קבעו ע"ד החודש כדי להטעות את ישראל: משיאין משואות. כמו להעלותם מעלת העשן מן העיר (שופטים כ) (סימן) מבערה וכראשון המנה [w] מפרש להו ומהן היו יודעין כל בני הגליות הקרובים והרחוקים את קביעת החודש ולא היו עושין אלא יו"ע אחד בכל מקום: שיהו שלוחים יוצאים. ועד מקום שיכול [x] להגיע בתוך חמשה עשר [y] ימים הם מודיעים ועושין יום אחד והשאר עושין שני ימים: ואילו בטלו הכותים. הדרין ועבדינן משואות בראשון ההרים וידעו הכל: ועבדי חד יומא. בכל דוכתא והאידנא נמי היכא דמטו שלוחין קודם יו"ע עבדי חד יומא שמע מינה לא קבעוס עליהם בתקנה לדורות: דגזרי המלכות גזרה: דשמא יתעצלו בתורה ושתכח קוד העיבור מכם ותעבדו נמי חד יומא ואתי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאכלו חמץ בפסח: אסורה בזה. שהם ולמי חוק קבוע להיות כיום אחרון מדרבנן שמתחילה לא מחמת ספק התחילו לעשותן: כל היום. יום שלשים של אלול ומצרב היו אסורין במלאכה שמא יתקדש החודש למחר ומצא שהלילה הזה יו"ע שכן כל היום מלפין לעדות רואי הלבנה אולי יראו וכל שעה שבאין עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש ע"ד היום: ונתקלקלו

איכו השתא. אם הוריתי לך לחמול בשכרותי: אשתלאי. שכחתי ושגגתי והיימי מורה ע"ד היתר משום דקיימת לן בשאר דוכתי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשיו יפה לחיתך על היום ונזכרתי: הא אמר רבא. לקמן (לף ה:): הלכתא כותיה דרב בהני תלת. שאמר לענין בילה זו משבת ויום [z] טוב ולקמיה בשני ימים טובים של גליות בשני ימים טובים של גליות והשלישי בשני ימים טובים של רגלים נהגו להחמיר: מן הדקל. שנשבר בשבת: אסור להסיקן ביום טוב. הסמוך לו: ואל תשיבני ביצה. שאמרתי הה עולה בה מותרת בזה דהכא שיך למיסר טפי: ומאי טעמא ביצה כיון דביומא. אי לאו דלמקילא משום דעולה בשבת הוה חזיא לגומעה היה שיש בני אדם גומעין ק: ולא שרי ליה (מר [a]) עד למחר מידע ידיע. כי שרית דבת יומא ואתמול לא שרית דבת יומא אבל עצים דשבת כיון דביומייהו בלאו אסור למיסר מוקלה נמי לא חזו שאין מבערין אש בשבת: אי שרי להו (מר) למחר אתי למימר. אם נפלו ע"ד ביום נמי שרו ואתמול שלא בערום משום דשבת לא חזי להסקה: והא קא מהפך באיסורא. כשמולכן בתנור מזיח לזיח: בהיתרא מהפך. שהאיסור בטל ברוב: והא קמבטל איסור בידים. ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה דאע"ג דאיסורא בטיל ברובא הני מילי היכא דאיכא ל

ונתקלקלו הלוים בשיר. תמיד של בין הערבים שאמרו בו שירה של חול שהיו סטורים אלא יצאו עוד והיום חול וכשבאו נמצא שהוא קדש. וכשל שחר אין מעות דבתמיד של שחר אפילו הוקדם המזבח קודם הקרבתו שיר של חול היו אומרים לפי שבדוב השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך: עד המנחה. עד הקרבת תמיד של בין הערבים אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וסוכות ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שאין מונין למועדות מהיום לא מזלזלין בה בהאי שלשים אלא גומרין אותו בהיסורו כאשר הוזהרו עד המנחה ממלאכה כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו אלמא תחילת עשייה שני ימים לרשב"ג אפילו בגמ' דין הוה ולא מספק שהרי ודאי היום טוב למחר ואע"פ"כ מקנו לעשותו שמע מינה מן חכמים ומנותן היה לעשותן בגאו עדים אחר המנחה והרמוקים יש עליהם לעשותן בכל שנה שמא יצאו עדים אחר המנחה והרי קדושתו אחת ואין כאן לומר ממה נפשך חד מיניהו חול דשמא אין כאן חול אלא שניהם קדש: אמר רבה גר': מתקנת רבן יוחנן בן זכאי. שהחזיר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים והרמוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש היום שלשים אם בשלשים ואחד והרי הן כשאר י"ט של גליות ובילה שעולה בזה מותרת בזה ממה נפשך דחד מיניהו חול: ולרב ושמואל קשיא מתניתין. דקתני לחזר הדבר ליושנו: הא לן והא להו. לבני מ"י שעושין יום אחד מותרת אבל לדידן בני גולה אסורה שהרי עדיין אנו עושין שני ימים ושונו כבתחילה מפני אותה תקנה דאשונה לא מפני ספק הלכך הואיל ולא פסקו מאלנו משהתחלנו אין להקל ולומר אין מנהגנו זה מפני תקנה דאשונה אלא מפני הספק ובילה מותרת הא לא אמרינן דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאלנו שנה אחת לעשות יום אחד עדיין בלשונו הראשונה עמדנו להיותם כיום אחד: הוי דבר שבמנין. בילה זו נאסרת בקטן מכמים שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת אם לא בגאו עדים לבית הדין קודם המנחה: צריך מנין אחר. שימנו לך[ד] ויחזרוהו. ולקמן פרכינן בילה מי אתסרא במנין והלא לא נמנו אלא על קבלת עדות וההוא חזר בו רבן יוחנן והחזירו: מנא אמינא לה. דכל דבר הנאסר במנין צריך מנין אחר להחזיר ואפילו לרבא דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת כי הכא אפילו הכי אסור עד שיחזרוהו בפירוש בקטן מכמים: לך אמור להם. לקמן מפרש לה היכי יליף: ואומר במשוך היובל. לקמן מפרש: ותניא. נמי דצריך מנין אחר להחזיר: כרם רבעי. שאמרה תורה קדש הלולים (ויקרא יט) וגמרינן[ה] קדש קדש ממעשר שני דכתיב בה קדש וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וגו' (שם כז) שצריך להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו מכמים במהלך יום אחד לכל לד שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן יעלה ויאכלם שם כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות: במזרח לוד. היינו בין לוד לירושלים בתוך מהלך יום דהא אמרינן לוד בתוך מהלך יום מן המערב נמצא מזרחה בין לוד לירושלים. [ו]בגילד מברכין (תרומות דף לא.) יש פלוגתא חד תני נמנע רבעי וחד תני כרם רבעי: להפקירו

היו נכוים שלשת ימים בגא למ"ד של לשלשת ימים הייתי מוכיח שפיר דכי היכי דצריך להחיר תשמיש צריך נמי להחיר החרם ומדלא כתיב הכי שמע מינה גבי תשמיש צריך להחיר משום דכתיב אל תגשו אל אשה וגו' דמשמע עולמית כי היכי דאסר להם קודם מתן תורה שלשת ימים אבל תרומות שמשימין לזמן מכי עבר הזמן ממילא עבר ואין צריך היתר: [ועי' תוספות מנחדרין נט: ד"ה לכל דבר]: ונקט

ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלים את העדים אלא עד המנחה [א] ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש אמר רבה מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת דתנן [ב] משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה א"ל אמינא לך אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל ולרב ושמואל קשיא מתניתין לא קשיא [ג] הא לן והא להו ורב יוסף אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט הוי דבר שבמנין [ד] וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דכתיב [ה] לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואומר [ו] במשוך היובל המה יעלו בהר (ותניא [ז]) [ח] כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד וזו היא תחומה (עלת [ט]) מן (הצפון [י]) ועקרבת מן (הדרום [יא]) לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ותניא [יב] כרם רבעי היה לו לר' אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי ובקש

בין הערבים: **הא** לן והא להו. פי' בקונטרס בני מ"י שמקדשין המזבח על פי הראייה ואין עושין אלא יום אחד ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואמתני בשביל תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון אלא באו עדים הרי הוא ממחת ספק והרי הן שני קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני חוצה לארץ אסור שהרי עדיין הם עושין שני ימים כבתחילה ואם כן לא אשמעי להן מפני התקנה הואיל[כ] והתחילו לעשות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לעשות יום אחד עדיין הם עומדים בחיסורן להיותן כיום אחרון דלא יימא[ל] דמחמת ספק הן עושין לאין יודעין אם באו עדים אם לאו אלא ממחת המנהג הן עושין כיון דלא נשתנה להן המנהג וא"ת לר' יוסי דאמר בעירובין (דף נט. ושם) גבי שני ימים של ר"ה עולה בראשון אסורה בשני והא ר' יוסי בע"י הוה לאחר חורבן וא"כ שני קדושות הן ואמאי בילה אסורה ואין לומר דהיינו קודם חורבן דהוו קדושה אחת דא"כ מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה וכי מימא דהיינו לאחר חורבן והא דבילה אסורה היינו לבני בבל דלדידהו קדושה אחת הן זה אינו דר' יוסי מע"י ונקט מילתא בשביל בבל וי"ל דלעולם ר' יוסי מקודש[מ] חורבן קאמר ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמועינן פסק דגם עתה

שייך לאחר חורבן לבני בבל:

כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. יש שהיו רולין לומר[מא] מכאן לאותן תרומות שעושין לזמן עד פסח או עד זמן אחר דכי יגיע הזמן צריך מנין להתיר את החרם אע"פ שעבר הזמן דהא הרי הכא דהקב"ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וממילא ידעינן דלאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין ואע"פ"כ התיר להם ולא היה דהכא אין כאן שום זמן דקרא דהיו נכוים לשלשת ימים וגו' (שמות יט) [מב]הזמינו עצמכם לדבר שיהיה לסוף שלשת ימים דאם כתיב

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) ר"ה ל:, ב) [נכתב ה: וש"ן], ג) [מנחדרין נט:], ד) ר"ה לא: מעבר שני פרק ה' [מ"ק], ה) קידושין דף נד:, ו) ויקרא ו ה, ז) ר"ה ל:, ח) כן פירש רש"י סנהדרין נט: ד"ה לכל.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בתוס' ד"ה ונתקלקלו וכו' וא"כ אינן יכולין להקריב המוספין. נ"ב עי' רא"ן ס' שיז דף נט ריש ע"ב נ"ל שאלני וכו':

ליקוטי רש"י

נוהגים אותו היום קודש. אע"פ שאין ב"ד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אלול וקדשוהו למחר אעפ"כ גומרים אותו בקדושה ואסור במלאכה לשמא אמרי לוזולי בה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום ואמרו אשמקדש נהגנו בו קודש מגם ומן המנחה ולמעלה מזלזלו ונהגנו בו חול [ר"ה ל: ד"ה נוהגים].

דבר שבמנין. דבר הנאסר במנין ב"ד, אע"פ שקבעו זמן לדבר, צריך למנות פעם אחרת להתירו כשעבר הזמן [סנהדרין נט: ד"ה לכל].

היה עולה לירושלים. הפירות עצמן אע"ג דמן המורה בין מעשר שני בין כרם רבעי נפדים ומתחללים בפרוטה אחת חוץ לחומה כבגן גזור בכל מהלך של יום אחד שיעלם ויאכלום שם כדי לעטר שוקי ירושלים.

במזרח לוד. היינו בין לוד לירושלים שכדי ירושלים לחומה של לוד היא [ר"ה לא:].

הגהות וציונים

מ) [צ"ל ותנן] (גליון) עיין סנ"י וצל"ח: ב) [צ"ל אילת] (גליון): ג) [צ"ל הדרום] (גליון): ד) [צ"ל הצפון] כך איתא במשנה (גליון): ה) נדצ"ל לבך: ו) בכתי' ליתא מתיבות בכיצד מברכין עד סה"ד, ובאמת אין מקומו כאן (דק"ס): ז) [עי' מהרש"א] (גליון) ועיין גם מהר"ם ופנ"י: ח) עיין מהרש"ל ומהר"ם, וחי' נכון לגרוס ואח"כ יביאו את שאר הקרבנות וקרבן התמיד (דבש תמר, ב"ש): ט) צ"ל והואיל (באה"מ): י) צ"ל דלא אמריגן (ב"ש): כ) צ"ל אקודם (ב"ש): ל) צריך להוסיף תיבת היינו (באה"מ, ב"ש):

עין משפט נר מצוה

לה א ב מי' פ"ג מהל' קידוש החדש הלכה ו: לו ג מי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ג: לז ד ה מי' פ"ט מהל' מעבר שני הלכה ס סמג עשין לל:

רבינו חננאל

עדות כו'. ש"מ מדקתני סיפא אם באו מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש דקדושה אחת היא. פי' שיכין שבבית הועד פעמים היו עושין ר"ה ב' ימים לפיכך החמירו בהן ועשאום קדושה אחת. אמר רבה מתקנה שהתקין רב"ז שיהו מקבלין עדות החדש כל היום ביצה מותרת דהא כב' קדושות הן. ואמיקנא ל"ק הא לן והא להו. כלומר לבני א"י שהתקין להן רב"ז להיות מקבלין עדות החדש כל היום כולו הרי הן ב' קדושה. ט) הביצה אסורה מ"ט מפני שלא נמנו עליה ב"ד והתחדרה להן דקס"ל כל דבר שנמנו באיסור צריך מנין אחר להחזירו מדכתיב היו נכונים וגו' הלא ידענו שאחר ג' ימים מותר למה כתב לנו לך אמור להם שובו לכם לאהליכם אלא ללמד שכל דבר שנאסר ע"פ ב"ד אינו מותר עד שיותר בפני ב"ד.

חשק שלמה על רבינו חננאל

ט) נראה דאמר כאן ול"ל ג' קדושות וכבילה שתמת והא דאמר ג' ימים בגא הבילה אסורה ות"ל יוסף אמר אף וכו' בילה אסורה מ"מ מפני וכו':

תורה אור השלם

א) לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם: [דברים ה, כז]

ב) לֹא תֵגַע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: [שמות יט, יג]

ובקש ר' אליעזר להפקירו לעניים. ומ"מ מי קסבר קדושה לשעה[ד] קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא מ"ל מה הרוחו עניים בזה הא היו נרשין לפדותו קודם מכילה שהרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשוק מקוש רק לפדותו קודם מכילה ו"ל לפרש"י נימא דפי' קדושה לשעה אליבא דרבי אליעזר קדשה לעתיד לבא מ"כ יכולין העניים להביא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא פדייה מי נמי אפילו ס"ל לא קדשה לעתיד לבא מ"מ היו מרויחין העניים להא הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה ממולא ואפילו לכתחילה ממן הזה כלמ' בערכין (דף כט.[ה]):

מכדי כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו וגו'. פירוש מכדי כתיב אל מול ההר ההוא דמשמע כל זמן שהוא בהויתו בקדושה שכיבה שריה עליו דוקא אסור אבל נסתלקה שכיבה מותר ומ"כ בשעה היובל למה לי ומ"מ הא אל מול ההר ההוא בלותות אחרונות כתיב ובשעה היובל נאמר קודש לכן בלותות הראשונות ולי לא בשעה היובל לא שמעינן שריותא בלותות הראשונות ופירש בקונטרס אלא נסתלקה שכיבה ממנו מיום מתן תורה עד יום שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר בשנה השנית שנעלה הענן ומ"כ שריותא דבשעה היובל לא הוי עד שנה שניה ולא נאמר כבר אל מול ההר ההוא דמשמע מינה שריותא כדפי' כך שיטת הקונטרס ודוחק הוא דהא בשעה היובל משמע שגם ט' ביום דמתן תורה הותרו לעלות בשעה היובל אלא היו קולות בלותות הראשונות בסיון ומ"כ ליכא למימר שריותא[ו] דבשעה היובל לא היה עד השנה שניה ועוד כיון דמההוא[ז] משמע איתר בהדיא כדפרי' מ"כ אין צריך מנין אחר להתירו מידי דהוה אחרונות אבל לעלות[ח] אלא מאמר דבשעה היובל אמי לבשרי כשיפסקו הקולות אע"פ שאלא נסתלקה שכיבה עדיין והאי התירא לא הוה שמעינן ממילא מסברא והשתא לא תפשוט מידי הא לא אפשר לומר דמכדי כתיב גם הצאן אל ירעו בלותות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ה נמי בדברות הראשונות שנאסרו כל זמן שכיבה בהר אפילו כשיפסקו הקולות כמו באחרונות מ"כ בשעה היובל לא בא להתיר (אלא) כשיפסקו הקולות (שנסתלקה[ט]) שכיבה והאי התירא שמעינן ממילא מסברא אלא שמע מינה שצריך מנין אחר להתירו:

מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי כו' דהיום קדש ולמחר קדש. ומ"מ הא הוא עצמו מקן לקבל עדות החדש כל היום ופי' הקונטרס הני מילי לענין שמונין המועדות מיום הראשון ואפילו בא לאחר המנחה אבל מלעשות יום שני קדש לא נעקרה מקנה ראשונה ממקומה וקשה דמנין ליה הך סברא דתקינו לענין מועדות הא לענין יום טוב הוי שני קדוש ומ"כ מהא הכיא ואימא[ז] כיון שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ כשהיו עושין שני ימים הם מספק ושמי קדושות מינהו ומילה מומרת לכך נראה כפירוש ר"ח דגרס מי לא מודה אם לא בא כו' ומ"מ קשה דכיון אלא בא מ"כ היו שני ימים מספק ומ"כ שמי קדושות מינהו ומילה מומרת וי"ל דה"פ אם לא בא עדים עד סמוך לתשבה ומיד המתיך ולא היה שהות ביום כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין אלא דקדושה אחת מינהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום היינו היכא דבא עדים ביום או לאחר הנגה דאחית להכי אין לומרו גרסת הספרים אם בא עדים וכו' כדפי' ומ"מ יש לישב פרש"י ודקשיא לך דא"ר סברא[ה] ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' כגון קודש מורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר מורבן נמי כשהיו עושין שני ימים כמו קודש מורבן הם קדושה אחת:

מימות

ובקש להפקירו לעניים אמרו לו תלמידיו רבי כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו [ו]מאן חבריך רבן יוחנן בן זכאי טעמא דנמנו הא לא נמנו לא מאי ואומר ה"ק מכדי כתיב [ז]היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה [ח]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם למה לי שמע מינה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא למצות עונה הוא דאתא ת"ש [ט]במשוך היובל המה יעלו בהר מכדי כתיב [י]גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא במשוך היובל למה לי שמע מינה דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא ת"ש כרם רבעי והא כרם רבעי דרבנן וקאמרי ליה כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו וכי תימא ביצה נמי אמנו עלה רבן יוחנן בן זכאי ושריוה כי אמנו אעדות אביצה לא אמנו א"ל אביי אמו ביצה במנין מי הואי ביצה בעדות תליא מלתא אתסר עדות אתסר ביצה אשתרי עדות אשתרי ביצה רב אדא ורב שלמן תרוייהו מבי כלוחית אמרי אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביום טוב שני השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד שתי קדושות הן והשתא קדושה אחת היא אי הכי עדות נמי לא נקבל מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא קבלנו עדות החדש כל היום כולו השתא נמי נקבל הכי השתא התם [כ]עדות מסורה לב"ד ביצה לכל מסורה רבא אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה [כא]שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ואמר רבא [כב]הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר

מי מההוא קרא ילפינן דמעיל רבי יוסי אומר לא מקומו של מזבח מכבדו אלא הוא מכבד מקומו שכל זמן שהשכינה היתה בהר אמרה תורה גם הצאן והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכיבה אמרה תורה ממשוך היובל המה יעלו בהר הלכך למה ליה לכתוב בהדיא המה יעלו ולא אישתרי ממילא מדוקיא דהכי הוא ש"מ צריך מנין אחר להתירו מי[ד]: הני מילי בדאורייתא. באיסור שילא מפי הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו אבל במנין דרבנן לא בעינן שריותא בהדיא אלא מכללא: ת"ש כרם רבעי. דהא דהוצרך להעלות פירות עצמן בנהלך יום דרבנן הוא וקא בעי מנין ואע"ג דאיכא למשריה מכלל: וכ"ת ביצה נמי וכו'. השתא הדר רב יוסף לאקשויי מלתא דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה: ביצה במנין מי הואי. כלומר הוכרחה במנין הראשון לאוסרה: מהרה יבנה בית המקדש. ומתחזר מקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: מסורה לב"ד. אין מקבלין להם אלא ב"ד והם יודעין טעמו של דבר ולא יטעו: לכל מסורה. ליד הכל היא בהא ואין הכל בהא ליאמר וסומכין על מנהגן: מי לא מודה בו'. אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו בהא עדים לאחר המנחה אבל מלעשות י"מ שני לא נעקרה מקנה ראשונה ממקומה:

אמר

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [ר"ה דף נא:]. ד) [יומא דף כב:]. ו) [יומא נב., ז) [לעיל דף ד:]. ח) מגילה דף י.. ט) שבועות מ יז.) במדבר י יא. כ) [וע"ע תוס' ר"ה נא:]. ד"ה ומקש ותוס' מגילה י. ד"ה דקע"ע ותוס' שבועות מז. ד"ה דכ"ע ותוס' מגיגה ג: ד"ה עמון]. ע) עמו' א בד"ה כל.

תורה אור חשלם

א) וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הָיוּ נְכֹנִים לְשִׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה: [שמות יט, טו]

ב) לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם: [דברים ה, כז]

ג) לֹא תַגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: [שמות יט, יג]

ד) וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אַל יֵרָא בְּכָל הָהָר גַּם הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל יִרְעוּ אֶל מוּל הָהָר הַהוּא: [שמות לד, ג]

ליקוטי רש"י

והתירוהו. לפדותן ולהעלות הדמים לכיון למרבנן ירושלים לא מצו לה חכמים לעמוד מעתה [ר"ה לא:]. היום קדש ולמחר קדש. שכן מקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפי' גמרו של יום ואע"פ שיודעין שיתחה ליום המחרת ולמחר קדש והלכתיקים מכ"ל נוהגין שני ימים נוסים לא מקום שפק נראים לנהג מיום ל' והוי שני מול שפק מיום ל"א והוי לאשון מול קא עבדי אלא מקום שמא בא עדים לאחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ל שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש [ע"ירובין לט. ד"ה ור"ח]. הלכתא כותיה דרב בהני תלת. שאמר לענין בילה זו מקמה היום טוב לבקמיה בשני ימים מוסים של גלות נהגין לאכל והשלישי בשני ימים מוסים של לאשון השנה נהגין לאחמיר [לעיל ד:].

חשק שלמה על רבינו חננאל

ה) עי' מפוש מאן ד"ה מי לא מודה מה שהקשו על פי רפש מה.

הגהות וציונים

א) צ"ל קדושה אחרונה (מהר"ם): ב) בכת"י אנו למדין מאותן המקראות: ג) נדצ"ל דליף תו מיניה (רש"ש): ד) בכת"י ליתא לתיבת "שיבמשוך" (דק"ס): ה) עיין ילקוט מפרשים: ו) תיבת להתירו הוא סוף הדיבור, ומתחיל ד"ה וכ"ת הני מילי בדאורייתא ותיבת "כו'" מיותר (באה"מ): ז) בדפו"ר איתא קדושה אחרונה וכן הגיה המהר"ם. וכן בסמוך. ועיין מצפה איתן בילקוט מפרשים: ח) צ"ל דישריותא (ב"ש): ט) צ"ל דמקרא ההוא (ב"ש): י) [צ"ל אלא כשנסתלקה] (גליון): כ) צ"ל אימא (ב"ש): ל) ס"א יש לישב פר"ח דגרים אם לא באו כו' ור"ל אם לא באו כל' ביום שלשים ודקשיא לך א"כ היה שני ימים מספק ה"פ מי לא מודה כו' (גליון) עי' מהר"ם:

אמר רבא מת ב״ש ראשון כו׳. מת המוטל לקבר אם י״ט ראשון הוא וכו׳: משא״כ בביצה. לענין מילה לא הקלו ב״ש שני דרבנן השנה להשוות לכל גליות דאלו ר״ה טולדה מה אמורה בביצה. טולדה מה מותרת מה: דמאי דעתיך. לאמרה בשני לרשותיך מב״ד: דילמא מעברי ליה לאלול. כתקנה הראשונה לעשות מיום שני ומעשה שני יומים כגון שלא נמו עד יום שלשים ואחד[ג]: מימות עזרא ואילך וכו׳. ואע״פ שתקנו לא אירע שנתו עדיים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין[ד] לא נתקנה. הלי דנקט מימות עזרא משום דמימי עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) ויום השני ונרמז השנה משמעי: לא אמרן. דיתעסקו בו ישראל: אלא דאשתהי. ומחילה שלא יקרא: אמא. הלם היו מחמין על מטת[ה] מת לכבודו: דאיכא חברי. אומה רשעה שהיו בימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתן וב״ט היו נדחין מהן ע״י שאומרים להם י״ט הוא ואם ירצו אותם מקברין מתיהם יכופו אותם למלאכה[ו]. והלי גלימא דאמרינן לעיל אינו צורך המת שהרי יש לו מכריכין אחרים כל צרכו אמם צריך לו אלי אפילו דקאמר הא אמרינן ב״ש שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה מלינת קברו ומתוך מכריכין הלכך על כרחך בגלימא שאינו צריך לו מיירי דומיא דאמא דשרי למגזיה וקמ״ל דאע״ג דטרחא דלא צריך הוא אלא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שויה רבנן: חזייה. רבינא לרב אשי דהוה אזיל עליה: ה״ג אלמלי עליה מר: א״ל דלא אותיבי ערובי תבשילין. לא הוצאתי כלומר לא הכנתי לי ערובי תבשילין לאפות ולבשל מ״ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם תבשיל מערב י״ט לשם ערוב: האידנא. ב״ט ראשון והוא חמישי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוב ואם היום קדש ולמחר חול אינו צריך לכך: מי אמר. והרי הם היום אחרון ומיהם קדש: א״ל רב מרדכי. לרבינא מנהרדעי לא תותיה למר בפירוש שמעיה ליה[ז] מייתי לה סבר לנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) גבי ליה לרבו עד פרקה רב מרדכי אמרה לרב אשי כו׳: הואיל ומתיר עצמו. בלידתו להיות נשמט מה שלא היה לפני לידתו אף[ח] מוקלה המיר את עצמו בלידתו דמגו דלאתקן להא אתקן להא: לעגל שנולד ב״ש. דתניא לקמן[ט] שמותר ט״ב ביום לדברי הכל: מוכן אגב אמו. בעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: הטרפה. בה אסור אם נמצא במוכה[י] דעומר יבין אמו הוא הואיל ובשחיטת אמו אמה בא לאכלו וכי יולד ב״ש מן הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ״ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מקן לאסור: לכלבים. דמן השמשות היתה אמו עומדת לך אבל אפרוח שנקליפה אינו עומד לאכילת כלבים ואף[כ] לא היה ראוי הלכך יולד הוא: מוכן

לרבי שמעון דלית ליה מוקלה דמולדה בהאי מוקלה דהכא דהוי כגרוגרות ומוקין[ל]: [מ] והכי מוכח בשבת (דף מה:): וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו טרפה והוא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דבן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדיקה ואם כן יכול להשיבו ידו בנעי אמו ושחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וא״ל דקאמר גמרא אליבא דרבי מושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין או נמי א״ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטנו כי האי גוונא שאינו יכול לרעות מידי דהוה אשותא בלילה (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו[מ] והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו וא״כ לא הוי מוכן היום הואיל ומן השמשות לא הוה חזי

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ולא״ת והאמרינן בערובין (דף לט. ושם) דרבי יוסי אוסר המילה שנולדה [בראשון מיום][נ] השני ולא״כ הכי פליגי נהרדעי אר׳ יוסי שהוא מנא י״ל[ס] דלרבי יוסי אסור אי אמרמי ונהרדעי אמרי דלא אמרמי:

יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה רבנן אפילו למיגז ליה גלימא ואפילו למיגז ליה אמא. ותימה דבמועד קטן (דף ח: ושם) אמרינן אין מוסרין כוכין במועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי״ל כפי׳ ר״ח דפירש שהיו רגילין לחפור הרבה בימד כדי שיהיו מזומנות כשיבאו מתים ועל זה קאמר דאין מוסרין במועד לצורך אמר המועד: והאידנא דאיכא חברי חיישינן. פרש״י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י״ט ממיתין אותם ואם היו רואין שיקברו מתיהם יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא בזמן הזה שאין מבריר מותר ואין לומר שצריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום משמשת ועברה המשמשת עבר הטעם וה״ל אמרינן[ע] גבי מים מגולין דאסורין שמא נחש שתה מהן[פ] ועכשיו שאין נחשים מצוין בינינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע״פ שהוא דבר שבמנין ומ״מ ר״ת היה אוסר ומעשה היה במלחו״ן שמת אדם אחד בי״ט שני ולנו להתעסק בו לקברו וגער בהן ר״ת ושלח להם בני בשכר אין בני תורה ואתם בני תורה כדאיתא בשבת (דף קלט: ושם) שלא לקבור מת בי״ט שני משום דלאו בני תורה נינהו ואתי לזלזולי ביה אבל הר״י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דברים אשכחנא דאין[ק] בני תורה כדאי״ מבמות (דף מו. ושם) חזנהו דקא אכלי תורמוס דשלקי נכרים ומסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא מי[ר] וכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי נכרים ומשני שלא היו בני תורה ואתו אין אנו מושמין בדבר זה דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי נכרים והר״ר ישמעאל אומר דלא דמי דשאני הכא דבנגעה הוא אוכל בגיתו ולא אחשא מלתא אבל לקבר ממיס בפרהסיא אחשא מלתא ואין נכון להתיר ועוד אמר רבינו אם בזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המת ולהתעסק בצרכיהם הלכך אם ירצו שיתעסקו לעשות מלאכה בזמן יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שנולד ב״ש וכו׳. נראה אומר דאמרמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי״ל[ש] דאפילו בחול אסור: הואיל ומתיר עצמו בשחיטה. פירש רש״י מתיר עצמו בלידתו להיות נשמט אבל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקלה ותימה למה להו לשמואל ור׳ יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקלה דאמרינן פרק מי שהמשיך (שבת דף קט:) דשמואל וזעירי ור׳ יוחנן כר׳ שמעון סבירא להו וי״ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקלה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי אינטריך אפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקלה דמולדה בהאי מוקלה דהכא דהוי כגרוגרות ומוקין[ל]: [מ] והכי מוכח בשבת (דף מה:): וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו טרפה והוא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דבן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדיקה ואם כן יכול להשיבו ידו בנעי אמו ושחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וא״ל דקאמר גמרא אליבא דרבי מושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין או נמי א״ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטנו כי האי גוונא שאינו יכול לרעות מידי דהוה אשותא בלילה (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו[מ] והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו וא״כ לא הוי מוכן היום הואיל ומן השמשות לא הוה חזי

אמר רבא מת ב״ש ראשון[ב] כו׳. מת המוטל לקבר אם י״ט ראשון הוא וכו׳: משא״כ בביצה. לענין מילה לא הקלו ב״ש שני דרבנן השנה להשוות לכל גליות דאלו ר״ה טולדה מה אמורה בביצה. טולדה מה מותרת מה: דמאי דעתיך. לאמרה בשני לרשותיך מב״ד: דילמא מעברי ליה לאלול. כתקנה הראשונה לעשות מיום שני ומעשה שני יומים כגון שלא נמו עד יום שלשים ואחד[ג]: מימות עזרא ואילך וכו׳. ואע״פ שתקנו לא אירע שנתו עדיים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין[ד] לא נתקנה. הלי דנקט מימות עזרא משום דמימי עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) ויום השני ונרמז השנה משמעי: לא אמרן. דיתעסקו בו ישראל: אלא דאשתהי. ומחילה שלא יקרא: אמא. הלם היו מחמין על מטת[ה] מת לכבודו: דאיכא חברי. אומה רשעה שהיו בימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתן וב״ט היו נדחין מהן ע״י שאומרים להם י״ט הוא ואם ירצו אותם מקברין מתיהם יכופו אותם למלאכה[ו]. והלי גלימא דאמרינן לעיל אינו צורך המת שהרי יש לו מכריכין אחרים כל צרכו אמם צריך לו אלי אפילו דקאמר הא אמרינן ב״ש שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה מלינת קברו ומתוך מכריכין הלכך על כרחך בגלימא שאינו צריך לו מיירי דומיא דאמא דשרי למגזיה וקמ״ל דאע״ג דטרחא דלא צריך הוא אלא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שויה רבנן: חזייה. רבינא לרב אשי דהוה אזיל עליה: ה״ג אלמלי עליה מר: א״ל דלא אותיבי ערובי תבשילין. לא הוצאתי כלומר לא הכנתי לי ערובי תבשילין לאפות ולבשל מ״ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם תבשיל מערב י״ט לשם ערוב: האידנא. ב״ט ראשון והוא חמישי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוב ואם היום קדש ולמחר חול אינו צריך לכך: מי אמר. והרי הם היום אחרון ומיהם קדש: א״ל רב מרדכי. לרבינא מנהרדעי לא תותיה למר בפירוש שמעיה ליה[ז] מייתי לה סבר לנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) גבי ליה לרבו עד פרקה רב מרדכי אמרה לרב אשי כו׳: הואיל ומתיר עצמו. בלידתו להיות נשמט מה שלא היה לפני לידתו אף[ח] מוקלה המיר את עצמו בלידתו דמגו דלאתקן להא אתקן להא: לעגל שנולד ב״ש. דתניא לקמן[ט] שמותר ט״ב ביום לדברי הכל: מוכן אגב אמו. בעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: הטרפה. בה אסור אם נמצא במוכה[י] דעומר יבין אמו הוא הואיל ובשחיטת אמו אמה בא לאכלו וכי יולד ב״ש מן הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ״ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מקן לאסור: לכלבים. דמן השמשות היתה אמו עומדת לך אבל אפרוח שנקליפה אינו עומד לאכילת כלבים ואף[כ] לא היה ראוי הלכך יולד הוא: מוכן

לרבי שמעון דלית ליה מוקלה דמולדה בהאי מוקלה דהכא דהוי כגרוגרות ומוקין[ל]: [מ] והכי מוכח בשבת (דף מה:): וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו טרפה והוא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דבן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדיקה ואם כן יכול להשיבו ידו בנעי אמו ושחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וא״ל דקאמר גמרא אליבא דרבי מושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין או נמי א״ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטנו כי האי גוונא שאינו יכול לרעות מידי דהוה אשותא בלילה (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו[מ] והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו וא״כ לא הוי מוכן היום הואיל ומן השמשות לא הוה חזי

היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר כמו כן בכל תמוהין ובאותה הפעם עצמה דממ״כ הוי עירוב אבל בשל מבשלין אין צריך לשנות ולהזור את מנגלו למחר [לקמן יז.].

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) לקמן כב. שבת קלט: עיין תוס׳ ב״ק פא. סוד״ה אומר. ג) לקמן כב: ר״ה יט: לב. ד) לקמן יח. ז) [לקמן כב:], ה) [עי׳ מוסס׳ ב״ב סב. ל״ס ומולדה], ו) צמח ב. ופני יהושע כתב דהוא לקמן בברייתא דף כו: דקתני ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן עי״ש, ז) עיין לעיל ה. תוד״ה הא, ח) תרומות פ״ח מ״ד ועיין תוס׳ חולין קז: ד״ה התם, ט) ע״ז דף ל. י) לקמן עמוד ב עי״ש, כ) לקמן מ:, ל) שבת קלד ע״א.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ עממים ביו״ט שני כל״ל ומיהם מת עמקק:

גליון הש״ס

גמ׳ אפרוח שנולד ביו״ט. עי׳ מו״ע פרק ד׳ משנה ג׳ דעדיות: שם שתיק רב. וכן לקמן דף לז ע״ב מוסס דף ו ע״ב וש״ל:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה הטרפה וכו׳ דשובר ידך אמו הוא. נ״ב ר״ל לענין זה הוי עובר יכן אמו דלא נימא בשחיטת אמו דטרפה היא אבל מולד מן טטרפה אחרכה לאו יכן אמו הוא ומומר בשחיטת עצמו דלקמ״ל ב״ד ס״ם ע״ט וכמ״ש תוס׳ בנהלכן דף פ ע״ב ד״ה עובר וכו׳ ועוש״ה תו״ק: ב) תוס׳ ד״ה הואיל וכו׳ והכי מוכח בשבת. נ״ב דף מה ע״ב בתוס׳ ד״ה אית מה מע״ב אפרוח ועוש״ה:

הגהות וציונים

ח) [למיגד מי׳ לחתוך וי״א לתפור. ערוך] (גליון): ט) [אשי כצ״ל וכ״ה ברי״ף והרא״ש] (גליון) וכ״ה ברש״י ד״ה חזייה ובתוס״ר ועיין רש״ש: י) עיין מהרי״ם שמגיה כגון שלא באו העדים עד לאחר מנחה עי״ש ובמהרש״א: ל) צ״ל שעדיין (באה״מ): מ) בכת״י מפה של מת לכבודו: נ) בכת״י נוסף אחרת: ס) בכת״י שמיע לי: ע) בכת״י נוסף מאיסור מוקצה מתיר את עצמו: פ) ס״א ואף לאדם לא: צ) נוסף ע״פ המהרש״ל: ק) צ״ל דאגן (דפר״ר חכ״מ דבש חמר): ר) לפנינו הגירסא ״והא תורמוס אינו נאכל כמות שהוא חי״ עי״ש:

עין משפט נר מצוה

לח א מי׳ פ״ח מהלכות י״ט הלכה כב סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תלו סעיף ג ומי׳ מקלו סעיף ח:

לט ב מי׳ שם טוש״ע שם סעיף ד:

מ ג ד מי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ח וסעיף ל:

מא ה ז מי׳ פ״ח מהל׳ י״ט הלכה יא יג סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תקמ סעיף כג:

מב ז מי׳ פ״ח מהלכות מע״ט הלכה טו טוש״ע י״ד סי׳ יג סעיף ג [וסי׳ עט סעיף ג]:

רבינו חננאל

ולגבי מת אע״ג דמת ביו״ט שני דלא אישתהי כלל לא משהינן ליה דקי״ל כרב אשי דהוה בתרא דאמר יו״ט שני לגבי מת כחול שוויה רבנן. ואפילו ביו״ט שני של ר״ה. אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי. שאומרים לישראל כיון שאתם קוברים המת שלכם תקברו המת שלנו ביו״ט שלכם חיישינן ומשהינן למחר. והאי דאמר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. שמעינן מינה מכלל דבימות עזרא עיברוהו מנהני מילי שנאמר ויגע החדש השביעי (וכלל) [ובני] ישראל בערים]. ו) ולגבי עירובי תבשילין ממיה אדם מיד״ט הראשון שחל פסח או סוכות חמישי ושישי בשבת מניה עירובו ביום חמישי ואומר אם היום יו״ט מחר חול הוא ומותר לבשל לשבת בלא עירוב ואם יום ששי (כגון) הוא יו״ט היום הוא עיר״ט והרינו מערב מעיו״ט והני מילי בב׳ יו״ט של גליות אבל בב׳ יו״ט של ר״ה לא. אפרוח שנולד ביו״ט. רב אסר כי מוקצה הוא אבל עגל שנולד ביו״ט מותר שהיה מוכן מאתמול על גב אמו שהפרה מוכנת היא. ובלבד בידוע שכלו לו חדשיו ואם אינו ידוע אסור עד שמונה ימים ואפילו בחול. ומפורש בפרק ר׳ אליעזר במס׳ שבת.

חשק שלמה על רבינו חננאל

ו) עי׳ סוכה מוק׳ ר״ה דף יט ע״ב ד״ה מימות עזרא פ״ע.

ליקוטי רש״י

מת ביו״ט ראשון כו׳. מת שנשחטה כגון שמת בשבת ולמחר היה יו״ט [שבת קלט:]. מה שאין כן בביצה. דקדושה אחת הן ולא הקלו ב״ש שני של ר״ה אלא לענין מת בלבד [לקמן כב:]. מיו״ט לחבירו. אם מכר מיו״ט לחשון ואלו שני ימים טובים ממש ועד״ר ומחר קדש עירובי עירוב אם אינו מלוי אינו צריך לערב לתבשילין ובתמוהין יאמר אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב אם

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן (ג) לבהמה דתנן מחתכין וכו' ר' יהודה בו' לפי שאינו מוכן. ומימה היכי הוי מוכן לאדם אדרבה לא הוי מוכן לאדם דאין השמשות לא מלי שמיע לה דשמא הוא שבת והיכי מוכח מהכא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים על כן נראה להרר"י דגרסי' אם לא היתה נבלה מעיו"ט (ד) ולא נראה דהא בהדיא אמרינן לעיל דגבי שבת מתניתין דקאמר (ה) גבי שבת דאמתם לן תנא כר"ש וכו' ומיימי הך משנה וי"ל דשפיר מיירי בשבת ומיימי מן הימור דאי לא אשמעינן כי אם גבי שבת לתני רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה ותו לא והיימי יודע לאסורה משום מוקצה ואמאי היה צריך למיתני לפי שאינו מן המוכן אם אינו ענין לשבת דהא שמעינן ליה מנהו ענין ליו"ט ואפילו הכי אסור ואע"ג דהוה מוכן לאדם אין השמשות משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים (ו) ומימה הא דתנן בשבת (דף מב: ושם) אין נוטמין כלי תחת הגר בשבת לקבל יו"ט אם אמר נתנו מבעוד יום מותר ואין נאמרין הימנו לפי שאינו מן המוכן והתם אמאי דרשינן מן הימור ולא איך לרבות י"ט וי"ל דהתם נמי מרבי מן הימור אע"פ שכבה הגר כבר אסור אמרי כן לפי שאינו מן המוכן והר"ר יעקב מקורבי"ל מיקן דשפיר מיירי דוקא לענין שבת ואעפ"כ מוכח שפיר דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דאי ס"ד מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ בע"ש מבעוד יום אם היה מוכן לאדם היה כמו כן מוכן לכלבים לפי דבריו דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ כשהשיך וקדש היום אע"ג דנסתלקה הכנה דאדם שאינה ראויה לאדם עכשיו מ"מ היתה מוכנת לכלבים מבעוד יום וכיון שהיתה מוכנת להם ההכנה לא נסתלקה בקדוש היום:

מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאינש אכל מידי דחזי ליה. וקשה דא"כ אפרוח נמי יהא מותר שמוכן לכלבים וי"ל דבעינן מוכן ועומד וזה אינו עומד לכלבים:

עגל שנולד ביו"ט מותר. ומימה מ"מ הוי (ז) אסור משום טולד כמו בילה וי"ל דהא דאמר דשיך למיסר טולד איירו דוקא בדבר מאכל דומיא דפירות הנוטרין ומשקין שזט (ח) אבל בעלי חיים לא: **ביצים** גמורות מותרות לאכלן בחלב. וקשה דהא אמרינן בעלמא (פ"ה מ"ח) בילת גבילה כל שכמוה נמכרת בשוק (ט) ב"ש ממירין וב"ה אוסרין והכא היכי מותר לאכלן בחלב וי"ל דטעמא משום דבשר עוף בחלב מדרבנן (י) ואפילו ב"ה מודו וקשה דאמרינן בעירובין (דף סב: ושם) אפילו בעמא בטמתא לא נסרי מילי במקום רביה מאי קמ"ל דאסיכא בסמוך (יא) ר' יעקב דאסר (יב) ורש"י ור"ל דכ"ע מודו דבילה גמורות (יג) מותרות לאכלן בחלב וטעמא דב"ה דאסרי בילת גבילה וטרפה כדאמרינן בעלמא ומודיס בבילת טרפה שהיא אסורה (יד) מפני שהיא גדילה באיסור: [וע"ע תוס' עירובין סב: ד"ה אפילו ובכתובות ס: ד"ה אפילו ובב"ק מז. ד"ה מ"ע ומהרלין נח. ד"ה ושוין]: **וכי** תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במשנה. פירש רש"י וגילה לנו רבי הושע ולא סתם לן במשנה הכי דהברייתא משובשת דרבי לא שנאה ר' חייא מנין ליה ומימה אם כן מאי פריך הא עולה אסורה (טו) לא בית שמאי ולא ב"ה ואמאי דחיק נפשיה לאוקומה אליבא דתנאי הושע ומשובשת היא על כן נריך לפרש הכי וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן בתנאים כלומר מאי שייר בתנאי קמני הברייתא דאי לא תנא אלא מתניתין היתי אומר בית שמאי דוקא בשעולה אבל בתנאי אמה היו מודים לאסור (טז) ופריך תנינא לאדרבה עולה אסורה יותר מבתנאי אמה ואמאי נמי כבית הלל וכו' דבתנאי אמה דברי הכל שריא: **מני** לא כב"ש ולא כב"ה. ואיכו יכול לפרש דקתני בברייתא מה שייר בתנאים דהא ס"ד (יז) עכשיו שעולה אסורה מבתנאי אמה ומנא

מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. למאן דאית ליה מוקצה דהא נתבטלה בשבת לר' יהודה אתמול בין השמשות היתה עומדת לאדם וקא משיב ליה מוקצה (ה) דהא (ח) לגבי כלבים: אבל מידי דחזי ליה. ועובר בשבת טרפה ראוי לו לכשיולד הלכך מאתמול דעתיה עליה אם יולד יאכלנו: לפי שלא נתפתחו עיניו. ואתרבי לאסורא מכל הארץ השורץ על הארץ כדלקמן: עם יציאתה נגמרה. כשיצאה נגמרה בריתה אבל מקמי הכי לא משמע דבילה גמורה ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: לאכלה בחלב. דהשתא הוה בילה ולא כתר אבל הנמלאת (ט) בתוכה אמה ביצה ואסורה לאכלה בחלב: ביצים גמורות. ואפילו בלא קליפה לגבה אלא שהתלמוד לגבו גמור ואע"פ שמעורה עדיין בגידין שריא כדלקמן (י) מדפליג ר' יעקב עליה ואמר אם היו מעורות בגידין אסורות: ב"ש. וס"ק יצתה ודאי מבעוד יום מותר כי ודאי הוא דנגמרה בחול ואבל לא יצתה לא נגמרה בחול ואסורה משום הכנה לדבר: וכי תימא. אין הלכה כברייתא זו דאשמעינן בה מאי דלא אשמעינן במתני' ובשום משנה לא סתם לן רבי הכי ואם רבי לא שנה רבי חייא מנין לו (יא): אלא הא דתניא כו'. הך ברייתא דלעיל מאן קתני לה: לא בית שמאי ולא ב"ה. לא ב"ש דאמאי שריא בעמי אמה אפילו עולה כ"ע שריא ולא ב"ה דאפילו בעמי אמן אסירי: ומגדלת אפרוחים. ולענין דין מקח וממכר אתמר דאם עולה גמר בשולה ולאויה לגדל ממנה אפרוחים אבל נמלאת בעמי אמה אינה מגדלת אפרוחים ואם מבעוהו למכור ביצים לגדל אפרוחים אם מכר אלו הוי מקח טעות ובטל מקח: דפחיא

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן (ב) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם אמר ליה (ג) אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי ליה לאיניש לא שדי ליה לכלבים מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם (ד) דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה תניא כותיה דרב תניא כותיה דשמואל ואיתימא ר' יוחנן תניא כותיה דרב (ה) עגל שנולד ביו"ט מותר (ו) אפרוח שנולד ביום טוב אסור ומה הפרש בין זה לזה זה מוכן אגב אמו בשחיטה וזה אינו מוכן אגב אמו תניא כותיה דשמואל ואיתימא רבי יוחנן (ז) עגל שנולד ביום טוב מותר (ח) ואפרוח שנולד ביו"ט מותר מאי טעמא זה מוכן אגב אמו וזה מתיר עצמו בשחיטה תנו רבנן אפרוח שנולד ביום טוב אסור (ט) רבי אליעזר בן יעקב אומר [ב] אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו כמאן אזלא הא דתניא (י) לכל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם כמאן כר' אליעזר בן יעקב. אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה מאי עם יציאתה נגמרה אילימא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה בחלב הא במעי אמה אסורה לאכלה בחלב והתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אלא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה ביום טוב הא במעי אמה אסורה לאכלה ביום טוב והא תניא (יא) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב וכי תימא קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין הא נמי תנינא ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל ועד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנולדה אבל במעי אמן דברי הכל שריין וכי תימא בית הלל אפילו במעי אמן נמי אסרי והאי דקתני נולדה להודיעך כחן דב"ש דאפילו נולדה נמי שרו אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב מני לא ב"ש ולא ב"ה אלא עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים למאי נפקא מינה למקח וממכר כי ההוא דאמר להו ביעי דפחיא

עין משפט נר מצוה

מג א מי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ז סמג לאוין עט טוש"ע ס"ח סי' תצט סעיף ה:

מד ב מי' שם סמג שם טוש"ע ס"ח סי' תקיג סעיף ח:

[מד ב מי' פ"ג מהל' מל"מ הלכה י טוש"ע י"ד סי' טו סעיף ז ומיב מלפס פ' אלו טרפות דלא כר"ל ז"ל]:

מה ג מי' פ"ט מהל' מל"מ הלכה ה סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פ"ז סעיף ה:

[יג אלפס ורא"ש מלן ומולין פ"ח דלן. ומיא"ש שם סי' ג]:

מו ד מי' פ"ח מהלכות י"ט הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' תקיג סעיף ז:

רבינו חננאל

תניא כשמואל ואיתימא ר' יוחנן צגל שנולד ביו"ט מותר מפני שמוכן על גב אמו. אפרוח שנולד ביו"ט מותר מפני שמתיר עצמו בשחיטה: ת"ר אפרוח שנולד ביו"ט אסור. ר' אליעזר אומר [אפי'] בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו תניא אידך כל השרץ השורץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם. סוגיא דשמעתא עגל שכלו לו הדשיו מותר אבל אפרוח שנולד בו ביום אסור. אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה. ואסקינא עם יציאתה נגמרת ומגדלת אפרוחים אבל במעי אמן לא למאי נפקא מינה למקח וממכר

הגהות וציונים

ג) ס"א מוקצה הבאה לגבי (גלוין) כ"ה במהרש"ל ור"ל להביא הנבילה לגבי כלבים (מנחם מציב נפש): ד) צ"ל נמצאת (רש"ש): ה) עיין רש"ש כותנת הרר"י: ו) צ"ל לחוי (ב"ש): ז) דהיינו שקליפתה קשה (גלוין): ח) עיין מהר"ם דל"ג ר"האיכא בסמוך ר' יעקב דאסר" ועיין מהרש"ל ומהרש"א, ובתוס' בעירובין כתובות וחולין משמע כמהר"ם (ב"ש): ט) גמורות שאינם מעורות (גלוין): י) צ"ל מהא דנולדה אסורה דברייתא לא (ב"ש): יא) עיין ברש"ל ורש"א (גלוין): יב) צ"ל פ"ל (ב"ש):

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) לעיל ב. נקמן מ: מולין יד. שבת קנו: פסחים נו:, ב) [שם], ג) עיין תוס' חולין דף טו: סד"ה בגתן שקצץ, ד) שבת קלו. מולין נא:, ה) [מוספתא פרק נא:], ו) [לעיל ד.], ז) מולין סד., ח) [לעיל דף נ:], ט) דף ז., י) לעיל דף נ:, כ) עירובין צב., ל) [לעיל נ.], מ) עיין תוס' שבת קנו: ד"ה ר"י וחולין יד. ד"ה אם, נ) לעיל ב: ג., ס) חולין קיג., ע) ז ע"א.

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה מוכן וכו' מוקצה לגבי כלבים כל"ל ומיהת בהא נמתק: (ג) תוס' ד"ה השתא וכו' מוכן לכלבים דמנן מתחכין:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ביצים וכו' מפני שהיא גדילה באיסור. עי' שיטה מקובצת ב"ק מז ע"ל ד"ה מ"מ:

תורת אור השלם

א) כֹּל הוֹלֵךְ עַל גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם: [ויקרא יא, מב]

ליקוטי רש"י

מחתכין הדלועין. מלעשן לפני הבהמה ולא אמרינן נרמא דלאו צורך הוא. ואת הנבילה לפני הכלבים. ואע"פ שמתנלה בשבת דמן השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי לית לן מוקצה בשבת [לעיל ב.]. שאינה מן המוכן. אמאמר דבקדש היום לא היתה עומדת לאכל כלבים [חולין יד.]. עגל שנולד ביו"ט מותר. ואינו מוקצה שהרי מן השמשות שמי היה מוכן אגב אמו [שבת קלו.].

דפחיא. כמו דפעיל הנולדים מן התרנגולת היה שפועה בלידתה[ב]: פשיטא. למקח טעות הוא דהא בהדיא אמר ליה דפחיא: דצריבן. לשון מבטלות כל ערכן כמו ערבת (ויקרא יג) כיה וכטול: ונפקא מינה. בין מאן דבעי להו לאכילה בין מאן דבעי להו לאפרוחים: למיתבא ליה דביני ביני. להחזיר לו דמי מעלה שבין ביעי דפחיא לביעי דשחוטה ואי בעי להו לאכילה אין המקח בטל דהא בני אכילה מינהו אלא שאלו יפיס מהם ויחזיר לו דמי מעליותן: קא משמע לן. רבי אמי דאמתם מאן דבעי ביעא דפחיא לאפרוחים בעי להו ואין אלו שוין לו כלום: דדכרא. שילדתן תרנגולת מתרנגול ולא נתחממה מן הקרקע ומותן ביצים אין מגדלות אפרוחים: ספנא. קולטת ביצים כשמתעפרת בקרקע וכשמוך לקמן אמר כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא כלומר אינה קולטת ביצים מן הקרקע אלא מן הזכר ואינו אלא לשון שפוי ממומי חול (דברים ג): עם יציאת רובה נגמרה. ולענין י"ט ואמר דאם יצתה רובה מערב י"ט וחזרה בתוך מעיה וילדתה בלילה מותרת דהויא ליה כאילו נולדה מתחמת: כדרבי יוחנן. דאמר לקמן הכי[ד]: ואי בעית אימא. רב לאפוקי מדר' יוחנן אמא ועם יציאתה דקאמר עם יציאת כולה ונמעוטי יציאת רובה: מעורות. מחוברות: גבלת עוף טהור. מטומאה האוכלה לטמא בגדים שהוא לשון בשעת בליעתה ואין לה טומאת מגע ומשא ונמסכת נדה (דף נח.[ה]) יליפינן לה והאוכל אחד מן הדברים הללו ממנה: מן השלל של ביצים. כשהן כשושן ושלולן וקטעין בשדרה כלומר האוכל אותם ביצים בעודן מעורין בגידין: מן הגידין. וקסבר אין בגידין בעותן טעם[ו]: שלל. בשט"ם כמו שלל של מוכסין (שבת דף מט:): בשר שנתלש מן החי. לאו נבלה היא[ז]: מן האשכול. מבשר השדרה שהביצים מדוקים שם: שהמחה את החלב. המיך את השומן וגמעו ממנו. והטעוב והכרוטב (מולין דף קכ.) פרכינן והא אכילה כתיבה ביה ואמר רבי שמעון בן לקיש הנפש[ח] לרבות את השותה והכא כתיב ונפש[ט] אשר תאכל נבלה ונבלת עוף טהור[י] מתוקש בת"כ[כ]: מאן תנא מן השלל של ביצים טהור. אלמא לאו בשר הוא דלא כר' יעקב: אלא לענין אסורא. דאע"ג דלאו בשר ניהו אסר לה מדרבנן הואיל וקרובים להיות בשר ואיכא למגזר משום בשר בחלב אבל לענין טומאה לא דלאו בשר ניהו לגמרי: וכי תימא לענין טומאה (א) גזור. דלטמא מדרבנן כי היכי דגזרינן לענין אסורא: אפושי טומאה הוא. דאיכא הפסד טהרות: ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן. ואע"פ שגזרו בטומאות במקומות הרבה[ב] ליכא למימר הכא נמי גזור דלא ניחא ליה לרבנן בטומאות: ואיבא דאמרי. דאשכול דקיפא הוה משמע ליה לרב יוסף בלים המעורות בגידין ושלא הוה משמע ליה שאינן מעורות כל כך כמו אותן הגמורות קרוטות[ד] אבל בהן קליפה הלבנה שאינם דבקות יפה אלא מעט: מאשכול גופיה. בשר הדבק בשדרה והבלים מדוקין ט: נולד ביום. נקמתיו יולדות ביום: עטלף. קלב"ם שור"ך בלע"ז: משרב יום טוב. בין השמשות דשוב לא ילדה אלא בלילה: השבים. קודם עלות השחר. והאי דנקט דבק דומתא קמ"ל דאע"ג דבדק ולא מצא דליכא לתחלייה בטולדה בחול אפילו הכי מותרת דסמכינן אגריתא דקתני כל שתשמישו ביום נולד ביום והאי לא ילדתו בלילה: אימר יצתה רובה וחזרה הואי. ואע"ג דמילתא דלא שכיחא היא מגו דפשיטא לן דאינה יולדת בלילה תלינן בה: בדספנא מארעא. והיא יולדת אף בלילה: אי הכי. דיש יולדת בלילה: דרב מרי. היכי שריא אימא מארעא ספנא וילדה בלילה ביום עד שתשמע

דפחיא למאן יהבו ליה ביעי דשחוטה אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דפחיא משום דצריבן למאי נפקא מינה למיתבה ליה ביני ביני קמ"ל ההוא דאמר להו ביעי דדכרא למאן ביעי דדכרא למאן יהבו ליה ביעי דספנא מארעא אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דדכרא משום דשמינן טפי למאי נפקא מינה למיתבא ליה ביני ביני קמ"ל ואי בעית אימא מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת רובה וכדרבי יוחנן דא"ר יוחנן [ו]*ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאכלה ביום טוב ואיכא דאמר מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת כולה נגמרה עם יציאת כולה אין אבל רובה לא ולאפוקי מדר' יוחנן גופא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות מאן תנא להא דת"ר [ז]האוכל מנבלת עוף טהור [ח]מן השלל של ביצים מן העצמות ומן הגידין ומן הבשר שנתלש מן החי טהור מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ובני מעיין או שהמחה את החלב וגמעו טמא מאן תנא מן השלל של ביצים טהור אמר רב יוסף דלא כרבי יעקב דאי כר' יעקב האמר אם היו מעורות בגידין אסורות אמר ליה אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יעקב התם אלא לענין אסורא אבל לענין טומאה לא וכי תימא לענין טומאה נמי נגזור אפושי טומאה הוא ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן ואיכא דאמרי מאן תנא מן האשכול של ביצים טמא אמר רב יוסף ר' יעקב היא דאמר אם היו מעורות בגידין אסורות א"ל אביי ממאי דאשכול מהנך דתליא באשכול דלמא אשכול גופיה וכי תימא אשכול גופיה מאי למימרא מידי דהוה אקורקבן ובני מעיין דאע"ג דבשר נינהו כיון דאיכא אינשי דלא אכלי ארצתרך לאשמועינן הכא נמי כיון דאיכא אינשי דלא אכלי ארצתרך לאשמועינן [ט]ת"ר כל שתשמישו ביום נולד[י] ביום כל שתשמישו בלילה נולד בלילה כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה נולד בין ביום ובין בלילה כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת כל שתשמישו בלילה נולד בלילה זו עטלף כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה[כ] אדם וכל דדמי ליה אמר מר כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה דרב כהנא דאמר רב מרי בריה דרב כהנא [ל]בדק בקנה של תרנגולין מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת והלא בדק אימר לא בדק יפה יפה ואפילו בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הואי וכדר' יוחנן איני והא אמר ר' יוסי בן שאול אמר רב[מ] בדק בקנה של תרנגולת מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה אסורה התם בדספנא מארעא אי הכי דרב מרי נמי אימא מארעא ספנא בדאיכא זכר בהדה בדאיכא זכר נמי אימא מארעא ספנא אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא ועד כמה אמר רב גמדא משמיה [נ]דרב[ס] כל היכא דשמעה

ומצא בה ביצים גמורות וכו' ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. מימה כיון דגמורות כילד היו מעורות ופירש הקונטרס דגמורות קאי אחלמון אבל לא נתקשה עדיין השפופרת מצחון רק הקרום על כן[ע] קאי רבי יעקב וקאמר אם היו מעורות ולפי הספרים דלא גרסי גמורות ניחא והכי גרסינן ומצא בה ביצים מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר כו': דשמעה

מז א טוש"ע א"ח סי' מקיג סעיף ו:
מח ב מיי' פ"ג מהלי' שאר אסורי המזבח הלכה י:
מט ג טוש"ע א"ח סי' מקיג סעיף ו:

רבינו חננאל

כי ההוא דאמר ביעי דפציא לאמאן יהבו ליה ביעי דשחוטה. ואמר ר' אמי מקח טעות הוא והדר דתימא האי לאכילה בעי להו והאי דקאמר דפציא משום דצריבן טפי למאי נפקא מינה למיתבא ליה דביני בימי קמ"ל. ההוא דאמר ביעי דדכרא למאן יהבו ליה ביעי דספנא מארעא וא"ר אמי מקח טעות הוא הדר. **איכא דאמרי מאי עם יציאתה נגמרה.** עם יציאת כולה אין עם יציאת רובה לא ולאפוקי מדר' יוחנן דאמר ביצה שיצאתה רובה מצי"ט חזרה מותרת לאוכלה ביו"ט. **תניא השוחט תרנגולת ומצא** בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. **גופא השוחט את התרנגולת** ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. **פי' כלומר בשר הן. והתניא האוכל מנבלת** עוף טהור מן השלל של ביצים מן העצמות ומן הגידים ומן הבשר שנתלש מן החי טהור. הנה השלל של ביצים אע"פ שהוא מעורה בגידים טהור כלומר אינו בשר. ואוקימנא דלא כר' יעקב. אבל האוכל מן האשכול של ביצים ומן הקורקבן ומבני מעים או שהמחה את החלב וגמעו טמא. ופשוטה היא. **אפושי פי' להרבות. ת"ר כל שתשמישו ביום** יולד ביום תרנגולת. תשמישו בלילה יולד בלילה עטלף. תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה אדם וכל מילי. **למאי נ"מ לכדרב מארי** דאמר בדק בקנה של תרנגולת מצי"ט ולא מצא בה ביצים ובשחר השכים ומצא בה ביצים מותרות אימר יצתה רובה וחזרה הואי וכו' יחזק. **איני והאמר** ר' יוסי בן שאול אמר רב בדק בקנה של תרנגולת מצי"ט ולא מצא בה ביצים ובשחר השכים ומצא בה ביצים אסורות. **ואוקימנא התם בדספנא בארעא. אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא** זכר. ואפילו בחצר אחרת ושמעה קליה ביממא לא ספנא מארעא.

גליון הש"ס

גמ' מן השלל של ביצים. עיין מגמות דף ע ע"ב תוס' ד"ה מלי נמלות: שם אמר רב גמדא משמי' דרב. ל"ל רבא סדר הדורו' בהקדמ' לות ה':

ליקוטי רש"י

בדספנא מארעא. היא מעולמא מתחממת בחמה ויולדת [חולין נח].

הגהות וציונים

ב) [בבכורות איתא יולד וכן בכל נולד דהכא איתא שם יולד] (גליון): ג) צריך להוסיף נולד בין ביום ובין בלילה אדם. כ"ה בבכורות (מנחם משיב נפש): ג) צ"ל רבי (סדר הדורות רש"ש): ד) [צ"ל רבא עיין בב"ק עב ע"א וכן הגיה בעל סדה"ד] (גליון): ה) נראה דלפני רש"י לא היה בבאן מימרא דרבי יוחנן אלא לקמן אחר וא"ד (דק"ס מנחם משיב נפש): ו) צ"ל וכל נפש [ויקרא יז, טו] (דק"ס): ז) בכת"י נוסף משתני דכתיב לענל מיניה איש איש אשר יצוד היה או עוף והס"ד: ח) בכת"י הקרובות: ט) צ"ל על זה (ב"ש):

לעזי רש"י

בשט"א. פירוש שלל של בלים, בלים המתגדלים בגדים (ועיין רש"י ב"ק דף סא ע"ב ד"ה שולין). קלב"א שור"ך. פירוש עטלף, עכבר בעל כנפים ובלי עיסים הפוכים בלילה (עיין רש"י סנהדרין דף נח ע"ב ובכורות דף ז ע"ב ד"ה עטלף ורש"י ויקרא יא, יח):

דשמעה קליה ביממא. וגלילה משמיען קולס למרחוק יותר מכיוס ולא נקט גלילה משוס דמשמיעו כיוס:

כי לא בדק אימר מאתמול הואי. וא"ת והא מינה דבר שיש לו מתירין (ה) א"כ ספקא לחומרא וי"ל דשאני הכא משוס דגס כי ספגא מאלגיא שכיח דיולדת כיוס יותר מבגלילה: **לומר** לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. פירש רש"י דאי לא כתב שאור הימי אומר דיו לגמ מן הדין להיות כגדון וזוקא בכוכותא וא"ת מנגן דשיעור ממך בכוכותא אימא כמילה או כשיעור אחר ופ"ה דהלכתא גמירי לה דהוי כוכותא ולא נהילא דא"כ קרא למה לי ע"כ גרסה פירוש (אחר) הואיל וידענא דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה וקיים ליה שיעורו כדאמרינא בעלמא גבי יוס כפור (יומא דף עט. וסס) דהוי בכוכותא:

דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ וכו' ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה. ואם תאמר למה ליה לרמיזא דלגיל הא ידענא שפיר [דחמץ] בכזית מהכא וי"ל אלא מטעה לומר הואיל ומלקן הכתוב בשני לאין ולא ילמה לך (שאור) ולא ילמה לך (חמץ) ולאי אין שיעורן שוה לזה בכוכותא וזה בכזית קמ"ל הגרמכות וא"ת הואיל ואית להו הגרמכות למה להו דר' זירא וי"ל לא הימי משיש כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת:

בעפר

דשמעה קליה בימא עבד רב מרי עובדא אעד שתין בתי ואי איכא נהרא לא עברא ואי איכא מברא עברא ואי איכא מיצרא לא עברא הוה עובדא ועברא אמיצרא במאי אוקימתא בדספנא מארעא מאי אירא בדק כי לא בדק נמי כי לא בדק אימא מאתמול הואי אי הכי כי בדק נמי אימא יצתה רובה וחזרה היא וכדר' יוחנן דרבי יוחנן לא שביה ואמר רבי יוסי בן שאול אמר רב אי תומא שחיקא סכנתא לגלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית: מאי טעמייהו דב"ש א"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן שאור דכתב רחמנא למה לי לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ובית הלל צריכי דאי כתב רחמנא שאור הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל חמץ דאין חמוצו קשה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא צריכא ובית שמאי לית להו דרבי זירא דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א"ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי ולא יראה לך (שאור) ולא יראה לך (חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב"ה שב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בכבוחבת וב"ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו': השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב"ה אומרים לא ישחוט מכלל דת"ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה"ק השוחט שבא להמלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א"ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא"ר זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א"ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא והכא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממלוך ולא שחוט ולדידי (אדרבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי משמחת יום טוב: ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב בעפר

יעשה אם ישחוט אם לאו הואיל ואין לו עפר מיתות ב"ש אומרים כו': רב יוסף אמר כו'. ולקמיה מפרש בתמי קמפלגי רבה ורב יוסף אליבא דב"ש: בעפר. משמע שהוא נגלל וטמון בעפר קודם הכסוי: וכסהו עפר. הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי: אית לן דר' זירא. ונעינן עפר למטה והכי קאמר רבה אם יכולין לומר לו שחוט מיד שיש לו כבר עפר למטה שרגיל ליה אבל אם אינו גריכין לומר לו חפור תחלה לא נחיל לו: דלמא. לאחר חפירה ממלוך ולא שחוט ונמלא שחופר בחנם: הא עדיפא. דלא מגזור הכי: והא קא עביד כתישה. לרב יהודה פריך דאמר והוא שיש לו דקר נעוץ אלמא דטעמא דמתיתין לאו משום דאתי עשה דוכסהו בעפר: ודמי אם לא תעשה כל מלאכה אלא משום דכבר חפור ועומד הוא והא קא עביד כתישה שעדיין רגבים מדוקקים הם ואינן ראוין לכסוי אלא אם כן כותשן וכותש תולה לטוחן הוא ומלאכה היא: והא

אומרים לו (יעב"ץ) וכ"ה בר"ח וכצ"ל בכל הסוגי' אומרים לו: ז) [רש"ל מ"ז] (גליון): ח) בכת"י נוסף וחזרה: ט) בכת"י לשעוריה: י) הוגה ע"פ מהרש"ל ועיין ילקוט מפרשים: כ) בכת"י נוסף כלומר כזה כן זה לכל דבר: ל) צ"ל לא הושוו (ב"ש): מ) צ"ל לשיעור (באה"מ): נ) בכת"י נוסף לתרוייהו: ס) המהרש"ל מחקו ועיין ילקוט מפרשים: ע) [צ"ל ראשון] (גליון): פ) בדפו"ר איתא דשאור, ולפנינו הוגה ע"פ המהרש"ל: צ) [צ"ל חמץ] (גליון): ק) [צ"ל שאור] (גליון):

עין משפט נר מצוה

נ א ב טוש"ע ס"ס סי' תקיג סעיף ו:
נא ג מיי' פי"ל מהל' רוצח הלכה ח טור י"ד סי' קי [רכ מלכים ע"ש ע"ב דף עמ. ומרש"ש שם סי' יג]:
נב ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הלכה יד סמג עשין סד טור ש"ע י"ד סי' מח סעיף ה:
נג ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש"ע ס"ש סי' תלח סעיף יד:

רבינו חננאל

עבד רב מארי עובדא עד שיתין בתי ואי איכא נהרא לא עברא כו'. א"ר יוסי בן שאול אמר רבי האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא. בש"א שאור בכזית וחמץ ככותבת ובה"א זה וזה בכזית. תוספתא איהו שאור המחמיץ אחרים ואיהו חמץ שנתחמץ מאחרים מאימתי קרוי שאור משיפסל מלאכול לכלב: מתני' השוחט חיה או עוף ביו"ט כו'. ואקשינן וכי ב"ש ישחוט לכתחלה קאמרי דקתני בה"א לא ישחוט. ופרקינן הא דקתני לא ישחוט לא יכסה הוא. וכך היא הצעה לכתחלה ואמרי בית הלל לא יכסה. ודחינן להאי פירוקא מדקתני סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה. מכלל דרישא לכתחלה הוא. ופריק רבה פירוק אחר דהאי דקאמר השוחט כלומר הרוצה לשחוט שבא לימלך כיצד אומרים לו בש"א אומרים לו שחוט מקודם ואח"כ חפוך וכסה ובה"א לא ישחוט כו'. ואסיקנא דב"ע אית להו דר' זירא. דאמר בשוחטת חולין השוחט צריך שיתן עפר למטה וישחוט עליו ואח"כ יכסהו בעפר מלמעלה ובהא פליגי רבה סבר אי איכא עפר מוכן מאתמול למטה ישחוט ואם לאו לא יחפוד ויתן עפר למטה כדי שישחוט עליו. חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ואתי למיעבר. ורב יוסף אמר הא עדיפא דאי לא שרית ליה. למיחפר זמנין דלית ליה עפר ואתי לאימנועי משמחת יו"ט וקי"ל כב"ה דאמר לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן וכרבה. ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה. פי' דקר כמן יתד וכמן נגר. ואוקמה רב יהודה והוא שיש לו דקר נעוץ מאתמול. ואקשינן והא עביד כתישה. כלומר כשסומך על הדקר מכתש את העפר כדכתיב אם תכתוש את האויל במכתש. ואמר רב בעפר

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [יומא עט:], ו) שמות יב טו-יט ע' רש"י שם פסוק יט, ז) מולין [לא.] פג: ע"ש, ח) [ע"ז תוס' לקמן ט: ד"ה אמר], ט) עיין ברש"י ע"ז טו: ד"ה והדקר וחוס' שם, י) יומא כ:, יא) ע"ז יב: ד", יב) ויקרא יז יג, יג) שמות כ י ועיין לקמן חז, יד) לעיל ג:, טו) [ופי' תוס' יומא עט: ד"ה לומר].

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה מ' כו' לא וכו' ממילין הוא אם כן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שיעורו של זה כו' דלא תימא דיו. ומעין זה כ' רש"י בגמ' דף לב ע"ב ד"ה לומר לך:

תורה אור השלם

א) שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ:
[שמות יב, יט]

ב) מַצּוֹת יֵאָכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ: [שמות יג, ז]

ג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: [ויקרא יז, יג]

ליקוטי רש"י

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. על כרחך דחמץ נפיש מכזית ולהכי כתב שאור דאי לא כתיב אמינא דיו לגמ מן הדין להיות כגדון ולא מחייב עליה אלא בשיעורא רבה להכי כתיבה רחמנא לחיובא אחרת דלאו בשיעורא רבה אמינא דלאו מכוח אחרת ליכא למימר דלא מקרי אחרת אלא בכל מילי אחרת ומקל ביומר מכזית [יומא עט:]. צריך שיתן עפר למטה. עפר מיתות דאם הקרקע קשה לא מקרי עפר [חולין לא.]. וכסהו עפר. משמע דלא נגע עפר אלא בכסוי, בעפר משמע כולו עגוף בעפר מיתות [שם פג:].

הגהות וציונים

(ל) נדצ"ל הואי כדלעיל ע"א (מנחם משיב נפש): (מ) צ"ל רבי (סדה"ד רש"ש): (נ) נדצ"ל וכו' דקאי אחמץ בכבוחבת דה"א עיקר הקושיא (ראש יוסף): (ס) [צ"ל חמץ] (גליון): (ע) [צ"ל שאור] (גליון): (פ) [צ"ל ראשון] (גליון):

בעפר תיחוח והא קא עביד גומא. תימה דמשמע דשייך גומא אף בעפר מיחוח ובשבת פרק כירה (דף לט. שם) אמרי' אין טומנין בילה בחול (רב"ת) אמר גזרה שמא יטמין בגרגן (ור' וירא"ש) אמר גזרה שמא יזיז עפר ממקומו"ת מאי מייתיהו מיכא מייתיהו עפר מיחוח פירוש למ"ד שמא יטמין גרגן מיכא למגזר אבל למ"ד שמא יזיז אין כאן משום שמא יזיז וי"ל דהתם מיירי שכל המקום שביב עפר מיחוח וכשמגביה הבילה אז טופל הקרקע ואין ניכר כאן שיש גומא אבל הכא מיירי שהוא קשה שביב והעפר מיחוח בשמגע וא"כ כשמגביה (ג) (הבילה"ת) נכרת הגומא: **ואינו** צריך אלא לעפרה פטור. משום [1] דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה"ת ותימה דל"כ פטור אבל אסור לכתחלה"ת וי"ל דמשום שמחת י"ט מותר אפילו לכתחלה וא"ת אם כן למה לי דקר נעוץ וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מערב יום טוב: **הכי** קאמר ואפר כירה מוכן הוא. ותימה דלמ"ר בפרק כסוי הדם (חולין דף פח: ושם) ר"ש אומרים אין מכסין בשפר דאפר לא מקרי עפר והיכי קאמר"ת הכא דאפר מוכן הוא לעשות כסוי לכ"ע דהא קתני ליה גבי שוין בשמני' וי"ל דמלתא דהכא בשאי נפשה קאמר רבה"ת כלומר ואפר הכירה מוכן הוא לענין מלטול שאר דברים כגון לכסות בו אותה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי לעניל כלל ג"כ י"ל דהתם מיירי בשאר שאינן דאמר אוכלין דאינו מגדל נמחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי בשאפר עצים דמגדל נמחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר"ת דבר המגדל נמחין אע"ג דלא מקרי עפר ומי מקרי עפר בשום מקום אע"ג דלא מגדל נמחין מכסין בו דמנין"ת היה הולך בשדה ואין לו עפר לכסות שותה דיר זהב ומכסה בו היה הולך בשפיה ואין לו עפר לכסות שולף מליחו ומכסה בו ופריך אשכחן אפר למקרי עפר שנאמר"ת ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ולכך שולף מליחו ומכסה בו אלא דיר זהב ומשי דכמיב ועפרות זהב לו (איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי נמחים ולכך הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל נמחים מרמין התם"ת מקרא דוכפהו (ויקרא י) אע"ג דלא מקרו עפר כגון נסורת של מרשיש דקה ונעורת של פשתן דקה ושמיקת כלי מתכות"ת ול"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה שבתשן"ת מותר לכסות: **אמר** רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב י"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק בי"ט דהוי טולד גמור"ת דמעיקרא עצים והשתא אפר והוי כמיא בעינא מבלע בגיעי (עירובין דף מה:"ת) דמודה ר"ש ור"מ ואע"פ דאיכא מאן דמסלקין אפר הכירה בי"ט לאפות הפשטידא"ה אע"ג שאין רואי לגלות בו בילה ואומר הר"ר יצחק דמוקלה מיהו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט ורמיה מדלקמן פרק אין לדין (דף מח:"ת) ובירושלמי"ת מפרש דהכא מיירי בשלא שהא אבל שהא שרי אע"ג שהוסק בי"ט שלא לעקור מצות כסוי: **ואמר** רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר וכו'. וא"ת מה כח להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכנים לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דאפי' רש"י ניחא דכשהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה ביחד וכל זמן שהוא צובר דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי שלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר ום"ד דיבטל אגב קרקע א"נ י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: **ואי** איתא לבסייה בדרב יהודה. משמע דקאי אפיפא וכן פי' רש"י בשמעתין דהאי דקאי אפיפא ועל כרחך ל"ל דקאי אפיפא דאי קאי אריפא מאי פריך לבסייה בדקר נעוץ הא ב"ה אמרינא דלכתחילה לא יטמוט וכו' וכי פריך הש"ס לעביד כב"ש אבל תימה מדפריך בשמעתין והא פיפא וכו' מכלל דעד השתא מיירי בריפא וי"ל דלעולם קאי אריפא ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרסינן לבסייה בחפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף ט: ד"ה אמר ר"י) ניחא דפירש שמוחלפת השיטה דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא יטמוט והשתא פריך אליבא דבית הלל: **אי** הבי מאי אריא שפק אפר ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לבסייה בדקר נעוץ וכו' ופריך לשנוי דליתא ליה וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דליתא ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אבל אם תאמר דאיכא למימר דליתא ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שמיני שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה אית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי אריא שפק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ ליתא דהא ודאי אתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי אית לו עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא קשיא לן כותיה ולא שרי לכסויי בו כי אבל כיון דאתא לדרב יהודה צריך ליה לשנוי דליתא ליה כל הני ואפי' עפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

והא

והא קא עביד גומא. ותיב משום דגין[ב]: פטור עליה. כדמפרש טעמא בפ"ק דחגיגה דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: מאן דכר שמיה. דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה דלעיל: שהוסק מערב י"ט. מאתמול דעתיה עליה לכל מילי: אבל הוסק ביו"ט. דליכא למימר דעתיה עליה מאתמול אסור: ואם ראוי לצלות בו ביצה. שיש עליין רמץ אם: מותר. דמאתמול נעשה עניש היו מוכנים להסק ולבשל ולצלות ועדיין בתשמישו זה ואפילו לחזי להפוכי ביה מילי לצלייתא בילה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדס: הכנים עפר. הרבה במקום אחד לצורך גנתו או לצורך חורבתו לשוטתן בהן מותר לכסות בו לכל זמן שהוא צובר דעתיה עליה לכל צרכיו: מכנים אדם מלא קופתו עפר. בתחס ונותנו במקום אחד ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן בטלה לה לגבי קרקע הבית אילא לזונרלא: והוא שיחד לה כו'. ולא שתהא דמוכחא מילתא דלצרכיו קא בעי לה ובעפר מיחוח קאמר שאינו מתוסר לא חפירה ולא כתישה אלא הכנה: כוי. ספק היה ספק בהמה[ב]: אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דשמא היה הוא וצריך כסוי והוא אינו יכול לכסותו ביו"ט כדקתני: ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא ואין בו מצות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך: ואם איתא. דיש עפר שמוכן לכל צרכי אדם אפי' הוא בהמה לכסייה: בדרב יהודה. אם הכנים קופת עפר: ה"ג ולטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או באפר כירה. דהא בהדיא תנא בתמני' דמוכן הוא: אפילו ודאי נמי. דהא כב"ה קי"ל דאסרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: לא מבעיא קאמר. הא דנקט כוי אין שוחטין כל שכן היה גמורה הטעונה כסוי והוא אינו יכול ולרשתא אשמעינן כוי ולא מיבעיא ולאי: והא

עליתו ומכסה בו אלא דיר זהב מנא ליה ומשי דכמיב ועפרות זהב לו (איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי נמחים ולכך הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל נמחים מרמין התם"ת מקרא דוכפהו (ויקרא י) אע"ג דלא מקרו עפר כגון נסורת של מרשיש דקה ונעורת של פשתן דקה ושמיקת כלי מתכות"ת ול"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה שבתשן"ת מותר לכסות: **אמר** רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב י"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק בי"ט דהוי טולד גמור"ת דמעיקרא עצים והשתא אפר והוי כמיא בעינא מבלע בגיעי (עירובין דף מה:"ת) דמודה ר"ש ור"מ ואע"פ דאיכא מאן דמסלקין אפר הכירה בי"ט לאפות הפשטידא"ה אע"ג שאין רואי לגלות בו בילה ואומר הר"ר יצחק דמוקלה מיהו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט ורמיה מדלקמן פרק אין לדין (דף מח:"ת) ובירושלמי"ת מפרש דהכא מיירי בשלא שהא אבל שהא שרי אע"ג שהוסק בי"ט שלא לעקור מצות כסוי: **ואמר** רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר וכו'. וא"ת מה כח להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכנים לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דאפי' רש"י ניחא דכשהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה ביחד וכל זמן שהוא צובר דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי שלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיבטל אגב קרקע א"נ י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: **ואי** איתא לבסייה בדרב יהודה. משמע דקאי אפיפא וכן פי' רש"י בשמעתין דהאי דקאי אפיפא ועל כרחך ל"ל דקאי אריפא מאי פריך לבסייה בדקר נעוץ הא ב"ה אמרינא דלכתחילה לא יטמוט וכו' וכי פריך הש"ס לעביד כב"ש אבל תימה מדפריך בשמעתין והא פיפא וכו' מכלל דעד השתא מיירי בריפא וי"ל דלעולם קאי אריפא ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרסינן לבסייה בחפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף ט: ד"ה אמר ר"י) ניחא דפירש שמוחלפת השיטה דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא יטמוט והשתא פריך אליבא דבית הלל: **אי** הבי מאי אריא שפק אפר ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לבסייה בדקר נעוץ וכו' ופריך לשנוי דליתא ליה וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דליתא ליה דרב יהודה לא קשיא ליה דרב יהודה לא אמרינא דלכתחילה לא יטמוט בדקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שמיני שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה אית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי אריא שפק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ ליתא דהא ודאי אתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי אית לו עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא קשיא לן כותיה ולא שרי לכסויי בו כי אבל כיון דאתא לדרב יהודה צריך ליה לשנוי דליתא ליה כל הני ואפי' עפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

והא

*בעפר תיחוח והא קא עביד גומא כדר' אבא [ג] דאמר ר' אבא [ד] החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמיה אמר רבה הכי קאמר ואפר[ה] כירה מוכן הוא אמר רב יהודה אמר רב [ו] לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר [ד] הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו [ג] ואמר רב יהודה [ה] מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה [ו] והוא שייחד לו קרן זוית מיתיבי [ז] כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיך לכסייה באפר כירה או בדקר נעוץ [ח] אלא דלית ליה הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי אריא שפק אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא ודאי דלא לשחוט אבל שפק אימא משום שמחת יו"ט לשחוט ולא לכסייה קמ"ל

עין משפט נר מצוה

נד א מתי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יח סמג לאוין עב טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף יד:

נה ב מתי' פ"ח מהל' שבת הלכה יז:

נו ג מתי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סעיף טו:

נז ד טוש"ע שם סעיף טז:

נח ה ז מתי' שם וס' כ"ב מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח שם סעיף ז וסי' שם סעיף לא:

נט ז מתי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ל טוש"ע שם סי' תלח סעיף יז:

אוצר החכמה

רבינו חננאל

בעפר תיחוח. כלומר עפר מת שאינו מכתש. והא עביד גומא. כלומר משיחלוש הדקר נעשית גומא. ופרקינן מתני' כר' אבא דאמר בחגיגה פרק ראשון החופר גומא ואין צורך אלא לעפרה פטור עליה: פיסקא ואפר הכירה מוכן הוא. תניא כשאמרו אפר כירה מוכן לא אמרו אלא שהוסק מערב"ש אבל אם הוסק ביו"ט אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר. הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו אמר רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו. ואמיקנא הוא שייחד לו קרן זוית. ואותבינן עליה מהא כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחט אין מכסין את דמו ואם איתא לכסייה כדרב יהודה בלומר בעפר שהכנים. ודחינן ולטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או באפר הכירה אלא דלית ליה אחד מהן לא עפר ולא דקר נעוץ ולא אפר הכירה. אי הכי אפילו צבי אי עוף ודאי לא ישחוט שאין לו במה לכסות את

לעזי רש"י

מוקפות ד"ה אמר משפיד"ה. פילוש ממולאות בשר דק ומיליס (רש"י ש"מ כה, יח ומיין רש"י פסחים דף עד ע"ב ד"ה עפליה), עיקה שגלילתה עבה ממולאת בשר:

מסורת הש"ס עם חוספות

ב) שבת עג: חגיגה י., ג) שבת כ., ג) חולין עמ: פג. [מכוסים פ"ב מ"ט], ד) ע"ין חוס' חולין דף: ד"ה כסוי, ה) שבת קב., ו) חולין עמ., ז) [וע' חוס' פסחים מז: ד"ה כמיסה מיו"ט], ח) שבת דף עג., ט) ע"ין חוס' כתובות ה: ד"ה אח"ל (וקרב"ג אות ג), י) חולין פח., כ) במדבר יט יז, ל) ע"ש חולין פח: וע' חוס' שם ד"ה שחיקת ובב"ד מד. ד"ה נחל, מ) ע"ין חוס' לעיל ב. ד"ה קא, נ) [וע' חוס' שם מו. ד"ה כ"ש], ס) [ושם בד"ה גריפה. וע"ע חוס' לקמן לא: ד"ה אמר ר' אילא], ע) ה"ג (ד:), פ) [פי' חוס' שבת קכ: ד"ה ל"ש].

הגהות הב"ח

(א) חוס' ד"ה בעפר וכו' כשמגביה הבילה מכרת הגומא:

ליקוטי רש"י

ואינו צריך אלא לעפרה. לכסות גומה (שבת עג:). אע"פ שהמקום בגר אינו מיב משום חוש (חגיגה י. ד"ה חופר). פטור עליה. ואין כאן משום מקן בגיה דקלקול הוא ולגיעה נמי לא חזא (שבת עג:). הוסק ביו"ט אסור. בשו"ע סלי יו"ט פי' שלג כתב בשום רבי יצחק ב"ר אשי פי' הכא דב בעמיה דקמ"ל כר' יהודה אבל לר"ש מותר, אבל רש"י לפנינו אין נראה זה עכ"ל. אלא קופתו עפר. לכסות בו אותה וכדוק ומערה העפר בגיתו לצרכן וטוטו תמיד לכל צרכיו. שייחד לו קרן זוית. דהוי כמוכן ועומד לכן אבל נתנו בתמצא מיתו לתלדם רגליים הרי הוא בטל לגבי קרקעים הבית ומוקלה ופסול (שבת ג:). אין שוחטין אותו ביו"ט. לפי שאין יכול לכסותו ולעמות יו"ט מפקר אם שחטו (חולין עט:).

אה"ח 1234567

הגהות וציונים

ג) צ"ל ושאפר. ב"ש בשם הגר"א וכ"ה בחוס' ר"ד ומאיר: ג) [צ"ל רבה] (גליון): ג) [צ"ל ורב יוסף] (גליון): ד) ופרש"י שם משום דקא עביד גומא (גליון): ה) [הדקר כצ"ל] (גליון): ו) וחיכי קאמר רבה הכא כצ"ל (גליון): ז) תיבת "רבה" ט"ס (מהר"ם): ח) צ"ל דקויי"ל (מהר"ם) [חולין פח ע"א]: ט) צ"ל לן (ב"ש):

והא מדקתני סיפא ואם שחטו וכו'. ואם תאמר אמאי לא פריך מי לית ליה פשיטא דאין שוחטין דבמאי יכול לכסות ופירש הקונטרס דאי קאי אריש הוה אמינא דלשחוט ולא לכסויי משום שמחת י"ט אלא מסיפא דקתני אין מכסין מי לית ליה הדא מהי מיעוטא דלמיתר אין מכסין אותו השתא ודאי אין אתו מכסין כב"ה דאמרי אפי' דיעבד בנא דקר נעוץ ספק מבעיא אלא שמע מינה בדאית ליה דודאי מכסין אבל ספק לא והדר קושיא לדוכתיה לכסויי כדרב יהודה או באפר כירה: **סוף** סוף יו"ט עשה ולא תעשה אלא אמר רבא וכו'. ותימה דהכא משמע דרבא דאית ליה עשה ולא תעשה מדדחיק נפשיה לשנויי וכפרק במה מדליקין (שבת דף מד: ושם) אמר רבא הוא[1] ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה ורב אשי אמר יום טוב עשה ולא תעשה וכו' משמע דרבא לית ליה הוא תעשה וי"ל דגמרא דמיק נפשיה לאוקומי מילתא דרבא אליבא דהלכתא די"ט עשה ולא תעשה אע"ג דרבא עלמו לית ליה האי סברא[2]:

תני ר' זירא לא כוי בלבד אמרו וכו'. וא"ת וכי יש כח ביד מכמיס לעקור דבר שהוא מן התורה דהא כסוי לאוריתא דכתיב[3] וכסהו בעפר וי"ל דאין הכי נמי דשב ואל תעשה יש כח בידם[3]:

גלגל

והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל (דרישא[4]) בראית ליה עסקינן אלא אמר רבה[5] אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק לספק מאי טעמא לא דקא עביד גומא ודאי גמי קא עביד גומא אלא כדר' אבא הכא נמי כדר' אבא אלא ספק מאי טעמא דלמא עביד כתישה ודאי נמי נגזור משום כתישה ודאי כי קא עביד כתישה אתי עשה ודחי את לא תעשה אימר דאמרינן[6] אתי עשה ודחי את לא תעשה בגון מילה בצרעת א"נ סדין בציצית דבעידנא דקא מעקר לאו קא מוקים לעשה הכא בעידנא דקא מעקר לאו לא מוקים עשה הא לא קשיא דבהדי דכתיש קא מכסי סוף סוף[7] יום טוב *עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור_דם צפור אסור לכסות בו צואה נהרבלאי אמרי אפילו הכנים עפר לכסות בו דם צפור מותר לכסות בו צואה אמרי במערבא פליגי בה ר' יוסי[8] בר חמא ור' זירא ואמרי לה רבא בריה דרב יוסף בר חמא ור' זירא חד אמר כוי הרי הוא כצואה וחד אמר כוי אינו כצואה תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה תסתיים רמי בריה דרב ייבא אמר [9]כוי היינו טעמא דלא מכסינן גזירה משום התרת חלבו אי הכי אפילו בחול נמי בחול אמרי לנקר חצרו הוא צריך שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר אלא בחול [אי נמי[10]] מספקא אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ביום טוב אי מספקא מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי תני רבי זירא[11] [12]לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביום טוב אמר רבי יוסי בר יאסיניאה [13]לא שנו אלא שאין יכול לכסותו בדקירה אחת אבל יכול לכסותו בדקירה אחת מותר פשיטא מהו דתימא גזור דקירה אחת אטו שתי דקירות קמ"ל אמר רבה[14] [15]שחט צפור מערב יו"ט אין מכסין אותו ביו"ט

גלגל

צפור. שיש לו לשחוט ביום טוב דכיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: אסור לכסות בו צואה. אם יש לו מיעוט קטן והטיל צואה ביום טוב מאי טעמא דס לפור ודאי היה לו שישחטנו ויהא צריך כסוי אבל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המאוס לו ודעתו לודאי ולא לספק: מותר לכסות בו צואה. כיון דלזמניה אזמניה דהא נמי קרוב לודאי: נהרבלאי אמרי. (דף ח:) מפרש דהוא רמי בר בריה[16] כוי הרי הוא כצואה. המכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דס כוי דזה וזה ספק: וחד אמר אינו כצואה. והמכניס עפר לכסות צואה אסור לכסות בו דס כוי דכוי לגבי צואה כספק לגבי ודאי דצואה מיעוט שכיחא וקרובה לודאי: תסתיים דרבא הוא דאמר. צואה כספק וכוי מותר בהזמנת צואה: דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה. אלמא ספק הוא: משום התרת חלבו. דאי שרית לכסויי אתי למימר היה הוא: בחול אמרי לנקר חצרו כו'. הרואה אומר לא מפני שטעון כסוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן ויטעמיך אלא הכי גרסינן בא לימלך מאי איכא למימר. מי שיש לו כוי ובא לימלך לחכמים אם צריך לכסותו ובחול והם מורים לו שצריך כסוי: מאי איכא למימר. איכא אתי למימר היה הוא דהא מצרכו ליה כסוי: אלא לא גרסינן[17]: בחול אי נמי ספקא הוא כו'. כלומר בחול זה שהורהו לכסות לא מחזיק ליה בהיה ודאית דמימר אמר לי נמי מספקא להו לרבנן לי היה לי בהמה אמרי ליה זיל טרח וכסי כוי. אמרי ליה גר': לא כוי בלבד אמרו. דאין מכסין ביום טוב דבין הוא שאלא יכסוהו שמא בהמה היא וטרח טרחא דאלא מצוה ואפילו בספר הכירה: אלא אפי' שחט כו'. דאיכא חד דטעון כסוי אפי' הכי אין מכסין משום דקא טרח נמי בשל בהמה: פשיטא. דהא לא טרח בשביל בהמה מילי: אין מכסין אותו ביו"ט. דהיה לו לכסות מבעוד יום ומשום אמטוי משום שמחת יום טוב ליכא דמשום דאלא מכסי דס לא מתסר בספר בגלגל

שאם תחיר לו לכסות דם הכוי ביו"ט הרואה אומר ודאי חיה היא ויחיר הלבו. וא"ת בחול נמי. בחול ליכא למיחש בהאי מלתא דאמרי ספק הוא ומפני הספק אמרו רבנן טרח וכסה אבל ביו"ט מספק לא אמרו טרח וכסה שמצוה הבאה בעבירה היא הלכך לא גזרינן כסוי דם הכוי בחול. תני ר' חייא לא כוי בלבד אמרו אלא שחט בהמה חיה ועוף ונתערב דמן אסור לכסותן ביו"ט ואם יכול לכסות כל הדם של אלו בדקירה אחת מותר ולא גזרינן דקר אחת אטו ב' דקירות. אמר רבה שחט צפור מערב"ט. ופשע ולא כסהו אין מכסהו ביו"ט שכל דבר שאפשר לו לעשותו מערב יום טוב ולא עשאו אינו דוחה את יום טוב.

גלגל

חשק שלמה על ר"ח 1) נראה דחסר כאן וא"ל ונעיין לא מיבעיא קאמר וכי' ומו דייקינן מסיפא וכו'. 2) לכאורה נראה פשוט דהך עשה דקאמרינן דדחי לא"ת הייט עשה דכתיב דמינו ל"ע ועוד לא"כ בספק נמי אינא עשה זו ומצוה לישב.

עין משפט
נר מצוה

כ א מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הלכה ב סמג עשין לג לא עד:
כא ב מיי' פ"ג שם הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תלא סעיף יח:
כב ג ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף יט:
כג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:

רבינו חננאל

הדם. 6) ודייקינן מסיפא מדקתני אם שחטו אין מכסין את דמו מכלל דאית ליה במה לכסות. ופריק רבה אפר כירה מוכן הוא לכסות בו דם של ודאי ולא דם של כוי שהוא ספק חיה מ"ש דלמא אתי למעבד כתישה. אי הכי ודאי נמי נגזור דלמא אתי למעבד כתישה. ודחינן ודאי אפילו אי עבד כתישה שרי מ"ש אתי עשה דושמחת בהגך ודחי את לא תעשה כל מלאכה. ואקשינן אימור דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה בצרעת או סדין בציצית דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה לאו בצרעת מגין דכתיב השמר בנגע כו' וכל השמר לאו הוא ובקצרעת הצרעת בערלה מתקיימת המילה וביום השמיני ימול בשר ערלתו שהוא עשה אבל הכא בעידנא דעקר ליה לאו דלא תעשה כל מלאכה וכתישה היא מלאכה בעצמה לא מקיים עשה דכיסוי. ופרקינן הא ל"ק בהדי דכתיש מכסה. כלומר שוחט וכותשת תהם שותת סביבות הזיקו. ואקשינן עוד מכדי י"ט עשה ולא תעשה הוא. כלומר עשה שבתון ולאו כל מלאכת עבודה לא תעשו ג) ושמחת יו"ט עשה בלבד הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. ופרקינן אלא אמר רבא לעולם כשיש לו אפר כירה וכיוצא בה מיהו הני מתכנן הן לודאי מ"ט דדעתו לודאי ולו הכינן ואין דעתו לספק לפיכך אין מכסין בו דם הכוי באפר הכירה. ואזדא רבא לטעמא. דכל מידי דדעתיה עליה ולו הכינו שרי דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור מ"ט דהא לנקות חצרו בעי כ"ש הכא דאינתן תרתי ניקוי ומצות כסוי אבל הכניסו לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה נהרבלאי אמרי כו' ופשוטה היא. רמי בריה דרב ייבא אמר כוי היינו טעמא דלא מכסינן גזרו גזירה מפני הרואה

מסורת הש"ס
עם הוספות

6) שבת קנ: כתובות מ., 7) [שבת כה.], 8) ויקרא יז יג, 7) דברים טז ח, 8) ויקרא יב ג, 1) יבמות ד., 2) שמות יב טז, 3) [עי' תוס' שבת כה: מ"ש ולא], 4) ויקרא יז יג, 5) [כלומר מגמות ל.].

ליקוטי רש"י

בגון מילה בצרעת וכו'. דבשעת קלילה דמעקר לאו מקיים עשה, וכן ציצית דבלאיס בשעת לבישה מעקר לאו ומקיים עשה (שבת קלב: ד"ה אלא).

הגהות וציונים

6) ס"א ל"ג (גליון) כ"ה במהר"ם, וע"ז פנ"י לעיל ע"א בתוס' ד"ה ואי: 8) נ"א רבא (גליון): 9) צ"ל רב יוסף (יעב"ץ): 7) ס"א (גליון): 8) צ"ל רבי חייא (חכ"מ וכ"ה בר"ח): 1) [יש ספרים דגרסי רב ע' בראב"ש] (גליון): 2) [לכסות בו כצ"ל] (גליון): 3) ס"א ברובי וכ"ה גי' הערוך (גליון): 4) מהרש"ל מחק ג' תיבות אלו, וע' מהר"ם שיף וקרבן נתנאל אות צ:

גלגל עיסה מערב י"ט מפריש ממנה חלתה ביום טוב. ומע"ג דתנן לקמן (דף לו:) אלו הן משוס שבת אין מגביהין תרומות ומעשרות מי"ט והא נמי כתרומת דגן דמיא שהיה יכול להפרישה מערב י"ט אפילו הכי מפרש שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגלה מי"ט ולאפותה כדי לאכול פת חמה: אין מפריש הימנה. דלא המירו להפרישה חלה אלא בעיסה שנתגלגלה מי"ט אבל זו היה לו להפרישה מערב יו"ט כתרומת דגן ופירות: (ב) חלת [ח"ל]. חלה טורטי"ל חלה שמרימין מן העיסה שנאפתה לארץ הואיל ואינה מן המורה דלקיימא לן בקדושין (דף לו:) כל מצות התלויה בפירות הגדלים בארץ אינו נוהג אלא בארץ: אובל והולך. כל הפת ומשייר כדי חלה ומפרישה באחרונה אלמא הפרשה אלא לצורך היא ולא הוא הפרשה והמפרש מי"ט אינו כמתקן דלתקר כשאר הגבהת תרומה דגזול הא רבנן מפני שנראה כמתקן: מי לא מודה שמואל. אע"פ שאינו צריך להפרישה אשם קרא עליה שם אחל עליה שם חלה ואסורה לזרים אלמא שם תרומה עליה ואיתא בכלל אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט: **מתני'** אין מוליכין את הסולם. קס"ל [ג] סולם המיוחד לכך ויכול שהוא של שוק וטעמא דב"ש (ג) מפרש בגמרא לאסרי ואע"פ שהוא בא ליטול גחלות לשמחת י"ט: מחלון לחלון. מאותו שוק עצמו שכן דרך שוק להיות ב מחילות הרבה קן לכל זוג וזוג ותלון לכל קן וקן: **גמ'** הרואה. שהוא מוליכו: אומר להטיח גגו הוא צריך. והרי הוא עושה מלאכה ביום טוב: להטיח. שהיו טחין גגותיהן בטיט לפי שלא היו משופעין אלא עשויין כמין תקרת עליה ומשמשין בהן לפיכך טחין אותן ומשפעין הטיח לצד הכתלים שיזוז מימיו: שובבו מוכיח עליו. שובבו של סולם מוכיח שהוא מיכר שהוא של שוק: מותר. שהרי אין אדם רואהו: והאמר רב יהודה אמר רב בר. וקשיא דרב אדרב תנן ואע"ג דרב אמורא הוא מקשי מיניה מפני שרבן של כל בני הגולה היה בדורו מון משמואל: תנאי היא. אינא תנא דקאי כוותיה: שוטחן בחמה. מי שנשרו כליו בדרך נמי גשמיס שוטחן בחמה והן עוגבין מאליהן: אבל לא בנגד העם. אלא יאמרו כשכן בשבת אלמא מידי דמשום מראית העין מותר במקום אנוס: לימא רב דאמר בב"ש. לרב תנן קא פריך לאוקי לה [ד] בית הלל ברה"ר אסרי וברשות היחיד שרו א"כ לרב תנן רב דאמר כל מקום שאסרו בו דאמר בב"ש בחמי הא ולאי לא שבק ב"ה ועבד כב"ש ועל כרחך לבית הלל אפי' ברשות הרבים מותר משום דשובבו מוכיח עליו דאי ברה"ר אסור וברשות היחיד שרי לא הוה אמר רב תנן ולאי לרב סבר דבית הלל אפילו ברה"ר שרו ואפילו לא אמרי כי האי תנא דאמר בית הלל ליה לרב וההוא ברשות היחיד ורבי אליעזר ור"ש דסברא שרשתא דבית הלל דמתניתין ואפי' ברה"ר דקא סברי שובבו מוכיח עליו וב"ש לית להו שובבו מוכיח עליו ואסרי אפי' בחדרי חדרים. י"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא ולאו אלמא היא דאמאי רטמייהו דרבי אליעזר ור' שמעון במקום בית הלל הא ב"ש נמי טומא הוו ואין הלכה כמותם: מתניתין

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביום טוב אבוה דשמואל אמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב [א]אין מפריש ממנה חלתה ביו"ט לימא פליגא דשמואל אדאבוה (דשמואל[ה]) דאמר שמואל [ב]חלת (ו) חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש אמר רבא מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים: **מתני'** ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירין: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי [ג]מחלוקת ברשות הרבים דב"ש סברי הרואה אומר להטיח גגו הוא צריך וב"ה סברי [ד]שובכו מוכיח עליו אבל ברשות היחיד דברי הכל מותר איני והא [ה]אמר רב יהודה אמר רב [ו]כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנאי היא דתניא [ז]שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ר' (אליעזר[ח]) ור' שמעון [ט]אוסרין איכא דאמרי אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברשות היחיד דב"ש אית להו דרב יהודה אמר רב וב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב אבל ברשות הרבים דברי הכל אסור לימא רב דאמר כב"ש תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם רבי (אליעזר[ח]) ור"ש אוסרין מתניתין

דסברא זו פשוטה ולכך נראה עיקר כדפי' לעיל דלאפי' בא"י מתיר רבה ואמאי דשמואל אסר לאפי' בחו"ל ותנא דהא ודאי הירושלמי[ה] מייתי בא"י ואפילו הכי לא קא אסר אלא היכא דלא אבל ערב שרי דהייט גלגל ונראה דהלכה כרבה דהוא בתראה ודוקא גלגל אלא גמרא ליתא לגמרי דאי גמרי לגמרי אפילו רבה מודה דאין מפרישין אותה מי"ט והכי (ד) נמי איתא בירושלמי כל הלא עיסה מע"ט אין מפרישין חלתה מי"ט וקאמר נמי אין ערב לא וה"פ דוקא לא דגמרה מערב י"ט אין מפרישין אבל ערב לא דלא גגמרה הליסה מערב י"ט מפרש והכא נמי מייתי בגלגל שהוא כמו ערב והיכא דשכח ולא הפרש מן הפת מע"ט קי"ל דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרש וא"כ ישייר מן הפת מכל אחד ואחד ואוכל השאר ולאחר יפרש חלה ונריך שתהא גדולה כדי שיהיה לה הכירא אחר הפרשה דכתיב (במדבר טו) לאשתי דבעינן שיהיו שייריה ניכרין[ו] והיכא דאפה ערבה מלאה עיסה מערב י"ט ושכח ולא הפרש חלה מערב י"ט ישייר פת אחת בשביל כולם עד לאחר מפני שגבלן כאחד אבל במנות מערב הפסח אם שכח ולא הפרש צריך לשייר מכל אחת ואחת מפני שגיבולן כל אחת ואחת בפני עצמה ולאחר יניח כל החתיכות בכל אחד ואצרכן לחלה[ז] ויפרש מן כולם אחת ואיהו אם ירצה לעשות דבר קל יעשה מלה אחת ויאפה אותה ויצרפם ויפרש [מאחת[ח] על] כל האחרות אגב אותה מפני שחיובה בא עכשיו: **אין** מוליכין הסולם. תימה אפי' הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משום גילה כדאמרינן לקמן (דף מז.) הנך יומי שובך [ויומי עליה[ט]] מיב וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו[י]: **והאמר** רב יהודה אמר רב. אף על גב דרב היא אמורא מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו ולאם ישיבה לישראל מון משמואל אין סברא [ט]לרב תנן פליג עליה: **ורב** בבית שמאי. פרש"י ומקשה לרב תנן דמוקי דמי הלל לית להו דרב ונרה"ר דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו דרב לא יאמר הכי דלא יאמר דלא כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו ברה"ר דשובכו מוכיח עליו ודלא כוותן ומשני תנאי היא כלומר רב תנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ואפילו אי לא יאמר דרב ואמר לך רב תנאי היא ולאו אלמא היא דאמאי רטמייהו דרבי אליעזר ור' שמעון במקום בית הלל הא ב"ש נמי טומא הוו ואע"פ כן אין הלכה כמותם: ולא

מסורת הש"ס עם חוספות

(א) [מכורות דף כ. ע"ש], (ב) [שבת דף: קמו:] ע"ז יב, (ג) שבת סה. קמו:, (ד) ה"ח פסחים פ"ג ה"ג, (ה) שבת, (ו) חולין קלו: ע"י"ש, (ז) פסחים מח ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר שמואל אלא תרומה בחוצה לארץ ?: (ב) רש"י ד"ה אלא תרומה אלא: (ג) ד"ה אין מוליכין וכו' ונעמא דב"ש דאסרי מפרש בגמרא ואע"פ שהוא כל"ל: (ד) תוס' ד"ה גלגל וכו' והכי איתא בירושלמי כל"ל ומיהא נמי נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאמר רב יהודה אמר רב וכו' דרב חנן פליג עליה. עי' נצ"מ דף מו ע"ב תוס' ד"ה פרי נמי:

ליקוטי רש"י

כל מקום שאסרו חכמים. דבר המוטל ומקרוכו מפני מראית העין שסרלאסו מוסדו בדבר עבירה. אפי' בחדרי חדרים אסור. במקום שאין אדם רואה אסרוהו (ע"ז יב.). מי שנשרו. שנפלו לגיס בשבת. שוטחן בחמה. ליבשן (שבת קמו:).

הגהות וציונים

(ה) המהרש"ל מחקו: (ו) [צ"ל אליעזר] (גליון): (ז) המהרש"א מרחק תיבת "קס"ד", והצל"ח והראש יוסף ושער המלך ורד דוד מקיימים אותו עיי"ש: (ח) צ"ל לדו (דפו"ר באה"מ) ובכת"י הגי' דאוקי לב"ה: (ט) צ"ל ובתוספות (מהרש"א עיי"ש, וע"ע מהרש"ל ומהר"ם שי"ף): (י) כ"ה במהרש"ל, והמהר"ם מגיה מסנה על כל: (כ) כ"ה במהרש"ל ובמהר"ם: (ל) החתם מיירי בגדולים (גליון): (מ) שרו מדרב דרב לא יאמר (באה"מ): (נ) וכן בבכורות כז ע"א הגירסא תרומות ח"ל, וכ"ה בתוס' ע"ז נח ע"ב ד"ה בצר, ועיין בתוס' נדה ז ע"א ד"ה ומקפת:

לעזי רש"י

מורטיי"ל. פירוש אלה (רש"י במלבר טו, כ), ככר לחם עגול:

עין משפט נר מצוה

סד א ממי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:

סה ב ממי' פ"ה מהלכות מכורים הלכה יב טוש"ע י"ד סי' שכג:

סו ג ד ממי' פרק ה מהל' יו"ט הלכה ד טוש"ע א"ח סי' תקיז סעיף ד:

סז ה ו ממי' פכ"ב מהלכות שבת הל' כ ופ"ה מהלכות יו"ט שם סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף מה:

רבינו חננאל

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט אבוה דשמואל אומר להפריש חלה ביום טוב מן העיסה שנגלגלה מעיו"ט מ"ש שהיה לו להפרישה חלתה בעת שגלגל. כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים ותשמטם בשעורים גלגלה בחטים ותמטמ' בשעורים האוכל ממנה חייב מיתה כיון שנותנת המים מגבהת חלתה. וכבר אמרנו כל שאפשר לו לעשותו מערב יו"ט אינו דוחה את יו"ט. **ופליגא עליה שמעתא** דשמואל ברה"ר דאמר במסכת בכורות פוק עד כמה ישראל חייבין כו'. אמר שמואל ותרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפרש והנה כיון שיש לו עדיין רשות לאכול בלא הפרשת חלה כאלו לא נתחייב. ומתמהינן מי לא מודי שמואל שאם הפריש חלה וקרא עליה שם חלה קודם שיאכל חלה אסורה לזרים. וכיון שאילו עשה כך היתה חלתו חלה אפשר לעשותו מערב יו"ט קרינא ביה ולפיכך אין מפרישין אותה ביו"ט: ירושלמי תיפתר בעיסה טמאה שאינו יכול להפריש חלתה אלא ולבסוף: **מתני' בש"א** אין מוליכין את הסולם משובך לשובך כו' עד וב"ה מתירין. אמר רב חנן מחלוקת ברה"ר אבל ברשות] היחיד דברי הכל מותר ?). **ואקשינן לימא** רב דאמר. כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אסור כגון זה שהראה אותו מוליך הסולם ברה"ר אומר להטיח גגו הוא צריך אפילו בחדרי חדרים ברה"ר אסור. **כב"ש** אמרה לשמעתיה דהא ב"ה ברה"ר אסרי אבל ברה"י שרו ובית שמאי הוא דאסרי ברה"י. **ופרקינן תנאי היא.** כלומר לא אמר רב על כל החכמים אלא על אותן שאוסרין משום ג) מראית העין א' שאוסרין אפילו בחדרי חדרים ועל זולתם לא אמר. **דתניא שוטחן בחמה** הבגדים שנשרו

חשק שלמה

על רבינו חננאל

ג) ד' רבינו נסים לאמר ולאקשין קמ' אלקמן בחמה דבה"י אלמי אמל בה"ר דברי הכל אסור. ד) פי' רבינו הוא ה"מ שבה"י ותוס'.

ולא מאי היא דר"י טעמא דת"ק מפרש. ומ"מ והא כל מקום דתני דקא שרי ת"ק קא אסר רבי דוסא. לפי' נמצר סולמות גא שרי אלא הטוי ומימה רבי דוסא דאמר כמאן דלב"ע שרי הולכה בשבר סולמות וי"ל דר' דוסא יאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה משמע דקי"ל כר' דוסא ומימה דאמר בעירובין פרק מלון (דף עז: ושם) מטלטלין את הסולם וכלולי שמעתין משמע דאסור לטלטל סולם של עליה ור' דוסא אוסר אפי' סולם של שובך וי"ל דשני מיני סולמות הן וכן משמע בהדיא פרק מלון (שם דף עז:) והתם מיירי בקטנים[3] והכא מיירי בגדולים והר"ר אברהם מגורנו"ל פירש דהתם מיירי בשבת דמאי טעמא אסרי לטלטל הסולם משום דמחזי דלהטיח גגו הוא גרע ובשבת ליכא משום שאסור להוציאו לחוץ אבל הכא מיירי ביום טוב דמותר להוציאו לחוץ ומ"מ אינא הך משום ולפי זה אסור לטלטל הסולם שלנו מ"ט ואפילו בימות [4]דשמא הלכה כרבי דוסא ול"ע:

אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וכו'. ומ"ת אמאי גא פרך מבלה שנולדה ופי' הקונט'[5] משום דגבי בילה גא שייך שמחה שאין בה שמחת י"ט כ"כ ומה שמתירין ב"ש היינו מטעם דלית להו הכנה ומטעם דגא דמי לפירות הנשרים ולמשקין שזט: [6]**אמר** ר' יוחנן מוחלפת השיטה. פירוש[7] הא דתריסין דב"ה סברי אין מסלקין התריסין מ"ט וכל הנך משמות דמייתי מתליף ואותה דהשותט כדקאי קאי וקשה טובא דגא דפי' דמ"כ מתוקמא לפי המסקנא כל הני שנוי דמיקי לעיל דמייתי הוא"ל ולא מתליף בשום פנים אותה דהשותט ועוד קשה מאי קאמר גבי עור משום דמחזי למזגא עליה הא מפרש טעמא נקמן (דף יח:) דהמירו סופן משום מתלמן וע"ק דמ"כ דאותה דהשותט נשארת במקומה מ"כ רבה ורב יוסף שקלו וטרו (לעיל דף ז:) אליבא דב"ש וזהו דוחק גדול ועוד קשה כיון דמוחלפת הא דתריסין סברא להו לב"ה דאין מסלקין משום דיש בהן ומטילה בכלים ובריש פרק כל הכלים (שבת דף קכג: ושם) תניא לן תנא דאין בהן ומטילה בכלים לכך פר"ת דמוחלפת השיטה היינו הא דהשותט דב"ה סברי יחפור בדקר ויכסה וכו' והשתא ניחא הכל ואומר ר"ת תמיה אני על מה הגריבו העולם הכנה וחזור אני דבימי נערותי לא הוי מגריבין כלל אך עתה לפי מה שטעו לסברים דמוחלפת לא קאי אהשותט וכו' וב"ה נאומרא לפיכך מגריבין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פירושו נמי לכל הפמות סברי ב"ה מאי דסברי ב"ש בעו דקר נעוץ ואפי' בעפר מיחוח בעו הכנה מדקאמר הכא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דקר נעוץ משמע אפילו בעפר מיחוח בעו ב"ש דקר נעוץ מבעוד יום משום הכנה כדפ"ה[7] ותדע דאל"כ הא דקאמר רב יהודה לעיל והא שיש לו דקר נעוץ אלא דב"ה הוא לפי המסקנא דאמרי ב"ה שיחפור בדקר לכתחלה ושחוטו ומע"ג דמייתי מלתיה דרב יהודה גבי ומודים מכל מקום אאי אמולה מתניתין כדפרישית וסברא היא דלא פליגי ב"ש וב"ה בהא דבכה"ג דשרו ב"ש בדיעבד שרו ב"ה לכתחילה ולעולם בעו דקר נעוץ משום הכנה ועוד דאיה מדקאמר רב יהודה גופיה לעיל (דף ת.) ממלא קופתו[8] ועושה בה כל צרכו משמע דבעינן הכנה לפי האמת ומע"פ שיש לפרש דבשאר צרכים מיירי כגון לכסות בו מיטה אבל לכסוי דם לא בעינן הכנה לא משמע הכי לעיל לפי המסקנא וגם עתה לאמר מוחלפת השיטה אין להתליף פירוש דברי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם שלא לכסות רק בעפר מוכן שהוא מיחות[9] כגון מלטר של אפר או שרשי לגלות בו בילה[10] ולא בעפר מיחות שע"ג קרקע שהוא בעל גבר קרקע ולא מאפר הכירה שהוסקה מ"מ אם אינו רואי לגלות בו בילה ומימה א"כ דמוחלפת קאי אהשותט ומת שמאי לחומרא היכי מוזה לה במסכת עדיות גבי הגך דב"ש לקולא ומת הגל לחומרא וי"ל דמונה לה לפי הטעות דנמית קודם דמוחלפת השיטה: מת

מתניתין דלא כי האי תנא דתניא [6] אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה שמוליכין את הסולם משובך לשובך לא נחלקו אלא להחזיר שב"ש אומרים אין מחזירין וב"ה אומרים אף מחזירין אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בסולם של שובך *אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור ר' דוסא אומר מטהו מחלון לחלון אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדדין בו בני רבי חייא [8] נפוק[9] לקרייתא כי אתו אמר להו אבוהון [10] כלום מעשה בא לידכם אמרו לו סולם בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מדקא אמר רבי יהודה בסולם של עליה לא פליגי מכלל דתנא קמא סבר פליגי ולא היא רבי יהודה טעמיה דתנא קמא קא מפרש ממאי מדקתני מוליכין את הסולם משובך לשובך ואי סלקא דעתך בסולם של עליה פליגי האי מוליכין את הסולם משובך לשובך מוליכין את הסולם לשובך מבעי ליה אלא לאו הכי קאמר של שובך אין של עליה לא ואידך מי קתני סולם של שובך משובך לשובך קתני ואפי' לכמה שובכין איכא דאמרי אמרו לו הטוי סולם של עליה בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מאי דקא אסר תנא קמא קא שרי רבי דוסא ולא היא מאי דקא שרי תנא קמא קא אסר רבי דוסא: אבל מטהו מחלון לחלון [11] וכו': אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי [12] השוחט חיה ועוף ביום טוב ב"ש אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא ואי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא דשובכו מוכיח עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא בית שמאי אומרים [13] לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום וב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט[7] אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ודלמא לא היא עד כאן לא אמרי ב"ש אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל

מתניתין. דקתני דהולכת סולם פליגי אלו כי האי תנא דקתני דהולכה מודו מפני שטורח י"ט היא: אבל של עליה אסור. דהוא דאי אמרי לא קשיא בית שמאי אומרים אבל של עליה אסור. דהוא ודאי אמרי להטיח גגו הוא גרע: מדדין בו. אם המלון רמוק ומין לאם הסולם מגיע אם (ה) הא דהטיה מדדין רגלוי של סולם מעטו מעטו: לקרייתא. לכפרים לרמות שדותיהן: סולם בא לידינו. הולכת סולם של עליה לשובך: מכלל דת"ק סבר. בשל עליה פליגי בחורה ומודים בהולכה: טעמיה דת"ק קא מפרש. ובשל עליה ליכא למאן דאמרי: ממאי מדקתני. בחולמיה דת"ק משובך לשובך אלמא בסולם המיוחד לשובכין קאי: מי קתני סולם של שובך. דיהוי משמע דבשל שובך קאי: משובך לשובך קתני. ולעולם בשל עליה ורבותא אשמועינן דיוליכו מעליה לשובך ראשון וממנו לכמה שובכין: הטוי סולם של עליה. והוליכו לשובך מבעוד יום ועכשיו בא להטותו מחלון לחלון: מאי דקא אסר ת"ק. דרבי דוסא דהוא ר' יהודה דאמר בסולם של עליה אסור דאמר דוסא דקר נעוץ ליכא מיהא להמות: ולא היא מאי דקא שרי ת"ק. דהיינו של שובך דהוליך קא אסר ר' דוסא ואמאי דאמר הולכה אסור הטיה שרי וכשל עליה לא מירי כלל: מוחלפת השיטה. כאן הוחלפה שיטתן ולרך להפוך דבריהם: וממאי דמוחלפת. ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דלמא מעמייהו דב"ש הא דהם משום דאיכא דקר נעוץ וליכא לד אסור: אבל היכא דליכא דקר נעוץ. דאיכא לד רמז מפירה לא שרו ואפי' בעפר מיחות שהוא כחפור ועומד והכא נמי לא שנא דהא איכא מחלה דלהטיח גגו: אבל התם לא. דגזרי משום כחיסה דלמא זמנין דבעי כחיסה: אלא אי קשיא. מתמיהין אהדדי שהולרך רבי יוחנן להחליף שיטתן ולרך להפוך דבריהם: הא קשיא. (ג) על זו המליפה: לא יטול. מן הגחלות מ"ע: אא"כ נענע מבעוד יום. ולא קני בהכנה בדבר בעלמא כדמפרש לקמן[8] טעמא דלמא למחר כי שקיל להו מיים עלייהו וממלך: אבל

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [תוספתא פרק ה"ז], ב) כעי"ז ב"ק דף קיז., ג) לעיל דף ב. ד) לקמן י., ה) דף י. עי"ש, ו) עירובין פב., ז) [וע"ע תוס' עירובין פא.: ד"ה ה"ג וכו'], ח) לעיל ח ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדדין וכו' שם בהטיה כל"ל ומיהא הא נמחק: (ב) ד"ה הא קשיא זו החליפה כל"ל ומיהא פל נמחק [8]:

ליקוטי רש"י

דבני רבי חייא. יהודה וחזקיה שמן [ע"ז מו.]. שמד ואומר. מעגיל יוס [לקמן י.].

הגהות וציונים

א) [נדה כד ע"א בצ"ז מו ע"א כ' רש"י ד"ה בני ר' חייא יהודה וחזקיה שמן] (גליון): ב) צ"ל נפקי: ג) עיין צל"ח עי"ש): ד) עיין צל"ח למה הביא בפיסקא אבל מטהו מחלון לחלון עי"ש: ה) צ"ל ביו"ט וכו' (חכ"מ) וכן בבת"ש נוסף בש"א יחפור בדקר ויכסה וכו': ו) וכגון סולמות של בית (גליון): ז) נראה להגיה ועוד דשמא, דהיינו דאמר אפי' לתי' הראשון (ש"ש סי' כו, ע"ש, וצי' ט"ז סי' תקיח סק"ד): ח) עיין חכמת מנוח על תוד"ה אמר ר' יוחנן שאין זה פי' רש"י עי"ש: ט) שיך לדף י ע"א לאחר הקושיא דתריסין: י) בדפו"ר פרש"י, וכן הי' הגירסא בתוס' לפני הפנ"י והמהר"ם (לקמן יא ע"א), ולפנינו ע"פ המהרש"ל, ועיין שיטמ"ק וצל"ח דלרש"י איזה שנרצה נחליף: כ) עיין חכ"מ שהוא ר"ת כדפרישית התם וקאי אמש"כ לעיל ח ע"א תוס' ד"ה ואינו: כ) [ממלא קופתו עפר תעושה כצ"ל] (גליון): ל) או כגון צבור של אפר (ר"ל מאתמול) או שראוי לצלות בו ביצה (הוסק היום) כ"ג להגיה (ב"ש): מ) ועיין צל"ח שמיישב גירסתנו:

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) [תוספתא פרק ה"ז], נ) כעי"ז ב"ק דף קיז., ס) לעיל דף ב. ע) לקמן י., פ) דף י. עי"ש, צ) עירובין פב., ק) [וע"ע תוס' עירובין פא.: ד"ה ה"ג וכו'], ר) לעיל ח ע"א.

הגהות הב"ח

(ד) רש"י ד"ה מדדין וכו' שם בהטיה כל"ל ומיהא הא נמחק: (ה) ד"ה הא קשיא זו החליפה כל"ל ומיהא הא נמחק [8]:

ליקוטי רש"י

דבני רבי חייא. יהודה וחזקיה שמן [ע"ז מו.]. שמד ואומר. מעגיל יוס [לקמן י.].

הגהות וציונים

מ) נדה כד ע"א בצ"ז מו ע"א כ' רש"י ד"ה בני ר' חייא יהודה וחזקיה שמן] (גליון): נ) צ"ל נפקי: ס) עיין צל"ח למה הביא בפיסקא אבל מטהו מחלון לחלון עי"ש: ע) צ"ל ביו"ט וכו' (חכ"מ) וכן בבת"ש נוסף בש"א יחפור בדקר ויכסה וכו': פ) וכגון סולמות של בית (גליון): צ) נראה להגיה ועוד דשמא, דהיינו דאמר אפי' לתי' הראשון (ש"ש סי' כו, ע"ש, וצי' ט"ז סי' תקיח סק"ד): ק) עיין חכמת מנוח על תוד"ה אמר ר' יוחנן שאין זה פי' רש"י עי"ש: ר) שיך לדף י ע"א לאחר הקושיא דתריסין: ש) בדפו"ר פרש"י, וכן הי' הגירסא בתוס' לפני הפנ"י והמהר"ם (לקמן יא ע"א), ולפנינו ע"פ המהרש"ל, ועיין שיטמ"ק וצל"ח דלרש"י איזה שנרצה נחליף: ת) עיין חכ"מ שהוא ר"ת כדפרישית התם וקאי אמש"כ לעיל ח ע"א תוס' ד"ה ואינו: א) [ממלא קופתו עפר תעושה כצ"ל] (גליון): ב) או כגון צבור של אפר (ר"ל מאתמול) או שראוי לצלות בו ביצה (הוסק היום) כ"ג להגיה (ב"ש): ג) ועיין צל"ח שמיישב גירסתנו:

עין משפט נר מצוה

סח א מי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ז ופ"ה מהל' יו"ט הל' ד טושע"ע ס"ח סי' מקים סעיף ד:

רבינו חננאל

אבל לא כנגד העם דאמרי למימר היום רחצה ר' אלעזר ור' שמעון אוסרין ורב לדבר אלו קאמר. ומתני' דמפרש דבמולכין פליגי ב"ש וב"ה דלא כר' שמעון בן אלעזר דתני דבמוליכין את הסולם משובך לשובך לא פליגי אלא דברי הכל שרי כי פליגי להחזיר הסולם ממקום שלקחו ממנו שב"ש אוסרין וב"ה מתירין. בד"א שחולקין בסולם של שובך אפילו ב"ה שמתירין משום דשובבו מוכיח עליו אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור. רבי דוסא אומר מטהו מחלון לחלון. דקו בני ר' חייא מדקתני ר' יהודה אומר בסולם של עליה לא פליגי אלא דברי הכל אסור מכלל דרבי שמעון בן אלעזר סבר דאפילו בסולם של עליי חולקין להוליכו לשובך וב"ה מתירין והורו להוליך סולם של עלייה לשובך כב"ה אליבא דר' שמעון בן אלעזר דהוא ת"ק דר' יהודה. ואמר להן ר' חייא אביהן צאו ואסרו מה שהתרתם. שטעיתם ולא דקדקתם יפה פי' ר' יהודה שדקדקתם שחולק על ר' שמעון בן אלעזר בסולם של עלייה אינו חולק עליו אלא אדרבה איכא למידק הכי מדלא קתני מוליכין את הסולם לשובך סתם דאיכא למימר מ"מ בין מן השובך ובין מן העלייה מן הכל ב"ה מתירין אלא קתני במה דברים אמורים דמוליכין את הסולם משובך לשובך בסולם של שובך אבל בסולם של עלייה דברי הכל אסור שמעינן מינה דר' יהודה מפרש דברי ר' שמעון בן אלעזר. איכא דאמרי לא הורו אלא להטות סולם של עלייה מחלון לחלון דקדקו ואמרינן מאי דאסר ת"ק והיא הולכת הסולם ואפילו הטייה סולם של עלייה וא"ר דוסא אע"פ שאין מוליכין מותר להטות והוה בר' דוסא ואמר להם אביהם טעיתם לא כי כי ר' דוסא אינו חולק על ר' יהודה בסולם של עלייה כלל אלא בסולם של שובך שמתיר ר' יהודה להוליכו אוסר ר' דוסא בהולכה ואינו מתיר אלא בהיטוי מדקתני מחלון לחלון ש"מ לא שרי ר' דוסא אלא היטוי מחלון לחלון באותו שובך אבל משובך לשובך להוליכו לא וכ"ש של עלייה: דיקינן ממתני' דקתני ב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין אלמא בשמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא. ורמינהו השוחט חיה ועוף ב"ש אומר

(דאמר) יחפור בדקר ויכסה וב"ה אוסרין. ופריק ר' יוחנן מוחלפת השיטה. כלומר הפוך דברי ב"ש לב"ה ודברי ב"ה לב"ש. ודחינן ודלמא שאני התם דאיכא דקר נעוץ וכו'. על זה הדרך השמועה כלה ופשוטה היא:

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא. והא נמי להא דמיא דלמא ממליך ומשמכה דטלטלה בכדי דכיון דממליך בעלה לה הזמנה למפרע: אלא ביון דמוקצה הוא. כיון דאיתו מסור אגא משום מוקצה בהזמנה בעלמא קני: את העלי. דף עב וכבד וכותבין בו חטים לטרגים וטיסמי[ב] והוי מלאכתו לאיסור וקא סברי ב"ש אסור לטלטלו ואפי' לגורך גופו שגרוך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום: תורת כלי עליו. ואף על פי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לגורך גופו[ג]: אין נותנין את העור. שהוסשבו היום טוב: לפני הדורסן. לא יטטנו במקום דרסת הרגלים שהו לוכך עבד שמתעבד ע"י הדליקה: וב"ה מתירין. קס"ד משום שמתם יום טוב דאי לא אית ליה לא שרית: למזגא עליה. כן היתה ישיבתם שוטחין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על גביהן כפופין כדאמרינן בפסחים (דף קח.) הוה זגינן אגבי דהדדי ומגאת שביתתו לוכך י"ט: תריסין. דלמות המלוות של חטיות שסוגרין בהן המלוות בלילה ומסלקין אותם ביום ונותנין אותן לפניהם ושוטחין עליהן חצלין למטר לרגים וב"ש מותר ליקח מחנוני המכיר אותו ובלבד שלא יכיר סכום מקח[ד]: אף להחזיר. ולסגור בהן ומזרה ודאי שלא לצורך היא ואפילו לאמרינן אין בגין בכלים מרחא דלא לוכך מיהא הוה וקא סרינן ליה משום מחלוקת דלקמן[ה] אלמא משום שמתם י"ט מקילין וקשיא ב"ה דכתיב: הבא ליבא דקר נעוץ. כלומר ליבא מעמא להמירא דקא סברי יש בגין בכלים: מתני' שוטר ואומר. מכעוד יום: גמ' בבריכה ראשונה. דרך מגדלי יונים להיות בריכה ראשונה של כל שנה להיות לוות לאמה[ו]: גזרינן. כי שקיל להו לאמר אחי לאמלוכי ומיים עלייהו והוי ליה מלטול שלא לצורך ומשנענע ומשמש בהן מבעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו מו לא מיסתין דמיים: בריכה. קומ"ד בלע"ז שהיונים יולדים בריכה בכל מדש ומדש והן שני גוזלות זכר ונקבה ומפסיקין מתקופת טבת ומחרים ויולדים בניסן: ליית להו ברידה. וכי שקיל לאמר דלמא לא הוי מזמין והוא לא הזמין את כולם אלא כדי נרכו: ולו פתחים הרבה. כולם פתוחים או כולם סגורים: כולם טמאים. כל כלים המונחים בתוך הפתחים מתת עובי המקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו מתת הגג המתהיל על המת [א] שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך ילאת הטומאה שכופו לצאת דרך שם[ב] וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הלכך כולם טמאים: נפתח אחד מהם. לאחר מיתת המת: הוא טמא. אין כלים המונחים בתוך הבית הרי הם כמו בבית ולו פתחים הרבה אלא אם כן יש עליו כזית ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [ג] ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא [ד] דחזי למזגא עלויה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים [ה] אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אבית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה (אי נמי[ו]) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום [ז] דאין בנין בכלים ואין סתידה בכלים אבל התם לא: מתני' ב"ש אומרים [ח] לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים [ט] עומד ואומר זה וזה אני נוטל: גמ' אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה דב"ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה [י] והתנן [כ] המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן מהורין חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאו עד שלא ימות המת ובית הלל אומרים [כא] אף משימות המת הא אתמר עלה אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי [כב] אושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע והכא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא [ד] הני מילי מערב יו"ט אבל

ב"ש אומרים והוא שחשב עליו וכו' וב"ה אומרים אף משימות המת. וקא סלקא דעתך דמיירי בכלים דלמפרע וה"ה דפליגי כשנפתח אחד מהם ונכלים דלמפרע והא דקאמר לעיל נפתח אחד מהם הוא טמא והן מהורין ולא פליגי ב"ש מיירי בכלים הבאים אחר כן שם ומימה אדפליגי אמאי ליפלגו בנפתח ובכלים דלמפרע וי"ל דנקט חשב משום רישא דב"ה דאפי' בנפתח דלעלא פליגי למוציל להגיל כל הפתחים אחרים אבל מימה לב"ה דאית להו ברירה היכי משכחת כשמת בבית ולו פתחים הרבה דכולן טמאים הא אינה למימר לבסוף כשמוציאין ההוא פתח הוכרר הדבר ממנה דלא כשמוציאין אין שם אפורחין ולחן ב"ש סברי אם לא יכנס בשובבו מעיר"ש ויצמד עליו חיישינן שמא כשיבא ביו"ט ליטול האפורחין יראה השובך שאין בו יומים הרבה ויחזיר ליטול מהם שמא כיון שלא ימצאו במי יצטוותו יבחנו הנשארים ואם לא יענענו מקרי ואמר זה וזה אני נוטל ומתבחנם ולא יטול ונמצא בטל בשמחת יו"ט אלא אם יבא ויראה ויענענו ויעשה מעשה דאי ביו"ט איתו מתבחנם. וב"ה כולי האי לא חיישינן אלא באומר זה וזה אני נוטל. ט) אע"פ שלא עיין האפורחים אלא אמר מע"ר"ש מזה השובך אני נוטל מחר אותם שיטול ביו"ט נתברר הדבר כי הן הן שהוכיר מע"ר"ש. וכי תימא ב"ה לית להו ברירה ההתנן באהלות פ"ז המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן מהורין חשב להוציאו הוזיון שהן מחוץ הפתח על בני אדם או על כלים כולן טמאין שאין לך פתח [שאינו עשוין לבא ולצאת וקי"ל שכל פתח העומד להפתח כפתחו דמי ואינו חוצץ בפני הטומאה אלא דבר הסותם לגמרי ותנן בפרק כיצד צולין מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ ואסיקנא אגף עצמו בשערי עזרה כלפנים בשערי ירושלים כלחוץ מפני שמצורעין מגיעין תחתיהן בחמה ובגשמים ואם נפתח אחד מהם נשארה טומאה הפתחים האחרים טומאה לגמרי ותוצצת וכל מי שחתח הזיון שלהם טהור הוא. ולא תימא דלא מטהרי שאר פתחין עד שיפתח אחד מהן אלא אפילו לא פתח אלא חישב לפותחו בלבד טהרו שאר הפתחין מיהו בש"א צריך לחשב קודם שימות המת ובה"א אף משימות המת אם יחשוב דיו. דיקינן מינה כיון דאמרי' ב"ה אף משימות המת דיו כלומר משעה שנמת המת בבית כל מה שהיה תחת הזיון ותחת

עין משפט
נר מצוה

סט א מי' פ"ב מהלי' יו"ט הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תמ סעיף י:
ע ב ג מי' פ"ז מהלי' טומאת מת הלכה ג סמג עשין לאו שו"ע יו"ד סימן שעא סעיף ד וסמג: שא ד מי' פ"ב מהלי' יו"ט הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תמ סעיף י:

רבינו חננאל

פיסקא בש"א לא ישול אלא א"כ נענע מבע"י כו'. אוקמה רב חנן בבריכה ראשונה. פירוש באפורחין חדשין שלא הולידו בזה השובך אלא בריכה אחת והן הן שבשובך ואין שם אפורחין ולחן ב"ש סברי אם לא יכנס בשובבו מעיר"ש ויצמד עליו חיישינן שמא כשיבא ביו"ט ליטול האפורחין יראה השובך שאין בו יומים הרבה ויחזיר ליטול מהם שמא כיון שלא ימצאו במי יצטוותו יבחנו הנשארים ואם לא יענענו מקרי ואמר זה וזה אני נוטל ומתבחנם ולא יטול ונמצא בטל בשמחת יו"ט אלא אם יבא ויראה ויענענו ויעשה מעשה דאי ביו"ט איתו מתבחנם. וב"ה כולי האי לא חיישינן אלא באומר זה וזה אני נוטל. ט) אע"פ שלא עיין האפורחים אלא אמר מע"ר"ש מזה השובך אני נוטל מחר אותם שיטול ביו"ט נתברר הדבר כי הן הן שהוכיר מע"ר"ש. וכי תימא ב"ה לית להו ברירה ההתנן באהלות פ"ז המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן מהורין חשב להוציאו הוזיון שהן מחוץ הפתח על בני אדם או על כלים כולן טמאין שאין לך פתח [שאינו עשוין לבא ולצאת וקי"ל שכל פתח העומד להפתח כפתחו דמי ואינו חוצץ בפני הטומאה אלא דבר הסותם לגמרי ותנן בפרק כיצד צולין מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ ואסיקנא אגף עצמו בשערי עזרה כלפנים בשערי ירושלים כלחוץ מפני שמצורעין מגיעין תחתיהן בחמה ובגשמים ואם נפתח אחד מהם נשארה טומאה הפתחים האחרים טומאה לגמרי ותוצצת וכל מי שחתח הזיון שלהם טהור הוא. ולא תימא דלא מטהרי שאר פתחין עד שיפתח אחד מהן אלא אפילו לא פתח אלא חישב לפותחו בלבד טהרו שאר הפתחין מיהו בש"א צריך לחשב קודם שימות המת ובה"א אף משימות המת אם יחשוב דיו. דיקינן מינה כיון דאמרי' ב"ה אף משימות המת דיו כלומר משעה שנמת המת בבית כל מה שהיה תחת הזיון ותחת

הגהות הב"ח

(ט) תוס' ד"ה ב"ש וכו' ס"ב מיירי דנשמר ב"ג ס"ל דנשרף:

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן רש"י ד"ה כולם טמאים וכו' שנדרו חכמים טומאה וכו'. ב"ג עיין לקמן דף ל"ס ע"ל רש"י ד"ה בדאוריתא וכו' פי' דהוא הלכה למשה מסיני ועיין שיעה מקומנא כאן הרגיש מה. ועיין מ"ש בספר דרך חיים בלא יט ודו"ק. וע"ע מתו"ע פ"ז דאהלות מ"ש הם ובפ"י כאן:

הגהות וציונים

ט) ב"א דילמא לא היא (גליון) כ"ה במהרש"ל. ועי"ש שלדש"י ותוס' משמע דל"ג כל זה. ועיין מהר"ם ופני יהושע:

לעזי רש"י

קובי"ד. פירוש בריכה. מה שהוסים יולדים בכל מדש שני גוזלות זכר ונקבה (ועיין לשב"ש ב"ג דף פ ע"ל):

ליקוטי רש"י

עלי. טהרה [תפנות כח. ר"ה ה"ג]. תריפין. דלמות פתחיהן [לקמן יא:]. אין בנין בכלים. אין איסור בנין וקמירה בכלים אלא בנמים דמתיר בנין כל דהו, והעושה כלי או גומרו ב"מ או כשבת מעוה מכה בפטיש הוא דמתיר שהוא מיזב לכל גמר מלאכה, אי אם הוא דבר שהוא ממלקו מיב מעוה ממתק ואם גרוך קלוש מיב מעוה ממתק וכן חוגג או מסך או חופר, אבל בנין וקמירה לא שייך בהו לאסיקה בטלון ומזרה, דהא דתנן (שבת קנ:) הטוה כל שהוא בנמים חגן וכו' [לקמן יא:]. בריכה ראשונה. דרך היונים לעבות שני ולדות בבל מדש וכו' ונקבה חון ממדש מדר שאין יולדין והבהו ולדות גם הם לבוף ב' מדשים עוטים ולדות בכל מדש וכל שני ולדות קרוין בריכה [רשב"ם ב"ב פ. ד"ה הלוקח]. בולן מבאין. כל הכלים וכו' מיטמא מיד וטעמא ליכא אלא הלכות עוטאה הכי אמרינ לה ואפי' הלוות אבל בעפר מעמאן דכיון דמוקמן לא מוקמא מלאכה אי אפיק ליה. נפתח אחד מהן. ולפי שהוא אמיק ליה. ארבעה על ארבעה. פתוח מד' על ד' אינו מצלל לגיל על המלר. עד שלא ימות. דלא אמרת לכו מוקמא אבאר אמתים. לאמרינ ב בריכה דמאמרנל דעמיה בהאי פיתחא דמי. ולא מתמא לכו מוקמא לאמרינ ואפי' כלים דקדים מתמנה מטרינ [ע"ירובין מח:]. הא אתמר עלה וכו' ובן אע"ר אושעיא. הא לאמרי ב"ה אף משימות המת מבא מוגנה לטהר כלים הבאים בפתחים מתמנה ואילך הוא דקאמרי אבל כלים דמעיקרא לא דאין בריכה לומר הוכרר דקודם שימות נמי דעמיה לאלי פתחא [לקמן לו:].

איכא חד דמערב בהו. וא"ת ולגמיל גרוגא ו"ל דבעלי חייס לא בעלי דהמיבי[1] מי נמי ה"ל דבר שיש לו מתירין לאחר יו"ט וכל דבר שיש לו מתירין אפי' בחלב לא בטיל[2]:

חד מנייהו אזל לעלמא. וא"ת וכי תלינן לקולא בדבר שיש לו מתירין ויש לומר דהומיל ונעמלו שנים ממקומם ולאי בכה"ג תלינן לקולא: **חולין** ומעשר שני מעורבין זה בזה. פ"ה פירר מנה היפה שבשניהם ויאמר אם זה של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה מחולל על זה ותימה למפרש[3] בפרק הזהב (ב"מ דף מה.) דאין מחללין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה דמחלל במחצה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח"כ מחללו על מנה היפה שבשניהם[4]: **הכל** חולין. שאמי אומר הוא לקח מעות של מעשר שני והני מתריני ניהו ותימה דהא לא אמרי שאמי אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן כדאיתא בפסחים (דף י.) דקאמר שאמי תרומה דרבנן לפיכך אמי תולה להקל לומר שאמי אומר וכו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אלא מעשר תלין שפיר לקולא ואמרי' ודאי לקח אלו אדם ושכח ואחר כך הניח אלו אדם:

פשיטא

אבל ביום טוב אסור דזימנין דמשתכחי שמנים כחושים וכחושים שמנים וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושים ושביק להו ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: **מתני'** זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן[5] אסורין ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים: **גמ'** פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן *כגון שזמן שחורים ולבנים והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ"ל הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא [6] ברוב וקרוב הלך אחר הרוב כדאמר אביי [7] בדף הכא נמי בדף: [8] שנים ומצא שלשה אסורין: מה נפשך אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו: [9] שלשה ומצא שנים מותרין: מ"ט הני אינהו נינהו וחד מנייהו אזל לעלמא לימא מתני' רבי היא ולא רבנן [10] דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ"א הכל חולין הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א הכל חולין אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה ר' יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות ולמה לי לשנויי עלה שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות והא אתמר עלה דההיא דרבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר בשני כיסין מחלוקת אבל בכיס אחד דברי הכל חולין וחד אמר בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשלמא למ"ד בשני כיסין מחלוקת היינו דאיצטריך לשנויי הכא שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני כיסין לא פליגי אמר רב אשי הכא בגוזלות מקושרים [11] וכיסים מקושרים עסקינן גוזלות מנתחי אהדדי כיסין לא מנתחי אהדדי ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין

דמתעכל

אבל ביו"ט. כשהם לבדן בי"ט כלומר שלא בדר דברי מבעוד יום וסומך על בדיקת מחר שיבדוק אם כולן: דזימנין דמשתכחי שמנים בחושין וכחושין שמנים. לאותם הנראים שמנים למראה עינים נמצאים כחושין ממשמושן והכחושים נמצאים שמנים: מידי דלא חזי ליה. כל אותן שטלטל יומר על דרכו מוקצים היו: אי נמי גרסינן. אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושין וקא ממנע משמחת י"ט. וכל זה על ידי שלא בדר אחמול דבריו לפיכך סמך על שקר לומר אי אפשר שלא יהו שנים או שלשה טובים ולמחר נמצאו כולם רעים אבל כשאתה מזקיקו לבדר שוב אינו סומך אלא על אלו בין היו שנים אור[12] כחושין ולדעת כן זמנן ובא וטולן ולא ממנע: **מתני'** זמן שחורים. ולא היה שם עוד ולמחר מצא הכל לבנים ודאי המזומנים הללו הם ואלו אחרים לאחר להו מעלמא לשוכ וכן שנים ומצא שלשה ואינו מכיר את המוכנים כולם אסורים: שלשה ומצא שנים מותרים. האחד הלך והשנים נשארו ולא אמרינן הואיל והאחד הלך כן הללו כולם ואלו אחרים הם: זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן. ובתוך הקן לא מצא כולם הרי אלו אסורים וגמרא מפרש לה: **גמ'** כגון שזמן שחורים ולבנים. בשני קנין וכל הקנין מוכלין בתחילות ועליות כדרך כל שוכבין עשויין עליות הרבה וכל עליה יש בה מחילות הרבה: והשכים ומצא כו'. והכי קאמר זמן שחורים בקן זה ומצא בו לבנים ולבנים זמן בשני ומצא בו שחורים: דרבי חנינא. דבבא בתרא אלא יחפור: רוב וקרוב. אם לא מעשה לפניו ויש לחלוטו בדבר הקרוב לו להתיר לו לאסור ויש לחלוטו אחר הרוב לענין אחר תלוי הקרוב הלך אחר הרוב ומתני' נמי הכי אמר דהא איכא לאחר לחלוטו להיך שחורים באותם שהיו אחמול בקן שבאלו וכן הלבנים ולומר הפכו ולא תלינן אלא אחרינן מעלמא אחו ומרוחא פירשו: **כדאמר אביי.**

לקמן[13]: בדף. שיש דף לפני השובך בולט ויולא ממנו ואם בא ויושבין יונים דמעלמא תדיר שירגלים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהן וכשיולאין משובך אלו נכנסין הלכך מיישינן שמא מן הדף בא לקנין הלכך אסורים להוא לנו כלהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זל בתר רובא: מה נפשך כו'. פירושא דאמתני' היא לומר להכי אסורים דמה נפשך להתירם: [**לימא מתני' רבי היא.** הא מתני' סתמא היא והלכה כסתם משנה ומנן קי"ל ([14] כתוספות דף כא.)] הלכה כרבי מתבריו ולא מתבריו[15]: הניח מנה. ממעות מעשר שני בחיבה: חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה. האחד חולין ואינו יודע איזהו ואינו מוטל היפה שבהן ואומר אם (היא זו[16]) של מעשר הרי יפה ואם חולין היא תהא תבריה מחוללת עליה: הכל חולין. הואיל ולא מצא כמו שהניח חולין להקל ואומר נטל את הראשון והניחו במקום אחר והניח שוב את אלו ושכח שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר ביחד: מנה מוטל. ומשאר הן מנה ממעשר: הכל חולין. הואיל ולא הטלהו לירושלים לא הפרידן זה מזה ושניהם נטלן והניחם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלוס אחרי כן ושכח: שאני גוזלות. להכי איכא למימר האחד הלך וחבריו נשארו: הואיל ועשויין. רגילים הן להיות מדדין אחד אחד ויולאין ונכנסין אבל מנה לא הלך מאליו אא"כ נטלו וכשנטל נטל שניהם: ולמה לי לשנויי עלה. רבי יוחנן ורבי אלעזר מה דוחקין[17] לאלות טעם משנתנו במדדים הא לדידהו מתוקמת שפיר כרבנן בלא אי הבא אפליגו בהניח למעשר אחד אמר מתלוקת בשנתנו בשני המנין בכיס אחד בהוא הוא דקאמרי רבנן דבשנטל כל הכיס נטל אבל בשני כיסים מודו דהאחד נטל והניח השני ואחד אמר מתלוקת בב' כיסין בהוא הוא דקאמר רבי מנה מונח ומנה מוטל: הא מאי לא גרסינן: בשלמא למ"ד בר. המקשה סיומי מסיים למילתיה ומפרש קושייתו בשלמא מאן דמוקי פלוגתייהו בב' כיסין דהייהו כדומיא דמתני' דהוו שני[18] גוזלות צריך לשנויי דתקוס מתני' כרבנן מהאי טעמא הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בשני כיסין מודו רבנן השתא למה לי לשנויי משום דעשויין לדדות הא בשני כיסים נמי הכי קאמרינן[19]: השתא ומה כו' לא גרסינן. אלא ה"ג אלא למ"ד בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסים דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה האמר בשני כיסים לא פליגי. ומה מהני רבנן לו רבי יוחנן לו רבי אלעזר לוקמה הכי ועיל אמאי אנו תרוייהו הואיל ועשויין לדדות: אמר רב אשי הכא בגוזלות בר. מ"ד בכיס אחד מחלוקת בשני כיסין כעין כיס אחד קאמר דהייהו שני כיסין מקושרין ודקאמר אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשאין מקושרין ומתני' אפי' בגוזלות מקושרין משמע דהנותרין מותרין ולא אמרי' אומן זמנן נטלו כולם ואלו אחרים הלכך אי לא דשאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות לא הוה מתוקמא כרבנן דהא בכיסים מקושרין אמרי רבנן הכל חולין והשתא אגב האי שנוא מתוקמא שפיר כרבנן דגוזלות דמדדין מנתחי אהדדי ואיכא למאי לקולא דאחד מנייהו הוא לאזל ליה אבל כיסים לא מנתחי ואדם בא ונטלן וכיון דמקושרים הם שניהם נטל:

דמתעכל

עין משפט נר מצוה

עב א מי' פ"ב מהלי יו"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תלו סעיף יב: עג ב מי' פט"ו מהלי גזלה הל' יא טוש"ע חו"מ סי' רס סעיף מ: עד ג מי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תלו סעיף יב: עה ד מי' שם טוש"ע שם סעיף יג:

רבינו חננאל

למהר סגיא יאמר בדעתו כל השובך היכנתי לי ומותר לי ליטול איזה שאבדוה וחיישינן דלמא מטלטל ושביק כדי לבחור לו השמנים אי נמי משתבחי כולהו כחושים כו': [מתני'] זימן שחורים ומצא לבנים כו'. ארקמא רבא כגון שזימן שחורים בצד מזרחי ולבנים בצד מערבי ובא בין"ש ומצא לבנים במזרח ושחורים במערב וכגון דאיכא בדף ההוא אחרים הרבה שחורים ולבנים שלא זימן אותן דחיישינן שמא מאותן שלא זימן מהן שהן רוב ואין עוד בדף אחר עמהן שהן קרובין נמצאו האסורין מרובין וקרובין לפיכך גם הן אסורים. ג' ומצא ב' הרי אלו מותרים ואוקימנא דסבר האי תנא חד מינייהו אזל לעלמא ואשתיירו תרי והן הן שזימן. ואמרינן מתני' רבי היא דתניא הניח מאתים זוז ממעות מעשר שני ומצא מנה מנה מונח ומנה נוטל. כלומר מי שנטל לא רצה ליטול הכל תעל מנה והניח מנה וזה המנה מעשר שני הן. וחכמים אומרים הכל חולין. כלומר מעות מעשר שני כולן ניטלין ואלו אחרים הן. ופרק רב אשי. לעולם משנתנו אפילו לרבנן והכא בג' גוזלין מקושרין קמפלגי זימן וכן הניח ב' כיסין מקושרין בכל כיס מנה. גוזלין עבידי דמנתחי. ואפילו רבנן מודו דחד מינייהו נתחו ופרק ואשתיירו הני תרי והן הן ולפיכך מותרים. אבל כיסין דלא מנתחי. ליכא למימר הכי לפיכך מי שלקח הכל לקח ואלו אחרים הן. ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין

מסורת הש"ס עם הוספות

[1] ב"ב דף כג., [2] [לקמן דף יח.], [3] פסחים דף י. [מוספתא מ"ש פ"ח], [4] [גיטין נא.], [5] יא., [6] [עירובין מו: פסחים כ.], [7] ע"ז דבחים עג., [8] לעיל דף ג ע"ב.

ליקוטי רש"י

רוב וקרוב הלך אחר הרוב. אם בא דבר לפניו ויש בו להלך אחר הרוב והוא כך ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך הלך בו אחר הרוב ופע"ג דמרוייהו דלוריימא ליכא לאוריימא לכמיב אחרי רבים להטות וקוכמא לאוריימא לכמיב והיה העיר הקרובה וגו' [ב"ב כג:]. מעורבין. ומנה אלעיס בזה מנה ואומר כ"מ שהן מעות מע"ש הרי כן ממולגים על הבאנים הללו ומעלה הבאנים לירושלים [פסחים י.].

הגהות וציונים

[1] פרש"י ע"ז לקמן יא ריש עמוד א: [2] צ"ל בין שמנים בין כחושים (מהרש"ל). ובבת"י איתא בין היו שמנים בין היו כחושים: [3] גי' רש"ל (גליון): [4] [צ"ל זו היא] (גליון): [5] צ"ל מה דוחקן, או למה דוחקין (ברכות שמים), ובבאורות המים גרס דחקו: [6] אולי צ"ל שלשה (רש"ש): [7] צ"ל קאמרי (רש"ש): [8] בדפו"ר איתא דמפרי' וצ"ל דמפרשינן, או שצ"ל דפרישית בפרק הזהב (ב"מ מה ע"א תד"ה לפלגי) (ב"ש), ולפי מה שכתוב דמפרש צ"ל המ"מ (ב"מ נו ע"א): [9] [ועי' רש"י ותוס' פסחים י ע"א ד"ה חולין וכו' החליפו שיטתם] (גליון). המעיין יראה שלא החליפו כלל (ב"ש):

דמתעבל קטרייהו. נימר הקטר שלהם וממפרק מחליו והכא ונטל שמא לא מקושרין מנאם ומטף האמד והלך לו:[ד] לפני הקן. דרך כל שוכחין להיות מעט מן דף העליה שלנו מון למחילה של כל קן וקן ושם היונים יוצאים לאויר ונוחים שם כרלונם ומוזרים לקן: הלך אחר הרוב. כי הכא דלא אמרי אלו מאיזן שזמן במוך הקן שהוא קרוב ללפני הקן אלא אמרי מעלמא אתו: בדף. דכלהו קרוב מינהו הלכך הלך אחר הרוב דאיכא דאיתי: רבא אמר. הא לא אצטריך לאשמועינן אלא בשני קנין זו למעלה מזו ובשניהם גוזלות וזמן את שאזו ולא זמן את שאזו ולמאר בא ולא מצא במוך הקן שזמן אלא לפניו ובאחזו אלא זמן לא מצא לא לפניו ולא לאחזו הלכך אפילו ולא משום חשש דיוני דעלמא אלא מאחר שלא מצאן במקומן ועוד שבקן האחר המוקצה לא מצא כלום יש לחוש שמא אלו שמצא לפני הקן המוכן לא מאחזו יצאו אלא ממוך המוקצה: ולא מיבעיא קאמר לא גרסי' אלא ה"ג ולא מיבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה כו'. כלומר ואנא דאצטריך לאשמועינן אחרים לאו כשזמן את של אחתונה ולאמר מצא בתחתונה לפניה ולא באחזו ולא מצא בעליונה כלום אצטריך למימר דאפילו דאיישינן דלמא הני דלאזמן אחדו להו והכא שמצא לפניה משל עליונה בלו ואשתרטי אשתרטא למטה ומימו הא לא אצטריך [ה] דאפילו זמן בעליונה באחזו ולא זמן את של אחתונה ולאמר מצא בעליונה לפניה ולא באחזו ולא מצא בתחתונה כלום אצטריך למימר דאפילו לאו אורחייהו למסרך ומיסק בעודן קטנים אלא אמרינן אדרבי מן אחתונה המוקצה ומליקו לפני העליונה: [ו]ואם אין שם אלא הן. אם אין אביהם אחמול אלא הן: [ז]הרי אלו מותרים. דודאי אלו הן שהזמן במוך הקן ובאו לפניה: מפורחים. גדולים ופורחים לארחוק: אדדויי אדדו. מאותו קן ואתו להכא לדמפרש ואזל דעד ממשיש אמה מדדה: בקרן זוית. שזוית הבית טלנ להגאה מן השוק וקן זה שזמן ט עומד לגדלין דאי הוה אתי להכא לא הוה חזי לקניה שהזוית של בית עומדת לפניו: מתני' עלי.

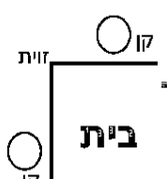

מלאכתו לאיסור לכתוב במכתשת משום הכי אסרי ליה בית שמאי: גמ' שאסור לטלטל. לאתעביד ליה לוכך יו"ט: בתברא גרמי. המיוחדת לקצב עליה בשר: מהו דתימא. הוא הדין לאפילו תברא גרמי אסרי ב"ש דלמא אתי לטלטלה ממלך ולא תבר ואשתכח לטרח בכלי: איכא דאמרי אמר אביי בר'. כי אותביה פשיטא עלי מן שני אמי גופיה הכי לא נגרסא הא לאתרין אבל תברא גרמי דברי הכל מותר אלא לתברא גרמי מדתי אלא קצב עליה מעולם לאיתסם למיתם עלה וממלך: לא חיישי לאמלוכי. אתמיה ופריך לאמי: אין מוליכין טבח וסכין ובו'. אם היו רחוקים זה מזה דלמא [אתר] לטרוף ממלך: מדוך. טחנא אלוכין ט אבלין במלוכה: נשבק האי קדרה. מין אבשיל זה שיהא צריך אבלין כגון אבר ובגלים: ואעבד קדרה דלא בעיא תבלין. כגון כרוב ולפת: מאי איכא למימר גרסי' קמ"ל לא גרסינן: שמולחין עליו. ואע"פ שהמלח מועיל לעבד: לצלי. דאין מולחין אותו יפה: הא קא משמע לן דאפי' לצלי בעין קדרה אסור. הא אבל לקדרה דקאמר אמי גלי בעין קדרה קאמר כגון אדם המלח גלי יפה יפה קרוב למליחת אבר שלאורך קדרה דלא תימא כל גלי אבר: אין מולחין את החלבים. מיום עוב כדי שלא יסריחו ואפי' נשחטה בהמה בי"ט: ומאי שנא משור לפני הדורסן. דשרו בית הלל אבל לא בית שמאי ולא שחיטה: המס

מחמשים אמה בין דקאי האי קן בקרן זוית (דלפי) [דאי] מדדה לא יכול למיהדר ומחזי לקניה לא מדדה הלכך ליכא למיחש להכי ושרי: ה) פי' תרסין הקרשין שנעלין בהן פתחי החנויות וב"ה בתירין לסלקם ולפתוח ולהחזירם כדי לסגור: פי' העלי בכבנא שכוחש בו הדיסא והפואה וכיוצא בה באסיתא [חזוא] מלאכת החול ואינו עומד לכתוש בו מיני מאכל. לפיכך אמרו כי זה העלי הוא דבר שמלאכתו לאיסור ואעפ"כ ב"ה מתירין לטלטלן ולקצב עליו בשר ולשבר עצמות. וכן תברא גרמא. שהיא חתיכה של קורה שהתקינה לשבר עליה עצמות והיא עדיין חדשה מותרת וב"ש ישנה וכן להוליך תבלין אצל מדוכה ומדוכה אצל תבלין אלו כולן ב"ה מתירין ו) להגביה עור של בהמה ששחטה ביום טוב ולשוטחו ולדורסו בני אדם וב"ה מחדיר. ושוין ב"ש וב"ה שמולחין ע"ג העור בשר לצלי. שאין צריך מלח הרבה אבל לתבשיל שצריך מלח הרבה לא שנמצא מולח את העור: ת"ר אין מולחין את החלבים ביו"ט ולא מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו שוטחן ברוח ע"ג יחידות. אמר רב מתנה הלכתא כר' יהושע איכא דאמרי אין הלכה כר' אמר

חשק שלמה על ר"ח ה) נראה דלפי רציגו סי' הגי' כלן בש"ל אין מקלקלין את המרקן וכו' קודם דין דלקן נוטלים את הפלגי. ו) נראה דמבר כלן ו"ל ואתר כ"ש לטגניה וכו'.

עין משפט
נר מצוה

עז א ב ג מי' פ"ב מהלכות יו"ט הל' ו טוש"ע ס"ח סי' תלז סעיף יד:
עח ד מי' שם ופט"ו מהלי' גזלה הל' יט טוש"ע שם וטוש"ע מ"מ סי' רם סעיף ה:
עח ה מי' פ"ב מהלי' יו"ט הלכה ו טוש"ע מ"מ שם סעיף יד:
עט ז טוש"ע מ"מ סי' תלט סעיף ה:
פ ז מי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ד סמג לאוין עה טוש"ע שם סעיף ג:
פא ח טוש"ע שם סעיף ה:
פב ט טוש"ע מ"מ סי' תלט סעיף ה:
פג י טוש"ע מ"מ סי' תקד סעיף ה:
פד כ ל מי' פ"ג שם הלכה ד טוש"ע מ"מ סי' תלט סעיף ג:
פה מ נ מי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ד:

הגהות וציונים

ס) [בקרן זוית מאי אמדת אדדויי אדדו כל היכא דמדדה והדר כו' כצ"ל. מהר"ם] (גליון): ב) ביורשלי ל"ג תיבת "כזוית" (גליון): ג) [בתוספתא א' בש"א מוליכין טבח וסכין אצל בהמה אבל אין מוליכין בהמה אצל טבח וסכין, וכ"א בר"א ש"ש דהכא סימן יז. ודע שהרב אלפס לא הביא כל זה אבל הר"ן כתב גרסינן בגמרא בש"א אין מוליכין וכו' וע"ש פירושו שכתב ב"ה דאמרי מוליכין ועי' פרש"י ד"ה אין מוליכין וכו' הואלי איתרמי סעות בתוספ' וכן בהרא"ש וצ"ל אין מוליכין וכו'] (גליון): ד) [שייך למשנה דלעיל יד:] (גליון): ה) צ"ל אלא דאפילו (באה"מ, ב"ש, וב"ה בכתי"): ו) [שייך למשנה דלעיל י:] (גליון): ז) [גם זה שם] (גליון): ח) [אמר אביי בדף. תימה דלא אמר לעיל ארישא] ת"כ"י (גליון): ט) יוחר נכון לגרוס בדפרישית בחלוץ (יד ע"א ד"ה ונסבין), אולם גם אם גורסים "כדמפרש" א"ש (ב"ש):

רבינו חננאל

דמתעבל קטרייהו. ומיפרדי מחדדי ולקח אחד ונשאר אחד. פי' אשתרבוני. כמין ירידה הוא וסריכה כמו תעיסה כדכתיב שבמית ביודים תתפש: ואם אין שם אלא הן מותרין. אוקימנא במדדין ולא במפרחין כלומר אין בהן כח לפרוח. ומתמהינן אי הכי פשיטא ודאי הן הן. ואמרינן כגון דאיכא קן אחד בתוך נ' אמה. שיש שם אפרוחים שלא דימן מהן וקאי בקרן זוית מהו דתימא ניחוש דלמא מן הקן ההוא באו קמ"ל אע"ג דקי"ל כמר עוקבא דאמר בפ' לא יחפור כל המדדה אין מדדה יותר

מ"פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא כל המדדה וכו'. וקשה וכי מייתי לאיה ממר עוקבא שהוא אמורא וי"ל דע"כ אתו לריכין לומר כדמר עוקבא דאם לא כן לא מתוקמא מתניתין דלא ימפוך (נ"ש דף סא.): אין מוליכין העלי. ותימה הא לריך לגופה וכל כלי שלריך לגופו לו למקומו אפילו מלאכתו לאסור טולין אותו ביום טוב [ו] וי"ל דבפרק כל הכלים (שבת דף קכג. ושם) מוקמינן ליה במוקלה שיש ט מסרון כיס דכ"ע מודו דאסור לטול כגון סיכי זיל ומזרי דקפיד עליהו וכ"ש שמתירין הייגו דוקא משום שמחת י"ט כדמפרש בגמרא: רשוין שמולחין עליו בשר לצלי. לאו משום דלריך מליחה לגלי כדמפ' [ח] בחולין (דף קיא.) אלא משום שנהגו למלחו כדי ליתן טעם [ועי' תוספות חולין יד. ד"ה ונמצין]: והנך סרוכי סריך וסליקו: [ט]ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין: היכי דמי אילימא במפורחין איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא [י]במדדין אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדדויי אדדו ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא בר חמא [כ]כל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה [ל]לעולם דאיכא קן בתוך חמשים אמה וכגון דקיימא בקרן זוית מהו דתימא אדדויי אדדו קמ"ל [מ] כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה: מתני' [נ]ב"ש אומרים אין נוטלים את העלי לקצב עליו בשר [ס]וב"ה מתירין בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא [ע] יגביהנו אלא אם כן יש עמו כזית [פ] בשר [צ]ובית הלל מתירין: גמ' תנא [ק]ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דברי הכל מותר פשיטא עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפי' תברא גרמי נמי והאי דקתני עלי להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי לא נצרכא אלא אפילו תברא גרמי חדתי מהו דתימא ממלך ולא תבר עלה קמ"ל וב"ש לא חיישי לאמלוכי והתניא [ר]בית שמאי אומרים אין מוליכין [ש] טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח וסכין ובית הלל אומרים [ת]מוליכין זה אצל זה בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך וב"ה אומרים [א]מוליכין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי בהמה כחושה ומייתינא בהמה אחריתי דשמינה מינה קדרה נמי אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי קדרה דבעיא תבלין ומייתינא אחריתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר ממלך ולא תבר כיון דשרשטה לתבירא קיימא: בית שמאי אומרים אין נותנין את העור: תנא [ב]ושוין שמולחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל [ג]דאפי' לצלי בעין קדרה אסור ת"ר [ד]אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו שוטחן ברוח ע"ג יחידות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אמר רב מתנה [ה]אין הלכה כר' יהושע בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע אצטריך סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה ביחיד אלא למ"ד אין הלכה פשיטא [ו] יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' יהושע דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן התם

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [נעיל יוד: ב"ב כג:], ב) ב"ב כג:, ג) שבת קכג. [נעיל יוד.], ד) עיין תוס' שבת מט ע"א ד"ה טומנין, ה) [שבת קכג. קכד. תוספתא פרק ח], ו) [תוספתא פרק ח], ז) [עניין טבת דנקט עמ"ש הכ"ל מ"ש סי' תלט ד"ה ויכול להולין], ח) [תוספתא פרק ח], ט) גרסינן דף ע. וש"נ. י) שבת קכד ע"ב.

גליון הש"ם

גמ' רבא אמר בשני קנין. עיין לקמן דף כה ע"א רש"י ד"ה ומגא:

ליקוטי רש"י

רוב וקרוב הלך אחר הרוב. אם בא דבר לפניו ויש בו להלן אמר הרוב והוא כך ואם תלן בו אמר הקרוב אינו כן הלך אחר הרוב ותש"ג דמרוייהו לאוריתא רובא לאוריתא דכתיב אחרי רבים להטות וקרובא לאוריתא דכתיב ויסר העיר הקרובה וגו' [ב"ב בג:]. בדף. שם דף לפני הקונן בלנו ויולא ממנו ומם נאין ויוכיח יומם דמעלמא מדיר שיבאים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהן וכשיוצאין משוך אלו נכנסין הלכך מיישינן אמא מן הדף כאו לקנין הלכך אמורים הרי להו בלהו קרובים שבדף ומבקן הלכך זל בתר רובא [נעיל יוד:]. רשוין. ב"ש וב"ה שבאלקו מנולין את הפגלי לקצב עליו בשר ביו"ט. שקצב עליו בשר. שעשה לאורך שאמתת יו"ט. שאסור לטלטלו. דבסלי דקאמרו ב"ה משום שאמתת יו"ט קאמרו [שבת קכג].

מערים ומלח גרמא. וכן רגילין הטוחס שמערימין (ג) ומוכלין מעט מן המרגולת ומוכלין הכבד ומיהו ה"ל שמואל היה אומר היינו דוקא קודם אכילה אבל אחר אכילה לא[ד]:

אמר רחבא אמר רבי יהודה. פי' רש"י יש מפרשים דלהכי קאמר הא ליתנא משום שהיה מסופק אם שמע שמועה זאת מרבי יהודה הנשיא[ה] או מרב יהודה ולא נהירא דרחבא היה בפומבדיתא ולא מצינו שעלה לא"י ועוד מצינו בפסחים (דף עב:) דר"ק וגמר שמעתתא מפומיה דרבה כדאמר דפומבדיתא כו' ואם כן שהיה מסופק ממי שמע שמועה היה לו לומר דאפילו ספיקי דגברי גרים כדאמר בחולין (דף יח:) בשמעתין דמוגרמת לכן נראה לי דלכך אמר רבי יהודה משום שהיה רב מובהק והא דקאמר וגמר שמעתתא מפומיה (ו) קאי אהא דקאמר קטיו לפיס מסטיו ולא קאמר אסטוניה[ז] דאומה לשון שמע מרבו ולא רצה לשנותו:

מהו דתימא טעמייהו דב"ה דאין בנין ומתירה בו'. דקי"ל אין בנין וסמירה כשהוא מהלך ומפרק כי אם בעושה כלי שהוא מיב משום מכה בפטיש או בצונה על גבי קרקע כדאמרינן בשבת (דף קנ:) הטונה כל שהוא מיב קמ"ל ומימה הא קיימא לן אין בנין וסמירה בכלים י"ל מ"מ אסור (ה) שמא יתקע[ח]: המוקט

התם לא מוכחא מילתא. שהרא שטיחתו לעוך עבד דמימר אמר הלי דשרו ליה רבנן לתתו לפני הדריסה מפני עוך יום טוב הטילו שלף שטיחתו עוך י"ט דאי למזגא עליה אבל הכא גבי מלגיס כי שרית לשוטתן מוכחא מלתא שלמקון המלגיס המרתו ואתי נמי לממלחינהו ומליחה מלגות מלאכות היא בדבר שיש בו עבד לתנן (שבת דף עב.) והמולחו והמעבדו: **בבת אחת.** דאי ברהא לכולהו: **מערים.** לאמר שמלח זו לאכלה היום אומר מבריתה ערבה עלי לאכלה היום ואחר ומולחה: חגויות. כמו מיצת הן ועומדות בשוק ואינן מתוברו' לקרקע: תריסין. לגתות פתמיהן: **התירו סופן.** שאינו עוך יום טוב: **משום תחלתן.** שהוא עוך יום טוב ואי לא שרית סופן לא עביד מחלתן: **עוד לפני הדורסן.** הותרה שטיחתן משום שטיחתן: תריסי חגויות. הותרה מזרען משום קליקן: (ט) וחזרת רטיה. בשבת פרק כלל גדול (דף עה:) אמרו הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק: **במקדש.** לכהן שלקה בידו וצריך לעבוד עבודה וליטול רטיה מעל ידו שלא תהא מליגה בין ידו לעבודה מחזיר הרטיה לאחר עבודה לא שקיל ליה מעיקרא: **ורחבא אמר רבי יהודה.** ר"מ ספק משמיה דרבי יהודה נשיאה ספק משמיה דרב יהודה ואי אומר לא ראה רחבא את רבי יהודה נשיאה דהא מפומבדיתא הוה ולא מצינו שעלה לא"י ועוד כי אמרי' בעלמא[ט] דר"ק וגמר שמעתתא מפומיה דרבה כדאמר דפומבדיתא הוה לן למימר דאפילו ספיקי דגברי גרים כדאמרינן בדרב יהודה בהכל שוטטין (חולין יח:) ורבה בעיני משום דרבו מובהק היה ולא היה לומר מרב אמר הוה קרי ליה רבי דלא נספקיה בדרב יהודה אמרינן: **אף הפותח את חביתו.** הכר כשהמגיל[י] למכור יינו או ככרו לעולי רגלים ברגל וממשמשי בה יד הכל ומומאת עם הארץ ברגל טהורה כל ימות הרגל ומה שנשאר לאחר הרגל נחלקו רבי יהודה וחכמים בפרק אומר בקדש (מגיגה דף כו.) רבי יהודה אומר יגמור וימכרנה לחברים ולכל אדם ויחזר שלא יגע עם הארץ עוד וחכמים אומרים לא יגמור ולא ימכרנה עוד משום דטומאת ברגל ממגע עם הארץ ונהי דכל ימות הרגל אמרמי שלא לגזור אחר הרגל חלה[כ] למפרע ואמטעינן רחבא דרבי יהודה לא אמר יגמור אלא משום אחילתן דלי לא שרית ליה לא פתח ליה מעיקרא: **תנינא.** ממתניתין ובית הלל מחירין ומעמיקין מלאכה בן: **ואפילו מעי"ט.** שהופשט מבעוד יום: **דערב יום טוב לא.** דליכא למיגזר משום אחילתן דלי נמי לא שרית ליה אינו נמנע מלשהוטו מעי"ט (ג) דהא יכול לשוטטו מבעוד יום: **תנינא.** ממתניתין: וכ"ה מחירין אף להחזיר גרסינן: דאין בנין בכלים. אין איסור בנין וסמירה בכלים אלא בכמיב דמחייב כדאי[כא] או אם הוא דבר שהוא מחליקו מיב משום ממחק ואם צריך קצוע מיב משום מחתך וכן אורג או מסך[כב] או תופר אבל בכל גמר מלאכה[כג] או אם הוא דבר שהוא מחליקו מיב משום ממחק: הטונה כל שהוא בכמיב אבל הכלך בית הלל אפילו בחיטות הבית שרו לסלק לתוחיהן ולהחזיר ואע"ג דלאו לשמחת י"ט קמ"ל עולא דאע"ג דאין בנין וסמירה בכלים קאסרי ליה ב"ה מדרבנן מ' לאו משום אחילתן: דחגויות. שהן צרכי רבים אין אבל תריסי כלי הבית לא: **תנינא.** בגירסין מחזירין רטיה במקדש אבל לא בעבודה: דהמירא משום דלא גזרו על הטמאת שבמקדש ולקשור רטיה וכן כל דבר רפואה שאינה מלאכה אלא שמאת הוא שגזרו חכמים בכל רפואות גזירה משום שחיקת סמנין[כד]: **תנינא.** מגיגה: בטהרה שויה רבנן. לאסמכוה אקרא כאיש אחד חברים (שופטים כ:)[כה] ומעמא דרבי יהודה משום דלא הדרה מילה ואע"ג דלא המיל על גב הרגל למזכרה ואילא שנגע בה עם הארץ ברגל קאמר נמי רבי יהודה דאין מגעו מטמאה ואפי' לאחר הרגל קמ"ל דאמר משום אחילתן הוא: **בפלוגתא לא קא מיירי.** והא פליגי רבנן עלה: **מתניתין.** דקתני בסלוק נמי פליגי לאו כי האי תנא: **בשיש** להן ציר. יזות לשני לאשון דלומות לבנין: **והתניא.** בשאין להן ציר הוא דשרו ב"ה אבל בעל בשני: **אמר אביי.** דכולי עלמא תרוייהו הנך מנאי דברייתא דפרשי לן פלוגתא דב"ש וב"ה: **דברי הכל אסור.** ובשאין להן ציר כל עיקר דברי הכל ב"ש וב"ה[כו]: **בשיש להן ציר באמצע.** כעין פליגו"א[כז] ותוספין אותו בחור בשאמצע דופן פתח המיבה:

מר

התם לא מוכחא מילתא. [ט] משום דחזי למזגא עליה[י] הכא אתי למימר מ"ט שרו לי רבנן כי היכי דלא לסרח מה לי למשטחינהו מה לי לממלחינהו אמר רב יהודה אמר שמואל [יא]מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא: **מתני'** ב"ש אומרים [יב]אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה [יג]מתירין אף להחזיר: **גמ'** מאי תריסין אמר עולא תריסי חגויות ואמר עולא [יד]שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן ותריסי חגויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואליבא דרבי יהודה דאמר יגמור עור לפני הדורסן תנינא מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דחזי למזגא עלייהו ואפילו מערב יום טוב נמי קמ"ל [טו]התירו סופן משום תחלתן דיום טוב אין דערב י"ט לא תריסי חגויות נמי תנינא [וב"ה מתירין אף להחזיר] מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום [טז]דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפילו דבתים נמי קמ"ל [יז]התירו סופן משום תחלתן דחגויות אין דבתים לא חזרת רטיה במקדש נמי תנינא [יח]מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש אפילו כהן דלאו בר עבודה הוא קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא פותח את חביתו נמי [יט]תנינא הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכמים אומרים [כ]לא יגמור מהו דתימא טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שויוה רבנן ואע"ג דלא התחיל נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן התחיל אין לא התחיל לא ועולא מאי טעמא לא אמר הא בפלוגתא לא קא מיירי הנך נמי פלוגתא נינהו [כא]בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה. מתניתין דלא כי האי תנא דתניא [כב]אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל שמסלקין את התריסין ביום טוב לא נחלקו אלא להחזיר שבית שמאי אומרים אין מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין במה דברים אמורים בשיש להן ציר אבל אין להן ציר דברי הכל מותר והתניא בד"א בשאין להן ציר אבל יש להן ציר דברי הכל אסור אמר אביי [כג]בשיש להן ציר מן הצד דברי הכל אסור אין להן ציר כל עיקר דברי הכל מותר כי פליגי בשיש להן ציר באמצע

מר

ימכרנה עוד משום דטומאת ברגל ממגע עם הארץ ונהי דכל ימות הרגל אמרמי שלא לגזיסה מיהו לאחר הרגל חלה[כ] למפרע ואמטעינן רחבא דרבי יהודה לא אמר יגמור אלא משום אחילתן דלי לא שרית ליה לא פתח ליה מעיקרא: **תנינא.** ממתניתין ובית הלל מחירין ומעמיקין מלאכה בן: **ואפילו מעי"ט.** דקשה מבעוד יום: **דערב יום טוב לא.** דליכא למיגזר משום אחילתן דלי נמי לא שרית ליה אינו נמנע מלשהוטו מעי"ט (ג) דהא יכול לשוטטו מבעוד יום: **תנינא.** ממתניתין: וכ"ה מחירין אף להחזיר גרסינן: דאין בנין בכלים. אין איסור בנין וסמירה בכלים אלא בכמיב דמחייב כדאי[כא] או אם הוא דבר שהוא מחליקו מיב משום ממחק ואם צריך קצוע מיב משום מחתך וכן אורג או מסך[כב] או תופר אבל בכל גמר מלאכה[כג] או אם הוא דבר שהוא מחליקו מיב משום ממחק: הטונה כל שהוא בכמיב אבל הכלך בית הלל אפילו בחיטות הבית שרו לסלק לתוחיהן ולהחזיר ואע"ג דלאו לשמחת י"ט קמ"ל עולא דאע"ג דאין בנין וסמירה בכלים קאסרי ליה ב"ה מדרבנן מ' לאו משום אחילתן: דחגויות. שהן צרכי רבים אין אבל תריסי כלי הבית לא: **תנינא.** בגירסין מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה: מהו דתימא טעמא. דהמירא משום דלא גזרו על הטמאת שבמקדש ולקשור רטיה וכן כל דבר רפואה שאינה מלאכה אלא שמאת הוא שגזרו חכמים בכל רפואות גזירה משום שחיקת סמנין[כד]: **תנינא.** מגיגה: בטהרה שויה רבנן. לאסמכוה אקרא כאיש אחד חברים (שופטים כ:)[כה] ומעמא דרבי יהודה משום דלא הדרה מילה ואע"ג דלא המיל על גב הרגל למזכרה ואילא שנגע בה עם הארץ ברגל קאמר נמי רבי יהודה דאין מגעו מטמאה ואפי' לאחר הרגל קמ"ל דאמר משום אחילתן הוא: **בפלוגתא לא קא מיירי.** והא פליגי רבנן עלה: **מתניתין.** דקתני בסלוק נמי פליגי לאו כי האי תנא: **בשיש** להן ציר. יזות לשני לאשון דלומות לבנין: **והתניא.** בשאין להן ציר הוא דשרו ב"ה אבל בעל בשני: **אמר אביי.** דכולי עלמא תרוייהו הנך מנאי דברייתא דפרשי לן פלוגתא דב"ש וב"ה: **דברי הכל אסור.** ובשאין להן ציר כל עיקר דברי הכל ב"ש וב"ה[כו]: **בשיש להן ציר באמצע.** כעין פליגו"א[כז] ותוספין אותו בחור בשאמצע דופן פתח המיבה:

מר

הגהות הש"ס עם חוספות

ה) [נעיל דף י.], ב) עיין תוס' שבת מט. ד"ה טומנין, ג) [בסס], ד) [בס וש"ך], ה) מילוסן קנ:, ו) מגיגה כו., ז) [מכתם ל: יומא ע:], ח) [תוספ' פ"ק], ט) [מכתם נ:], י) שבת קב:, כ) שבת דף נג: ל) שבת דף נג:, מ) חגיגה כו., נ) [וע"ע תוספות לקמן י.: ד"ה ומלח], ס) כמ"ש בשבת קכב ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה (וזכרת רטיה וכו' משום ממחק במקדש) תפ"מ וע"ב ע"א ומזכרת רטיה בשבת במקדש לכהן כו' ב): (ב) ד"ה דערב יום טוב וכו' דהא יכול לשוטטו מבעוד יום: (ג) תוס' ד"ה מערים וכו' שמעיריין וצרלין ומוכלין מעט מן המרגולת כמו הכבד: (ד) ד"ה אמר וכו' מפומיה דרביה קאי אהא: (ה) ד"ה מהו וכו' מ"מ אסור דחיישינן שמא יתקע:

גליון הש"ם

גמ' שלשה דברים התירו סופן. עיין ר"ה דף כג ע"ב תוס' ד"ה שיהו מהלכים ועיין יומא דף עז ע"ב ומו"ק דף ז ע"ב:

הגהות וציונים

ט) צ"ל שהתחיל (בת"י): ל) בבת"י נוסף טומאה: ג) צ"ל מיסך (ב"ש): ד) ר"ל הך ד"ה אסור וכן בשאין להם ציר ד"ה מותר קאי אב"ש וב"ה (גליון) ובכת"י בסוף הדיבור הקדם הגיר': פלוגתא דב"ש וב"ה **פבירא** לחו דביש להם ציר מן הצד לשני ראשונה כשאר דלתות **לא פליגי ב"ש וב"ה אלא דברי הכל אסור.** והס"ד ומתחיל הדיבור "ובשאין להן ציר" וכן בדפו"ר מתה"ד "ובשאין להן ציר": ה) נדצ"ל כעין בליטה. וכ"ה ברע"ב ויש"ש: ו) צ"ל נשיאה (חכמת מנוח): ז) נ"א אצטבא (גליון): ח) והמהרש"ל מישב גיר' ד"ק:

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פ"ט מהלכות יו"ט הל' יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקנ סעיף ה:

פן ב מיי' שם פ"ל הל' יג סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ה:

פח ג מיי' פ"ג שם הלכה ד:

פט ד מיי' שם פ"ל הלכה יג טוש"ע שם:

צ ה מיי' פכ"ל מהלכות שבת הלכה כו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף לה:

צא ו מיי' פי"ל מהל' מעשה מצוה ומעשה הלכה י:

צב ז מיי' פ"ל מהלכות יו"ט הל' יב טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ה:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות כאחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. **רב אדא בר אהבה** מערים ומלח ליה גרמא גרמא כגון דמלח האי חתיכה ואימלך ואמר לא בצינא האי אחריתי בצינא: ירושלמי מערים ומלח הכא עד דמלח כולה. כלומר היה ממלח ע"ג הענר מעט מעט. **וישאל מאי תריסין** אמר עולא תריסי חגויות. והני מילי חגויות אבל בחים לא. ג' **דברים התירו** סופן משום תחלתן. ואלו הן תריסי חגויות משום להתציא חבלין ומיני מאכל התירו לו ואם תאמר לו אסור לטגור בהן כי יש בנין בכלים מתחלה לא יפתח. וכן עור לפני הדורסה. אם לא תתיר לו להניחו במקומו שטוח לא ישחוט תחלה. וכן החזרת רטיה במקדש כמפורש בסוף עירובין. ורב יהודה אמר אף עם הארץ הפותח חביתו ברגל והמתחיל עיסתו ברגל יגמור לאחר הרגל כר' יהודה. ואע"ג דקי"ל מגע ע"ה בחוקת טומאה הוא הכא אם לא תטהר לו לא אתי למיבעד לבחולה. **ושקלינן** וטרינן בענין תריסי חגויות ואסקה אביי בשיש לה ציר מן הצד דב"ר הכל אסור כדתנן מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה. בשאין לה ציר כל עיקר דב"ר הכל מותר. כי פליגי בשיש לה ציר באמצע

ליקוטי רש"י

למזגא עליה. כן סיכה ישיכסם שומטין נגדים על גבי הקרקע ומקמכן ויוכמין על מרכיבן כפופין כלאמרינן בפסחים (דף קח.) הוה זגיגן אמרלי דהדדי ומלגלת שטיחתו עוך י"ט. **תריסין.** לגתות המלוטות על מטיות שקוגרין בהן המלוטות בלילה ומקלקין אותם ביום ועומדין אותן לפניהם ובוסמין עליהן מגלן למכור לרבים ובי"ט מוכר ליקח מחנוני המכיר אותו ונלכד שלא יחכו כמוס מקח (לעיל י.). **מחזירין רטיה במקדש.** כהן שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום והולך לעבוד עבודה בשבת אז מו"ע ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא מליגה בין ידו לעבודה אבל לא במדינה. גזרה שמא יאמרו הרטיה ומירתה היינו מתחלה המאור בשבת מלאכות של שבת [ציריבין קב:]. **לא יגמור.** אחר הרגל אע"פ שברגל הן טהורין לא שטהרתן טהרה אלא שברגל הכל חברים אבל לאחר הרגל מגעו טמא למפרע כדאמר במתני' עבר הרגל מטמאין כלי סעודה מפני שנגעו בהן ע"ה ברגל [חגיגה כו.].

מר סבר. בית שמאי: ומר סבר. בית הלל והכי מתניתא לא אפילו מר סבר. בית שמאי: ומר סבר. בית הלל והכי מתניתא לא אפילו מר דאמעטין תדל ומר דאמעטין תדל ולא פליגי מתניתא קמייתא הכי קאמר במה דברים אמורים בשיש להן ליר כל עיקר דברי הכל מותר ותנא במרא ה"ק במה דברים אמורים דנתלקו בשאין להם ליר מן הצד[ד] אבל בשיש להם ליר מן הצד דברי הכל אסור: **מתני'** לא את הקטן. כל מילי דלאו זורך אכילה: **גמ'** שלת נדבה. דלילו עולת חובת היום דחמנא אבל אבל זו יש להקריבה לאחר יום טוב: לוקה. משום (לא תעשה כל מלאכה[ה]) (שמות כ): לצורך. אך אשר יאכל לכל נפש[ו]: בשרוב הוצאה. אם נאסרה הולאה ביו"ט ונתקנו הלכות ערובי חצירות ליו"ט אם לאו: ואין ערוב והוצאה בו'. ואע"ג דעיקר הולאה מועילו קול בחמנה[ז] נפקא לן (שבת דף ט:) בא ירמיה ופירש אלא נאסרה אלא בשבת משום הכי קא אדו אבל שביתה שהיא אב מלאכה ובכלל לא תעשה כל מלאכה[ח] היא אימא לך אפילו לב"ה אם הותרה לצורך לא הותרה אלא לצורך והך ממתניתן[ט] אפי' ב"ה: מתקיף לה רב יוסף. אהך אתקפתא דרבה: **אלא** מעתה. דקתרלה לה לב"ה אין אסור הולאה ליו"ט: ליפלגו באבנים. אי אין אסור הולאה אין אסור טלטול אלא נאסר טלטול אלא משום הולאה ומה אלא גזרו על כל טלטולים אפילו על אוכלים וכלים משום דאין גוזרין גזרה על הגדר אא"כ רוב גדר יכולין לעמוד בה[י]: **אלא** מדלא אפלוג באבנים. ש"מ דלכולי עלמא יש[כ] הולאה ליו"ט אלא אמן אם הותרה הותרה לצורך וב"ה אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה אין הותרה לגמרי אלא רבנן גזור אמידי דהוי מרתא דלא עריך כגון אבנים אבל בקטן וספר תורה דלריכין להו ביו"ט לא גזר ואית שאמר אית להו מיגו[כא] ומידי לצורך אכילה שהתורה התירו הותר ושאינו לצורך אכילה נאסרו ואף ר' יוחנן סבר בתמוך גרסינן: פליגי. ב"ש וב"ה ודכולי עלמא יש אסור הולאה ליו"ט מועילו קול בחמנה דשנה בשאר[כב] מלאכות וירמיה היה מזהירן על השבתות שהן חמורין והלואי שישמעו: לוקה משום מבשל גיד. שהבשול אב מלאכה הוא ובשול גיד דבר האסור ואינו ראוי לאכילה ועומד באסור לא תעשה כל מלאכה[כג] אלא אסור לצורך: ולוקה משום מבשל בשר בחלב. אלא משום יום טוב דמלקות דבשול יו"ט הא תנא ליה אלא אפילו הוא חול לוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל גיד[כד] ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב

הכא נמי כיון שהותרה הבערה לצורך וכו'. וא"ת ומה נורך מיכא דמנכסל גיד כיון שהוא אסור יש לומר כיון שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו נורך יום טוב[ב]:

אין מוליכין חלה ומתנות לכהן כו'. פי' אלו דוקא מוליכין דה"ה אם יצא הכהן לביתו לא יתנם לו וכן משמע בירושלמי דדמאי פרק הלוקח פירות[ג] דהדיא דקאמר התם מי שקרא שם לתרומת מעשר דמאי ולמעשר עני של ודאי לא יאכלם בשבת אבל אם כהן ועני (ד) רגילים לאכול אצלו בתיו ואוכלין ובלבד שיודיעם פי' מאתמול וקאמר עלה[ה] דהתם דקאמר לא יטלם היינו[ו] מתמיה לא יתנם ומייתי מהך דהכא אין מוליכין וכו' ומסיק ילפי' הוא מההיא והיא ילפינן מהוא הוא ילפינן מההיא הוא יו"ט היא שבת פי' ה"ק דהיא[ז] דבשבת ילפינן מההוא דאין מוליכין דמיירי ביו"ט והוא ילפינן מהיא[ח] דוקא מה שמתירין ד"ה היינו דוקא כשרגילין לאכול אצלו ואותה של ירושלמי קרי היא[ט] אלמא דאם אין למדין[י] לאכול אצלו לא יתנם אפי' אם יצא הכהן לביתו משום דלא אבדה אבדת אדם[יא] דבשבת ילפינן מההיא הוא יו"ט היא שבת פי' ה"ק דהיא[יב] דבשבת ילפינן מההוא דאין מוליכין דמיירי ביו"ט והוא ילפינן מהיא[יג] דוקא מה שמתירין ד"ה היינו דוקא כשרגילין לאכול אצלו ואותה של ירושלמי קרי היא[יד] אלמא דאם אין למדין[טו

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) תוספתא מעשרות פ"ג ה"ה, ג) מכות פ"י מ"ג, ג) דברים יח ה, ד) עיין גיטין דף מז, ה) דברים יח ה, ו) תוספות פרק ג מ"ג, ז) בכורות דף נט, ח) תרומות פ"ג מ"ג.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופרכינן וכו' על כרחו מרים תרומתן הס"ד: (ב) תוס' ד"ה הא וכו' ומה שמצינו וכו' דהא דקאמר שזכאי כל"ל ותיבת דלהן נמחק: (ג) ד"ה מיסה וכו' ותוד לנמי לאוקמא מלינה:

גליון הש"ס

גמ' אוכל מהן עראי. עיין ממשות דף מז ע"ב תוס' ד"ה כלי שמהם:

הגהות וציונים

(א) בכת"י אומר: ב) בכת"י הואי: ג) צ"ל שהקדים שהעריים וגרם לעבור (ראש יוסף): ד) בדפו"ד אותה ונדצ"ל אותן. וכביה"ז בכת"י. וכתונת רש"י לאפוקי מהגי' "עשאן" כמ"ש בר"טב"א: ה) צ"ל למליאות (ב"ש): ו) נפ' לאכול קבע רש"ל) (גליון) אפשר דס"ס הוא ברש"ל וצ"ל לאכול עראי (חזו"א מעשרות סימן ג אות ד ד"ה ורש"ל): ז) נוסף ע"פ המהרש"ל וכ"ה במהר"ם שיף: ח) צ"ל בפלוגתייהו (ב"ש תולדות יעקב): ט) צ"ל דבפתמא הוי כמו (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:
קא ב מיי' שם וס"ה מהל' תרומות הל' ה:
קב ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:
קג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:
קד ה מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:
קה ו מיי' פ"ג מהלכות מעשר שלמים יט טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קי וסעיף קל:
קו ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:

רבינו הנאל

ופרקינן לא קשיא הא דתני מולין ומפרכין ביר"ש לר' יוסי בר' יהודה שפוטר המלילות מן התרומה והא דתני המולל מלילות מעש"ש ואמרינן מעש"ש אין ביר"ש לא לר'. דתניא הכנים שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור למולל במלילות רבי מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. ר' סבר כיון שחישב עליהן למולל הוקבעו למעשר ולתרומה וכיון שהיה לו לעשר מאתמול ולא עישר מוקצה הוא ואסור למולל ביו"ש ור' יוסי בר' יהודה סבר אין חייב אא"כ עשאן בעין גורן. אבל הכניס למלילות פטור הוא בחול כ"ש ב"ש לפיכך מולין ביו"ש. ואמרינן ולר' נמי משכחת לה הא דתניא. ואוקימנא ר' יוסי ב"ר יהודה דמחייב ביו"ש במלתא דלא הוה אפשר לו לעשותו מעש"ש וכל מלאכה [שהוא] צרך אוכל [נפש] שאי אפשר לעשותה מעש"ש מותר לעשותה ביו"ש והוא כגון הלש עיסה מעש"ש אין מפריש ממנה חלתה ביו"ש והלש ביו"ש מפריש חלתה ביו"ש הכא נמי כגון שהכניס שבלין לעשות עיסה דאפילו ר' מחיר לאכול מהן עראי בין בחול בין ביו"ש ובכגון ביו"ש ואח"כ נמלך עליהן ואמר איני עושה מהן עיסה אלא מלילות אני עושה אותן כולן שנמצאו היום ביו"ש מתחייבין ולא היה בהן חיוב מאתמול כגון האי הכי נמי דאיבעי כו' למיכל מיניהו אסור אלא מאי אית לך למימר מתקנן ואוכל: ירושלמי משלטין את האיסתבוסין דר' ירמיה הורי לבר גירתוני אסיא מטעינה בסדינה מיצוא מבקרא בישא בשובתא. מישא בר בריה דר"ב"ל משען בסדינה מיצוא מדרש בציבורא בשבתא לא סוף דבר שצורן הרבים בו אלא שמא יצטרכו לו רבים. תני לא את המפתח וב"ה מחיירן והיא דמתירין ב"ה מפתח של אוכלין אבל מפתח של

הא רבי הא ר' יוסי ברבי יהודה. לעולם מולין מלילות לדברי הכל ודקשיא לן מה כן מצינו תרומה שזכאי בהרמתה אין ודלמי מצינו מלילה לדברי דאמר יש תרומה במלילות ומתמיה דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: אוכל מהן עראי. כל זמן שלא דשן ומרטן אבלי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: למולל במלילות. הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: רבי מחייב. בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרישו לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר וזהו גרנו: ורבי יוסי בר' יהודה פוטר. דגנך כמיב[ב] והיינו תרומה[ג] דאין דגן שלא קטן בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מולין לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למולין ביו"ט משכחת לה על כרחך שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדשה ומרוח ונמלך עליהן למולין להניחן כולן למלילות דעל כרחך מודה הוא רבי יוסי דבעבור מיסה שנמלך עליהן לכיון דהכניסן לשם גורן גמור ירדה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למולן נעשית הכנסתו גורן והמולן ביו"ט על כרחו (ה) קדיש תרומתן: אלא מאי תרומה רוב תרומה גרסינן. ולא גרסינן שלא מאי אית לך למימר שלא לא תימא הא רבי דר' יוסי ברבי יהודה ולא דמר דמין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה ברוב תרומות קאמר שיש על ידי דשה ומרוח והן מערב יום טוב: מחלוקת בשבלין. בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דלוקן לדשה ולא גרגן שלא ממרוח: אבל קטניות. יש מי אדם הרבה שאין מוכנין אותן יחד שלא כדי קדלתן לפיכך הכנסתן בתבלין זהו גרגן: תלתן. מין קטנית הוא ומעטו מתנין בקדרה ליתן טעם: כותש. זהו דרך דישתן: ומחשב. מאומד[ד]: ואין מפריש על העץ. אין נריך להפריש מן הקדיש ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא מיתיהו חכמים במעשרות מדקתני תבלין של טבל שלמא אסוריתא טבלא: לשמעינן שאר מיני קטניות. דטבלו בתבלין ואף על פי שהרבה עושין מהן כרי ומרוח וכ"ש תלתן שהוא מעט מעט נקדרה למתק וטעמו בעצו: אלא תלתן אצטריכא ליה גרסינן. ולעולם רבי היא וה"ה לשבלין ולא תסייע' מהכא: איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין. בהנהו מתיב רבי לפי שהרבה כונסין אותן למלילות וקליות שהן גרגן אבל בקטניות סתם הכנסתם למרוח ומסוריתא לא מבטלא: מאי לאו בטבל טבול לתרומה. כלומר מאי לאו גבי ישראל קרי ליה טבל ועדיין לא נקרא עליו שם בפה ומקממה קרוי טבל ומיב בתרומה שהיא תחלה לכל המעשרות דכתיב בה[ה] ראשית[ו]: לא בטבל טבול לתרומת מעשר. לעולם אין תבלין גמר מלאכה ואינו גבי ישראל הוא[ז] לא הוה מקרי טבל שלא בא לו קמי שקדש והלך אצל ישראל ונטל מעשר לאשון ממנו בתבלין והואיל ואל על תבלין הללו שם מעשר נעשו טבל אלו להפרישם מהם תרומת מעשר מן המעשר שעל הלוי להפרישם והיא נמיתה וכל תורת תרומה עליה דתרומה קרייה רחמנא[ח]: שהקדימו בשבלין. שהקדימו לתרומה גדולה: שמו טובלו. שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו בתבלין בלי טבל עד שירים תרומת מעשר שלו ולקמיה יהיב טעמא: בותש לטה לי. לי בגן לו מוקמינן ליה למה מוטל עליו לעשותו דגן לי אמרת בשלמא בישראל קאי ואסוריתא מבטלא שפיר תנא כותש דכתיב דגך ודרבנן דומיא דאסוריתא תקון: קנסא. על שהקדים וגרס להפרישם לעצר על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עוכר בלשון מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כב)[ט] דהכי קאמר לא תאחר תרומה להקדיש לה מעשר: יעשה אותו[י] גורן גרסינן: אלא

א רבי יוסי. פרש"י ומה (ג) מצינו דזכאי בהרמתה היינו מלילה דלדברי הכל יש תרומה במלילות דקבר דהכנסתן דמלילות[ב] היינו גרגן וגמר מלאכה אבל מתני' דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: אוכל מהן עראי. הא רבי הא ר' יוסי בר' יהודה דתניא[ג] הכנים שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור למולל במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה בגון שהכנים שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למולן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסוריתא טבלא לימא מסייע ליה[ד]: מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר התם לא מבטלא הכא מבטלא לא רבי היא אי רבי היא מאי אירא תלתן אפי' שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי בר' יהודה לשמעינן שאר מיני קטניות וכ"ש תלתן אלא תלתן אצטריכא ליה סד"א הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסוריתא לא טבלא מיתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל טבול של תרומה[ה] לא טבל טבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין[ו] שמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא[ז] קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה נטלת אלא

הכנים שבלין לעשות מהן עיסה[ב] אוכל מהן עראי ופטור[ג] למולל במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה בגון שהכנים שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסוריתא לא טבלא מיתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על העץ ואינו מפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל טבול של תרומה לא טבל טבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה נטלת אלא

סתם ובשבלין סתם ולאיכא דאמרי ה"ק מחלוקת בשבלין סתם שלא פירש למולן אבל בקטניות סתמא כ"ע מודו דלא עבדו וה"ה בקטניות שהכנים למולן פליגי וכן בשבלין פליגי והשתא ניחא לא הוי ליפך לגמרי דהא דקאמר ליפא קמא דפליגי מסיק הכא בדאיכא דאמרי ד"ה [לא[ד]] עבדא ומ"מ והא לא מיירי כלל בפלוגתייהו[ה] רק במפרש שהכנים לשבלים יש לומר דמה דקתני סיפא למולן במלילות משום דמסתמא[ו] כמו למולן במלילות דכל שלא פיר' דהוי לעשות מהן עיסה הוי כמו למולן במלילות בשבלים אבל מימה להמי פירושא דמקשה בסמוך מאי לאו בטבל וכו' מאי פריך לשני ליה דמיירי בדמפרש והכא מיירי בסתם ויש לומר דמסתמא דמיירי בכל ענין אפילו בסתמא ועוד דבעי (ג) מלינה דכלהו תנאי: כמה

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:
קח ב מיי' שם וס"ה מהל' תרומות הל' ה:
קט ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:
קי ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:
קיא ה מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:
קיב ו מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:
קיג ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלב טור י"ד סי' שלא:

רבינו הנאל

כלים לא שרא. והא ר' אבהו הוה יתיב ומתני ומתרגמא של פלמטירין בירדה פלטלין הוה ליה בנחה תני הלש עיסה ביו"ט מפריש חלה ביו"ט מעיר"ט ושכחו ולא הפריש חלתה אסור לטלטלה כו'. ותיפתר בעיסה שמאה שאינו יכול להפריש חלתה אלא לבסוף. ובדין הוה בעיסה טהורה שלא יפרישנה אלא בסוף תקנה תקנו להפרישה בתחלה שלא תטמא את העיסה. והא דתנן אין זכאי בהרמתה רוב תרומה. ולא כל התרומה ויתבו ה) לפורקי שיודמן כגון זו ויש לו להרים התרומה ביו"ט אם צריך לאכול מהן בגון אפייה ובישול שהן מותרין וכגון הלש עיסה ביו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט הכא נמי אפילו לר' יוסי בר' יהודה מאי תרומה דתנינן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה רוב תרומה. אמר אביי מחלוקת ר' דר' יוסי בר' יהודה בשבלין של תבואה אבל בקטניות דברי הכל איסוריתא טבלא לימא מיסייע מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל כו'. איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל איסוריתא לא טבלא. ומתחבינן עליה מהא דתנן בתרומות פ"ט מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואין מפריש על העץ מאי לאו תרומה היא דר דקתני שהן בחבילות שהן איסוריתא להפריש מהן תרומה ואין [אמר] איסוריתא דברי הכל לא טבלי כלומר אין חייבין עד שיפרשו. ודוחה לא זה ששמעינו ומפריש תרומת מעשר היא ולא תרומה גדולה. פי' כגון שיש לו לבעל הבית אלף חבילי תלתן ונותן מאה מהן מעשר ללוי חייב הלוי לכותש עשר חבילות מהן שהן מעשר מן המעשר והוו שנקרא תרומת מעשר כדכתי' הרמותם ממנו וגו'. ומחשב. כלומר מחשב בדעתו של אילו החבילות יש בהן זרע עשרים מאה כותש מהן מאתים ונותן לכהן הוו הכתישה קנס קנסו ללוי שלא היה לו לקבל חבילות עד שיכתשם ישראל ויתקנו. ובריש לקיש דאמר שמו טובלן. כלומר כיון שנקרא מעשר חייב להפרישו ממנו תרומת מעשר והוו פי' שמו טובלן לתרומת מעשר.

חשק שלמה על ר"ח ה) תוס' ל"ל ומצינו לפרקים כו'.

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ואם תאמר מה צריך למלף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת ממשמעה מיפוק ליה דנהדיא כתיב בה ומשמע דקאי אתרומת מעשר וכו' ופ"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט ועי"ל מי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה גם הימי אומר דתרומת מעשר מיטלת ממשמעה דאי משום קרא דומשמע דכתיב גבי[1] מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דס"ק מירושלמי[2] כל המורה למדם ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף דדרשינן ממנו מן המעמר לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דכתיב מוקף אבל בתרומת מעשר מדאוריתא לא בעינן מוקף אלמא גבי[3] ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא ממנו ומשם ממנו כדפרישית:

ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן. ומימה היכי אמיק אדעתיה דמקשה לומר אפכא דבשבלין יהא מייב והקדימן בכרי יהא פטור אם הוא מייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה שאמרי כן יהא מייב ואומר הלר"ל דה"ק מה ראית למייב מכל לדידן הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דמן מייב ומן פטור בהקדימו בכרי[4] פטור קודם לחיית פני הבית ומייב לאחר לחיית פני הבית ומשני הא אדגן פירות הקדימו בכרי וא"כ דין הוא שיהא מייב מכל לד:

ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ומימה היכי מקלפא לרב דמיתה כסי כסי האמר לעיל[5] דמוקל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשכבר נתלשו מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן המילונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא דאם קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קבע לא הגיהא דבשמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה הוא"ל והוא קולף הרבה בימד דהיינו דגונו:

כיצד מולל. פי' ביו"ט ובשבת אסור למולל[6] וכילד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקטן ובממחוי:

כיצד מנפח וקאמר בין קשרי אצבעותיו. ומימה דלעיל[7] אמר המוולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקטן וכו' ויש לומר דלעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקטן וממחוי דנקט משום י"ט נקט ליה: בית

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא [8]אבא אלעזר בן גימל אומר [9]ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם [10]שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [11]אמר ר"ש בן לקיש [12]מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא'[13] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [14]א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [15]מכל (מעשרותיכם[16]) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: [17]תנן התם [18]המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר [19]המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד[20] ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר [21]וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרגן למעשר דתנן [22]איזהו גרגן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים [23]משיעמיד ערמה ואילו גבי שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי איתי לך למימר [24]מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר [25]כיון דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה לכתיב דגן תירוש ויצהר[26] (במדבר יח): מחשב הא מדידה בעי. בשלמא לי' דיסרגל מוקמת לה ומתרומה גדולה איכא למימי מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור לכתיב לשמיה דגנך[27] (דברים יח) ורבנן הוא לאמרי שיעור עין יפה וטיטוית ורעה[28] הלכך באומד סגי דלי נמי לא יהיב כשיעור מטה אחת פוטרת כל הכרי[29] אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולריך למדוד: אבא אלעזר בן גימל[30] גרסי': ונחשב לכם תרומתכם. בגרים כתיב: בשתי תרומות הכתוב מדבר. לכתיב כדגן מן הגורן זו תרומה גדולה תרומתכם זו תרומת מעשר: מה תרומה גדולה ניטלת באומד: כדפרישי' דלא כתיב בה שיעור: ובמחשבה. נותן עיניו בכל זה ואוכל בלא אחר לכתיב ומחשב ומתרוייהו קלי והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומד נקט לה: הואיל ויצא עליו שם מעשר. ורמתנא אמר[31] והרמותם ממנו מעשר מן המעשר משנקרא מעשר הזקיקם לתרומתו: פטור מתרומה גדולה. שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה שהיי קרויה לחטים[32] והלוי אחריו מעשר ממה שמשייר וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא אלא הרמה תרומה גדולה ממעשרו ושראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים ממה שייר נמצא כהן מפסיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר: אפילו הקדימו. לתרומה בכרי משנתמרת נפטר[33] לוי מהאי קרא: עליך אמר קרא. כדי אלא תאמר כן: מכל (מעשרותיכם[34]) תרימו את כל תרומת ה'. ובגרים כתיב ולהכי כתיב כל למימר דכל לד תרומה המוטלת ט יתן: ומה ראית. דהאי כל דמרבי שדית ליה להקדימו בכרי ומילדן מהקדימו בשבלים אימא מיפכא: האי אדגן. הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשכח לכלל דגן תלה עליו חוצת כהן דכתיב[35] דאמרינן דגנך הלכך מתחברא דהאי קרא דחכמות דגנך תירוש ויצהר[36] (דברים יח) ומשכח לכם כדגן וכו' כלומר תרומת מעשר מן המעשר שאתם עתידים להחיות ממחשבה דכתיב ומחשב לכם תרומתכם וכו' כאותה תרומה שנתן ישראל לכהן מלמד ג' תרומות כתיב מן הגורן מלמד ג' תרומות כתיב בקלא ומתרוייהו קלי ומחשב וכו' [37]בבורות נח: רש"י כת"י). ותנא"ג דלא כתיב הלי קרא דתרומתכם אלא מתרומת מעשר נפקא לן דמייר מתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן כלומר כתרומה גדולה שנטל ישראל מגרנו ומשמע שיתקע מתרומה גדולה ולהאי מלמד דמה תרומה גדולה וכו' [38]בבורות שם]. **באומד.** שאומד מדעתו בלא מדה כמה שלין יש ונותן תרומה לפי אומדו. **ובמחשבה.** שאינו מפריש מיד אלא נותן עיני לשעה תרומה בלב זו ואוכל בלב אחד ומכל בלב אחד ומחשב דגן קרייה [שם רש"י כת"י]. שמחשב [ואומר] שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה כדאמרינן גבי לוקח יין תמרי הטומים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו אומדן אלא מחשב [בבורות נט.]. **אף תרומת מעשר.** אע"פ שמעשרות קנוי מן הטהרה מעשר מן המעשר מיטלת [מיטין לא.]. **שהקדימו בשבלין.** לתרומה, ישראל היה לו להפרים תרומה גדולה תחילה דכתיב מלאתך ומעצך לא תאחר מלאתך אלו כוריים מכאן שהמקדים תרומה לכוריים נוקה ומשמע זו תרומה גדולה וכו' [בבורות שם]. **באומד.** שאומד מדעתו בלא מדה כמה שלין יש ונותן תרומה לפי אומדו. **ובמחשבה.** שאינו מפריש מיד אלא נותן עיני לשעה תרומה בלב זו ואוכל בלב אחד ומכל בלב אחד ומחשב דגן קרייה [שם רש"י כת"י]. שמחשב [ואומר] שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה כדאמרינן גבי לוקח יין תמרי הטומים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו אומדן לפי נמי נותן עיניו בלב זה וכו' [בבורות שם]. **אף תרומת מעשר.** אע"פ שמעשרות קנוי מן הטהרה מעשר מן המעשר מיטלת [מיטין לא.]. **שהקדימו בשבלין.** לתרומה, ישראל היה לו להפרים תרומה גדולה תחילה דכתיב מלאתך ומעצך לא תאחר מלאתך אלו כוריים מכאן שהמקדים תרומה לכוריים נוקה ומשמע זו תרומה גדולה וכו' [בבורות שם]. **מכל מתנותיכם.** לתרומה גדולה דכתיב מדבר שאם הקדים לו אם הכהן בכרי וקבל מעשרותיו תרומה גדולה מן הכרי שלא יסקרנו כהן אחד מני במעשר [מיתבין לא.]. **מכל מתנותיכם** דבר. בתרומה גדולה דכתיב מדבר שאם הקדים לו אם הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קרוים שיעול כהן תרומה גדולה מן הכרי לגרנו לספרים הלוי מן המעשר תחלה אחד מתמעטים לתרומה גדולה ויחזור תרומת מעשר [במדבר יח, כט]. **האי אדגן.** אם דנמצאת אדגן ומלה עליו חוצת תרומה כדכתיב דגנך ולפשר דגנך הלכך מ שקלה לו נמי אהדורי לכהן תרי מתמה שנו בגרשא והדר אחד מעשרה [שבת קכו.]. משמע שנתמרת בכרי עשה דגן ומלה עליו לשות כהן תחלה דכתיב דגנך תתן לו אבל בשבלים לא אדגן ולא תלה עליו לשות כהן [ברכות מז.]. **האי לא אדגן.** וכי שקלה לו עדיין לא היה מטל לתרומה [מיתבין לא.]. **איזהו גרגן.** של פירות למעשרות שיהא קרוי גורן ונמר מלאכה לאמות בהן אבילת עולי [ב"מ פח.]. **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנאמרה פרשה שבת לפרשת מלאכת המשכן בויקהל ומלי מלאכת מחשבת שהשטה אומה מחכוין לעבוד מלאכה גמורה אלא שעבר בשבת אי מותרת [בחיים מז.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) מכילתא דף נח: ע"ש מעמות נד: ע"ש גיטין ל: ע"ש, ב) שבת קכו: ע"ש מיתיבון לא: ע"ש פסחים לה: ע"ש, ג) [מעורה יז:], ד) מעמרות ס"ל מ"ה, ה) ג"ז שם, ו) ב"מ פפ: מעשרות פ"ל מ"ה, ז) [מעשרות פ"ל מ"ו], ח) [מגיגה יוד: ב"ק כו: ס. פסחים לו: מכ: ז"ל מ: ע"ין ספרי קרח ר"ס קכא, ט) ירושלמי תרומות פרק ד סה"ג, י) תרומות פרק ד מ"ג, יא) קידושין דף נה:, יב) במדבר יח כו, יג) תרומות פרק ג מ"ה, יד) דברים יח ד, טו) ב"מ פח:, טז) שמות לה לג, יז) תרומות פ"ב רש"י ה"א, יח) יב:, יט) לעיל יב ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמי כפי מלא כיסות בשבת ואוכל כל"ל והר"ש: (ב) ד"ה אלא וכו' לאמת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבה שהיא:

תורה אור השלם

א) וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְּלֵאָה מִן הַיָּקֶב: [במדבר יח, כז]

ב) וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרִמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר: [במדבר יח, כו]

ג) מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: [במדבר יח, כט]

לעזי רש"י

פאנ"ץ. פירות מיק, שולי גדיים, שפולי גדיים (רש"י ירמיה יג, כב; מעלי ו, ה), ממחמי (רש"י ישעיה ו, ה):

ליקוטי רש"י

בן גומל אומר בב' תרומות הכתוב מדבר. דלגרים קאמר ומתנא ומשמע לכם כדגן וכו' כלומר תרומת מעשר מן המעשר שאתם עתידים להחיות ממחשבה דכתיב ומחשב לכם תרומתכם וכו' כאותה תרומה שנתן ישראל לכהן מן הגורן מלמד ג' תרומות כתיב בקלא ומתרוייהו קלי ומחשב וכו' [בבורות נח: רש"י כת"י]. ותנא"ג דלא כתיב הלי קרא דתרומתכם אלא מתרומת מעשר נפקא לן דמייר מתרומה גדולה מדכתיב

הגהות וציונים

(ל) [צ"ל מתנותיכם] (גליון): (ג) צ"ל מנפח מיד ליד (מהרש"א ע"ש וכ"ה במהר"ם שיף): (ג) ברפו"ד ובכה"י בן גומל. ובשמחת יו"ט כתב שצ"ל בן גמליאל: (ד) צ"ל נפטור (ב"ש): (ה) [מתנותיכם] (גליון): (ו) צ"ל תרומת מעשר חוי מוקמינן (ב"ש): (ז) חיבת "גבי" נראה דמיותר (ב"ש): (ח) צ"ל בתרומת מעשר (ב"ש): (ט) צ"ל ר"ל להוסיף אוירי (ב"ש): (י) צ"ל דבשבת (באה"מ ב"ש):

רבינו חננאל

ומחשב באומד דעתו כמה זרע יש בזן כמה שפירשנו ונותן לכהן תרומת מעשר. **באבא אלעזר בן גימל דתני ונחשב לכם תרומתכם** בב' תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כדכתיב ונחשב לכם כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי כך תרומת מעשר. אמר ר"ל **אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין.** קודם שיפרישו תרומה גדולה שהיא עין בינונית אחד מחמשים אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד כאשר פרשנו אחר מי' אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה מ"ש מעשר מן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי יהיה הלוי פטור מתרומה גדולה. **ואסיקנא האי דבכרי אדגן.** ונתחייב ובנתתתו לבן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה אלא שבלין ולא אדגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה: **תנן התם** במעשרות פרק ר' המקלף שעורים מקלף אחת אחת על יד ואוכל ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב אר"א אלעזר וכן לשבת איני והא רב ור' חייא מקלפי להו דביתהו כסי כסי. אלא לקלף כי האי גוונא אפילו כסי כסי שרי וכי אתמר דר' אלעזר אסיפא אתמר המולל מלילות של חטין מנפח על יד על יד ואוכל ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב א"ר אלעזר וכן לשבת. **ואקשינן** ארישא דהא מתני' מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור. **ודחינן** ולא והרי גרגן למעשר דתנן במעשרות פרק א' איזהו גרגן למעשרות הקשואין והדלועין כו'. הנה הפיקוס בקשואין הוא גמר מלאכה למעשרות לגבי שבת שרי דהא אגן מפקיסין ואכלינן בשבת. **אלא בשבת** מלאכת מחשבת אסרה תורה. ולא קא מכוין לפקוסי משום מלאכה אלא לאכשורי אוכלא. **ואוקמה** רבא למלילה אפילו אם מולל באצבעו הגורלה

מקשרי אצבעותיו ולמעלה [ו] מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולה ידא נמי אלא א"ר אלעזר [ז] מנפח בידו אחת ובכל כחו: **מתני'** בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור וב"ה אומרים [ח] תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ: **גמ'** דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר [ט] כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה מאי ביניהו איכא ביניהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח והא אמרת מלח בעיא שנוי הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי וב"ה על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה שבית שמאי אומרים מלח בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה וב"ה אומרים בכל דבר בכל דבר סלקא דעתך אלא אימא לכל דבר (פ) א"ל רב אחא ברדלא לבריה [י] כי דייכת אצלי אצלויי ודוך רב ששת שמע קל בוכנא אמר האי לאו מגוויה דביתאי הוא ודלמא אצלויי אצלי דשמעיה דהוה צליל קליה ודלמא תבלין הוו תבלין נבוחי מנבח קלייהו תנו רבנן אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי הכי קאמר מה טעם אין עושין טיסני לפי שאין כותשין במכתשת ולימא אין כותשין במכתשת אי תני אין כותשין במכתשת הוה אמינא ה"מ במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי קמ"ל והתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה תניא

בית הלל אומרים תבלין נידוכין במדוך של אבן. ותימה דמשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמח. ושם) קאמר פלפלין בקמיע דלמא מדלא שרי מרי מרי אסיר וכי תימא דיש חילוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר במוספתא [כ] עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מירי בשבת ומדע דשמעתא דהתם מירי בשבת [א] דאסר רוצה לומר בי"ט היה לו לפרש דלפירש ר"ח והכא מירי בי"ט ול"ל שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של יש צריך שנוי [ב] לדוך אותו גרעין גרעין אבל שלייווי"ש [ג] אין צריך שנוי הואיל והוא עשוי מדי אדם:

איכא בינייהו דידע כו' (ה) בעי לבשולי. ללישנא קמא בעי שנוי וללישנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע ללישנא בתרא צריך שנוי וללישנא קמא לא צריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסור בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הכי אמר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מכל לד עבדינן לחומרא ומיהו שומן מותר לתקנם [ד] מ"מ בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותן מערב יו"ט ועוד לאמרינן [ד] דרוח רעה שורה עליהן כשנמצאן בלילה ומיהו מהאי פיסקא לא נפיק לן מידי דהא קי"ל כשמואל בסמוך דכל הנדוכין נדוכין כדרכן וכדאמרינן דמייתי בר ממלא שרי אצלויי דרך שנוי מעטו וכן פסק רב אלפס דהואיל (ה) ואזלי וגרי אמורא אלינא דהאי גריתא בגריתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קיימא לן כגריתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג [ד] הלכה למעשה דהך מלתא תליא באמצי רבנני [ד] ומ"מ אסור לנתנן פלפלין גרסים שלהם משום דמחזי כעובדא דמול כשמומין גרסים שקורין מוליי"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף מג.) אבל במדוך של אבן מותר לדוכן בלא שנוי ואף לפירוש התוספות [ד] דאזלינן לחומרא מכל מקום שמא דפלפלין [ד] מותרין היכא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעי"ט הרבה [ד] מיתי יתברך נאלהים ובשם המיוחד:

בכל דבר פ"ד. פי' ואפילו בדבר שאין נוגע בשבת כגון סיכי זיילי ומזורי [ד] דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ושם תאמר ואכתי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין כדרכן בחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה כדרכה בלא שנוי:

תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסמרי דהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודיישא שפיר דמי טרחן מרוחה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה: **כי** תניא נמי במתניתא במכתשת גדולה תניא. פירוש והשתא (ו) נימא דתרתי קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין אבל דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין מטעם דהאי [ד] דברים בגדולה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי [ד] דליכא רק לתבלין הוי כמיסה כלאמר יד:

רבא

לפי שהן מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר איכא מיישיהו פלפלין אבל לפי מה שפירש [ד] בשם הגדולים [ד] דקי"ל דכל הנדוכין נדוכין כדרכן יש להתיר אפי' כי ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעי"ט הרבה [ד] מיתי יתברך נאלהים ובשם המיוחד:

בכל דבר פ"ד. פי' ואפילו בדבר שאין נוגע בשבת כגון סיכי זיילי ומזורי [ד] דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ושם תאמר ואכתי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין כדרכן בחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה כדרכה בלא שנוי:

תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסמרי דהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודיישא שפיר דמי טרחן מרוחה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה: **כי** תניא נמי במתניתא במכתשת גדולה תניא. פירוש והשתא (ו) נימא דתרתי קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין אבל דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי [ד] דליכא רק לתבלין הוי כמיסה כלאמר יד:

רבא

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [סנהדרין ח: וש"נ], ג) פ"א הי"ב, ג) [נדה י:], ד) עיין לקמן כז., ה) הלכות פסוקות וה"ג ורי"ף ועיין רשב"א (ב"ש), ו) [שבת קכג.].

הגהות הב"ח

(פ) גמ' אמר ליה רב אסא. נ"ב ס"ל אל"ל רב לרב אסא ברדלא כי דייסא מי: (ב) רש"י ד"ה מדוך הוא נוכנא ומבין בו במדוכה כדרכו: (ג) ד"ה דהוה נלל קליה. ואלו מכה בהטייה נאלכסון: (ד) ד"ה נטמי מעמא כשהגרעינין משתברין נשמע קולן כל"ל: (ה) תוס' ד"ה אימא מיהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי וכו' רב אלפס דהואיל דשקלו וטרו אמוראי אלינא וכו': (ו) ד"ה כי אמא וכו' והשתא ניחא דמרמי:

הגהות מהר"י לנדא

אן תוס' ד"ה מיתי אלא וכו' אלא ס"ל ר"ל מ"ש הא לו לפרש דדפ"ה ר"ם. נתפסקו הסימנים ול"ל אלא ר"ל ביו"ש כדפירש ר"ח היה לו לפרש:

הגהות וציונים

ס) ס"א אלא שנוי זוטא, (גליון) כ"ה במהר"ם: ב) בכת"י אבל מלח: ג) בכת"י ואיבעי ליה: ד) פי' ולא בבת אחת אלא בפעם אחת זה אחר זה. רש"ל (גליון): ה) מהרש"ל הגיה אייריי: ו) ודלא כדפיר' רבינו חננאל כצ"ל. ועי' בתוס' שבת קמא. ד"ה הני: (גליון) ועיין לקוט מפרשים: ז) הבארות המים מגיה או לדוך [ד"א"צ תרויהו שינוי ולדוך גרעין גרעין ע"י"ש]: ח) ס"א שלנו (גליון) כ"ה במהרש"א ומהר"ם שיף ועיין בהוכמת מנוח פי' גירסתינו: ט) מותר למוחנם (באה"מ): י) צ"ל וכן יש לנהוג (באה"מ): כ) [ע"י רש"ל] (גליון) וז"ל כלומר פי' ר"י: ל) פלפלין (ב"ש) ובדפו"ר מכל מקום ש"מ דתבלין: מ) צ"ל שפירשתי (ב"ש): נ) י"ג וחמחמיר לדוכן מלח ותבלין ביחד, וכ"ה בהגהות אשר"י, ובספר יומא סבא לרבנן כתב שא"צ להגיה ודברי התוס' אפלפלין קאי, דהרבה ביחד אינו מפיג טעמו, וצ"ל בהגהות אשר"י כלפנינו בתוס', וכן הפתיק הי"ש בשם התוס' והגהות אשר"י ע"י"ש: ס) צ"ל דבהאי (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

קטו א מי' פ"ג מהלי' יו"ט הלכה ע"ו סמג לאוין עה טוש"ע מ"ח סימן תקי סעיף ח:
קטז ב ג ד מי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע מ"ח סימן תקי סעיף ח:

רבינו חננאל

על שאר אצבעותיו שפיר דמי ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כחו: מתני' בש"א תבלין נידוכין במדוך של עץ כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כל הנידוכין נידוכין כדרכן ואפילו מלח דקיי"ל כר' מאיר דאמר לא נחלקו על כל הנידוכין דנידוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוך המלח בפני עצמן שבש"א בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדירה ובה"א נידוך בכל ולכל דבר ואפי' לקדירה. א"ל רב לרב אחא אצלי ודוך. כלומר עשה שני הטה אסיתא על צדה ודוך. רב ששת שמע קל בוכנא דהוה ציל קליה ואמר כיון דציל קליה לא אצלו דהכו ותבלין מנבח קליהו ואהי לא מנבח קליה לאו מבית הוא: ת"ר אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי קתני אין עושין טיסני אבל במכתשת כותשין והדר תני אין כותשין במכתשת קשיין אהדדי ופורקינן הכי קתני אין עושין טיסני מ"ט לפי שאין כותשין במכתשת. ופריק רבא ואמר הא דתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה לדידן אבל לבני א"י אפילו במכתשת קטנה לא כדתניא אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת.

לעזי רש"י

פוקי"א. פירוש עץ פרור, כף גדולה, מרוזל (ר"מ פסחים דף ל ע"ב), כף של עץ שמפכין בו סמרק מן הקדירה ומנער בו הקדירה (ערוך ערך עץ ועיין רש"י פסחים דף ל ע"ב ד"ה עץ פרור ופלה דף לד ע"א ד"ה מגופן). קרוישנ"ם. פירוש מנגמים, מרמיס קול (כלכב) (עיין רש"י יומא י, כא; ע"ב ה, כד), משמיעים קול (כלכב) (עיין רש"י יחזקאל כח, כ):
מוספסוס פוד"ס פיס שליינייזנ"ר. פירוש גופי מלח (הנעשים מדי אדם) (עיין רש"י ור"ק יומא יא, ם וכש"י כתובות דף עמ ע"ב ד"ה המלח והמלח):
מוקפסוס ד"ס אימא מוליינר"ם. פירוש רחיים של יד קטנים:

ליקוטי רש"י

עץ פרור. שמגיסין בו הקדירה (פסחים ל:).

רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ושוס כמיסה לא שריא ואפילו בקטנה וטייני להו לגמי מ"י שיש להם עבדים שמזלגים בדבר כך פירש הקונטרס:

הבורר קטניות ביו"ט בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל. ולאו היינו בריה וכו' [ב] ומימה דבמסכת שבת (דף קנח.) קאמר מה דרכו של בורר עובל האוכל ומניח הפסולת והכא משמע שאין בריה כך דקרי ליה שנוי וי"ל דהתם ה"פ עובל האוכל עצמו [ג] ומניח הפסולת פירוש יזרוק אותו ומכל מקום פסולת ממוך האוכל הוי בריה אי נמי התם ה"פ [ד] שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל ממוך הפסולת דרך בריה אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת ואז הוי פסולת ממוך האוכל דרך בריה וגמ' דפריך דפסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דאמר פי' אפי' בעובל יהא אסור היה יכול להקשות דהו דרך בורר אלא דעדיפא מיניה פריך דאפילו עובל [ה] יהא אסור דבעל מעוטא לגבי רובא והוי כמליה פסולת [ו]:

מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם בנגדו. וא"ת והא בפרכת המשכן אמר בפרק גיד הנשה (חולין דף נ: ושם) דמקבל טומאה (וקאמר [ז]) ושלא מאות כהנים וכו' ואף על גב דהאי טעמא לא שייך הכא ויש לומר דשאני פרכת הוא דמיכף כייפי עליה דארון [ח] הוי הוא אהל ומטמא במת ומ"מ קשה דהיאך מטמאה בולד הטומאה דאמר בפרק שקלים (דף כא:) פרכת שנטמאה בולד הטומאה ומייני במשקה דזב וזבה דאי לאו הכי לא מטמו כלי [ט] וי"ל כיון שנעשה אהל יש לחס [י] חורת כלי ומטמאים אף בולד הטומאה ועוד אומר הר"ר שמואל מאייר"ל כשהיו עושים הפרכת ממקום למקום נותן הכלים לתוכה א"כ יש חורת כלי עליהם וכה"ג גרס [יא] וילון אסור ויש לפרש אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו ול"ג דלא אשכחנא בשום מקום לא בגרייתא ולא במשנה דיהא אסור וילון מכלאים [יב] בשלמא טומאה אשכחנא דתנן סדין שהיה טמא מדרס ונעשה וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע

(כלים פרק כ"ז מ"ט):

רבא אמר אמר ¹לא קשיא [ב] הא לן והא להו רב פפי אקלע לבי מר שמואל אייתי ליה דיסא ולא אכל ודלמא במכתשת קטנה עבדוה דחזייה דהוה דייק טפי ודלמא מאתמול עבדוה דחזייה דהוה קליף צהריה ואי בעית אימא שאני בי מר שמואל דאיכא פריצותא דעבדי: **מתני'** [ג] הבורר קטניות ביום טוב בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל [ד] ובית הלל אומרים [ה] בורר כדרכו בחיקו בקנון [ו] ובתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה [ז] רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: **גמ'** [ח] תניא אמר רבן גמליאל [ט] בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי לא צריכא [י] דנפיש בטרחא חוטר בשיעורא: רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: תניא [יא] אמר רבי אלעזר בר' צדוק כך היה מנהגן של בית ר"ג שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה והתניא איפכא לא קשיא הא בעפרא הא בגולי: **מתני'** בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות וב"ה אומרים [יב] משלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות [יג] אבל לא תבואה ורבי שמעון מתיר בתבואה: **גמ'** תני רב יחיאל [יד] ובלבד שלא יעשנו בשורה [טו] תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם בעי רב אשי [טז] תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו: רבי שמעון מתיר בתבואה: תניא [יז] רבי שמעון מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות שעורים ליתן לפני בהמתו עדשים לעשות מהן רסיסין: **מתני'** [יח] משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואע"פ שיש בהן כלאים והן [יט] לצורך המועד אבל לא סגדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן [כ] זה הכלל כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו [כא]: **גמ'** בשלמא תפורין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא [כב] כלאים למאי חזו וכי תימא חזו למימך תותיה [כג] והתניא [כד] לא יעלה עליך [כה] אבל אתה יכול להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות בן שמא תכרך לו נימא על בשרו וכ"ת דמפסיק מידי ביני ביני והאמר ר' שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים [כו] אפי' עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם (משום שנאמר לא יעלה עליך [כז]) אלא בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו אלא

שנותן כנגד אמר מיניהם: אסור לישן עליהם. מדרבנן: בוילון. שרלאו לפרסו כנגד הפתח: מפני מה אמרו וילון טמא. מקבל טומאה [כח] ולא עשאוהו כלי ממתיו הגרא"א לא"ח סימן ל"א ס"ק ד') [ו] עיין חשק שלמה בילקוט מפרשים: [ז] [ליתא ביומא ובתמיד] (גליון): [ח] בכת"י נוסף **עליו הדרוגי מלכות** בשבת, וכ"ה בר"ש שברי"ף וברע"ב: [ט] צ"ל דרבן (ב"ש): [י] בדפו"ר לקפול, וב"ר לקפל: [יא] תיבת "וכו'" נמחק (חכמת מנוח): [יב] [דקאמר] (גליון): [יג] צ"ל יש לו תורת כלי **ומטמא**: [יד] גרס

מצע אחר בינו ובין מצע של כלאים והאמרינן אפילו עשר מצעות זו ע"ג זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם. **אלא הכלאים** שהתירו לשלחו ביו"ט הוא. וילון פי' פרוכת. **ואקשינן** וכי מותר להשתמש בוילון של כלאים והאמר עולא וילון טמא מפני

חשק שלמה על ר"ח ט) ל"ל מן מין מן שמותן. ג) כ"ה בטוספתא סמוך לנשמת מהן עמקיות אבן בטעורים אימא עם כגי לשון בגמרא ליתן לפני כאמתו ושלו דרגינו סיה לו גרסא אמרת.

להוסיף **מיירי** (באה"מ): ב) דאפילו **פסולת** יהיה אסור כצ"ל, (גליון) כ"ה בדפו"י ועיין מהרש"א, ועיין מהרש"א, ועיין בהגרא"א לא"ח סימן ל"א ס"ק ד') [ו] עיין חשק שלמה בילקוט מפרשים: [ז] [ליתא ביומא ובתמיד] (גליון): [ח] בכת"י נוסף **עליו הדרוגי מלכות** בשבת, וכ"ה בר"ש שברי"ף וברע"ב: [ט] צ"ל דרבן (ב"ש): [י] בדפו"ר לקפול, וב"ר לקפל: [יא] תיבת "וכו'" נמחק (חכמת מנוח): [יב] [דקאמר] (גליון): [יג] צ"ל יש לו תורת כלי **ומטמא**: [יד] גרס **מפני מה אמרו** וילון אסור כצ"ל (גליון): [טו] **ואע"פ שאין** לצורך המועד. כן הגירסא במתני' ביו"ד (וע' ביאור [יז] **ואע"פ שאין** לצורך המועד. כן הגירסא במתני' ביו"ד (וע' ביאור [יח] בכת"י נוסף **עליו הדרוגי מלכות** בשבת, וכ"ה בר"ש שברי"ף וברע"ב: [יט] צ"ל דרבן (ב"ש): [כ] בדפו"ר לקפול, וב"ר לקפל: [כא] תיבת "וכו'" נמחק (חכמת מנוח): [כב] [דקאמר] (גליון): [כג] **ואע"פ שאין** לצורך המועד. כן הגירסא במתני' ביו"ד (וע' ביאור [כד] **מפני מה אמרו** וילון אסור כצ"ל (גליון): [כה] **ואע"פ חיאך אמרו מפני מה אמרו כו'** כ"ה בחלופי גרסאות (גליון):

עין משפט נר מצוה

קיח א מי' פ"ג מהל' ט"ו הלכה יג סמג לאוין ע"ב טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ג:

קיח ב ג מי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה טו מ מוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ג:

קיט ד מי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקטו סעיף ה:

קכ ה ו ז מי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ג:

קכא ח טוש"ע שם סעיף ג:

קכב ט מי' שם הלכה ו:

קכג י כ מי' פ"ו מהל' כלאים הלכה יג סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סימן שז סעיף ה:

רבינו חננאל

רב פפי לא אכל דיסא בבית מר שמואל משום פריצותא דעבדי: מתני' הבורר קטניות ביום טוב עד בה"א בורר כדרכו בחיקו ובתמחי אבל לא בטבלא כו'. תניא דשבע"א מחלוקת בשהאוכל מרובה על הפסולת בזה בה"א בורר כדרכו אבל אם הפסולת מרובה על האוכל כגון דנפיש בטרחא וחוטר בשיעורא מי' פסולת כגון אבנים דקות האוכל גסים אחד מן האוכל כנגד שנים מן הפסולת דברי הכל בזה בורר ונוטל האוכל ומניח הפסולת במקומו. ר"ג אומר אף מדיח ושולה. וכך היו נוהגין מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים אם הפסולת כגון תבן וכיוצא בו נמצא הפסולת צפה והאוכל למטה ואם הוא עפר נמצא האוכל למעלה והעפר למטה: ירושלמי הבורר והטחון ומרקיד בשבת נטקל ביו"ט סופג הארבעים והתינון בורר כדרכו [ואוכל] ובתמחי ההיא דר"ג היא דתני אף מדיח ושולה והתני שבית ר"ג שהקלן פלפלין ברחים שלהן מותר לשהוק ואסור לברר: [מתני'] בה"א משלחין ביו"ט בהמה וחיה ועוף ו) ושהחטין יינות שמנים וסלתות וקטנית אבל לא תבואה. **תני ובלבד שלא יעשה בשורה.** ואין שורה פחותה מג' בני אדם. בעי רב אשי תלתא גברי בתלתא מיני מאי תיקו. תניא ר' שמעון מתיר בתבואה ז) של חטין לעשות מהן עסיסות שעורין לעשות מהן רסיסין: **מתני' משלחין כלים בין תפורין בר'.** ואמרינן תפרין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא כלאים למאי חזו וכי תימא חזו להציעון ולישן עליהן והתניא לא יעלה עליך אבל מותר להציעו מתחתיו אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא מיכרך לו נימא על בשרו וכי תימא דמסיק

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [ברכות דף ה: וש"נ], ז) שבת קמב: ג) עיין שבת עד. תוד"ה והתניא, ד) נ"ז שם קמב: ע"ש, ה) [ע' תוס' שבת קמב: ע"ש], ו) [תוספתא פרק ו)], ז) [תוספתא שם ע"ש], ח) [שבת ס:], ט) יומא סט. תמיד כז:, י) דברים כב יא, כ) יבמות ד:, ל) ועיין תוס' שבת עד. ד"ה בורר, מ) סוכה ז:, נ) שבת יד: עיי"ש.

גליון הש"ס

גמרא כלאים למאי חזו. ע' יומא דף ל ע"ל תוספות ד"ה למיכ:

תורה אור חשלם

א) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: [ויקרא יט, יט]

לעזי רש"י

קו"ים. פילוש טלית (רש"י שבת דף נח ע"ל ד"ה כולהו ועיין רש"י ב"מ דף פז ע"ב ומגילה דף מא ע"ל ד"ה סרבנא), מעיל (שמות כח, ד):

ליקוטי רש"י

בורר אוכל ואוכל. המאכל יטול והפסולת ישאר בגלו. בורר בדרכו. נוטל פסולת ומניח אוכל אם ירצה (שבת קמב:). בקנון. כלי עץ שעשוין כעין ליטר רחב מלמטה וקצר מלמעלה ומעלי מטבע עושים אותו ומטרלר בו קטנית נותן קטנית במקום הרחב ומנענעו והקטנית מפני שהוא קל נגלל מתגלגל וירד לתך פיו הקצר והפסולת נשאר בגלי (שם עד:). תמחוי. קערה גדולה (לעיל יב:). **מבלא.** דף (ביצה כ:). **כשהאוכל מרובה על הפסולת.** לפי שקל אוכל מפיס ומלטפת. **דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת.** דהאיכילא טרם ולא אפיקולא (שבת קמב:). **שמא תיכרך נימא על בשרו.** ומתחמם ופסיק ריחא הוא ונגד שמרוג ב כלאים מלד אחד אפילו מלד שני אסור ליהנות ממנו דסולו הוי דכלאים ואסור לישן עליהם הוא (תמיד כז:).

הגהות וציונים

ב) ס"א בורר אוכל **אוכל** (דק"ס ועיין גל"ח): ג) בירושלמי ליתא "בקנון" (גליון), וכן ליתא ברא"ש ובדפו"ר **רשב"ג** כצ"ל (גליון): ד) בירושלמי ליתא "וקטניות" (גליון): ה) **ואע"פ שאין** לצורך המועד. כן הגירסא במתני' ביו"ד (וע' ביאור [ז] עיין חשק שלמה בילקוט מפרשים: [ח] [ליתא ביומא ובתמיד] (גליון): [ט] בכת"י נוסף **עליו הדרוגי מלכות** בשבת, וכ"ה בר"ש שברי"ף וברע"ב: [י] בדפו"ר לקפול, וב"ר לקפל: [יא] תיבת "וכו'" נמחק (חכמת מנוח): [יב] [דקאמר] (גליון): [יג] צ"ל יש לו תורת כלי **ומטמא**: [יד] גרס

בקשין. בגדים קטנין שאין מחממים מותר ליטול עליהן: גמרא. בגד[7] שקורין פלטו"ל בלע"ז: גמרא. קשה כמו גמוד מסקינן (פסחים דף קיא.) לבר שהוא מוך נעשה קשה: דגרש. מקום: שריא. ליטיה שאינו ממחם: ערדילין. רלמי בתשו' הגאונים שרגילין לנטען תחת מנעליהן (ותוליס[8]) עליהם עור של תיסים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של לבד וקורין אותן (ו) נמטי: אין בהם משום כלאים. דקשין הן: צרדי דפשיטי אין בהן משום כלאים. בגד כלאים שקורין ט מעות מותר לתתן במיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מתחם: דבורני. שקורר בהם זרעים: יש בהם משום כלאים. ואסור לתתן במוך מיקו: אסור לנעלו. ביו"ט: ומותר לטלטלו. דכלי הוא: מעשה שהיה. במסכת שבת פרק במה אשה יוצאה (דף נ.): בסיכי. יתדות קטנות של עץ וי"ל חופר שמי תפילות בשמנעו ושמיס בראשו ושמיס בעקבו: ביצת הגיר. גיר מין קרקע המשמיר. פיש כל דבר הנלוש ונעשה עב קרוי בלשון מעוו"ש בלע"ו: לצחצחו. להחליקו כדמפרש לקמיה שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מבפנים ודרך מקום בשר להיות ט מרטיס וקליפות קליפות: באתריה דר' יהודה בשרא לתחת. לפיס הלכך ג"ל לשמאלו: והאנן תנן כו'. ותפילין אין נאותין בהן ביו"ט כדאמר בערובין (דף ט.) יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: כל שנאותים בו בחול. שהוא מתוקן כל צרכו: משלחין אותו ביום טוב. דהאי ביום טוב דקמני ממני לאו מנאותין לקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולאתויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא אסורא ומיהו סנדל המסומר לא דלא ליתא מדאמרו רבנן לשמאו ש"מ מותר לנעלו: היה בא בדרך. בע"ש: מניח ידו עליהם. שלא יתלוש ומכמיס המירו לו להכניסם לעיר לרך מלטש דהיא העברה כלאמר יד ומשוש ביון: בבהמ"ד. בשדה היה ואינו משמר: לבית הסמוך לחומה. משנכנס לעיר יתנס בית הראשון ולא יוליכם עד ביתו: הא דמנטרא. בתוכו בית הסמוך לבהמ"ד אם נשמרים הם ש יתנס שם: מאי אירא בראשו. שכבר היה מלוכס בהן מבעוד יום דקא נקיט אמי: אפי' מחתן בארוסא נמי. אפילו לאחר שקדש היום מצאן מונחים בקרקע המירו לו מכמיס להניחן בראשו ולהניעון: המוצא גרסינן ולא גרסינן המוליא: המוצא תפילין. בשבת בשדה: מכניסן. לעיר: חוג חוג. מתן בראשו אחד ואחד מרוחו בדרך הנתתן בחול ומכניסן ואחר והולך ולוכס חוג אחר ומכניסן: תפילין של ראש ושל זרוע קרי חוג חוג: ולא מנטרא מחמת גנבי. ומשמעינן אמי דהוליא ולא מנטרא מחמת גנבי מאחר שהן בראשו יוליכם עד ביתו אבל אם מצאן שם בתוקם שהן נשמרין מן הכלבים לא יחזיר ממקומן:

הדרן עלך ביצה

אותם בידו ו"ל דלמא משמלפי ליה מידיה והיא דיוצא בבית המדרש נקט וקדש היום דנע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא:

הדרן עלך ביצה

אלא בקשין. משמע הכא דבגד קשה אין ט משוש כלאים וכן משמע בזבחים (דף פט. ופס) דקאמר שהבגדים היו מקפלים בגדיהם תחת לראשיהם ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכללא דסוגיא אימא המס כדאימא הכא ואמר רב אמי שאמי בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג.): הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים ופריך פשיטא משוש דכהנים הן יהיו פטורים ושאני מהו דתימא הואיל וכתיב[9] לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אימא כל שיעטו בלא שעטנז יעטו בכלל גדילים תעשה לך והאי כהני הואיל ואשמרו כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשמרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהם שהיו קשין לכ"ג דזוקא להליא מחמיהם דהואיל דבגדים ליכא אלא איסור דרבנן להליא בקשין לא גזור וחייבי כי הא הוא וכו' ונמצא גמרא דגרס שריא גמרא שמתקשה מותר להליא מחמיו כן פרש"י אבל רבים אסורים כדאמר התם[10] לבדין אסורין מפני שהן שוע ול"ע[11] דשריא משמע אפי' לגבש ויש לומר דאמ"ל דשריא אפילו לגבש ואם תאמר מאי מייתי מהא גמרא דגרס וכו' והא פירש[12] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[13]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[14] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[15] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[16] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא דגמ' [בגדי כהונה[17]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[18] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[19] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[20] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[21] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[22]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[23] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[24] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[25] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[26] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[27]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[28] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[29] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[30] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[31] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[32]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[33] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[34] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[35] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[36] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[37]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[38] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[39] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[40] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[41] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[42]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[43] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[44] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[45] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[46] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[47]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[48] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[49] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[50] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[51] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[52]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[53] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[54] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[55] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[56] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[57]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[58] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[59] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[60] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[61] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[62]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[63] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[64] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[65] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[66] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[67]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[68] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[69] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[70] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[71] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[72]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[73] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[74] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[75] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[76] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[77]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[78] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[79] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[80] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[81] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[82]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[83] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[84] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[85] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[86] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[87]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[88] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[89] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[90] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[91] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[92]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[93] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[94] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[95] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[96] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[97]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[98] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[99] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[100] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[101] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[102]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[103] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[104] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[105] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[106] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[107]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[108] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[109] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[110] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[111] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[112]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[113] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[114] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[115] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[116] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[117]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[118] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[119] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[120] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[121] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[122]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[123] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[124] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[125] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[126] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[127]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[128] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[129] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[130] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[131] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[132]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[133] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[134] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[135] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[136] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[137]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[138] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[139] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[140] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[141] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[142]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[143] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[144] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[145] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[146] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[147]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[148] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[149] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[150] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[151] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[152]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[153] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[154] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[155] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[156] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[157]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[158] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[159] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[160] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[161] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[162]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[163] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[164] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[165] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[166] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[167]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[168] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[169] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[170] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[171] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[172]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[173] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[174] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[175] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[176] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[177]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[178] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[179] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[180] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[181] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[182]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[183] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[184] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[185] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[186] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[187]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[188] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[189] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[190] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[191] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[192]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[193] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[194] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[195] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[196] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[197]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[198] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[199] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[200] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[201] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[202]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[203] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[204] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[205] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[206] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[207]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[208] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[209] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[210] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[211] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[212]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[213] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[214] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[215] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[216] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[217]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[218] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[219] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[220] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[221] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[222]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[223] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[224] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[225] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[226] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[227]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[228] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[229] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[230] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[231] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[232]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[233] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[234] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[235] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[236] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[237]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[238] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[239] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[240] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[241] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[242]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[243] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[244] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[245] ויהין דרבים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבשה בקשין לא גזור והא פירש[246] דקשין מותרין דוקא להליא מחמיו אבל לגבש אסורין וי"ל דגבי [בגדי כהונה[247]] מייתי שהוא שוע מוי ונוז ואם יש ט איסור בלאים מדאוריתא ויהין שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבשה והתעלה אבל גמרא[248] אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף מא: ושם) דמדאוריתא בעינן שיהא שוע מוי ונוז והא דקאמר[249] הלבדים אסורים מייתי דוקא דרבנן[250] ויהין דרבים ליכ

יום טוב לא יבשל בתחלה. להיום תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יו"ט יהא תחלת בשולו והמשויר יהא לשבת כדקתני ולחזל אבל מבשל הוא ליו"ט וכלא הערמה כדקתני לקמן[1]: שושה תבשיל. לשם ערוב: וביצה שעליו. שהיו מתין ביצה על הדג כשלולין אותו: אכלו או שאבד. קודם שבשל כל צרכי שבת: סומך עליו. לבשל בשבילו: **גמ'** מנא הני מילי. לאו דוקא מקראי יליף לערובי תבשילין דלרבנן והכי קא מבעיא ליה מהיכא אסמכוה רבנן: זכור. אין זכירה אלא בדבר המשמכה: זכרהו מאחר שבא להשכיחו. כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשמכת מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כשרו והזהירן הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: מ"ט. למה תקנו ערוב קרא ולמי לאו בערוב משמעי ולאו ערוב משמע מניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אמרא קרא לקדוש היום אמרא כדמנא בפסחים (דף קו.) זכרהו על היין וערוב מדרבנן ומה רבו לתקן: אמר רבא כדי שיברור בו. מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט ובורר מנה לזה ומנה לזה: רב אשי אמר. לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא מ"ל המחיל מבעוד יום לאינו אלא כגומר והולך אבל אחמולי לא: ק"ו דמיום טוב לחול. לגמרי לא: בשלמא לרב אשי. דאמר לכבוד יו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת מיו"ט היינו דמערב יו"ט הוא לערב יו"ט אלא לרבא. דאמר כדי שיברור: אפי' ביו"ט. יעשהו לפני[2] סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לברור מנותיו: שמא יפשע. ישכח ולא יערב משום דטריד: ותנא מייתי לה מהכא. כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוליא טעם מן המקרא ויש תנא של ברייתא לומר לאו אומו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: את אשר תאפו אפו. הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום שני שאין אופין לצורך מחר: אלא על האפוי. בחמשי בשבת: אופין. פת: מבשלין. תבשיל: שהיה יושב ודורש. היום טוב: יצתה את ראשונה. לסעוד סעודת יום טוב והניחוהו דורש: בעלי פטסין. תמיד גדולות הכינו להם בחומלין[3] ומסך משמאות לפיכך מהרו לצאת כלומר בעלי נפש הן ואינן יוצאין לשמוע תורה: הללו בעלי מארה. שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעיניו: על מה הם יושבים ל"ג: התחילו פניהם משתנין. כשבורין שמועה על כת שבית מפני שאחרו לצאת וכ"ש עליו: חיי שעה. סעודה. מקרא הוא בספר עזרא[4] עד כי חדות ה' היא מעוזכם: שלא היה לו להניח. כגון שאבדה לו אבדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה[5]: חדות ה'. שמחה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעוזר אתכם לשלם הקפותיכם ותלוותיכם שתלו בשבילה: שיתקיימו לו נכסיו. שלא יהא אדם חומטן וגחל שדות ממנו: יטע בהן אדר. לילן חשוב הוא יש לו שם לחרחוק ואומרים פלוני יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: שנאמר אדיר במרום. כלומר שאדר לשון קיום וחזק ולכן נקרא אדר: כשמיה. כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: נחמסת. הממון יהיב דמי[6] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום לו אחר מזמינו לבית דין: ופירותיה משתמרין. לא ידענא מאי היא י"ת שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא גדול ולי נראה שהוא מין עשב חזק וחרבו מתערב עם הפירות ובשדה לא קאמר ומשתמרת התחתה מן הכנימה והתולעים שריח אותו זרע מגריען והורגן כדאמר בחומטין שמשמר התחתה בחמסת שבת (דף לא.): כל

יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: **גמ'** מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי אירא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר ר' אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה ת"ר מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אמר הללו בעלי כדין כת רביעית אמר הללו בעלי לגינין כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יום טוב מצוה היא רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם הא כיצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה כל

אין אוכל ושותה או יושב ושונה. ומע"ג דלעיל קאמר לתלמידיו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום דסיים הדרשה הוא דהא בשאר ימים נמי היו אוכלים אחר הדרשה ומ"מ אמר להו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום שמחת יום טוב: **לון** עלי ואני פורע. והא דאמר (פסחים דף ק.) עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ה"מ כשאין לו [א] לפרוע[7]: כל

מסורת הש"ס עם הוספות

1) [שבת י. וג: תענית כא.]. 2) ספרים פח: ע"ש. 3) יז. 4) עיין מו"ק יד., ט) [נ"ק סב.]. 5) [קיב. קיג. ובשבת קיח.]. 6) עיין תוס' ספרים קיג. ד"ה עשה.

הגהות הגר"א

[א] תוספות סד"ה לון. כשאין לו מפי לוות. פל"ל.

תורה אור השלם

א) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: [שמות כ, ח]

ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַיְיָ מָחָר אֵת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֹפוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: [שמות טז, כג]

ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מְמַתְּקִים וְשִׁלְחוּ מָנוֹת לַאֲין נָכוֹן לוֹ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצְבוּ כִּי חֶדְוַת יְיָ הִיא מָעֻזְּכֶם: [נחמיה ח, י]

ד) שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּאָכֵל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: [דברים טז, ח]

ה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: [במדבר כט, לה]

ו) מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ: [תהלים צג, ד]

הגהות וציונים

[1] [צ"ל אליעזר וכ"מ בתוס' לקמן יז ע"ב ד"ה אמר רבא] (גליון): [2] [והערוך בערך פט פי' בעלי מארה אין להם כלום לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות בית המדרש שכבר יצאו] (גליון): [3] [לשון הערוך בערך אדר פירוש אדיר במרום ה' ויעשה מהן צדקה שהיא חשובה לפני ה' במרום כדכתיב (תהלים פה, יב) אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף] (גליון): [4] בכת"י נוסף תקון סעודת יו"ט ויש: [5] פי' יין פלפלין וחבש (גליון): [6] ע"ין גליון הש"ס לקמן כז ע"ב עמש"כ שם דש"י בספר "עורא": [7] **אא"כ יטול מן הצדקה אבל הבא מיירי שיש לו משכנות כדי לפרוע ואין לו מעות לכך אמר לון עלי.** רש"ל (גליון), וכ"ה במהר"ם:

עין משפט נר מצוה

א א מי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ה סמנ"ג לאוין ע"ה עוש"ע א"ח סימן תקכו סמ"ק ס:

ב ב מי' שם הלכה ג עוש"ע שם ס"ב:

ג ג מי' שם הלכה ה עוש"ע שם סעיף טו:

ד ד מי' שם הלכה ה:

ה ה מי' שם הלכה יט סמג שם עוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף ה:

ו ו עוש"ע שם סימן תקכו סעיף ז:

ליקוטי רש"י

חיי ש"ם. מורכ שבת י.]. חיי שעה. עולם הזה [תענית כא.]. לאין נכון לו. לפני שאין מזומן לו מאכלו [נחמיה ח, י]. אדרא. כך שם הסילון [ר"ה כב.].

רבינו חננאל

יו"ט שחל כו' לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת כו'. מנא לן שעושה תבשיל וסומך עליו לשבת. אמר שמואל מדכתיב זכור את יום השבת כלומר זכרהו מקודם יום טוב שבא להשכיחו. ואמר רבא כיון שיודע כי מחר צריך לבשל לשבת בפ"ע אף הוא מתברין לברר מנה יפה לשבת שלא יבשל הכל ליו"ט. רב אשי אמר למה אין מבשלין מיו"ט לשבת אלא ע"י עירוב כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. ואקשינן עליה אי משום האי למה לי מעיו"ט אפילו ביו"ט נמי. ומשנינן אלא גזרה שמא יפשע. ביו"ט ונמצא אופה ומבשל בלא עירובי תבשילין. ותנא מפרש טעמא דמתני' מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וגו' כלומר אם אפיתם מאתמול אפו גם עתה וכן אם יש לכם כבר מבושל בשלו והאי אי אפשר לאוקמי בחול אלא מיו"ט לשבת ומפרש שאין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מיכן סמכו לעירובי תבשילין מן התורה. פי' בעלי פטסין הם בעלי חביות גדולות כלומר יש להן הרבה ומשכימין שיספק להם היין עד הערב בעלי לגינין פחות מן הכדים הכוסות פחות מן הלגין בעלי [הללו] בעלי מארה. כלומר אין להם כלום לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות ביחמ"ד שכבר יצאו. ואסיקנא כל מי שהיה יכול להניח עירובי תבשילין ולא עירב פושע הוא. מאי כי חדות ה' היא מעוזכם. אמר הקב"ה לישראל לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו בי ואני פורע כלומר קיימו מצות חדות ה' שאמר הקב"ה ושמחת בחגך והאמינו אזמין לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפרעו מה שלקחתם בהלואה. וא"ר יוחנן הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה'. כלומר יעשה מהן צדקה חשובה לפני ה' במרום כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. ומפורש בפרק השותפין במעשה דמתבו המלך שאמר אני גנזתי למעלה כלומר הצדקה שפרשתי לעניים הנה היא גנוזה לי למעלה במרום כדכתיב מלוה ה' חונן דל. איכא דאמרי אדרא כשמיה. והוא מאילני סרק והוא גדול ומשלח פארות וענפים הרבה ואם ג) מסיק בו הכרם אין חיה יכולה ליכנס לתוכו ומשתמר לעולם. תני כל

חשק שלמה על ר"ח ה) אולי ל"ל אחמולו כת שבת לגמרא. ב) ופס מפיג ב סכרס ומ' וכ"ס מערוך ערך אדר.

מסורת השס עם הוספות

ס) ר"ה ת. מנחלין יח: ע"ש, 3) שבת י:, ג) [מס ע"ש] וציי"ש בתוד"ה הנותן, ד) תענית כט:, ה) [עי' תוספות לקמן יז: ד"ה לאמר רבא], ו) נדרים מט:, ז) ע"ז דף לט. ח) [ע"ז דף נ: ע"ש], ט) ע"ז תוס' ע"ז לח. ד"ה אלא, י) ע"ז לח., כ) [ועי' תוס' ר"ה ח: ד"ה שהחדש], ל) [ריש שבועות], מ) במדבר כט ג, נ) [וע"ע תוספות עירובין מ. ד"ה זכרון ותוספות ר"ה ח: ד"ה שהחדש ועוד מס מתוספות לט. ד"ה מיליאמא].

הגהות הב"ח

(א) גב' קונין לו מר"ה (ועד יום הכפורים). מא"מ וכ"ע מ"א ופל ראש השנה ב):

הגהות וציונים

א) כ"ה גם בירושת מהרש"א, ולפי גירסא זו נרא"ל **קוצבים** לו (ב"ש): ב) צ"ל בבכסה (גלינן): ג) חדש הוא לומר "תניא נמי הכי" לבריתא (רש"ש, עי"ש): ד) סומך **ישראל** עליהם (כ"ה בע"ז, וברש"י כאן): ה) [לפנשן] (גלינן): ו) נוסף ע"פ מהר"ם: ז) צ"ל **דבתוספתא** קדושין (ברכות שמים): ח) [ל"ב] (גלינן): ט) צ"ל ראש חדש דבמוסף דר"ה כתיב (ב"ש): י) צ"ל שני שעירים **לכפר** וגר' (מראה כהן): כ) כ"ה גירסת הרי"ף והרא"ש:

תורה אור השלם

א) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ
[תהלים פא, ד]

ב) כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפַּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
[תהלים פא, ה]

ג) רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת פַּרְעֹה וְאָכְלוּ אֶת חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה עַל כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת אַדְמָתָם:
[בראשית מז, כב]

ד) שְׁוָא וּדְבַר כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי רֵאשׁ וְעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי:
[משלי ל, ח]

ה) בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה:
[תהלים פח, כ]

ו) וַיְהִי בְּרִדְתָּ מִשֶּׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ:
[שמות לד, כט]

ז) וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ כִּי אוֹת הִוא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם:
[שמות לא, יג]

ח) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ:
[שמות לא, יז]

עין משפט נר מצוה

ז א ב מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקלו סעיף ד:

ח ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ס ו:

ט ה מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה מז סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סימן קיג סעיף יב:

י ו מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכ"ז סעיף ה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמרא **מהוצאת שבתות והוצאת** יו"ט. נ"ב עיין ממרדכי רפה פ' אמור רמז פ' ל' ומס נאמר גם ר"מ. וכס"מ שלא הזכירו אולי מלגו מהגאון יו"ט ד"ר איקרי מועד כדלעיל מעמודים מו ע"ב. ועיין מעור א"ח סימן מ"ט ובכ"ל ובכ"מ ומג"מ שם. וממהרי שלא הזכירו המדרש הזה לדברי שלא דסיים הרב"ר ז"ל:

ליקוטי רש"י

בכבסה. יום מועד קטנ לכך [תהלים פא, ד]. כי קרן. לשון קרנים שסאור מעטיק ושולא כמין קרן [שמות לד, כט]. לדעת כי אני ה' מקדשכם. להודיעם אמי בא שאני רוצה לקדשם. מתן שכרה וכו'. והוא הודיעם [ע"י מעמה] כמל פה מה שכיה. שייף ליה משחא. יפסקפנו בשמן מן עיניו דמי הנלאם שמשלנו אמו מי עשה כן ואמר לה המיעוק פלוני עשה וגם פת נתן לי. לבשמים. שמשדנו שכאפו [שבת י:]. ווי אבדה נפש. ונעשה דומם כמוטריקון ווי נפש [תענית כז:]. מלוחין. נאכלין כמות שהן מחמת מלחן. **כמא דהרסנא.** מיגן כמוריים שומן דגיס עם קמח [ע"ז לח:].

רבינו חננאל

כל מזונותיו של אדם של כל השנה קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאת בניו לת"ח שאם פיחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו אמרו אבהו מאי קראה תקעו בחדש שופר (בכסא) ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה מר זוטרא אמר מהכא המטריפני לחם חקי תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך ה' יום יום תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחד שבך לשבתך ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום אר"ח חמא ברבי חנינא הנותן מתנה לחברו אין צריך להודיעו שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו מיתיבי לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו דאמר ר' שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בגהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בגהמא תני ר' חייא עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה שמנונית שעל גבי הסכין גורדו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא

כל מזונותיו של אדם קצובים כו' והוצאת בניו לתלמוד תורה. פר"י הכל נפקי מקרמי לגעיל מזונותיו דשבת כדלמר לו עלי ומי פורע תורה לכתיב מדות ומדות היא תורה לכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט):

איזהו חג שהחדש מתכסה בו וכו'. פרש"י שהלבנה אינה נראית וקשה לפי' זה דהוה ליה למימר שהלבנה מתכסה לכך פר"ת [שר"ת] מזדמן מ כלומר שרגיל לגא מ וכסא לשון זמן כמו ליום הכסא יבא ביתו (משלי ז) ורבינו משולם פירש מתכסה שלא היה שעיר של ר"ח קרב מ והקשה רבינו מס דכמוספתא קאמר דקתמיד (ל"ז) שעירים בשנה וקא מסיב י"ב שעירים לרגלי מדשים ולא מלינו י"ב אם לא היה שעיר דר"ח דר"ה והשיב לו רבינו משולם דלא עלה על לב לומר כן שלא היתה דעתו דלא מפרש קרא בהדיא של רגלי מדש דרגלי השנה דכתיב בפינתם מלבד עולת החדש ומנחתה לא הזכיר ר"מ מתכסה שלין מזכירין אותו במוסף דרגלי השנה ור"מ היה אומר שדרשה אומל והיה קרב מזכירין אותו במוסף דרגלי השנה ותקן ר"מ לומר במוסף מלבד עולת החדש וגו' וכן תקן לומר שני שעירים כהלכתן וגו' שעיר אחד של רגלי מדש ושעיר אחד של ר"ה:

אמר מיתיבי לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו דאמר ר' שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בגהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בגהמא תני ר' חייא עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה שמנונית שעל גבי הסכין גורדו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא

כמא דהרסנא. מטוגן בשומן כרמי דגיס ונקמח: אמרי. דקמח אין נאכל כמו שהוא מי לפיכך יש ט משום בשולי נכרים: הרסנא

דכתיב בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם משמע דהנותן צריך להודיעו משום דמתן שכרה לא עבידא לאגלויי היא וכל מצוה נתנה בפרהסיא חוץ מן השבת שנתנה בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל. **ואסיקנא השבת ומתן שכרה** אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו כדרש לקיש דאמר נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בע"ש. שנאמר

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי נבראו בצולם להתענג מהן ושמתן ביום השביעי כלומר כל שנ

אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן כזית. וג' דיסים יש בהלכות ערוב ערובי תחומין צריך שתי סעודות לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פב:) ערובי חצרות צריכין כגרוגרת לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פ:) עד שיהא ב' סעודות[ה] ואם יש שם מזון ג' סעודות אינו צריך יותר ואפילו מאה יכולין לסמוך עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו צריך אלא כזית לכל מין ומין:

[נעמ] **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים. דהא נאכלים כמו שהן מין הומיל ומלוחים אבל אם לא היו מלוחים יש בהם משום בשולי נכרים ותימה דאמר במס' ע"ז פרק אין מעמידין (דף נח.) כל שאינו טוה על שלחן מלכים ללפת בו את פת אסור משום בשולי נכרים וקאמר עלה כגון דגים קטנים וא"ל דהתם בקטנים טפי מיירי והכא מיירי בדגים שאין קטנים כל כך שפעמים שהן טוין על שלחן מלכים ללפת בו את הפת:

קמ"ל קמחא עיקר. מכאן אנו סומכין ליקח מן הנכרים פת הנלוש מן הדליס שקורין קנטווי"ש ומובלי"ש דמאי נמוש אי משום פת עצמו התירו תכמים אי משום דיסים שנלקו בה הא אמרינן קמחא עיקר ואין לחלק ולומר דשאני הכא לומרא כלומר דקמחא שהוא מין שלקות שבגילמו רכה אסור אבל בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור אף שהיתר עיקר לא חזינן לקולא אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא מהו דתימא הרסנא עיקר כלומר היה לנו להתיר אלמא היכא דהיתר עיקר חזינן בתריה אפי' לקולא אי נמי דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש שמא הדליס מעופות טמאים דהא אינן מצויין בינינו ושמא[ו] יש דס בדליס רוסס אין בהם דס ומה שבדקים הדליס בשעה שמשיחין אותם ברוטב אם יש בהן דס זהו חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו מותרין וגם אין לחוש משום בילי נבלות אי מעופות משום דחזינן בתר הרוב וא"ת והא יש לחוש שמא נלוטו בדליס מעופות דאמר בחולין (דף סד. הכם) דאין לוקחין בדליס מעופות מן הנכרי וי"ל ה"מ בעייהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא ממה שהן מעופות דמנבלות ומעופות אתו וחבנהו ישראל לנכרי אבל הכא שנלוטו לריכא שום ריעותא לא חייטינן לשום דבר ויש[ז] לומר שנלוטו מבילים שלנות ומיהו פשטי"ן של דגים שאפשר נכרי אין להתיר דיש בהם משום בשולי נכרים הומיל ונבלע שומן הדגים בתוך העיסה והדגים אסורין משום בשולי נכרים א"כ אף העיסה שמבחוץ אסורה כולו בשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין בה משום ב"נ דהא התירו את הפת וגם מה שנבלע בה אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה היה בעין והיה נאסר ומצא שהעיסה נלושה[ח] מן האיסור דרבנן ויש (ט) שמסירין[ט] השומן ואותן בילי"ש[י] מדלא מברכין עליהו ברכת המוציא יש בהן משום ב"ע ומיהו אומר הר"ר יחיאל דאין בהם משום ב"ע כיון דדרך אפיית פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודתיה עליהו מברך ברכת המוציא[יא] אלמא פת נינהו[יב]:

רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. תימה הא רבי ס"ל בפרק בכל מערבין (עירובין דף נח: הכם) דבשבת ויו"ט אחת הן היינו בדבר האסור לעשות ביו"ט כגון תחומין אסור לעשותם ביו"ט בשביל שבת דהא קדושה אחת הן אבל בשביל שקדושה אחת היא לא אסרינן דבר המותר לעשות ביו"ט עצמו כגון לטלטל מחצרו לעשות ערוב בשביל שבת:

הרסנא עיקר קמ"ל קמחא עיקר אמר ר' אבא [א]ערובי תבשילין צריכין כזית איבעיא להו כזית אחד לכלן או דלמא כזית לכל אחד ואחד ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב [ב]ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה: תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לאו אע"ג דליכא כזית לא דאית ביה כזית: ת"ש [ג]תבשיל זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב יו"ט תחלתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה אמר רב הונא אמר רב [ד]ערובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע [ה]דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא: [ו]מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת: ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר ליה סמוך אדידי לשנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר ליה פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור ת"ר [ז]יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות רבי אומר מערבין[ח] ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי [ט]אתה אוסרו בדבר המותר לו אתמר רב אמר [י]הלכה כתנא קמא ושמואל אמר הלכה כרבי: איבעיא להו הלכה כרבי לקולא או לחומרא פשיטא דלקולא קאמר משום דשלח רבי אלעזר בו'. לפיכך הוצרכו לשמוע לקולא קאמר שמואל אי לחומרא משום דשלח ר' אלעזר[יא] לחומרא ומאי שנין דרבי לקולא לפיכך שואלים אמו שמואל שקבע הלכה כרבי היכי ממני לפלוגתייהו: ואמר רב תחלת הוראה וכו'. דרב פליג עליה ואמר הלכה כת"ק: כיון דמקלקלי בה רבים. שמוכחין ומטלטלין בלא ערוב: היינו

כמו שהוא מי אלא שנותנין עליו חמין חם כשולו כדתנן במסכת שבת (דף לט.[יב]) שהלמתו זו היא גמר מלאכתו: שנתנו עליו חמין גרסינן. שעשו לו מערב יו"ט בשול הראוי לו: תחלתו. כשעשה המבשיל אין לו שיעור כמה יהא בו: סופו. אכלו או שאבד ושייר ממנו קלת: מאי לאו אין לו שיעור כלל. לא לרב ולא למעט: לא אין לו שיעור למעלה. לומר שלא יוסיף בו על כך וכך: למטה. לא יפחות מכזית: צריכים דעת. שידעו שלשם כך נעשו ורב הונא לא פירש דעת מי ומפרשינן לה אם ואמרינן הא ולאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא צריכים דעת דעתו דמניח מיהא בעי דאיהו עדיף שעושהו לשם כך מיהו מבעיא לן דעת מי שהניחו לו בעינן לגרמו[יג] כגון דעשאו זה לצורך חברו כלום צריך שימלך בו תחלה לעשותו על פיו: עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לב לזוכרן: מסדר מתניתא. שסיים יודע משמיה בגרסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שהיו[יד] סדורות בפיו כעיקרן: סמוך אדידי. למערבנא אסולה נהרדעא שהיא עילו: לשנה. לשנה אחרת [ט]ולא השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות: לדידך אסור. שאין דעתי על המזיקין והפושעים שאינם מרגלים לדברי חכמים: לא ערובי חצרות. לטלטל מחר דגלה כתתקן דבר: שאתה אוסרו בדבר האסור לו. כח יש בידך לאסור עליו מלעשות צורך מחר דבר שהוא אסור בו ביום והיינו תחומין שאף ביו"ט אסור לצאת מן התחום: ואי אתה אוסרו. אין כח בידך לאסור לו מלתקן לאחר דבר שהוא מותר בו ביום ואסור[טו] בטלטול חצרות ביום טוב: משום דשלח רבי אלעזר בו. לפיכך הוצרכו לשמוע לקולא קאמר שמואל אי לחומרא משום דשלח ר' אלעזר[יז] לחומרא ומאי שנין דרבי לקולא לפיכך שואלים אמו שמואל שקבע הלכה כרבי היכי ממני לפלוגתייהו: ואמר רב תחלת הוראה וכו'. דרב פליג עליה ואמר הלכה כת"ק: כיון דמקלקלי בה רבים. שמוכחין ומטלטלין בלא ערוב: היינו

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכט סעיף ג:
יב ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה:
יג ד ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ו:
יד ז מיי' שם טוש"ע שם ס"ק ז:
טו ז מיי' פ"ו שם הלכה טו ופ"ח מהלכות עירובין הלכה יד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכט ס"ב:

רבינו חננאל

וקי"ל כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת [אין בו משום בישולי נכרים] וזה מפורש בפרק אין מעמידין וכן אם צלאו נכרי סומך עליהן משום עירובי תבשילין. ואי עבדיתהו נכרי כסא דהרסנא. כלומר בישל הדגים הללו עם הקמח אסור משום בישולי נכרים. מאי [טעמא] קמחא עיקר. ולדברי הכל אינו נאכל כמות שהוא חי ועולה על שלחן [מלכים] לאכול בו פת ולא דמי לדייסא. אמר רב עירובי תבשילין צריכין דעת. אוקימנא ודאי המניח צריך לומר כי לפלוני ופלוני אני מערב כשמואל דהוה מערב אכולה נהרדעא ור' אמי ור' אסי מערבי אכולה טבריא אבל דעת מי שהניחו א"צ להיות יודע בשעת עירוב אלא אפילו אח"כ ואפילו ביו"ט עצמו אם נודע לו שאחרים ערבו עליו מותר לו לבשל כר' יעקב בר אידי דהוה מערב ומזכיר הריני מערב זה על כל מי ששכח ולא עירב ואח"כ הוה מכריז כל מי שלא עירב יבא ויסמוך על עירוב שלי. ואמרינן עד כמה. ואסיקנא עד כדי תחום שבת בא ושואלו וסומך עליו וכהוהוא טומא דאמר ליה מר שמואל ביו"ט קא סמוך אדידי בשנה אחרת נמי חזייה ביו"ט דהוה עציב וא"ל פושע הוא לכ"ע שרי ולי"ה אסור ט) אוקימנ' להא מתניתא הכי: ת"ר יו"ט שחל בע"ש אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות דברי רבי וחכמים מתירין וכן שלח ר' אלעזר לגולה. ואסיקנא הלכה כרבי דאמר שאין מערבין ולא הזישינן למאי דתנינן אין מערבין ערובי תחומין ביו"ט שאתה אוסרו בדבר האסור לו כר'. כלומר ביו"ט דאסור לצאת חוץ לתחום כן לערב ביו"ט לצאת בשבת חוץ לתחום אסור אבל טלטול מחצרות שמותר ביו"ט יש לו לערב ביו"ט כדי לטלטל בשבת אע"ג דמסתבר טעמיה לא הזישינן ליה והלכתא כרבי שאין מערבין לא לתחומין ולא לחצרות:

חשק שלמה על רבינו חננאל

ט) "לוקימנא להא מתניתא סכ"ל שיין לעמוד אחר הוכחות מתירין.

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [מוספתא פרק ב], ג) [מוספתא שם], ד) עיין תוס' ערובין לח. ד"ה ור"א, ה) [עיין מוספו' מתוכות ז. ד"ה ממון], ו) [דף קמה:], ז) עיין תוס' ברכות לח. סד"ה לחם, ח) ברכות לח., ט) [וע' מוספות ע"ז מ. ד"ה אמר רבא ומו' מולין סה. ד"ה סימנין].

הגהות הב"ח

(ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' ויש מתמלין הטומן. נ"ב ס"ל ויש שמתירין הטומן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לשנה. ור"ה היה. עיין תמונת ס"ל סימן ק"ל:

ליקוטי רש"י

הרסנא עיקר. ותומו מוריים נאכל כמות שהוא מי וקרי. קמ"ל קימחא עיקר. ויש בו משום משולי עובדי כוכבים שהקמחא אינו נאכל מי [ע"ז לח.].

הגהות וציונים

ג) בכת"י נוסף מי בשינן או לא כגון וכו': ד) בדפו"ר וכת"י שיהיו: ה) צ"ל ואיסור (ב"ש): ו) בכת"י נוסף דרבי לחומרא: ס) ס"א כגרוגרת לכל אחד ואחד ואם יש שם וכו', ומה שבנתים ליתא (חכמת מנוח): ו) צ"ל ולא לשמא יש דם בבציים דרובם (ב"ש): ז) צ"ל דיש לומר (ב"ש): ח) נ"א בלועה ציין רש"א (גילון): ט) כ"ה גירסת מהרש"ל, מהר"ם, ומהר"ם שיף, ומהרש"א גרס ויש שקולפין השומן, וכגירסת הב"ח איתא בדפו"ר:

לעזי רש"י

מוספות ד"ה קמ"ל קנטווי"ש. פירוש פת הנלוש מן הדליס. אובליו"ש. פירוש פת הנאפה בתנור (רש"י נדרים מ. טו), פת שנלוטה עם מגלן (רש"י בדכות דף מא ע"ב ד"ה פת), לחמניות (רש"י שם דף מב ע"א ד"ה לחמניות). פשטו"ין. פירוש ממולאות (רש"י ש"ל כה. יח), עיסה שבלולה עבה (עיין רש"י סמיכה דף עד ע"ב ד"ה עפלים). ניל"ו"ש. פירוש קיכלי"ך (עוגיות) (רמ"א יו"ד קי' קיג סעי' ו) ועיין תוספות ברכות דף לו ע"ב ד"ה לחם:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [תוספ' ברכות פ"ג], ב) [ברכות דף ומ.], ג) [עיין ו.], ד) [תוספ' פ"ק], ה) עיין תוס' גיטין ח: סוד"ה אע"ג, ומנחות סד. ד"ה שתים. ו) [עי' תוספות פסחים מו. ד"ה מד שמפסח], ועיין תוס' לקמן כא. ד"ה ביטה, ז) פסחים קיז., ח) עירובין לט. ע"י"ש, ט) [ועי' תוספות מנחות לו: ד"ה ומלן], י) [דף לו: ועי' תוספות שם ד"ה ומלן מלוה], כ) פ"ר ה"ג, ל) עירובין לח., מ) סד ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיום טוב וכו' וכתומין יאמר אם היום חול ומחר קדש עירובי עירובי שם היום קדש: (ב) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' מגלי ומעולמי דשמא ודהתם וכו לומר דשמם והבא מילי:

גליון הש"ס

גמ' רש"בא אומר ממלאה אשה תנור וגו'. עיין לקמן דף כג ע"ב בגש"י ד"ה כל מחיירין וכתוס' שם:

הגהות וציונים

א) המהרש"ל הוסיפו כפי שמצאו בתוספתא דברכות פ"ג הט"ו: ב) ערוכין מ ע"ב [תוספ' ברכות פ"ג] ע"ש שיש שינוי בברי"ר זו (גליון): ג) גבי יו"ט נקט איפכא ד"ש שחל להיות בשבת משום דב"ר"ש מתפלל כסדר של יו"ט אבל ר"ח מתפלל כסדר של שבת. מהרש"א בשם תוספות ישנים (גליון): ד) גדסת הרי"ף, הרא"ש, ר"ח, ראב"ן, הפיטור, אי"ז, מאירי, ריב"ש סי' טז אין אופין מיריב לשבת ק"ו מיו"ט לחול, ועיין בהגהות ר' ואב וואלף באסקורץ בילקוט מפרשים: ה) ברפ"ר הגי' יום חמנוח וכ"ה ב"ן ובשטמ"ק, ובכת"י הגי' ותתן לנו ה' אלהינו את יום השבת: ו) בכת"י שחקדמות: ז) בכת"י ובדש"י שבר"ף איתא בקבינות קידוש החדש: ח) צ"ל לשבת (ב"ש), ובכת"י נוסף שמסמיים בחול מבשיל שבת: ט) צ"ל דהתיזו שלא תטרף דעתו עליו (דבש חמר): י) עי"ש בביטין תוס' ד"ה ותיזל וכו' טעם אחר: כ) יחוד נכון ולא נראה (ב"ש, באה"מ) בראש יוסף ולא נהירא: ל) נ"א הספרים (גליון) וכן הגיה המהרש"ל ולפ"ז תיבת "דה"ג" ר"ת "דהכי גרסינן", אולם עיין מהרי"ם שיף ורש"ש והגי' בן ארי"ה שתיבת "דה"ג" ר"ת "דהלכות גדולות":

עין משפט נר מצוה

מז א מי' פ"ע מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע פ"ט מ' תפז סעיף ג:
יח ב מי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:
כא ד מי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
כב ז מי' פ"ל מהלכות יו"ט הלכה ע סמג שם טוש"ע פ"ח סימן תקג סעיף ג:
כג ח מי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ב:
כד ט מי' ושמג שם טוש"ע פ"ח סימן תקג סעיף ו:
כה י מי' פ"ע שם הל' ע סמג שם טוש"ע פ"ח מ"ח ס' תקנ סעיף ב:
כו כ מי' שם הלכה י טוש"ע שם סעי' כג:

ליקוטי רש"י

ומתחיל בשל שבת. ומתן לנו את יום המנוחה חזה ומפיים בשל שבת מקדש השבת ומו לא ומילו במוספים אלמלא כרכה הוא נכלל אבל שמרת ועבודת אינו נכלל אפילו בשמנע [עירובין מ:].

רבינו חננאל

ת"ר יו"ט שחל בשבת [ובו'] בה"א מתפלל ז' מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע. פי' מתפלל ג' ראשונות וג' אחרונות ואומר אתה בחרתנו באמצע מתחיל בשל שבת ואומר ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוחה ומסיים בשל שבת בשמונה ובששון הנחלתנו ושבתות ומועדי קדשך. רבי אומר אף חותם בה מקדש ישראל והשבת והזמנים ותרציה רבינא הכי מקדש השבת וישראל והזמנים דשבת לאו ישראל מקדשי לה דהא מיקדשא וקיימא. אמר רב יוסף הלכתא כרבי. דחותם בה וכדמתרץ רבינא ברוך מקדש השבת וישראל והזמנים דישראל מקדשי להו לזמנים הלכך מקדמינן קודשון דישראל דאיתן מקדשי להו לזמנים: ת"ר שבת שחלה להיות בר"ח או בחולו של מועד ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וגו'. ומזכיר מעין המאורע. אם הוא ר"ח אומר של ר"ח ואם חולו של מועד אם פסח אומר של פסח ואם סוכות סוכות. בעבודה. והיא רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו'. ואם לא אמר מחזירין אותו והכי הלכתא. ובמוספין מתחיל בשל שבת

אין הלכה כאותו הזוג. וא"ת אמאי לא קאמר הלכה כתנא קמא וי"ל דלא הוה אמר הלכה כתנא קמא הוה משמע אכל דבריו אף ממה שאמר מסיים בשל שבת והא ליתא דהא ק"ל דהלכתא כרבי לאמר חותם ברוך מקדש השבת ישראל והזמנים:

מאי טעמא למקני שביתה בשבתא לא. וא"ת למה לי הא טעמא המיכה טעמא דהכנה כדאמרי' בפ' בכל מערבין (עירובין דף נ. ותס) מיו"ט לשבת מאי טעמא לא משום הכנה וי"ל דאי לאו לאו ההיא טעמא דמקני שביתה בשבתא משום טעמא דקאמר משום הכנה לא אמרינן הואיל ויש שם שפק דשמא חול הוא לגמרי מכל מקום קשה דהתם בעירובין למה לי טעמא דהכנה תיפוק ליה משום דמקני שביתה בשבתא לא ויש לומר דהתם מירי בעירובי חצרות ולא שייך למקני שביתה ומכל מקום קשה מההוא דגטין פרק הזורק (דף עז:) גבי שביב מרע דקאמר אי הוי חול ומחול ומפתח והתם מירי בשבת דשרי לעשות קנין והכא אסר למקני שביתה אפי' בי"ט וי"ל דשביב מרע שאני דהמירו עליו שלא תטרף דעתו ותדע דיש אלוה בין שביב מרע לגיס אחר דהא המירו לו לגרש בשבת ואין אנו מקדשין ואין מגרשין ואע"ג דלא קאמר לקמן אין מגרשין מכל מקום שהוזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג. אמר רב חייא בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מיום טוב לחברו ומתנה אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כל שכן עירובי תבשילין ומאן דאמר עירובי תבשילין אבל עירובי תחומין לא מאי טעמא דלמקני שביתה בשבתא לא תנו רבנן אין אופין מיום טוב לחברו באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו ר' שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא אמר רבא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר איביעא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דלמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר למאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים מאי תא שמע מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ איבעיא להו עבר ואפה מאי ת"ש מי שלא הניח עירובי תבשילין כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין לו ומבשלין לו

ואי

הייגו קלקולא. אם היה מותר לערב אמתמול והוא אסר: מתחיל בשל שבת. ברכה אחת לשמיים ומתחיל להזכיר שבת תחילה ואחתן לנו את יום המנוחה[ט] הזה ואת יום חג פלוני הזה: ומסיים. הברכה בשל שבת מקדש השבת ותן לנו: ואומר קדושת היום באמצע. לנו ה' אלהינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: תני תנא קמיה דרבינא. בגמלתיה דרבי מקדש ישראל והשבת והזמנים: אמר שבת ישראל מקדשי ליה. שקדמת[י] קדושת ישראל לשל שבת בשלמא זמנים צריך להקדיש קדושת ישראל לקדושתן שעל ידי קדושת ישראל מתקדשו הם ואילו לא מתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקולמין מועדים בגית דין[כ]: אלא שבת מקדשא וקיימא. משעת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות דרשם חדש[כא]: מתפלל שבע. כשאר שבתות כי היכי דמחול אין לו למועד ברכה קטנה בשלש תפלות הללו אף בשבת אין צריך לקטע לו ברכה לגית שמאי ולא לבללו לגית הלל: מעין המאורע. לשם חדש או מועד: בעבודה. כגון יעלה ויבא בברכת עבודה. בהודאה. כמו שאומר על הנסים בחנוכה ופורים: כל מקום שזוקק לשבע. ואפי' ערבית ושחרית ומנחה: אין הלכה כאותו הזוג בגמרא. אלא כתנא קמא דאמר ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה מיהו לאו הלכתא כוותיה בהא דקאמר ובמוספין מתחיל כו' אלא בהא הלכתא כרבי דאמר אף מוחם בה מקדש השבת ישראל והזמנים או רשאים עבודה: בגרשם חדש: מיום טוב לחבירו. אם נזכר ביו"ט לאשון ואלו שני ימים מוחים ממיני וערב שבת ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב ואם אלוף אינו צריך לערב לתבשילין ובתחומין יאמר (ה) אם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר כמו כן בשל תחומין[ו] וכאותה הפת עצמה דממנה נעשקן הוי עירוב אבל בשל תבשילין אין צריך לשנות ולחזור אם תנאו לאחר: דלמקני שביתה בשבתא. לאו דוקא שבתא נקט אלא יו"ט קרי שבתא לא המירו לו לקנות שביתה ביום טוב ואפי' מספק ואם המירו בעירובי תבשילין אחם מחוס לבל שבת המירו: אין אופין. פת: ממלאה אשה בר. דבתר טרחא אגי וכן בנחתום לגבי מלוי: אבל לאפות. כל כבר וכבר צריכה אפיה ורביה לעצמה: בזמן שהתנור מלא. שחנורים קטנים היו ומדיקין פת בדפנות ומחוקן שהוא מלא מחמעטו חלנו ואין מקום לחמימותו להתפשט והפת נאפת יפה: הוא נאסר. לאפות: וקמחו נאסר. אלא יהו אחרים אופין קמחו בעולו אלו: לאקנויי קמחו. אם צריך לחת בחתנה את קמחו שיהו אחרים מוחרים לאפותו ולחת לו: בשלמא לא גרסינן: ולא יטמין. כדרך שחמחמינין חבשיל שבת[ח]: עבר ואפה מאי. מהו שיאכל בשבת: ולו

ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים והכי הלכתא. רשב"ג ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר לא במוספין בלבד אלא כל מקום שזקוק לשבע בין ערב בין שחרית בין מנחה מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע. אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג. והן רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה הללו. אמר רבא מניח אדם עירובי תחומין מיו"ט לחבירו ומתנה. וכ"ש עירובי תבשילין ומשמיה דרב אמר מניח עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה אבל עירובי תחומין לא דלמקנא שביתה ביו"ט לא והני מילי בב' יו"ט של גליות שהן ב' קדושות שמתנה ואומר אם היום קדש ולמחר חול הוא אינו צריך לעירוב ואם מחר הוא יו"ט היום עו"ט הנה אני מערב מע"ש לי"ש וקי"ל כרבא דהוא בתראה: ת"ר אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול באמת אמרו ממלאה אשה קדרה בשר אפילו שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וכן בחתום ממלא ומחמם קומקומות מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד כו'. ר' שמעון בן אלעזר אומר אף ממלאה אשה תנור פת מפני שהפת [נאפת] יפה בשעה שהתנור מלא. אמר רבא הלכה כר' שמעון בן אלעזר. וקי"ל מרבותינו ובלבד שלא יערים: איביעא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר. ואין לו תקנה אא"כ יקנה קמחו לאחרים אלא הוא שנאסר ה) דבמה דלא מקני ליה לא הוא אפי' ליה ולא אחרים אפו ליה. או דלמא הוא נאסר אבל קמחו לא נאסר. ולא צריך לאקנויי קמחו לאחרים אלא הוא שנאסר לא אפי' אחריני אפו ליה. ופשטא הוא נאסר וקמחו נאסר ואין לו תקנה אלא אם יקנה קמחו לאחרים ויסרבנו להן נעשה כשלהן ומותר להן לאפות ולהאכילו. איביעא להו זה שנאסר אם עבר ואפה מאי. כלומר קנסינן ליה ומצעינן ליה לאכול מה שאפה אי לא.

חשק שלמה על ר"ח ה) נראה דל"ל אלא הוא שנאסר לא אפי' ליה אבל כל כמה דלא מקני כו'.

ובלבד שלא יערים. פרש"י בשמי קדרות שימר מי נרך להזמין מורחים מו יבאו לי מורחים מבל בקדרה אחת מותר להעריב ולהרחיב דהא חזינן לעיל דאפי' מיום טוב לחבירו שרי בכך ואם תאמר מאי שנא מהיא דרב אחא[ב] דמערים ומלא גרמא גרמא ו"ל דשמי התם דהוי עבד מוכלין בעגלה ומשום שממת יום טוב המיבו דלא לאו הכי מיים שמא יקרים הבשר וממנע ולא שמיע אבל הכא מיירי בשאול דמעור וגם היה יכול לעשות תקנה על ידי עירובי תבשילין מבעוד יום:

על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין. דג וביצה שעליו מיום טוב אלא תבשיל אחד וב"ה אומרים תבשיל אחד כלומר תבשיל אחד כי הא גוונא כגון דג וביצה שעליו מיום טוב שני תבשילין וקשה לישנא לא משמע הכי לבך גרשה לי דגרס אפכא [ג] ב"ש אומרים תבשיל אחד פירוש דג וביצה שעליו מיום טוב אלא תבשיל אחד ולרבך עוד תבשיל אחר ומים הלל אומרים שני תבשילין פירוש דג וביצה שעליו מיום טוב שני תבשילין:

אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה. פירש רש"י ואליבא דמים הלל דקאמר תבשיל אחד ואר"מ דלאמיה לרך לערב גם בפת ואינו יכול לאפות על ערוב תבשיל (ג) אחד דהא קיימא לן כרבי אליעזר דאמר אין מחפין אלא על החפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מדקא מייתי קמאא דגמ' כוותיה לעיל[ד] ברש פרקין דקאמר ותנא מייתי לה מהכא והא דקאמרי ב"ה לעיל מינא אדם ערוב תבשיל אחד ועושה ד' כל לרבו קאי אמתי דקאמר אם שמאי אין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מבעוד יום וכו' וקברי לאפי בשלשה תבשילין לרך שיהא לכל אחד ואחד כגבדו ועל זה קא מייתי ב"ה ואמרי דעל תבשיל אחד עושה ד' כל לרבו כלומר כל מיני תבשילין כגון ממין וכיוצא ד' והא דקאמר[ה] אמי לא אנו אלא תבשיל אחד[ו] אבל פת לא היינו דוחקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה רוצה לאפות היה לרך פת ולא הוצרך לבר"ר יאחק אדא דאכל הני מסמא דלא לרך אלא תבשיל אחד לכל דבר אין לאפות אין לבשל ומה שמצא הש"ס לעיל דר' אליעזר לאו משום דהלכתא כותיה אלא אסמכתא בעלמא מייתי על עירובי תבשילין אלא אדרבה קיימא לן כרבי יהושע לגבי דרבי אליעזר משום דרבי אליעזר שמותי הוא[ז] ורבי יהושע פליג עליה בירושלמי[ח] ואמר אפיק ומבשלין על המבושל ומ"מ אור"י לא אלאי לגי לעטר על דברי דודי ולרך שני תבשילין פת ותבשיל וכן עמא דבר[ט]:

אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה. פירש רש"י ואליבא דמים הלל דקאמר תבשיל אחד ואר"מ דלאמיה לרך לערב גם בפת ואינו יכול לאפות על ערוב תבשיל (ג) אחד דהא קיימא לן כרבי אליעזר דאמר אין אופין אלא על החפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מדקא מייתי קמאא דגמ' כוותיה לעיל[ד] ברש פרקין דקאמר ותנא מייתי לה מהכא והא דקאמרי ב"ה לעיל מינא אדם ערוב תבשיל אחד ועושה ד' כל לרבו קאי אמתי דקאמר אם שמאי אין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מבעוד יום וכו' וקברי לאפי בשלשה תבשילין לרך שיהא לכל אחד ואחד כגבדו ועל זה קא מייתי ב"ה ואמרי דעל תבשיל אחד עושה ד' כל לרבו כלומר כל מיני תבשילין כגון ממין וכיוצא ד' והא דקאמר[ה] אמי לא אנו אלא תבשיל אחד[ו] אבל פת לא היינו דוחקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה רוצה לאפות היה לרך פת ולא הוצרך לבר"ר יאחק אדא דאכל הני מסמא דלא לרך אלא תבשיל אחד לכל דבר אין לאפות אין לבשל ומה שמצא הש"ס לעיל דר' אליעזר לאו משום דהלכתא כותיה אלא אסמכתא בעלמא מייתי על עירובי תבשילין אלא אדרבה קיימא לן כרבי יהושע לגבי דרבי אליעזר משום דרבי אליעזר שמותי הוא[ז] ורבי יהושע פליג עליה בירושלמי[ח] ואמר אפיק ומבשלין על המבושל ומ"מ אור"י לא אלאי לגי לעטר על דברי דודי ולרך שני תבשילין פת ותבשיל וכן עמא דבר[ט]:

ואי איתא ליתני עבר ואפה מותר אמר רב אדא בר מתנה תנא תקנתא דהיתרא קתני תקנתא דאסורא לא קתני ת"ש מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל ומטמין [א]ואם רצה לאכול את עירובו הרשות בידו אכלו עד שלא אפה [ב] עד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים [ג]ואם הערים אסור אמר רב אשי הערמה קא אמרת שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד רב נחמן בר יצחק אמר הא מני חנניה היא ואליבא דבית שמאי דתניא [ד]חנניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשלין אא"כ ערב בתבשיל ואין טומנין[ה] אלא אם כן היו חמין טמונין מערב יום טוב ובית הלל אומרים מערב בתבשיל אחד ועושה בו כל צרכו (תנן[ו]) [ז]המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל לא צריכא דאית ליה פירי אחריני ת"ש [ח]המטביל כליו בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא ישתמש בהן לא צריכא דאית ליה מאני אחריני א"נ אפשר בשאלה ת"ש [ט]המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אסורא דשבת שאני: בית שמאי אומרים שני תבשילין: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא [י]אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושוין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה: אכלו או שאבד הרי זה לא יבשל עליו וכו': אמר אביי [יא]נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר: **מתני'** חל להיות אחר השבת בית שמאי אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת וב"ה אומרים [יב]כלים מלפני השבת [יג]ואדם בשבת ושוין [יד]שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין [טו]ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה: **גמ'** דכולי עלמא מידה כלי בשבת לא מאי טעמא אמר רבה [טז]גזרה שמא

ואי איתא ליתני עבר ואפה מותר אמר רב אדא בר מתנה תנא תקנתא דהיתרא קתני תקנתא דאסורא לא קתני ת"ש מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל ומטמין [א]ואם רצה לאכול את עירובו הרשות בידו אכלו עד שלא אפה [ב] עד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים [ג]ואם הערים אסור אמר רב אשי הערמה קא אמרת שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד רב נחמן בר יצחק אמר הא מני חנניה היא ואליבא דבית שמאי דתניא [ד]חנניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשלין אא"כ ערב בתבשיל ואין טומנין[ה] אלא אם כן היו חמין טמונין מערב יום טוב ובית הלל אומרים מערב בתבשיל אחד ועושה בו כל צרכו (תנן[ו]) [ז]המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל לא צריכא דאית ליה פירי אחריני ת"ש [ח]המטביל כליו בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא ישתמש בהן לא צריכא דאית ליה מאני אחריני א"נ אפשר בשאלה ת"ש [ט]המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אסורא דשבת שאני: בית שמאי אומרים שני תבשילין: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא [י]אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושוין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה: אכלו או שאבד הרי זה לא יבשל עליו וכו': אמר אביי [יא]נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר: **מתני'** חל להיות אחר השבת בית שמאי אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת וב"ה אומרים [יב]כלים מלפני השבת [יג]ואדם בשבת ושוין [יד]שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין [טו]ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה: **גמ'** דכולי עלמא מידה כלי בשבת לא מאי טעמא אמר רבה [טז]גזרה שמא

מטבילה בין מדם בין כלים: מלפני השבת. דקי"ל בר"ה (דף מז:) מיום מדם לטהר את עצמו ברגל דכמיב ומבלתם לא תגעו (ויקרא יא) ומוקים לה ברגל הלכך יטבול מערב שבת דאסור להטבול בשבת ומי"ט: ובית הלל אומרים בו. והא דנקט שבת דטמא אמטמעינן לב"ה[יז] ולפי' בשבת שרו מדם וברגל מפרש מאי טעמא דכלים אסורים: ושוין שמשיקין את המים. מי שיש לו מים יפין לשמות ונטמאו ממלא מהן כלי אבן ונותנם במקוה מים מלוחים עד שמשיק מים למים ונמלאו אלו ורועים ומחוברים למי המקוה ומטלי[יח] אגפיהו ומקרו ואין עוד מטהרה במקוה לכל אוכל ומשקה אלא למים ולא בחורת טמילה אלא בחורת זריעה כדאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (דף לד:): **אבל לא מטבילין.** בגמרא מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הלרך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אגב לגב: ומטבילין מגב לגב. מיום טוב[יט]: ומחבורה לחבורה. בגמרא[כ] מפרש לה: **גמ'** ועיבורו

טוב לשבת: [ז] בכת"י רבותא קמ"ל בית הלל: [ח] צ"ל ומבמלי (דפו"ר רש"ש), ובכת"י ובמלו: [ט] בכת"י ליתא כל הדבור, וצריך להגיה [ברש"י] ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה ביו"ט. בגמרא מפרש לה: (דגם מגב לגב לא יזעיגן פירושו בלי הגמרא) (דק"ס), ועיין צל"ח וחכ"מ: [י] שם ליתא תיבת "אחד" (רש"ש וגמי יוסף): [כ] וכ"ה בראשונים, ובדפו"י, ורש"ש: [ל] וכ"ה בכת"י תיבת יו"ט, וכ"ה ברש"ש שבו"ף ובדפו"י:

מסורת הש"ס עם חוספות

[ה] [לקמן דף כב.]. [ו] [מגומות פ"ב [מ"ג ע"ב]] גיעין דף נד., [ז] [מגומות פרק ג מ"ג גיעין נד., [ח] ב"ק עא. סולין טו. גיעין נג: [מגומות פ"ב מ"ג עיין שם [בשבת נא.] [מגומות נד., [ט] [מוספ' פ"ב], [י] [עי' פרש"י דעירוכין ה. ד"ה והאמר ר"ל נקטינן], [יא] [עיין מוספ' נקמן יח: ד"ה ושוין], [יב] [פסחים מט. ר"ה מו: מוכה מב: מגילה ד:], [יג] [עמי' א, י] [לעיל יא:], [יד] שבת עה:, [טו] לקמן לו:, [טז] לקמן בעמ' זה, [יז] לקמן יח., [יח] יט., [יט] [לעיל יא:], [כ] [וכן הוא מוקפמת פ"ב], [כא] [דף מו:], [כב] לעיל מז., [כג] שבת קל:, [כד] בתחלת הפרק, [כה] [וע"ש מוקפות ע"ז לו: ד"ה והמלכות].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמלו עד שלא אפה עד שלא בשל [ב] עד שלא הטמין: (ג) רש"י ד"ה שלא יערים וכו' לעורך יו"ש [ד] לא יערים לומר עוד וכו' אם יבנה בשביל שבת: (ד) תוס' ד"ה אמר רבא וכו' על עירוב תבשיל דהוא קי"ל כל"ל ומיומא אמר ממקר:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואם הערים. ואי משום מרחא. מממע דליכא מוס איסור לכ מרחא אלא מלרבנן אסור כלאיתם בסוגיא דשבת וכלאומא הר"ן פ"ק דסוכה בסוגיא דהשוחט בשבת:

לעזי רש"י

מינב"ר. פירוש לרסק, בשבר לחמיכת קטנות (רש"י שבת דף נא ע"ב ד"ה ומין מרחקין), ומעבר ולמחת (רש"י מכות דף מז ע"ב ד"ה ריסק), לחמוך הדק (רש"י שבת דף עד ע"ב ד"ה דפרס פילקא), פורי"ש. פירוש קפלוטות, כרמי, כרישים (רש"י ב"ב דף יט ע"ב), פלגי (רש"י מגילה יא, ה):

הגהות וציונים

[ה] בראשונים ובתוס' ד"ה אמר הגי' ואין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו, ותיבת לו אם כן הוי' לו, ותיבת לו ב"ה ג"כ לקמן כב ע"א (דק"ס יעב"ץ): [ו] [צ"ל ת"ש], [ועי' תוספות גיטין נד ע"א ד"ה המעשר וכו' הכ"מו בתיבה דפרק ברישא מההיא דהמעשר והיא שנויה שם בסוף] (גליון): [ז] בכת"י דאחמור רבנן כדי שלא (וכ"ה ברש"י שבו"ף): [ח] בכת"י לא ישתמש: [ט] בכת"י נוסף בו ביום: [י] בכת"י סיום בסוגיא דשבת וכלאומא הר"ן פ"ק דסוכה בסוגיא דהשוחט בשבת:

ליקוטי רש"י

המעשר בשבת. אסור שמא לרבנן היא כדאמר במשילין (בילה דף לו.) אלו כן מעשה שמת של מעה אין מגמיהין תרומות ומעשרות דמיומד כמתקן (נדרים נד.). המבשל בשבת בשוגג יאכל. הוא עצמו ונו מיום ומ"ל להמתין עד הערב ובכדי שיעבור הא דאמרינן בעלמא לערב בכדי שיעבור לית ליה ר"מ אלא איכא דעבד ישראל איסורא ומחוד לאיכא איסורא אלא בעמייה הגאה מאיסורא אבל בשוגג לא. במזיד. דאיכא איסורא לא יאכל בו מיום עד שמתקן ובכדי שיעבור וכ"ם לאחרים נמי דאסור לאיכליה בו מיום דטעמא מעום אלא בעמייה הגאה מאיסורא הוא ומי שכי לאורמא בכדי שיעבור לא מצי לו הגאה מיומא ואידי דמגא ריפא בריאה לאמעיגן דטמא לאמרלא בגמרא מגא נמי קיפא בריאה (חולין טו.). נקטינן. מסורת מאמרמינו מהגא מרבותינו (ניירבין ה. ד"ה האמר).

רבינו חננאל

ת"ש מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל ומטמין ואם רצה לאכול עירובו הרשות בידו אכלו עד שלא אפה ועד שלא בישל ועד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין ולא אחרים אופין ומבשלין לו אבל מבשל ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור. ודחה רב אשי ואמר אחמרו רבנן במערים טפי מבמזיד. רב נחמן בר יצחק אמר הא מתני' לחנניה היא אליבא דב"ש (דתנן) [דתנא] אין אופין אא"כ ערב בפת ואין מבשלין אא"כ ערב בתבשיל כו' ובה"א מניח אדם עירובי תבשילין ועושה בו כל צרכו כלומר אופה ומבשל ומטמין את החמין. ואחינן למפשטא לבעיין מן המעשר בשבת במזיד לא יאכל. כלומר הנה זה עבר ועישה וקתני לא יאכל ש"מ עבר ואפה נמי לא יאכל. ודחינן התם לענין שבת משום דאפשר ליה להתענג בפרי אחרינו. וכן בענין המטביל כליו במזיד בשבת לא ישתמש בהן. ודחינן שאני התם דאית ליה כלי אחרינו. אפשר לו לשאל כלים ולהשתמש בהן. וכן המבשל בשבת במזיד לא יאכל הנה קנטינן ליה אם עבר ובישל ודחינן איסורא דשבת שאני: מתני' בש"א ב' תבשילין ובה"א תבשיל אחד ומרחין ב"ש בדג וביצה שעליו שהן ב' תבשילין. (אכלו או שאבד כו') מתני' דלא כי האי תנא דתניא אר"ש לא נחלקו בית שמאי בית הלל על ב' תבשילין שצריך כו'. אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דבית הלל דאמר תבשיל אחד. אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ש"ר הימנו כל שהוא סומך עליו לשבת. אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו או שאבד הרי זה גומר. חל יום טוב להיות אחר השבת מטבילין כלים מלפני השבת ואדם בשבת. כלים דלאו בני סחיטה ניגוזו בשבת מאי טעמא דלא מטבילין להו. אמר רבה אפילו מי שיש לו בור בחצרו גזרינן שלא יטבילן לכליו בחצרו גזרה שמא

שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. דימה אמאי לא קאמר שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים וי"ל שיש היכרא בפתח ובגפופי המלבר[ז]:

גזרה י"ט אטו שבת. ולא הוי גזרה לגזרה ד"ט ושבת אחת היא[ח]: **נגזור** השקה אטו הטבלה. וקשה לפרוך נגזור משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים להשיקן וי"ל דגבי הטבלת כלי צריך[ט] למגזר שמא יעבירנו לפי שלהוט להטמינו אבל בהשקת מים אין להוט כל כך להשיקן לאפסר במים אחרים וכן בתמוך טולד הטומאה לא פריך נגזור שמא יעבירנו לפי שאינו להוט כל כך להטמינו כיון דליכא אבל טומאה דרבנן:

מדלין בדלי טמא והוא טהור. מאליו תימה דבמתניתין אמר אין מטמלין כלי על גבי מימיו לטהרו וי"ל דהתם מירי שהוא מלא מים ויש בו הוכחה דלאחטולי קבעי ואסור להטמיל כלי דמחזי כמתקן אבל הכא אין הכל יודעין שהדלי טמא ופ"ל הרואה יהא סבור לגזרה הוא צריך:

כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו בולד הטומאה מטבילין אותו ובו'. פירש רש"י דמירי שנטמא מערב י"ט דאי בי"ט אפילו באב הטומאה מטמלין אותו והא דאמרינן לעיל מערב י"ט אין מטמלין אותו בי"ט מירי שנטמא באב הטומאה וטעמא דאב הטומאה אין מטמלין אותו משום דטומאה דאורייתא היא דגזרה כמתקן אבל בטומאה שנטמא במשקין אינו טמא כי אם מדרבנן ואם מחזי כמתקן ועוד פירש פירוש אחר דמירי שנטמא בי"ט עצמו ובאב הטומאה ומ"מ אין מטמלין אותו בי"ט הואיל וצריך הערב שמש ואין מטמלין לגורך חול אבל טולד הטומאה אינו צריך הערב שמש ומטמלין אותו בי"ט והא דאמרינן נטמא ביום טוב מטמלין אותו בי"ט מירי שנטמא טולד הטומאה ולא נהירא ליה לרש"י דאמאי מ"מ הרי דאי להשמש ט מולין שאינו צריך הערב שמש אבל תרומה והכ"ל פי' דיימא לפי המסקנא דאמרי' בתרומה דאם לא הר"ל יאמר[ט] לחטו פסיקא ליה דכהנים לית להו חולין ומיהו קשה היאך הוא מותר להטמיל כלי שנטמא טולד הטומאה לאם רוצה להשמש בחולין ומעטר א"ל טבילה ואי משום תרומה הא בעי הערב שמש ופ"ל לגורך חול הוא מטמיל ויש לומר דאפילו אחר שפירש רש"י ניחא דבטבילה דרבנן כמו זו לא בעיא הערב שמש[כ] כדתנן במסכת פרה (פי"ח משנה ה) כל הטעון טבילת מים מדברי חכמים לאחר טבילתו מותר בכולן:

היכי משכחת לה בכהנים. וא"ת מ"מ מ"מ דאמאל נמי משכחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות חמלה[ל] וי"ל דמירי בכלי שאינו ראוי להשמש בחומו מים כגון כלי מטוקב:

מערמת וטובלת בבגדיה. תימה הייט ערייה וערייה אסורה מפני שהוא מכבס ומלבן דאמרי'[מ] ערייתו זו היא כבסו וי"ל דהואיל דהוי דרך טיוף שרי ומדע דהאיך אנו מנגבים ידינו בשמה הא הוי ערייה ואסור מפני שהוא מכבס ומלבן אלא כיון דהוי דרך טיוף שרי הכא נמי דיימא הכי[נ]: **גזרה** שמא ישהא. פי' עד ר"ע שהוא פנוי ויבא לידי מקלה להשמש בהן תרומה אבל אדם אין מקפיד עלמו מלטטל ועוד לא שייך למיחש לידי מקלה כל כך: הדר

שמא יטלנו בידו ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים א"ל אביי יש לו בור בחצירו מאי איכא למימר א"ל גזירה בור בחצרו אטו בור ברשות הרבים התינח שבת ביו"ט מאי איכא למימר גזרו יו"ט אטו שבת ומי גזרינן והא תנן ושוין שמשקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא ממטבילין ואי איתא נגזור השקה אטו הטבלה ותסברא אי אית ליה מים יפים הני למה לי למעבד להו השקה אלא דלית ליה וכיון דלית ליה מזהר זהיר בהו איתיביה [א]מדלין בדלי טמא והוא טהור ואי איתא נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה שאני התם מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י דליו זכור הוא איתיביה [ב]כלי שנטמא מעיו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט ביו"ט מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה שאני התם מתוך שלא הותרה לו אלא על ידי מלבוש זכורה היא רב יוסף אמר גזרה משום סחיטה אמר ליה אביי תינח כלים דבני סחיטה נינהו כלים דלאו בני סחיטה נינהו מאי איכא למימר א"ל גזרה הני אטו הני איתיביה כל הני תיובתא ושני ליה כדשנינן רב ביבי אמר [ה]גזרה שמא ישהא תניא כוותיה דרב ביבי כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו ביום טוב גזרה שמא ישהא רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי אי הכי אדם נמי [ד]אדם [ו]נראה כמיקר הא תינח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא בשרב

ר"ע שהוא פנוי ויבא לידי מקלה להשמש בהן תרומה אבל אדם אין מקפיד עלמו מלטטל ועוד לא שייך למיחש לידי מקלה כל כך:

מסורת השי"ס עם הוספות

א) [עירובין סב: וש"נ], ב) [מוספ' פ"ב], ג) [שבת כ. וש"נ], ד) עיין תוס' כתובות ו. ד"ה האי, ה) [שם נג:], ו) [שבת קלח:], ז) [ועי' מוס' ר"ה כט: ד"ה שמא] ומקומה מב. ד"ה ויעבירנו ומגילה דף ד: ד"ה ויעבירנו], ח) כדאיתא שבת דף ס:, ט) [ועי' מוס' מגיגה ד' כא.], י) פסחים דף יד:, כ) זבחים דף צד:, עי"ש בע"א בתוד"ה מקנחה עש"ה, ל) [וע' מוס' שבת קיא. ד"ה אלא ומר' שבת לד. ד"ה מקומה].

גליון השי"ס

גמ' נראה כמיקר. עיין יומא דף מ"ו ע"ב מוס' ד"ה מקוני גמרא:

ליקוטי רש"י

כהנים זריזים הם. שכולם יהו מי תורה ומרלים ומוכלים [שבת כ.]. מקלין הן בכל [שם קיד:].

הגהות וציונים

ל) בכת"י **ולא** דמי, ותיבת "והא" ליתא: ב) בכת"י **שאיבתו** במקוה: ג) בכת"י **מאב**: ד) **[בתרומה הביא בפרתו אוכל]** (גליון): ה) [עי' בר"ש בהג"ה] (גליון): ו) צ"ל **איכא** למגזר (ב"ש): ז) צ"ל **מכל** מקום בלא וי"ו (רש"ש): ח) כנראה היינו הר"צב"א אחיו של רבינו שמשון, או הרי"צ אור זרוע (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

לו א מי' פ"ד מהל' י"ט הל' יח:
לז ב מי' שם הל' יז:
לח ג ד מי' שם הל' יח:
לט ה מי' שם הל' יז:

רבינו חננאל

שמא ישלם בחצר אחרת מי שאין לו בור בחצרו יעבירום ברה"ר וגזרינן נמי יו"ט להטבל הכלים אטו שבת. ומתמהינן ומי גזרינן והתנן ושוין שמשיקין את המים. פי' משקעין כלי אבן זה שיש בו מים מתוקן שנטמאו משקעין אותן במקוה הכלי כולו ובלבד שלא יצתפו מן המקוה על הכלי אלא יהיה משוקע במלאו בכלי אבן לטהר אותן המים. **אבל לא מטבילין**. שיצופו המים ויעלו למעלה מן הכלי כדי שיהא הכלי ומימיו משוקעין במים אלא הכלי כולו צריך להיות משוקע במים והיו המים הטמאין שבתוך הכלי משיקין עם מי המקוה. ואי גזרינן נגזור השקה אטו הטבלה. ונאמר הרואה שמשקין יטבל. ודחינן טומאת המים היפין בזמן שאין לו זולתם מיחדר זהיר בהו וטומאתם מלתא דלא שכיח היא ומלתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן. ולמה בכלי אבן משום דלא מקבלי טומאה כדקתי"ל כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה לא מקבלי טומא'. ופירשנוה בתחלת יומא. ומותבינן עלה מדלין בדלי טמא. [כמו] וגם דלה דלה לנו כלומר מכלאין בו מים מן הבור והוא טהור מאליו כלומר אמאי לא גזרינן דלמא אתי לאטבוליה. ודחינן מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י מילוי זכר הוא שאסור להטבילו ולא אתי לאטבוליה. וכן כלי שנטמא ביו"ט **מטבילין אותו ביו"ט**. ולא גזרינן דלמא אתי לאטבוליי כלי שנטמא מעיו"ט. מ"ט ביו"ט מזהר זהירי אינשי בכלים שלהן ומטמאת הכלים ביו"ט מלתא דלא שכיחא היא דהא זהירי בה וכל מלתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן. ומותבינן עלה **כלי שנטמא באב הטומאה** כו'. ושנינן הולד הטומאה לא משכחת לה דצריך טבילה לטהוריה שלא יטמא אלא גבי כהנים דאכלי תרומה ושני עושה שלישי וזן זריזין ולא אתי לאטבוליי כלים שנטמאו באב הטומאה אבל וולד הטומאה אינו מטמא דאין שני עושה שלישי בחולין ואי משתמשי בכלי שנגע בולד הטומאה ז) שרי ליה דהא לא מטמא כדקי"ל אין שני עושה שלישי בחולין. וכן נדה שאין לה בגדים. ללבוש מערמת בי"ט וטובלת בבגדיה תמצאו בגדיה מוטהרין עמה. משנינן בה מתוך שלא היתרתיה לה להטבל כליה אלא ע"י מלבוש זכורה היא ולא אתיא לאטבוליי בגדיה בפני עצמן. ורב יוסף אמר מתני' גזירה משום סחיטה כר' ופשוטה היא. רב ביבי [אמר] גזירה

שמא ישהא. פי' כל כלים שנטמאו לו יאמר הנה ביו"ט שאין אני עושה מלאכה נטבילם עכשיו טרוד אני במלאכתי תמצא משהא אוחם ביו"ט. תניא כוותיה דרב ביבי כר. רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי. פי' אחמול לא היה יכול להשתמש בו עכשיו ביו"ט משתמש בו נמצא כאילו היום תיקנו. ואקשינן אי הכי אדם נמי. נראה כמתקן עצמו שאחמול היה טמא ועכשו ניזהר ומתקן. ושנינן אדם **נראה כמיקר**. פי' כיורד

חשק שלמה על ר"ח ז) תרומה שריא ליה לעטלי מ"ע דהא ס' כ"ל.

הדר ביה רבא מההיא. פי' מההיא שנוית דקא משני כאן קודם כו' לא ס"ד דאמר כל חייבי טבילות כו' ותימה מנא ליה לרבא הדר ביה מההיא שנוית לעולם אימא לך להדר משנוית דהואיל דמאי מזקיקו לההוא טעמא דהואיל[1] דקמשני מתני' משום דגרמה כממקן ואימא דהדר ביה מההיא שנוית והדר ביה נמי מההיא שנוית דהואיל והא דכלים אסורים מההיא טעמא דשנוי אמורלי דלעיל משום שמא יעברנו או יקחנו או יקמוט וי"ל דסמי תדא מקמי תרתי ההיא שנוית דהכא[2] כאן קודם טבילה מקמי תרתי שנוי דמשני משום ממקן כלי והואיל ולא נהירא תדא דהא דהא תלא דהא מה דמשני רבא הואיל ושמא כו' היה כולו להעמיד שנוית משום דגרמה כממקן ועוד דהיה לו לפרש[3] הא מקמי תרתי לכך גרמה לי דקים ליה לגמרא דלא היה יכול לעקור מפני שגרמה כממקן כיון דמתרץ ליה עלה דמתני' אבל היה סמוך לעקור שנוית דהואיל ומהא[4] נמי מלתי דאמר רמיה דאין יכול לעקור [וע"ע מוס' שבת קיט. ד"ה לא]:

כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. היינו דוקא להני שטובלין טבילת מצוה דמנה אבל השתא שכל טבילות שנשותיו טובלות היינו טבילה שלא דמנה להן סופרות ז' נקיים מספק שהן זבות[5] אין טובלות בנו' בחב ובזה"כ ומיהו יש לחלק כדאמר ביומא (דף פח.) נדות ויולדות טבילתן בלילה זבין וזבות טבילתן ביום בעל קרי טובל והולך עד המנחה כדי שיתפלל תפלת המנחה בטהרה אבל לאחר המנחה לא יטבל ומפרש התם טעמא דאי משום תפלת נעילה היה[6] יכול להמתין עד הלילה ויטבל ויתפלל תפלת נעילה בלילה ואמאי אינו טובל ביום כדי שתהא הטבילה דמנה אלמא ש"מ דקסבר ההוא תנא דטבילה דמנה לאו מצוה היא[7] ואפילו הכי שרי ביה"כ ומיהו בתשעה באב אין טובלין כר' מנינא בן אנטיגנוס דאמר[8] בית אלהינו לאבל טבילה אחת בשנה וקאמר עלה מירושלמי[9] הורה ר' לוי כר' חנינא בן אנטיגנוס ולית הלכתא כהן משנה דקאמר כל חייבי טבילות וכו' ועוד אומר ר"י דמתני הזה אין טובלין לא ביה"כ ולא בנו' בחב דדוקא הם שהיו עוסקין בטהרות היה צריך[10] לטבול מיד כדי שלא יטמאו הטהרות אבל השתא דהטבילה אינה בחה אלא לטהרה לבעלה יכולה היא לרחוץ ולחוף ערב יום"כ כדי שתסרוק שערה וחופפת מעט למולאי יום הכפורים משום דצריך חפיפה קמוך לטבילה[11] וכן בנו' בחב דהא אפי' תבטל ביום הכפורים ובנו' בחב אסורה[12] לבעלה:

ושוין שמשיקין המים בכלי אבן לטהרן. אבל לא בכלי עץ לפי שהוא מקבל טומאה מן המשקין ונמצא שהוא מטמא כלי וא"ת אמאי אין מטמאין אותו הא איכא תרתי לטיבתא תדא דבטמא בי"ט ועוד דלא נטמא כי אם טולד הטומאה וכולי עלמא מודים דמטמאין לכל הפירושים לעניל ולמאן דמוקי מתניתין בשבת וכרבנן ניחא אבל למאן דמוקי לה בי"ט וכו'[13] קשיא וי"ל דמ"מ אין לגרוס הטומאה לכלי בדיס כדי שיטמאנו דדוקא בשאינו בכר טולד הטומאה הוא דמטמאין אותו אבל אסור לטמאותו על מנת להטמאו בי"ט: **אין** מטבילין את הכלי על גבי מיטה לטהרו ואין משיקין וכו'. הכי גרים רש"י המבלה קודם השקה בין בדברי רבי בין בדברי חכמים ובספרים היה כמוב אפכא השקה קודם המבלה והכל אחד אלא שגרסת הספרים גרם ראשא בשבת וסיפא בי"ט ולגירסת רש"י ראשא בי"ט וסיפא בשבת ועל פי התוספתא הגיה רש"י הגירסא ולפי מה שכתוב בספרים השקה קודם המבלה לא מוכל לפרש ראשא בי"ט וסיפא בשבת אלא אם כן מפרש שאמתניתין קאי דקתני משיקין אבל לא מטמאין ושטא הוא דלפירש רש"י: אמר

בשרב. תוס: מי המשרה. שטורין הפשמן בהן: ביום הכפורים. שאסור ברחיצה מתוס עגר ומותר בטבילת מצוה כדלקמן: מאי איכא למימר. הא ודאי מוכחא מלתא דלטבילה מתכוון ולא כמיקר: מי איכא מידי. דמלאכה דבשבת שרי וליכא איסור דרבנן מתוס דדמיא למלאכה: וביום הכפורים אסור. מתוס מלאכה כי הא דבעית למסרי עליה מתוס דגרמה כממקן[1]: ביון דבשבת. דממירא במלאכה שרי מתוס טעמא[2] דמיקר: ביום הכפורים נמי שרי. ומע"ג דלא גרמה כמיקר שלא תממיר לענין מלאכה ביום הכפורים מטמא: ומי אית ליה הואיל. מסיקורי שבת כה"ג מתוס[3] דשרי בהא לא תשרי[4] בהא: לא יגמע בהן את החומץ. לרפואה דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן מתוס שמיקת ממנין[5] שהיא אב מלאכה מוחן: אבל מטבל הוא. מן מאכלו כדרכו: לא יגמע ופולט. דמוכחא מלתא לרפואה עבד: ואמר אביי גרסינן: ורבא אמר גרסינן: קודם טבול. קודם אכילה מגמע ופולט דלא מוכחא מלתא לרפואה דסברי חומץ אהני ליה למיכל: לאחר טבול. לאחר אכילה וטבל מאכלו בחומץ דמוכחא מלתא דלאו חומץ בעי למטעם אלא מתוס רפואה ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובחלי שבת אתה אוקרו ובחלי שבת אתה ממילו: נימא הואיל. וקודם אכילה שרי דגרמה כחפץ בגליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי שאין תלוק בשיעור[6] של שבת: הדר ביה רבא מההיא. דחומץ ושניה כאבי ואת דטבילה דאית ליה הואיל אמר בה מההיא הדר ביה לא סלקא דעתך[7] דתניא[8] כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום"כ: ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן וכו': מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין את הכלי על גב מיטה לטהרו ביום טוב מני מתניתין לא רבי ולא רבנן דתניא[9] אין מטבילין את הכלי על גב מיטה לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים[10] מטבילין כלי על גב מיטה לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא המבלה איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן[11] אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט ואיבעית

בשרב ורוחץ אפילו במי משרה תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר אמר רבא מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור אלא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי ומי אית ליה לרבא הואיל[6] והתנן החושש בשניו [7]לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא ורמינן עלה[8] לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע ואמר אביי [9]כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן ורבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע ולא קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול ואם איתא נימא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי הדר ביה רבא מההיא וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך[10] דתניא [11]כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ: ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן וכו': מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין את הכלי על גב מיטה לטהרו ביום טוב מני מתניתין לא רבי ולא רבנן דתניא[12] אין מטבילין את הכלי על גב מיטה לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים[13] מטבילין כלי על גב מיטה לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא המבלה איבעית אימא רבנן[14] אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט ואיבעית

משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין כלי על גב מיטה לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא המבלה איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא בי"ט וסיפא בשבת וכולה מתני' בי"ט ואי בעית אימא רבנן וכולה מתני' בשבת. וה"פ לי רבי קמי' השקה לרבי אסר ומתני' תנן משיקין לי רבנן קשיא המבלה לפיהנו שרו להטמיל ומתני' קמי אין מטמילין ומשני רישא דממניתא רישא דמלתא דרבי דאיירי בהטבלה לאוסרה הא השקה שריא בי"ט וסיפא דמלתיה דאסר אף השקה איירי בשבת וכן רבנן נמי רישא איירי בי"ט וסיפא איירי בשבת והכי קאמר מטמילין כלי על גב מיטה לטהרו בי"ט וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים אבל אין בשבת השקה אין הטבלה לא ובמוספתא דפלה[15] ודשבת[16] בהדיא תני בי"ט ואין משיקין את המים מטמילין את הכלי על גבי מיטה לטהרו בי"ט ואין בכלי אבן לטהרן בשבת דברי רבי וחכמים אומרי' כו' והשתא דברייתא מתוקמא הכי אי בעית אימא מתני' רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסילה והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה הוא דשריא הא הטבלה כלים אסילה ואי

מסורת הש"ס
עם הוספות

ליקוטי רש"י

לא יגמע בשבת. דכל דפואה אסרו אכמיס לענמומה בשבת היכא דליכא סכנה מטום שמיקה קמממין [ע"ז כח.]. **כאן קודם טבול.** לפני אכילה מוחן שדרכן היה לטבול מחוחן בכל יום וכדוחה אומר זהו מיטולו. **כאן לאחר טבול.** אסור הכל יודעין שבאבר קעד ונעל כל נרכו [שבת קיא.]. **חייבי טבילות.** נדה ויולדת טובלים כדרכן [תענית יב.].

הגהות וציונים

א) אבע"א רבי אבע"א רבנן **מתניתא רישא** ביו"ט **וסיפא בשבת** ואב"א רבנן וכולה מתניתין בשבת **ואב"א** רבי וכולה מתניתין בי"ט ת"ר וכו' כצ"ל וכן ברש"י. מהרש"ל (גליון): ב) בכת"י נוסף כלי: ג) בכת"י משום **דגראה** כמיקר: ד) בכת"י **דמשום**, או שצ"ל **ומשום** (ב"ש): ה) צ"ל לא **תיסריה** בהא (כ"ה בכת"י, ובחילופי גירסאות בילק"מ, ובדפו"י): ו) צ"ל **בששות** של שבת (כ"ה בכת"י ובדפו"י): ז) יש להוסיף **אלא** משום דקמשני (ב"ש): ח) צ"ל **דהתם** כאן קודם **מיבול** (רש"ש): ט) יש להוסיף **דדחינן** (ב"ש): י) צ"ל **ואהא** (רש"ש): כ) תיבת "היה" נראה דמיותר (בדכות שמים): ל) [תענית יג ע"א ושם איתא **ר"ח סנן הכהנים**] (גליון): מ) נדצ"ל **היו צריכין**: נ) [ריבוי זה שייך אמשנה דלעיל יז ע"ב וצע"ק] (גליון): ס) צ"ל ביו"ט **ובדבי קשיא** (חכמת מנוח באה"מ):

מ) שבת דף קיא. ע"ז דף כח. ג) [שבת שם], ג) שבת דף קיא. מעילה דף יב. [יומא פח.], ד) [מוספתא פרק ג ותוספתא שבת פי"ז], ה) שבת נג:, ו) [פי"ב], ז) [פי"ז], ח) נדה סו., ט) עיין שם ביומא, י) בפירקין ח"ב, כ) נדה סה., ל) [וע"ע מוס' נדה סח. ד"ה הא לאמאר].

עין משפט
נר מצוה

מ א ב מי' פכ"ח מהל' שבת הל' כד סמג לאוין קס טור ש"ע א"ח סי' שכח סעיף ב:
מא ג מי' פ"ג מהל' שמחת עשור הלכה ב טוש"ע א"ח סי' תקכ סעיף ח:
מב ד מי' פ"ל מהלכות י"ט הל' ח:

רבינו חננאל

במים להצטנן בהן ולא לרחיצה כו'. **ואקשינן** **התינח שבת.** דאיכא למימר מצטנן הוא דרחיצה בשבת שריא אלא יה"כ שאסור ברחיצה מאי איכא למימר דליכא למימר נראה כמיקר למה טובל והא נראה כמתקן עצמו. **ומשני רבא הואיל** ובשבת שרי דליכא מידי דבשבת שרי וביה"כ אסור. **ומקשינן ומי אית ליה לרבא הואיל** והתנן החושש בשניו לא יגמע בהן חומץ אבל מטבל כדרכו ואם נתרפא נתרפא ורמינן עלה והתניא אינו מגמע ופולט אבל מגמע ובולע. **ואמר רבא** ל"ק ואוקמה למתניתין לא יגמע ויבלע לאחר טיבול ומתניתא דקתני מגמע ובולע (לאחר) [קודם] טיבול ואם איתא דאית ליה לרבא הואיל לימא הואיל מקודם טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי אלא הואי לית ליה הואיל. **ופרקינן הדר ביה רבא.** לגבי אביי [מההיא] והדרה דמתני' לא יגמע ופלוט היא מהא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ ש"מ דטובלין ביוה"כ ומפרש בפרק שמנה שרצים: ידרשלמי תני כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ א"ר זונינא סגן הכהנים כדי הוא בית אלהינו לאבל עליו הכהנים טבילה אחת דר"ש ר' לוי בר' חנינא סגן הכהנים ואדם בשבת שכן אדם טובל לקרו בשבת. **ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן.** דוקא של אבן שאינו מקבל טומאה אלא לטהר המים בלבד משיקין אבל לא מטבילין את הכלים ע"ג מימיהן לטהרם. **ואמרי'** מתניתין לא ר' היא ולא רבנן. **ופרקינן איבעית אימא ר' היא וכולה** מתניתין ביו"ט. היא שנויה שמשיקין אבל לא משיקין אותן בשבת ואע"פ שמשיקין את המים ביו"ט לטהרן אין מטבילין כלים ע"ג מימיהן לטהרן אפי' ביו"ט וכן דברי ר' מפורשים בלשון הזה בברייתא. **אבע"א רבנן היא וכולה מתניתין בשבת.** הכי קתני ושוין שמשיקין את המים בכלי לטהרן בשבת אבל לא מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרן בשבת אבל ביו"ט מטבילין אפי' כלי ע"ג מימיו לטהרן ביו"ט. פי' ומשיקין. מלשון ותשק ידי לפי וכן

ואי בעית אימא רבי קתני לה וכולה מתני' מ"ט כדתמרינן מן מטמלין את הכלי על גב מימיו לטהרו מ"ט הטבלה הוא דלא הא השקה בכלי אבן שפיר דמי. ודספרים שלנו נחלפה ריש"א לסיפא וסיפא לריש"א דכתיב בהו בריש"א מן משיקין והדר מן מטמלין ועל כן רוב התלמידים שנו בפירושה של סוגיא זו ומן אדם יכול ליסבה על כנה וגורסין מפני דומק ומתני' ריש"א מ"ט וסיפא בשבת ומפרשינן ריש"א דקתני משיקים מ"ט קאמר ותנא השקה והוא הדין להטבלה וסיפא דקתני אבל לא מטמלין אירי בשבת ותנא הטבלה והוא הדין להשקה[ד] ואין רואי לפרש כן לדרדקי דמי רב דל"ל ליתני קילתא ושמעינן ממילתא לשמעינן הטבלה דמומרת מ"ט ותנא אמינא דכל שכן השקה אבל השתא דלשמעינן משיקין איכא למימר דוקא קתני אבל הטבלה לא וכן לענין שבת דלשמעינן אבל לא מטמלין אי הוא הדין להשקה קמינא ליה הוה ליה לאשמועינן מן משיקין ושמעינן כל שכן דאין מטמלין אבל השתא דלשמעינן מן מטמלין איכא למימר הא השקה שרי וסיג לדברי ספר התוספתא דבר מלינו בו במסכת שבת ובמסכת מילה: אין מטבילין אותו בין השמשות. מפני שהוא ספק לילה ונמצא מטמל מ"ט: אף בחול. אם אינו רואין אדם המטמל כלי בין השמשות אינו צריכין להחזירו ולמחות בידו מפני שצריך הערב שמש וזה המטמל כלי בלילה ודאי דעתו להשתמש בו מיד ולא להמתין הערב שמש דלמאר: ותנא קמא לא בעי כו'. בתמיה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב. לתלמידים שבבית המדרש: מעשיו. דקא רהיט במרוצה: מידע ידע דבעי הערב שמש. והיינו דרהיט כסבור להספיק[ד] קודם ילאת היום וכשירואה שלא יספיק הולך ונח למקום גומר טבילתו וממתין מלהשתמש בו עד שיעריב שמש למחר הלכך בין השמשות מ"ט אסור משום דמטמל מ"ט שלא לצורך[ד] אבל בחול לא מחינן ביה למתשמו ניכרת שלהערב שמשו הוא מתכוין מתוך מעשיו של מרוצתו: דבולי עלמא לא פליגי. דודאי ניכרת בחיים דעלמא והאי גברא לאפליג ביה רבי שמעון שזורי ואמר דלא אמרינן ביה מתשמו ניכרת מתוך מעשיו: בגון דאיטמי ליה. מנא אחרינא בפחות מכעדשה מן המדרך ואתא לגזולי וכו': הא הוא דלא גמיר. דלא כתיב בהדיא בכעדשה אבל הערב שמש דבהדיא כתיב[ד] מגמר גמיר וכהן עסקינן דמשתמש בו תרומה: הרוצה לעשות גתו על גב כדו. מי שהיו כלי טומאין והטמלין לדעת לריכת זמיו ומנלן לעשות גתו: עושה. גתו על גב טבילה זו שהטמל לשם כדו וא"ל לחזור ולהטמל לשם גת והיא טבילה שניה הבא להחמיר על עצמו ולהטמל קתני ממתני' שהוא מטמל מ"ט שאין כאן תקון כלי ואינה טבילה שהרי אינה לריכה: בחבורה זו. על פסמו והיה טמא או כלי טומאין וטבל לדעת כן: הרשות בידו. וא"ל לחזור ולטבל וקאמרה ממתי' דאם בא להחמיר[ד] ולהטבל כלי לשם מצוה לאחרת מטמל בזוז טוב: מתני' מביאין שלמים. מיו"ט לפי שיש בהן אכילת אדם. מיו"ט אינו אוכל אבל לא עולות. אין מביאין עולות מוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן לצור חובתן קבוע אבל עולת יחיד לא יביא לפי שאין בה אכילת הדיוט[ד] וכתיב (שמות יב) יעשה לכם ולא לגבוה: גמ' מחלוקת בשלמי חגיגה לאחר ראייה ליקרב. מתני' דמודו תרוייהו בשלמים להבא ולא אפלוג הוא אלא בשלמי חגיגה מודו ר"ש שהאמתן מפני שהן מוצא הזוב דלאמרינן בחגיגה (דף ט.) מוחגותם אומו חג ועולה שנאכלו אף בהאמתן בעולת ראייה נאכלו והיא הוא דקא שרו ר"ה מפני שהיא של יום טוב דנפקא לן מולא ילאו פני ריקם (שמות כג): אבל נדרים ונדבות. הואיל ואין זמנן היום כלל דברי הכל אין קריבין ואפי' שלמים וכ"ש עולות דיכול להביאן לאחר זמן ואף על גב דחגיגה ורלייה יש להן תשלומין כל שבעה[ד] שרו בה[ד] שמא יאנס ולא יקריבנה בתאר הימים ותנן[ד] עבר הרגל ולא חג אינו חייב בלחריותו והכי מפרש בברייתא לקמן[ד] דמשום הא טעמא שרו לה: שאינה של יום טוב. כגון נדר ונדבה: שאינה קרבה. דאית בה תרתי לאחורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן: ועל שלמים שהן של י"ט. כגון חגיגה ושלמי שמחה: שקרבין. דאיכא תרתי להחירא אכילת אדם והן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו: ועל שלמים שאינן וכו'. אלמא שלמים לנדרים ונדבות בעת הלל קרבין וקשיא לעולא: תנאי שקלת מעלמא. וכי לא משכחת תנא דאמר כעולא דאמינא עולא כי ההוא סבירא ליה דאינטריכא לך לשנויה להך מתני' ולתרולה: תנאי היא. אשכחן תנא אחרינא דקאי כעולא: מחמת יום טוב. חגיגה ושמחה: אבל

ואיבעית אימא רבנן וכולה מתניתין בשבת: תנו רבנן כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו בין השמשות רבי שמעון שזורי אומר אף בחול אין מטבילין אותו מפני שצריך הערב שמש ותנא קמא לא בעי הערב שמש אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי [ד] במחשבתו נכרת מתוך מעשיו קמפלגי והיכי דמי כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות[ד] לאטבוליה מר סבר האי דקא רהיט ואזיל מידע ידע דבעי הערב שמש ומר סבר מחמת מלאכתו הוא דקרהיט ואמינא להו אנא במחשבתו נכרת מתוך מעשיו דבולי עלמא לא פליגי כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה ואתא לקמיה דרבנן לשיולי בפחות מכעדשה איטמי אי לא מר סבר מדהא לא גמיר הערב שמש נמי לא גמיר ומר סבר הא הוא דלא גמיר הא הערב שמש גמיר: ומטבילין מגב לגב: [ד] תנו רבנן כיצד מגב לגב הרוצה לעשות גתו על גב כדו וכדו[ד] על גב גתו עושה כיצד מחבורה לחבורה היה אוכל בחבורה זו ורוצה לאכול בחבורה אחרת הרשות בידו: מתני' [ד] ב"ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים [ד]מביאין שלמים ועולות [ד]וסומכין עליהן: גמ' אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב דבית שמאי סברי [ד] וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין עולת ראייה לא וב"ה סברי לה' [ד] כל דלה' [ד]אבל[ד] נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט וכן אמר רב אדא בר אהבה [ד] נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט מתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה שאינה של יו"ט שאינה קרבה ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שלמים שאינן של יו"ט שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא תרץ ואימא הכי אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושלמים שאינן של יו"ט שאין קריבין ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יו"ט שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא [ד] רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתני' שלמים הבאים מחמת יו"ט ביום טוב בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב ושוחטן ביום טוב אבל

אמר עולא מחלוקת כו'. וא"ת נ"ש למה לה למימר טעמא משום וחגותם הא קאמרינן לקמן[ד] משום לכם ולא לגבוה וי"ל משום דלא תטעה לומר לה' כל דלה' ומ"מ קשיא נ"ה למה לה למימר כל דלה' מיפוק ליה משום דאית להו נ"ה ממון וס' והוי שפיר לוכך קלת משום שלא יאמרו שאנן שלך מלא ושל רבך ריקן כדפרישית לעיל פ"ק (ל' יב סד"ה ה"ג) וי"ל משום שלא תטעה לומר וחגותם חג מגיגה אין עולה לא:

עין משפט
נר מצוה

מג א מי' פ"ש מהל' חגיגה הל' ה:
מד ב מי' שם הל' ט:
מה ג מי' שם הלכה ח והלכה י:

רבינו חננאל

וכן והשיקו היקבים: ת"ר כלי שנטמא מעיר"ט אין מטבילין אותו ב"י"ט בין השמשות ר' שמעון שזורי אומר אף בחול אסור מפני שצריך הערב שמש אמרו רבנן דבי רב במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו פליגי היכי דמי דנקיט מנא טמא ביידיה ורהיט לאטבולי. רבנן סברי מדרהיט ידע דבעי הערב שמש. כלומר לא יטהר הכלי הטמא אלא עד שיעריב עליו השמש בתר טבילה ולפי' רהיט לאטבוליה קודם ביאת השמש ובחול שפיר דמי ובי"ט הוא דאסור שנמצא מתקן מנא ב"ט לחול כי בעת שיערב השמש ונטהר חול הוא. ור' שמעון שזורי סבר האי דרהיט בין השמשות לאו משום דידע דלא מיטהר אלא בהערב השמש אלא משום דשרוי במלאכתו הוא ולפי' ממהר. ואמר להו רבא במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דבר הכל דלאו כלום הוא והכא בבלי שנגע בו כעדשה מן השרץ ואינו יודע אם כעדשה משמא אי אינו מטמא ובא לשאל מן החכמים ואמרו לו טמא דקי"ל שכן החומט תחלת בריתו בכעדשה.

ב) וחזינן ליה להאי גברא דאזיל לאטבולי לההוא מנא דאיטמי בכעדשה מן השרץ שאינו מפורש בתורה הוא שנסתפק לו אבל הערב שמש שכתב בפירוש בתורה ובא השמש וטהר מידע ידע ליה ור"ש שזורי סבר מדהא לא ידע הא נמי לא ידע: [פיסקא] ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה: ירושלמי כיצד מטבילין מגב לגב רצה לעשות עיסתו על גב גתו או גתו ע"ג עיסתו מטבול את כלו. מחבורה לחבורה היה אוכל בחבורה זו ג) ובקש עוד לאכול בחבורה אחרת שלמים וכיוצא בהן הרשות בידו ותני מילי ביו"ט ג) אבל בחול לא כדתנן הטובל לתרומה הרוחזק לתרומה אסור לקדש כיוצא גתו ובדו אחד מהן תרומה והשני קודש עושה ב"ש זו ש"ג זו: מתני' בש"א מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובה"א מביאין שלמים כו'. אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך. דבש"א מביאין חגיגה ואין סומכין עליהן ועולת ראייה אין מקריבין כל

ליקוטי רש"י

מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו. לפי רלונו עשיינו אבל אין אנו יודעין אם עשה מעשה זה לשם ממשנה זו [חולין יג.]. אבל לא מביאין עולות. מלמדן שיכול להביא לאחר יו"ט לכתיב (שמות יב עו) הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגבוה [חגיגה יח.]. וסומכין עליהן. כיון דמותר להביאן לא גזרו שמא לגמול סמיכתן [שם ז:]. אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט. ופליגי בנ"ש קבלה ליה לתנא דמתני' דנדרים ונדבות אין קריבין מיו"ט ומי שרו בה בית הלל בעולת ראייה ושלמי חגיגה אף על פי שיש בהן משלומין עיקר מלומן ביום ראשון לכתיב וחגותם אומו [ויקרא כג] ביום ראשון משמע [שם]

הגהות וציונים

ד) בכת"י ליתא תיבות "בין השמשות" (עיין ילקוט מפרשים): ג) [בתוספתא איתא בדו ובדו על גב גתו וכן איתא בערוך ערב גב ע"ש] (גליון) וכ"ה בכת"י, ועיין תוס' יו"ט (דק"ס): ד) עיין בחכ"מ מה דגרסינן לפי"ז: ל) בכת"י כסבור להטבילו: ה) בכת"י אסור משום יו"ט אבל בחול, ועיין מהרש"א: ו) בכת"י דאם בא לחזור ולהטבילו לשם: ז) צ"ל לפי שאין בה אכילת אדם (דבש חמר): ח) בכת"י נוסף ב"ה (דק"ס ע"י"ש):

רבי שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות וגו' כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות. כך משמע מתוך פירוש הקונטרס לקמן דגרים הכי וא"כ לפירוש זה מעיקרא דס"ד שמא לומר דנדרים ונדבות אין קרבין בחול המועד ה"פ כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכיוצא בה לאליבא דמנא קמא תודה אינה קרבה בחג המצות ואפי' בחול המועד וזהו דומה להיכי משמע ממלתיה דנדרים ונדבות חוץ מתודה אינן באין בחג המצות וכי תימא כל שאינו בא בחג המצות ר"ל מיום טוב אם כן לא הוי דומיא דחג הסוכות ועוד דאם כן אמאי כתב בחג השבועות לומר שאינן באין בחג השבועות והא אף בחול המועד לסוכות אינן באין ועוד כי גם לפי המסקנא לא אתי שפיר דקאמר דלענין בל תאחר קאמר והא"ק כל שלאו לבא בחג המצות בא בחג המצות שנתמיד בו קודם חג המצות ועוד דאם כן בחג השבועות ובחג הסוכות שלא יאחר מלהביאו לו בעצרת לו בסוכות ועתה אין ידאנו[3] והלא אין בו חול המועד וכי תימא לנדרים ונדבות קרבין בי"ט הא משמע דהאי תנאי ליכא מאן דסבר קרבין בי"ט רק רבי אלעזר בר' שמעון ודומק הוא לפרש בא בחג השבועות שכשיבא לרגל יביאנו לו קודם לכן[4] ולאו בי"ט קאמר על כן נראה דגרס הכי כל הבא בחג המצות ובחג השבועות בא בחג הסוכות וכו' והשתא מעיקרא שלקא דעתך כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכן שאר נדרים ונדבות שאינן באין בחג השבועות כדקאמר תנא קמא בהדיא אינן באין בחג הסוכות ואפילו בחול המועד ולפי המסקנא ה"ק כל שבא בחג המצות ובחג השבועות כלומר שלאו לבא בזמן שניהם כלומר שעברו שני רגלים כסדרן בא בחג הסוכות פירוש לריך שיביאנו בחול המועד של סוכות וכל שאינו בא וכו' כלומר שאינו לאו לבא בשניהם רק בעצרת ולא בחג המצות אינו מייב להביאו בחג הסוכות זה וי"מ דוקא פירוש בא בחג הסוכות כלומר חובה להביאו משום בל תאחר וסיפא לאו דוקא פי' סיפא דאינו בא ר"ל אם לא ילדה אחרי הוא יכול להמתין עד סוכות של שנה הבאה אבל לעולם אם ילדה יקריב בחול המועד וקל להבין:

גזל

אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב והני תנאי כי הני תנאי[5] דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות ר' שמעון אומר הרי הוא אומר[6] בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות ר"א בר"ש אומר[7] *מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיטא[8] אמר רב אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא[9] הבא בארבעה עשר עסקינן וקסבר[10] אין מביאין קדשים לבית הפסול ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא בחולו של מועד ר"ש אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות מתקיף לה ר' זירא השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי[11] בהקרבה כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר ת"ק סבר[12] שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא כסדרן[13] ור' שמעון סבר כסדרן אין שלא כסדרן לא רבי אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של מועד היינו ת"ק אלא בי"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ומאי שנא חג הסוכות דנקט רבי אלעזר בר' שמעון לטעמיה דתניא[14] רבי שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם: ויוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה:

[15]וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין לא צריכא דאף על גב דפריש כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מר' יוחנן האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח

אבל נדרים ונדבות כו'. ועולא דקאמר כי הלי תנא: והני תנאי. לקמן פליגי כי הני תנאי דלעיל בנדרים ונדבות: מפני חמץ שבה. [6]על מנת לאכל חמץ וגו' (ויקרא ז): ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב. ותודה נדרים ונדבות היא: בחג הסוכות. כמולו של מועד: רבי שמעון אומר כו'. לקמיה מפרש לה: מביא אדם תודתו בחג הסוכות. לקמיה מפרש אפילו ביום טוב קאמר ויוצא בה משום שלמי שמחה ואף על פי שמתוייב בתודה זו ועומד לתגיגה בסמכת תגיגה (דף ח.) ושמחת בחגך[7] לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה מלבד כתיב והבאת שלמים ואכלת שם ושמחת ומיהו פשיטא לן לכל זמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר (דברים מ) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת[8] והאי קרא בהר גרזים[9] כתיב ולא בשלמי שמחה י"ט כתיב דשמחת י"ט אם יש לו בכורות ומעשר בהמה אין צריך להביא שלמים[10]: ואין יוצא בה משום חגיגה. דדבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין[11] ותודה זו כבר מתוייב הוא בה ואין זו מן החולין שיהא פוטר בה חגיגתו: אמר מר. השתא מהדר אמילתיה לפרושי מאי דאמר לעיל בהקרבת נדרים ונדבות פליגי: לבית הפסול. שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד חצות שעות[12] ומתוך כך חמץ שבה בא לידי עותר: ר"ש אומר כו'. קס"ד למיסר נדרים ונדבות כמולו של מועד אמאי: השתא. לרבי שמעון דאסר הכי: סלותי מסלתינן. לוקמין עניש בשדה מן המחובר כמולו של מועד דאינא במועד קטן (דף יב:) קולקין עניש מן המחובר כמועד לצורך המועד: אמר אביי בהקרבה כ"ע ל"פ דשרי. כמולו של מועד: כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר. וכולה הך ממרי לענין בל תאחר[13] אמרי תנא קמא קסבר כל המאחר נדרו שלא רגלים אפילו שלא כסדרן עובר בבל תאחר וטעמא יליף בר"ה (דף ז:) מהאי קרא שלא בעמים בשנה וגו' למה לי למיכתב בחג המצות וחג השבועות וחג הסוכות כיון דכתיב שלא בעמים פשיטא דהכי ניהו דהא מיניהו קשליק לעיל מיניה כתיב[14] שמור את חדש האביב שעשה קסבר לך חג הסוכות תעשה לך ש"מ לבל תאחר לומר אלה קבעתי לך לתשלום מתמיך ונדריך והייט דקא אמר לאשמועינן עלה עובדה כל מי שיש עליו תודה ויבאנה בחג הסוכות ואפילו הוא רגל ראשון אחר נדרו שאם לא יביאנה עכשיו לעתיד בא בשמלה לירושלים שהרי בעלותו ברגל בפסח לא יביאנה מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב ונמצא שאיחרה ג' רגלים שלא כסדרן ואמר ר"ש למימר הרי הוא אומר כי' כסדרן אין שלא כסדרן לא הלכך הנודרים לפני סוכות יש לו שהות עד לשנה הבאה וה"ק כל שבא בחג המצות כגון שנדר קודם הפסח והיה עליו להביאה בחג המצות שלאחריו או בחג הסוכות ואין לו עוד שהות וכל שאינו בא בחג המצות שלא היתה עליו להביאה בפסח כגון שנדר אחר הפסח אינו בא לעולם לריך להביאה לא בחג השבועות שלאחריו ולא בחג הסוכות שיש לו שהות עד חג הסוכות של שנה הבאה שעברו שלש רגלים כסדרן: אלא ביום טוב וקסבר כו'. והייט תנאי: לא יאמר חג הסוכות. כשהחזיר הכתוב להזכיר לשלש רגלים לבל תאחר לא היה לריך לכתוב וחג הסוכות כיון שכתב וחג המצות וחג השבועות דמי הכתוב מדבר שנפרשת סוכות הוא עסוק וכו' נכתב כתוב זה: שזה אחרון. דבעינן כסדרן: שזה גורם. אם בל תאחר שאפילו נדר לפני המג כיון שעבר עליו חג הסוכות עובר: דבר שבחובה הוא. לכתיב וחגותם[15]: מן החולין. ולא ממעות מעשר שני ולא מנדרים ונדבות שהוא מתוייב ועומד בהן: דאף על גב דפריש. לכשנדר התודה פירש על מנת שיוצא בה ידי חגיגתו: ואגלח

עין משפט נר מצוה

מו א ב מי' פ"ג מהלי מגילה כלי י והלכה יג: מו ג מי' שם פ"ח הלכה י:

מח ד מי' פ"ד מהלי מעשה הקרבנות הלכה יג מנג לאין שלא: מט ה מי' פ"ג מהלי מגילה הלכה ח:

מסורת הש"ס עם חוספות

[1] פסחים יג: [תוספ' מגילה פ"ל], [2] ע' תוס' ר"ה דף ז. ד"ה והרי, [3] [פסחים יג:], [4] [מס ע"ז], [5] [ר"ה ד:], [6] [ר"ה ל:, [7] [פסחים עא. וש"ל] [8] דברים טז יד, [9] פסחים קט., [10] חגיגה ז:, [11] חגיגה ח., [12] פסחים יא:, [13] דברים כג כב, [14] דברים טז א ט יג, [15] לעיל עמוד א.

גליון הש"ם

רש"י ד"ה כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר וכו' בלומר א"צ להביאה. עיין עוד מזן ר"ה נמנני סהם סד"ש מין שעבר ובמקומם מ"ל סד' ר"ב:

תורה אור השלם

א) שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם: [דברים טז,טז]

ליקוטי רש"י

אין מביאין קדשים לבית הפסול. אין ממתין קרבן מיום שיממעט זמן אכילתו שקבעה לו תורה ונמצא בא לידי עותר ומותר לאכלו ליום ולילה ואם יעמוד מ"ל אינן נאכלות של ממן אלא עד שם שעות [פסחים יג:]. ליעבר שזה אחרון. עד שיעבור אותם כפלל הזה [ר"ה ד: ד"ה ה"ג].

הגהות וציונים

[1] צ"ל דכתיב על וכו' (באה"מ): [2] צ"ל בחג שיבל (דבש חמר, וכ"ה לשון התוס' פסחים קט ע"א ד"ה וזבחת ע"ש): [3] בכת"י שיעברו: [4] נדצ"ל ממילא (באה"מ): [5] נדצ"ל איך יביאנו בעצרת (באה"מ): [6] צ"ל קודם לכן או לאחר מכן ולאו וכו' (חכמת מנוח):

רבינו חננאל

ביו"ט ובה"א סומך עליהן ב"ש ושוחטן ב"ש אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט. וחכי תנאי כהני תנאי דתניא אין מביאין תודה ב"ד בניסן מפני חמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול. כלומר שהן מרובין ונפסלין בלינה ואין מביאין קדשים לכתחלה ליפסל. ולא בעצרת מביא תודה מפני שהוא יו"ט אבל מביא תודתו בחוש"מ בחג הסוכות ואם לא הביא עובר בבל תאחר. ור' שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג כו' ואוקימנה לר' שמעון בחוש"מ. שלותי מסלתינן. כלומר מלאכה בגון סלין וכיוצא בהן הקרבה מבביא דהאי (אין) מקריבין. כי פליגי למיקם בבל תאחר ת"ק סבר שלש רגלים אמר רחמנא אפי' שלא בסדרן כיון שעברו עליו ג' רגלים ולא הקריבו עובר במה שכתב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו וגו'. וד' שמעון סבר בענין ג' רגלים בסדרן. כדכתיב באורייתא חג המצות חג השבועות וחג הסכות ר' שמעון לטעמיה דדייק ג) חג המצות ואמר לא היה צריך לכתוב בפסוק חג המצות כאשר לא כתב בפרשת ראה אתה אומר אלי אלא הוכיר חג שבועות וחג האסיף ואמר שלש פעמים למה לא היה צריך מפני שבו פתח הכתוב תחלה וכתב שמור את חדש האביב ועשית פסח וגו' וכתיב בחג המצות לומר שזה ראשון לג' רגלים ואם הקדישו אחר הפסח אינו עובר עליו בבל תאחר עד שיעברו עליו אחר עצרת ואחר סוכות ג' רגלים כסדרן. ור' אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסכות. ואוקימנה ב"ש עצמו ושמעינן מינה דקסבר נדרים ונדבות קריבין ב"ש וחבר ש"מ (דלא רבי) [דר'] אלעזר בר' שמעון [לטעמיה דס"ל] דחג הסכות לבדו הוא הנרם דאי ס"ד משום י"ש הוא ליתני עצרת מ"ש שביק עצרת וחני סוכות ללמד שזה גורם כלומר בין קודם הפסח והקדישו בין לאחר הפסח כיון שעבר עליו חג הסכות ולא הקריבו עובר עליו בבל תאחר ודייק מחג הסכות. ואמר לא יאמר בחג הסכות דמיניה

סליק למה נאמר לומר שזה גורם: ויוצא בתודה זו שמקריבה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אע"פ שאמר בשעה שנדר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה. אסיקנ' המפרש בענין זה נדור ואינו יוצא. כלומר נתחייב בנדרו וקדישה ושלמי חגיגה שהן עליו חובה שנאמר וחגותם אותו חג לה' ז' ימים אינן באין אלא מן החולין (וכיון) [ומכמן] שאמר ר' יוחנן לר"ל האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה

חשבון שלמה על ר"ח ה) עי' בערוך ערך פלא. ו) עי' כתוס' ר"ה ד: ד"ה ומ"ל לומר.

ואגלה ממעות מעשר שני. קרבנות שגור עליו[ד] הכמוב ביום מגלחמו לקנה ממעות מעשר שני: נדור. על המודה ואינו יוצא בה ידי מוציא: נזיר ואינו מגלח. ממעות מעשר אלא מן המוצין לכיון דאמר הרי עלי נתמיד דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט[ה] וכי הדר אמר על מנת לאו מילתא היא: ההוא גברא. מלוה מחמת מיתה היא[ו]: להא שמעתא. דהאומר הרי עלי תודה ואגלח בה ידי מוציא: משמיה דנפשיה. ולא אמר לה בלשון בעיא אלא מאליו אמרה האומר הרי עלי תודה ואגלח בה ידי מוציא הרינו נזיר ואגלח ממעות מעשר שני נדור ואינו יוצא נזיר ואינו מגלח: אתון הכי מתניתו לה. מאליה ולא משמיה דר' יוחנן: אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה. דלהדר ליה ר' יוחנן הכי: ויקרב את העולה. עולת יום שמיני של מלואים שהמיל הכמוב על אהרן מובה ליום קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים (ויקרא ט): ויעשה כמשפט. מה משפטו האמור[ז] בעולת נדבה על כרחין כמשפטו המפורש בעולת נדבה דתיקרא קאמר שכל משפטי עולה ושלמים שם נאמרו ובכל נדבה דבר הכמוב לכמיב[ח] אלא מי יקריב מכם מקמע לכשרלה יקריב[ט] וכמיב המם[י] וסמך ידו ואמת הא כמשפטו לכמיב בעולת מובה לגמד עליה שחטנן סמיכה כשאר[כא] משפטי נדבה: אמר ליה. ר' יצחק לחנא: דאמר לך מני. הא דאלעזריך קרא לחכי ולא גמר לה בגנין אב דמה מצינו בנדבה שהיא עולה וטעונה סמיכה אף מובה שהיא עולה כמובה חטעון סמיכה: ב"ש היא. דלמדר[כב] בחמיפין מבילין שלמים של י"ט שהן מובה ואין סומכין עליהן וטעמא מאי משום דסמיכה דתיקרא כמיב[כג] בשלמי נדבה ומסך ידו וגו' וקא קברנו לא גמרינן מובה מנדבה לפרלכין מה לנדבה שכן מטיה בכל שעה שירלה יחמנד ויבא תמנר בחובה שאינה אלא לכשיחמיב הלכך [כד]לא דמיא סמיכה דידהו יום טוב הלכך עולת מובה נמי אי לאו דפרכנו בה קרא כמשפטו לא הוה בעיא סמיכה דמובה מנדבה לא גמרי[כה]: וממאי דבית הלל בו. דלמא לעולם מובה מנדבה לא גמרינן אלא בית הלל מובה בחובה עולת מובה בעיא אלא קרא דכמשפטו לחיות מפורש בה ואי לא הוה בעיא סמיכה דמובה מנדבה שהן שלמים כמוהן יטענו סמיכה וכי פרכת מה לשלמי נדבה שהן מצוין עולת מובה מוכיח שאינה מעלה ולא בשלמים דמובה והך מתמיהא דברי הכל היא: אתיא מבינייא. לעולם מתני' דתני תנא דברי הכל היא ואפי' לר"ש בעיא קרא ומאחר דקי"ל סמיכה בעולת מובה מהאי קרא אמו להו שלמי מובה מתרוייהו משלמי נדבה ומעולת מובה בחה מצינו[כו] בשלמי נדבה שטעונין סמיכה אף שלמי מובה שהן שלמים כמוהן יטענו סמיכה וכי פרכת מה לשלמי נדבה שהן מצוין עולת מובה מוכיח שאינה מעלה וטעונה סמיכה אף אני אביא שלמי מובה שהן מצוין עולת מובה מוכיח שאינה מעלה ולא בשלמים דמובה ואם תאמר מה ראית דהא אמר הבו ליה ת' זוזי ברתיה אי בעי שקיל ואי בעי לא שקיל ודייקינן מינה טעמא הבו ליה ולינסיב אבל אי פרש ואמר לינסיב הבו ליה אי נסיב ברתיה שקיל ואי לא נסיב לא שקיל. תני תנא קמיה דר' יצחק מאי דכתיב ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה מה עולת נדבה כתיב בה אם עולה קרבנו מן הבקר וגו' וכתיב בה וסמך ידו על ראש העולה כו' כך עולת חובה טעונה סמיכה. א"ל זו לב"ש היא. דאע"ג דכתיב סמיכה בשלמי נדבה שנאמר ואם זבח שלמים קרבנו וגו' וסמך ידו על ראש קרבנו כיון דבשלמי חובה לא כתיבא סמיכה לא לפי הני מהני ולפיכך שנו ב"ש במשנתנו מביאין שלמים ואין סומכין. דאי ב"ה כיון דגמרי שלמי חגיגה משלמי נדבה. לפיכך שנו במשנתנו מביאין שלמים וסומכין עליהן בעולת חובה לב"ה לא היה צריך לכתוב כמשפט וללמד הימנו סמיכה בעולת חובה אלא אפילו בלא פסוק ליף עולה מעולה כמה דילפי שלמי חובה משלמי נדבה. ודחינן ומאי דב"ה. זה ששנינו סמיכה בשלמי חובה משלמי נדבה למדו אותה דלמא חובה מחובה למדו שלמי חובה מעולת חובה למדה ועולת חובה גופה בעיא קרא מפורש שיש בה סמיכה ולפיכך אתא כמשפט לומר שעולת חובה שטעונה סמיכה. ואמרי' מה ראית דלא אמר הבו ליה ת' זוזי ברתיה אי בעי שקיל ואי בעי לא שקיל ודייקינן מינה טעמא הבו ליה ולינסיב אבל אי פרש ואמר לינסיב הבו ליה אי נסיב ברתיה שקיל ואי לא נסיב לא שקיל. תני תנא קמיה דר' יצחק מאי דכתיב ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה מה עולת נדבה כתיב בה אם עולה קרבנו מן הבקר וגו' וכתיב בה וסמך ידו על ראש העולה כו' כך עולת חובה טעונה סמיכה. א"ל

והביא כל צאן קדר בעזרה. ותימה הא [ד] אין מביאין חולין בעזרה ושם לומר דלאו דוקא בעזרה אלא בהר הבית: **שבירתך** פתוחה. פ"ה לשון כירה ממש וגרלה דר"ל כמו ויכרה להם כירה גדולה (מלכים ג ו):

נדרים ונדבות יוכיחו. פ"ה[ה] שמוסר להדיוט במקום שמוסרים להדיוט לעשות כל צרכו כגון ביום טוב אסורין ליקרב לגבה אפילו שלמים וכל שכן עולות ממאי קא מפלגי (ו) מר סבר נדרים ונדבות אין קרבין פרש"י ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו ומר סבר אבא שאול נדרים ונדבות קרבין ביו"ט מדלא קאמר נדרים ונדבות יוכיחו והר"ר שמואל היה מפרש פירוש אחר נדרים ונדבות יוכיחו במקום שיש חלק להדיוט כגון שלמים ומסורי לגבה כגון עולות ממאי קמפלגי ת"ק סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב מדקאמר במקום שמוסר להדיוט כגון שלמים דהוו נדרים ונדבות אלמא דס"ל לת"ק דנדרים ונדבות קרבין ביו"ט ומסורין לגבה כגון עולה אבל אבא שאול דאמר ומה במקום שכירתך סתומה כו'[ז] משמע אפילו דשלמים אלמא דס"ל דנדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט וקשה להאי פי' דבפ' אלו עוברין (פסחים דף מו. ומס) אמר בהדיא וסבר לה כאבא שאול דאמר לכם ולא לגבוה משמע אבל נדרים ונדבות קרבין ביו"ט מדלא מוקי ליה לומר לכם ולא לגבוה אלמא דסבירא ליה לאבא שאול דנדרים ונדבות קרבין ביו"ט לכ"ל כפי' רשש"ו: **לכם** ולא לגבוה. פ"ה נמי דרשי לכם ולא לגבוה למעוטי נדרים ונדבות כדפי' בפ"ק (דף יב. ד"ה הטומטם) אלא נקט סתים וכלים דפסיקא ליה: **מאי** בינייהו בגון שנטמאו[ח]. וא"ת נימא דאיכא בינייהו כגון שנטמאו אימורים או שנאבדו לגבה זריק הואיל ואיכא בשר ולגבה בר רב הונא לא זריק כיון שנטמאו האימורין ומי' הר"ר שמשון מקולי' דגבה בר רב הונא מודה להא דגבא דזורק את הדם על מנת להטיר (ב) באכילה דהוי זורק אוכל נפש ושמחת יום טוב אבל הוא מוסיף עליה דקאמר אפילו נטמא בשר זורק את הדם ע"מ להקטיר אימורין לערב אבל קשה איך יהא הבשר מותר באכילה הא אמר המס[ט] אימורין כל כמה דלא מקטרי בשר לא מתאכיל דהא דהקטרת אימורין לא מעכבא ה"מ היכא דליתנהו שנטמאו או נאבדו אבל היכא דאיתנהו מעכבי ויש מתרצים דהכא מיירי שנטמאו או נאבדו ולא נהירא דאם כן לימא דאיכא בינייהו דהכל קיים לגבה לא זרק ולגבה זריק ועוד דבסמוך משמע אע"ג דאיתנהו דקאמר כבשי עצרת וכו' הדם זרק והבשר יאכל היתה שבת לא זרק ואם היתה שבת לא זרק ואם היתה שבת לא זרק ואם היתה שבת לא זרק. ולא נמלך: הורלה

והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידן בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך[ט] ואותו היום גברה ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום: [י] שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש אמר לו מה זו סמיכה[כ] אמר לו מה זו שתיקה שתקו בגזיפה והלך לו אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה מלתא לא להדר ליה מלתא טפי ממאי דאמר ליה חבריה דאיהו אמר ליה מה זו סמיכה וקא מהדר ליה מה זו שתיקה: תניא [כא] אמרו להם בית הלל לבית שמאי ומה במקום שאסור להדיוט מותר לגבוה מקום שמותר להדיוט אינו דין שמותר לגבוה אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו שמותר להדיוט ואסור לגבוה אמרו להם בית הלל מה לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן תאמר בעולת ראייה שקבוע לה זמן אמרו להם בית שמאי אף זו אין קבוע לה זמן דתנן [כב] *מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג חוגג והולך כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג אמרו להם בית הלל אף זו קבוע לה זמן דתנן [כג] עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו אמרו להם בית שמאי והלא כבר נאמר [כד] לכם [כה] ולא לגבוה אמרו להם בית הלל והלא כבר נאמר לה' [כו] כל דלה' אם כן מה תלמוד לומר לכם [כז] לכם ולא לבותים לכם ולא לכלבים: [כח] אבא שאול אומרה בלשון אחרת ומה במקום שכירתך סתומה כירת רבך פתוחה במקום שכירתך פתוחה אינו דין שכירת רבך פתוחה וכן בדין [כט] שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן במאי קא מפלגי מר סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב ומר סבר [ל] אין קרבין ביום טוב אמר רב הונא [לא] לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב [לב] לא תימא מדאורייתא מחזא חזו ורבנן הוא דגזרי בהו גזירה שמא ישהה אלא אפילו מדאורייתא נמי לא חזו [לג] דהא שתי הלחם דחובת היום נינהו וליכא למגזר שמא ישהה [לד] ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט: איבעיא להו לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט עבר [לה] ושחט מאי רבא אמר זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכילה רבה בר רב הונא אמר זורק את הדם על מנת להקטיר אימורין לערב מאי בינייהו איכא בינייהו נטמא בשר או שאבד לרבא לא זריק לרבה בר רב הונא זריק מיתיבי [לו] כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרק ואם זרק אסור לגבל ולגלות היום ולא יאכל מן הבשר: ואם זרק. ולא נמלך: אכל

ומין יכול להקטיר האימורין מבעוד יום הוי כמילו נאבדו או נטמאו:

עין משפט נר מצוה

נה א מי"ר פ"ל מהל' מגיגה הלכה ז:
נו ב מי"ר שם הלכה ז:
נז ג מי"ר פ"ל מהלכות י"ט הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע ח"ח סי' תקיב סעיף ל' וסעיף ג:
נח ד מי"ר פ"ל מהלכות מגיגה הלכה ח:
נט ה מי"ר פ"ל מהל' ממרין ומוספין הלכה ח:
ס ו מי"ר פ"ג מהל' שגגות הלכה יד ועי"ש בכ"מ:
סא ז מי"ר פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה יט:

רבינו חננאל

תניא אמרו ב"ה לב"ש ומה בשם שאמר להדיוט בשבת מותר לגבוה שנאמר וביום השבת שני כבשים וגו' בעת שמותר להדיוט בדש שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש וגו' אינו דין שמותר לגבוה כו'. אמר רבינא לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט ולא תימא דמדאורייתא חזו לאיקרובי ביו"ט ורבנן הוא דגזרו בהו גזירה שמא ישהה אותן. כלומר יאמר בשאר ימות השנה אני טורח במלאכה איני יכול לעלות ולהקריב קרבן הנה כשאעלה לחוג ביו"ט אקריב בדרי לפיכך גזרו שלא יקרבו נדרים ונדבות ביו"ט. אלא אפי' מדאורייתא נמי לא חזו דהא שתי הלחם חובת היום הן וליכא למגזר שמא ישהה ואין עשייתו דוחה לא שבת ולא יו"ט. ומיבעיא לן לדברי האומר אין קרבין ביו"ט עבר ושחט נדרים ונדבות ביום טוב מאי רבה אמר זורק את הדם להתיר בשר לאכילה ואם נטמא הבשר או שאבד אינו זורק רבה בר רב הונא אמר זורק הדם להקטיר אמורין לערב ואע"פ שנטמא הבשר זורק. ואותבינן עליה מהא כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן שהן שלמי צבור כדכתיב ושני כבשים לזבח שלמים או שחטן לשמן קודם עצרת או לאחר עצרת הדם יזרוק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הדצה

ליקוטי רש"י

צאן קדר. קדר ישמעאל [נ"ז כג:]. מי שלא חג. שלא הגיע חגיגתו ביום הראשון של חג. וי"ט האחרון של חג. חוגג שמיני עצרת ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא הוי משלמין לראשון [חגיגה ט:]. לכם ולא לבותים. אבל לגבוה שרי [פסחים מז:]. גזירה שמא ישהא. קרבנות כל השנה מיסת נולד ונולד ולא יקריבום עד הרגל ונמצא מכרן וממתין מלאכתו עד המועד ועוד שמא יעבור רגל תמחר [מנחות קי:]. הדם יזרוק. שלא לשמן. היתה שבת לא יזרוק. לפי שאין הבשר נאכל בשבת שאין גליית קדשים לוקה את השבת [נזיר כח:].

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) תוספתא חגיגה פ"ב ה"ז, ג) [תוספתא מגיגה פ"ב], ג) מגיגה ט. ח. ר"ה ד: יומא ג. מגילה דף ה., ד) ג"ז שם, ה) [פסחים דף מז.], ו) שמות יב מז, ז) [לעיל יט.], ח) [פסחים מז. לקמן כא: כט: מגילה ז:], ט) [תוספתא מגיגה פ"ב], י) [מגיגה ז.], כ) [לעיל יט. וש"נ], ל) [מנחות ק: ע"ש], מ) מנחות ק:, נ) נזיר כח: ע"ש מנחות מט. ע"ש, ס) ויקרא כג מא, ע) שבת לח:, פ) מנחות כו:, צ) זבחים ב., ק) [עי' תוס' פסחים מו: ד"ה מעיסה], ר) [פסחים נט:].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נדרים וכו' ממאי קא מיפלגי פרש"י דמר סבר ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו נדרים ונדבות אין קריבין ומר סבר אבא שאול כ"ל: (ב) ד"ה מאי וכו' להמיר הבשר מלילה לסוף לוקן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"ה וכו' לא תימא מדאורייתא מחזא חזו. נ"ב עיין מהכס"מ ומ"ש עליו בשער המלך פ"ל מהל' מגיגה הלכה ט דף קל ע"ל בד"ה ועיי:

הגהות וציונים

ג) עיין רש"ש דבתוספתא הגיר' כל מי שצריך להביא עולות ושלמים יבא ויטול: ב) [הא שלא שאל מה זו עולה עי' תוס' חגיגה ז ע"ב ד"ה מביאין] (גליון) ומובא במהרש"א: ג) בכה"י נוסף קרבנותיו: ד) בכה"י אפילו אין כאן צורך הבשר זורק להכשיר קרבן שאין יכול לזרוק דם בלילה וכו': ה) שיך לקמן קודם ד"ה מאי (גליון): ו) הלשון מגומגם ונדצ"ל נדרים ונדבות יוכיחו שמותר להדיוט. פ"ה במקום שמותרים וכו' (נגיני יוסף, באה"מ): ז) וב"ש אהדרו ליה נדרים ונדבות יוכיחו שכירתך פתוחה וכירת רבך פתומה משמע אפילו דשלמים. מהר"ם (גליון): ח) שנטמא בשר (ב"ש):

אבל נדרים ונדבות כי קא זבו משלחן גבוה קא זבו. כתיב בזחה ושוק והיטרמל בנבר מקלמן גבוה כעבד שבוטל פרש מרבו כן פרש"י ולפי"ז לרבי יוסי הגלילי דקאמר קדשים קלים ממון בעלים הן בנ"ק (דף יב:) ולפי"ז לאמר זריקה[1] קאמר דממון בעלים הם רק במתנות כהונה[2] מ"מ אותו ממון זכה מקלמן גבוה דהא עיקר הקרבן בשביל גבוה והלכך נהי דהוי ממונו לקדש בו את האשה מ"מ כל הבעלות לגורך גבוה הם עומדים: **עיסה** חציה של נברי וחציה של ישראל. ומה תלמר והאמר לעיל[3] רבי שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה תבור פת ואע"פ שאינה צריכה אלא לפת אחת מפני שהפת נאפית יפה ממן שהתבור מלא ושרי לאפות מ"ע לפי לכתחילה וכי תימא לאמיל לת"ק והא הלכתא כר' שמעון דממיר[4] ויש לומר דשאני הכא הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה[5] ועוד דאמר מקלעי ליה אורחים אבל הכא דאליה של נברי אסור לאחר מ"ע: **חזינן** אי יהבינן (לו) לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא וכו'. פרש"י ופליגא אהיא דלעיל דרב אסלא דקאמר עיסה חציה של נברי וכו' דאפשר למפלגה בלשה ואומר ר"י דלא פליגי דשאני עיסה דחציה של נברי וחציה של ישראל דאינו מלי למפלגה ולאפות תלקו אבל הכא מירי שהיה הקמצת לבני חילא אלא שעורת אפייה הוה רמי אמי בתגא הלכך לא היו יכולין ליקח כלל מן הקמצת קודם האפייה לאפותו לעורך המיוסד אבל אח"כ שאפו בשביל המיל אז לא קפדי וכן בענגל דבשמוך לא איך אפשר למפלגה אינתו מעלהם ומש"ה[6] אם היו לוקחין ממנו היו מקפידין אם לא ע"י טורח הבשול כדרך מבשלים שאוכלין מעט מן הבשול להכי פריך אדרב הונא מהכא: **הואיל** ומקלעי אורחים וכו'. ותימה הא אמר בשבת פרק המצניע (דף נה. ושם) הרוצה אלא דבש ביום טוב קופג ארבעים ואמאי לוקה לרבה דאמר הכא הואיל וכו' הא נמי אימא הואיל דמקלעי אורחים וכו' ואין לומר דשאני הא אפשר לאפשר לעשותו מע"ע דלענין אוכל נפש אין לחלק בין אפשר לא אפשר לדפריש"ת ברש (דף ג.) גבי רב יוסף דאמר משום פירות הנושרין ויש לומר דמירי שהדבש הדבש ואינו רואי לאכילה אלא לכתיבה דגמלי[7] מ"מ אמלא אלות דבש אמוך לאכילה ולא היה שהות אפי' בלו אורחים לאכלן[8]: לכם

הורצה על מנת להקטיר אימורין לערב ולא זרק דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא לרבא ניחא אלא לרבה בר רב הונא קשיא קשיא ואיבעית אימא שאני שבות שבת משבות י"ט: בעא מניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה של נברי וחציה של ישראל מהו לשחטה בי"ט אמר ליה [9]מותר [10]אמר ליה וכי מה בין זה לנדרים ונדבות אמר ליה [11]עורבא פרח כי נפק אמר ליה רבה בריה לאו הייגו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא אמר ליה ומה אעביד ליה אני היום [12]סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים[13] ובעא מיגאי מלתא דבעיא טעמא וטעמא מאי בהמה חציה של נברי וחציה של ישראל מותר לשחטה בי"ט דאי אפשר לבית בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחטן בי"ט דכהנים [14]כי קא זבו משלחן גבוה קא זבו: אמר רב חסדא בהמה חציה של נברי וחציה של ישראל מותר לשחטה ביום טוב דאי אפשר לבית בשר בלא שחיטה [15]עיסה חציה של נברי וחציה של ישראל אסור לאפותה בי"ט דהא אפשר ליה למפלגה בלישה מתיב רב חנא בר חנילאי [16]עיסת כלבים בזמן שהרועין אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה [17]ונאפת בי"ט [18]ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ואמאי והא אפשר ליה למפלגה בלישה שאני עיסת כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבלה ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא אתמר [19]האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר [20]אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה רבה אמר אינו לוקה [21]אמרי' הואיל אלא לא תימא הואיל ואפשר אלא כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה: בעו מניה מרב הונא הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה בי"ט אמר (ליה[22]) [23]חזינא אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לאו אסור והתניא[24] [25]מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש[26] לבית המדרש בשחרית מצאו ר' יהודה בן בבא אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש אמר לו בלשת באה לעירנו ובקשה להטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלום אמר לו תמה אני אם לא יצא שברכם בהפסדכם שהרי אמרה תורה [27]לכם ולא לעובדי כוכבים ואמאי הא חזי למיכל מיניה אמר רב יוסף עגל טרפה הואי והא חזי לכלבים תנאי היא דתניא [28]אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ממשמע שנאמר לכל נפש [29]שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר [30]ומכה נפש בהמה ישלמנה תלמוד לומר לכם לכם

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [עי' תוס' מולן קכב: ד"ה עור ומ"ר], ב) [מולן קכד:], ג) [קידושין נב: ב"ק יב: יג. ערכין כו: מולן קכ:], ד) עיין תוס' פסחים מו: ד"ה הואיל, ה) מלה פרק ו מ"מ, ו) פסחים מו: סב, ז) [מוקפאת פרק ב], ח) לעיל דף כ: וש"נ, ט) פסחים קכ., י) ב"ק יב: יג., כ) [דף יז.], ל) [עי' תוס' פסחים מו. מד"ה עד שמאפה וכו' ומיהא קושית מוקפאת דהכא], מ) עיין פסחים מה., נ) ב"מ דף לח:, ס) עיין תוס' פסחים מו: ד"ה רבה.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מחיק מי יהבינן רפתא לינוקא:

גליון הש"ס

גמ' שופע אני אפי' נפש בהמה. עיין מזל דף מ"ח ע"ל ותיין בר"ש פרק יא מ"ש דמרומות ול"ע:

תורת אור השלם

א) סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי:
[שיר השירים ב, ה]

ב) וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם:
[שמות יב, טז]

ג) וְכַמֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ: [ויקרא כד, יח]

ליקוטי רש"י

סמכוני באשישות. כלומר לריעי מחוץ לפי שכר כמי מכת הכלכה שלכמי היום בכים לשמח הכגל היתה [חולין קכד:]. האופה מיו"ט לחול. לאמר אם אכל ונמל סעודתו דשמיטת לן ולא מחוא ליה מרי כפלגה מל מוכמא שכוא מוכ. לוקה. מקום לא מעמה כל מלאכה. הואיל ואי מקלעי ליה אורחין. מיהו לריכין לפס זה היום [נפסחים מו:]. ולפ"ג דליטו המאה לא מעד ליה ולא לריך למרי [שם סב:]. בולשת. מילות גיס הגא לעיר על שם שמפסדין ומולגים את העיר קרי לה טלגם [שבת מא.]. מולגם מיל שמפסדין ומוזזין כדמתרגמינן (בראשית לא, לב) ומפסם ומגלם [נדה יג.].

הגהות וציונים

(ל) [פי' אותו היום סמכוהו בישיבה והושיבוהו בראש. עורך ערך סמן] (גליון):

ב) [צ"ל לתן] (גליון): ג) בכת"י ובראשונים מיתיבי (ועיין ילקו"מ): ד) בכת"י בליילי יו"ם (וכ"ה בתוספתא, וכן העתיקו התוס' בפסחים קט ע"א ד"ה חוץ, דק"ס): ה) בכת"י ראה עורב פורח למעלה, וכ"ה ברש"י חולין וברש"י בע"ז: ו) עיין ילקוט מפרשים: ז) צ"ל שחיפה. מהרש"א (גליון): ח) תוד"ה חזינן שייך אחר תוד"ה הואיל: ט) צ"ל ואף שנתנו משלהם מים אם היו וכו' (דפו"ר והגה' זאב בן אריה בשם א"ר):

כהלכה. אמאי. והא עגל זה ראוי היה שיאכלו גם הם מכנו חחיכה והנכרים אין ממחין ולא קפדי כי של ישראל היה. ופריק רב יוסף עגל טריפה הואי. והא חזי לכלבים תנאי היא. יש חנא דהוא ר"ע שאומר מותר ביו"ט לעשות

עין משפט
נר מצוה

סב א מיי' פ"ל מהל' י"ט הלכה יד סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף לז:
סג ב מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקו סעיף ו:
סד ג מיי' פ"ו מהלכות מכורים הלכה ס טוש"ע י"ד סי' שלו סעיף ט:
סה ד מיי' פ"ל מהל' י"ט הלכה יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ג:
סו ה מיי' פ"ו מהלכות מלה הל' ה טוש"ע א"ח סי' תנד סעיף ב:
סז ו ז מיי' פ"ל מהל' י"ט הלכה טו:
סח ח מיי' שם הל' יד טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ב:

רבינו חננאל

ע"מ להקטיר אימורין לערב דייקינן מינה דאי עבד אין דקתני אם זרק הוצאה אבל לכתחלה לא. בשלמא לרבה דאמר זרק הדם כדי להתיר בשר לאכילה כיון דבשבת לאו בר אכילה הוא לפיכך אינו זורק לכתחלה. אלא לרבה בר רב הונא דאמר זורק הדם כדי להקטיר איפוריך לערב אמאי אינו זורק לכתחלה הלא יקטיר אימורין לערב ותלתה לו בקושיא. איבעית אימא אמר לך רבה בר רב הונא כי קאמינא בשבות דיו"ט שהוא קל לפיכך זורק אפילו לכתחלה אבל שבות דשבת דחמיר לא. עורבא פרח. לשון גנאי ופחיתות היא כלומר דעת זו דעת נערים ששחקין בעורבין. חיום סמכוני באשישות. כלומר היום סמכו אותי בישיבה. ואסיקנא לדברי רב חסדא בהמה חציה של נברי וחציה של ישראל מותר לשחטה בי"ט דאי אפשר לאכול ממנה כדת בלא שחיטה ולא דמיא לנדרים ונדבות דהני משלחן גבוה זכו. אבל עיסה חציה של נברי וחציה של ישראל אסור לאפותה בי"ט מ"מ אפשר דפלגו לה בלישה. ומותבינן עליה מהא עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבין בחלה ומערבין ומשתתפין בה ומברכין ומזמנין עליה ונאפת בי"ט ואדם יוצא בה י"ח בפסח ואמאי נאפת אותה עיסה חלק הכלבים בי"ט הא אפשר לחלק העיסה וליטול מנת הרועים ולהניח מנת הכלבים. ופריק רב חסדא שאני כלבים הואיל אם נזדמנה לו בנבלה אפשר להאכילם תמצאת כל העיסה לחרעים בלבד. ואקשינן ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא איתמר האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחין חזו ליה האי בהמא כולה ורבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל. ופרקינן לא שורא הדא מתניתין אלא בדאית ליה נבילה מוטלת דודאי מפיים להו לכלבים בה שנמצאת העיסה כולה לרועים: בעו מיניה מרב אי שדר בני החיילות של נכרים קמח על היהודים לאפות אותו ביו"ט להם מותר או אסור ואמר להם אם כשיתנו מאותה הפת לתינוקות של יהודים לא קפדי עליהן הני בני חיילא כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי אבל אי קפדי נמצאו כי לנכרים עושין ואסור. ומתבינן עליה מהא דתנא שאמר שמעון התימני לר' יהודה בן בבא בלשת באה לעירנו לילי יו"ט ובקשו לחסוף את כל העיר ושחטנו לחן עגל והאכלנום וא"ל ר' יהודה בן בבא והרי אמר' התורה לכם ולא לעובדי כוכבים לכם ולא לכלבים מכלל שלא עשו

כא: יום טוב פרק שני ביצה

לכם ולא לכלבים דברי ר' יוסי הגלילי. אומר הר"ל שמומאל מאייבר"ל בשם אחיו הר"ל משה דהלכה כר' יוסי הגלילי ואף ע"ג דקיימא לן[ב] דהלכה כרבי עקיבא מחברו דהא אשכחמא סתמא דמשנה כותיה בשמ' תנא (פ"א מ"ח) בהדיא דמייתי לעיל דרבי יהושע בן לוי. הא דרב הונא דלעיל דאמר אי כי יהבינן רפתא לינוקא כו': שיורי בומות.

[א] לכם ולא לכלבים דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר[ג] אפילו נפש בהמה במשמע אם כן מה תלמוד לומר לכם [ב] לכם ולא לעובדי כוכבים ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העובדי כוכבים מרבה אני את הכלבים [ג] שמזונותן עליך ומוציא אני את העובדי כוכבים שאין מזונותן עליך: אמר ליה אביי לרב יוסף ולרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לכלבים הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב אמר ליה הואיל וחזו להסקה תינח ביבישתא ברטיבתא מאי איכא למימר אמר ליה חזו להיסק גדול תינח בי"ט בשבת מאי איכא למימר מטלטלינן להו אגב ריפתא כדשמואל [ד] דאמר שמואל [ה] עושה אדם כל צרכו בפת ופליגא[ו] דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי [ז] מזמנין את הנכרי בשבת [ח] ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזרה שמא ירבה בשבילו רב אחא בר יעקב אמר אפילו בשבת נמי לא משום שיורי כוסות אי הכי דידן נמי דידן חזו לתרנגולין דידהו נמי חזו לתרנגולין דידהו איסורי הנאה נינהו ולטלטלינהו אגב כבא מי לא אמר רבא[ט] [י] המטלטלין כנונא אגב קטמיה אע"ג דאיכא עליה שברי עצים התם לאו איסורי הנאה נינהו הכא איסורי הנאה נינהו אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולהוי כגרף של רעי אמר ליה [יא] וכי עושין גרף של רעי לכתחלה [יב] אדבריה רבא למר שמואל ודרש מזמנין את הנכרי בשבת ואין מזמנין את הנכרי בי"ט גזרה שמא ירבה בשבילו מרימר ומר זוטרא כי הוה מקלע להו נכרי בי"ט [יג] אמרו ליה אי ניחא לך במאי דטריחא לן מוטב ואי לא טרחא יתידא אדעתא דידך לא טרחינן: **מתני'** [יד] ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין להגליו אלא אם כן ראויין לשתיה וב"ה [טו] מתירין [טז] עושה אדם מדורה ומתחמם בנגדה: **גמ'** איבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה דברי הכל היא ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד או דלמא ב"ה קתני לה אבל ב"ש לא שני להו ת"ש ב"ש אומרים לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה וב"ה מתירין: **מתני'** [יח] שלשה [יט] דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין לכתחלה[כ] ביום טוב ואין זוקפין את המנורה ביום טוב ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחררין: **גמ'** היכי דמי אי דאנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ש ואי דלא אנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ה אמר רב הונא לעולם אימא לך שלא הניח עירובי תבשילין וכדי חייו שרו ליה רבנן ורב הונא לטעמיה דאמר רב הונא [כא] מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת (כב) ומבשלין לו קדרה אחת ומדליקין נרלה דלפום רהיטא משמע דהא דקאמר מטלטלין כנונא אגב קטמיה אלא הייט לעורך גופו ולעורך מקומו ולא דמי לכוס ואם כן אף כי הוי מלאכתו לאיסור שרי לטלטל אלא נראה דטיטמא דכוס הוי משום דשיורי כוסות גריעי טפי ולאוין להתבטל אגב הכוס כמו שברי עצים אגב קטמא ור"ת פי' דלא מקרי בשים לדבר מועט שאינו נקבע כגון שברי עצים ושיורי כוסות ולאמרינן דבעינן קטמא היינו משום שמטלטל שברי עצים תוך הכנונא והיה לו לנערם[כב] אבל אי אינה קטמא לא היה יכול לנערם אלא יפול הקטמא וכ"ש שיורי כוסות אף על גב דליכא היתר עצמן מ"מ שרו לטלטל אגב כשא לפי שאי אפשר לנערם:

לא יחם אדם חמין אא"כ ראויין לשתיה. ות"ת מאיזה טעם שרו ב"ש ואפילו ראויין לשתיה הא לית להו מתוך[כג] וי"ל דמיירי כגון שעומדה ומרבה לרחוץ רגליו והכי אינה בהדיא בירושלמי דלב"ש צריך לשתות מהן[כד] וב"ה מתירין ודוקא לרגליו אבל לכל גופו מודו דאסור דדבר הבאה לכל נפש בעינן[כה] וה אינו ראוי אלא לגבי אדם מעוטגן אבל ידיו ורגליו שוה לכל נפש:

ומדליקין

הני סופלי. גרעיני תמרין: היכי שדינן להו. כיון דלאדם לא חזו ומאכל לבהמה לא משתרי אסירי בטלטול: עושה אדם כל צרכו בפת. ומטלטל ע"י הפת ולא מייתינן לחיון לאוכלן: ופליגא דרבי יהושע בן לוי. הא דרב הונא דלעיל דאמר אי כי יהבינן רפתא לינוקא כו': שיורי בומות. אל יין שאינה בהן פמו ומטלטלן השמש להנגיע הכוס: דידן נמי. הא לא חזו דאסיקי: בנונא. כלי שמשימים בו הגחלים: אגב קטמיה. שהייט צריכין לאפרו והוכן מע"ש לכסות רוק או טומה: ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים. דלא חזו מטלטל להו עם כנונא: הכא איסורי הנאה נינהו. ומוקמין טפי: ולהוי בגרף של רעי. שמותר לטלטלו ולפנותו לאשפה מחמת מאוס כדאמרינן בפרק במרא (דף ט:): וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. נהי דכי אינהי קמן מסלקינן ליה אבל לאחוי קמן אי לאיזל אין לגמיה כי היכי דנמאס[כה] עלן ונסלקיה מי שרי: **מתני'** לא יחם אדם חמין. לרחוץ רגליו אוכל נפש המיר הכתוב ולא להצניע אור בשביל רחילה: מדורה. היסק גדול: **גמ'** הנאת כל גופו. דמיא לאוכל נפש: **מתני'** ג' דברים כו'. מפ' טעמא בגמרא: אין זוקפין. משמע אם נפלה מנורה של מתכת אין זוקפין ומשיגין אותה: פתין גריצין. ככרות עבים משום טרחא: חררין. שאופיס על הגחלים: **גמ'** שערב

עין משפט נר מצוה

סעי א מיי' פ"ז מהל' י"ט הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ג:

ע ב טוש"ע א"ח סי' קעא סעיף ה:

עא ג מיי' פ"ז מהל' י"ט הל' יב טוש"ע א"ח סי' שכה סעיף ה:

עב ד מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה:

עג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שי סעיף ה:

עד ו מיי' שם ופכ"ח הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שם סעיף ט ופי' שלא סעי' ה:

עה ז מיי' פ"ז מהל' י"ט הל' יג טו טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה:

עו ח מיי' שם הל' יז טו קמג לאחו עה טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ב:

עז ט מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ה:

עח י טוש"ע א"ח סימן תקמ סעיף ב:

רבינו חננאל

לעשות מלאכה לכלבים דכתיב לכל נפש ואפי' נפש בהמה במשמע ור' יוסי הגלילי אוסר שנא' לכם ולא לעובדי כוכבים ולא לכלבים. ואמרי' לר' יוסי הגלילי סופלי. פי' גרעינין איך מטלטלין אותן ומשליכין אותן לפני בהמות ביו"ט והלא אמר לכם ולא לכלבים. ופריק משום דאפילו דטיבוא חזיין להסקה גדולה אבל בשבת לא מטלטלינן להו אלא אגב ריפתא כשמואל דאמר עושה אדם כל צרכיו בפת. והא דאמר רב כל מידי דחזי ליה לישראל שרי ליה למעבדיה לנכרים פליגא עליה הא דריב"ל דאמר מזמנין נכרי בשבת ואין מזמנין נכרי בי"ט גזירה שמא ירבה בשבילו ופשוטה היא. רב אחא בר יעקב אמר אפי' בשבת אסור לזמני לנכרי משום שיורי כוסות גזירה שמא ישתה וישייר מן היין בכוס ונעשה יין נסך והוא מאיסורי הנאה ואסור לטלטלו בשבת. וא"ת ליהוי בגרף של רעי ק"ל אסור לעשות גרף של רעי לכתחלה בשבת ולא דמי נמי לכנונא דמטלטל אגב קיטמיה ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים דכנונא לאו איסורי הנאה היא. מרימר ומר זוטרא כי הוו מיקלעי להו נכרי ביו"ט הוו אמרין ליה אי ניחא לך במאי דטריח לן מוטב ואי לא טרחא יתירא מדעתא דידך לא טרחינן וקימא לן כוותייהו דבתרא. נינהו וקימי כר"ל תדחות שמרעה דרב: [מתני'] ב"ה מתירין. להחם חמין לרגליו אע"פ שאינן ראויין לשתיה וכן אם צריך להתחמם עושה מדורה ביו"ט ומתחמם כנגדה ובית שמאי אוסרין: מתני' שלשה דברים ר"ג מחמיר בדברי ב"ש אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת.

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) גיטל כ: מגילה ז:, ג) [נעיל דף כ: וס"ל], ג) [נרכות ה:] שבת ה: קמג, ד) שבת מז. ע"ש, ה) לקמן דף ל: וע"ש בתוד"ה תיתי [שבת קמג.], ו) [פי' פרק"י לקמן כט. ד"ה מצביר], ז) שבת לט:, ח) עירוכין ס"ג מ"ש ע"ש, ט) [עי' תוס' ע"ז כא: ד"ה מ"ט], י) לעיל ח:, כ) [עירוכין מו:], ל) [שבת קמג.], מ) [שם קסח: ע"ש ומוספות ד"ה בשר תפוח וכו' וקל"ש], נ) ע"ין שבת קמב., ס) [נעיל יב.], ע) כתובות ז ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה:

גליון הש"ס

גמ' שמזמנותן עליך. עיין שבת דף יט ע"א תוס' ד"ה מזמנין. שם מזמנין את הנכרי. עיין ע"ין פ"ק דשבת דף הספר ז' ע"ב:

ליקוטי רש"י

כל' צרכו. כין תשמיש כין לפרל אוסה ולממחה מתבשיל לוחה [שבת ג:]. כנונא. כלי מקטה שמעמיקין בו אמור לפני ברים להתחמם. גרף. כלי מרס המוכן לכך [שם מז.]. גרף ועמיט כלי מרס כן אלא של רעי קרוי גרף וכו' [לקמן לו:]. אדבריה. הגיהנו ומטיל עמו מתנאים הפיל [לקמן כט.]. אא"כ ראויין לשתיה. דממיס לסו לשמייה ואי נמי רוחץ בהן פניו [שבת לט:].

הגהות וציונים

ב) גירסת הבה"ג לכל נפש ריבה אפילו וכו' (פרות יוסף): ג) גירסת הבה"ג מסייע ליה לריב"ל (ועיין מהרש"א): ג) בכת"י הגירסא מי לא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן מטלטלינן כנונא. וכ"ה במאירי ובשטמ"ק. וכן משמע מלשון רש"י ד"ה אגב קטמיה, שהיינו צריכין לאפרו וכו': ד) [במשנה שבמשניות ליתא ע"ש] (גליון): ה) בדפו"ר דנמאים: ו) [צ"ל בסיפא] (גליון) וברש"ש כתב דצ"ל בספרים וכן העתיק המהרש"א לעיל בע"א ד"ה והא וכו': ז) צ"ל ליה (ב"ש): ח) לחתכן ולרככן דהוי מלאכה. מהר"מ (גליון): ט) צ"ל דהכא (ב"ש): י) כאן מתחיל דיבור חדש (מהר"ם שיף):

שערב לזה ולא ערב לזה. אפה ובשל מבעוד יום לסס ערוב ולא טמן ממין: במנורה של חליות. וכשנפלה נפרדו חליותיה: יש תורת בנין בכלים. וטעה מייב בכל שהוא[ה]: אין תורת בנין בכלים. ומיהו מייב אלא אם כן עשה בו מלאכה כגון מממק או מחתך או מורג לו מופר שהן אסת מלאכות לעצמם אבל חזרת חליות אסור הר אלא מעוש מין אין טהר אלא בכמיס ואהלים: קם שמעיה. דעולא: זקף לשרגא. שהיה רולה שיסתלק[ו] השמן לאמריו ולא ימשך אחר הפתילה ותכבה: שרגא. נר של חרס קרוי"ל בלעז: הנותן שמן בנר. בשבת: המסתפק. הטוטל ממנו ואוכל: חייב משום מכבה. וכבוי בי"ט לא אמרתי: לאו אדעתאי. עשה השמש מה שעשה: קנבא. לממוט (ג) רלא הפתילה שנעשה פחם שקורין מוקי"ר בלעז: מפני דבר אחר. לשמש ממומו: לעשות מחיצה. בשדין: בקעת. אישמיל"ל: בדי לחום עליה. שאין כבוי זה לורך י"ט ואני שמעתי דהוי ליה קותר ע"מ לבנות במקומו[ב]: מוחתר. אלמא לצורך יום טוב שיהיה היום שרי: ר' יהודה. דאמר לקמן[ד] מכשירי אוכל נפש שרו ודרים יעשה לכם לכל לרכיכם והאי נמי לרכיכם הוא וכן תשמיש ואלא דאסרנא כרבנן דדרשי הוא לבדו: איתיביה בו. ואין לך עשון בית גדול מן הדלקה ולורך י"ט הוא לבטיחה אלא יעבוך ליעד בשרב וכשמיס: למכחל שינא. לשוס ט כחול לרפואה: דידא. שעושה ריר מיב"ל והוא שקורין קליד"ה בלע"ז שהוא עושה ריר שמגליד[ד] תמיד: דיצא. פי' שטוקב כמו ממטו כמו דן בים מידי (חולין דף לג.): דמא. שנקנ"ר: דמעתא. מדמעת תמיד: קדחתא. לשון קדחה בלפי (דברים לב) שורפת והוא שקורין איתקלפיטו"ן: תחלת אוכלא. מחלת המולי של כל אלו: דאפילו בשבת שרי. כדאמרינן בסמכת ע"ז (דף כח:) שוריי דעינא בחוכמתא לבנת חלו: סוף אוכלא ומצוחי עינא. שקרוב להתרפאות הוא ואינו כוחל אלא להגיה מתוכו: איתיביה בקעת. שמוחר להנאת הגוף שלא יתעצן: כדשנין. רבי יהודה היא דאמר לכל צרכיכם: עמיץ ופתח. קוצר ופותח ריסי עיניו להכניס הכחול: איבא רב זביד. שהיה מקשה לי כמותך: ושניי ליה. ופרקתי לו: מסייע אין בו ממש. מי שאינו עושה מלאכה ממש אלא מסייע מעט כי האי ובאלו הוא מתבטל אין בו ממש והכי אמר בסמכת שאם בהמלייע (דף לב.) גבי זה יכול חה אינו יכול יכול מייב ושאינו יכול פטור ואע"ג דקמסייע בהדיה מסייע אין בו ממש: מה

ומדליקין מבפנים יהא שרי לבשולי הלכה לא המנה משמע הכא דיהא אסור להליק לו לק גר ל' מלמזין דהולנן להזכיר אלו משמע דאסור לי אלא המיה להליק לו לק גר אחד: **ובית** הלל סברי אין בנין ומתירה בכלים. ומ"ת והא בשבת (דף מו.) בנמורה של חליות כ"ש לא פליגי לאסור ור"ל דהתם מיירי בשבת והכא מיירי בי"ט ולא הממירו מכמיס הוא ואין בין בכלים אי נמי ר"ל דהתם מיירי שכולה של חליות ומפרקין אותה אברים אברים אבל הכא מיירי שאין מסר כאן רק להקימה קלת ואינה בעלת אברים לכולה מנורה היא[ה]:

והמסתפק ממנו חייב משום מכבה. אינו ר"ל מפני שממהר כבוה דלא הוי אלא גרם כבוי וגרם כבוי ביום טוב שרי אע"פ שממהר כבוה ובשבת נמי אינו חייב[ו] אלא היינו טעמא הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קלת ומכסה אורו דלא יכול לאנהורי כולי האי כי איכא שמן מועט בנר ולכך גרמה ככבוי ומכאן יש להמיר קנדיל"א של שעה גדולה לתמון למעה ממנה כיון דבשעה שמוחק אותה אינו מכבה מאור אלא כלל אע"ג שהוא גורם לגרום כבוה שרי ודוקא לתמון אותה באור אבל בסכין אסור אלינא לכולי עלמא דאמר לקמן בשמני (דף נב) חותכה באור בפי שמי נרות:

קנבא שרי. פי' רש"י מוקי"ר בלעז לממוט אלא הפתילה ועושה[ה] פחם ולא נהיגא לקמן פרק המבדיל (דף נב:) קרי ליה מוחטין את הנר מאי מוחטין עדוי מוחכא ולא קאמר הכא כי ההיא ליחנא דהתם לכ"ל דתרי מעוי יש אחד בשעה שדולק והיינו ההוא לקמן ויש אחד לאחר שכבה שמתקנין אותה כלי שדלין מהר ומסיר הפחם שנראה הפתילה ובכך נוחה כשדליק אותה והיינו הוא דהכא דשרי[ו]:

אין מבבין את הבקעת וכו'. מכאן יש לאמות את הבשים ערגלות להסיר הפתילה מתוך השמן כשהיא דולקת ומשימין אותה על הקרקע וכן אלא לכסות את המור[ז] ומה שנהגו העולם להליק הנר מי"ט לחברו ואין מדקדקין אם הוא לילה ונעיל[ח] פירשתי דהוי הכנה ואין י"ט מכין לחבירו י"ל דאע"ג שאינו לילה מ"מ הוא סמוך לחשיכה ואף בחמתו יום טורף הוא אותה הדלקה:

דהיא רבי יהודה היא. דאית ליה לכל צרכיכם ואמר עבדינן כרבנן ואם תאמר והא אמר פסקינן לקמן[ב] הלכה כר' יהודה וי"ל דמסיק עליה ואין מורין כן אי נמי י"ל דהא דשרינן מדרשה דלכם היינו דוקא בדבר שהוא אוכל נפש אבל בדבר שאינו אלא לתשמיש בעלמא וכן אלא אתעשן הקדרה אסור:

דנפיש[ט]

ומדליקין לו את הנר משום רבי יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן תניא נמי הכי מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר ומחמין לו קיתון אחד ויש אומרים אף צולין לו דג קטן רבא אמר לעולם שהניח ושאני הטמנה דמוכחא מלתא דאדעתא דשבת קעביד איתיביה אביי[ה] חגניה אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן ערב בפת ואין מבשלין אלא א"כ ערב בתבשיל ואין טומנין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יו"ט הא היו לו חמין טמונין מיהא עביד ואע"ג דמוכחא מלתא דאדעתא דשבת קעביד אלא אמר אביי כגון שערב לזה ולא ערב לזה וחגניה היא ואליבא דב"ש: ואין זוקפין את המנורה: מאי קא עביד אמר רב חינגא בר ביסנא הכא במנורה של חליות עסקינן דמחזי כבונה דב"ש סברי יש בנין בכלים (ו) וב"ה סברי[ז] אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים עולא איקלע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף לה לשרגא איתיביה רב יהודה לעולא[ח] הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה א"ל[ט] לאו אדעתאי: אמר רב[י] קנבא[כ] דשדי: בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי[ל] מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר אמר לו[מ] אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מאי אפשר לעשות לו מחיצה אין לו לעשות מחיצה מאי אפשר לכפות עליו את הכלי אין לו כלי מאי אמר ליה[נ] אסור איתיביה[ס] אין מבבין את הבקעת כדי לחום עליה ואם בשבת שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר אמר ליה ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא אנא לרבנן בעא מיניה אביי מרבה מהו לכבות את הדלקה ביו"ט היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי כי קמבעיא לי משום אבוד ממון מאי א"ל אסור איתיביה אין מבבין את הבקעת כדי לחום עליה ואם בשבת שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר ההיא רבי יהודה היא כי קאמינא אנא לרבנן בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול את העין ביו"ט היכא דאיכא סכנה[ע] כגון דידא דיצא דמא דמעתא וקדרחתא ותחלת אוכלא לא מבעיא לי דאפי' בשבת שרי כי קמבעיא לי סוף אוכלא ופצוחי עינא מאי א"ל[פ] אסור איתיביה אין מבבין את הבקעת ושני ליה כדשנין אמימר[צ] שרי למבחל עינא מנברי בשבתא איכא דאמרי[ק] אמימר גופיה כחל עינא מנברי בשבתא אמר ליה רב אשי לאמימר מאי דעתיך[ר] דאמר עולא בריה דרב עילאי כל צרכי חולה עושין ע"י נברי בשבת ואמר רב המנונא[ש] כל דבר שאין בו סכנה[ת] אומר לנברי ועושה הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה אבל מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח אמר ליה[א] איכא רב זביד דקאי כותך ושניי ליה[ב] מסייע אין בו ממש[ג] אמימר שרא למבחל עינא ביו"ט שני של ראש השנה אמר ליה רב אשי לאמימר[ד] והאמר רבא[ה] מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה

מה

אסור. א"ל עולא לאו אדעתאי. כלומר לא עשה השמש דבר זה על דעתי. וכן אמר אביי אסור לכבות הנר ביו"ט אפילו אם צריך לשמש מטתו ואין לו בית אחר ולא דבר לעשות לו מחיצה ולא כלי לכפותו על הנר. ומותבינן עליה אין מבבין הבקעת בשביל לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או קדירה מותר. ופריק ההיא ר' יהודה דתני יעשה לכם לכל צרכיכם כי קאמינא דאסור אליבא דרבנן דאסרי. וכן א"ל רבה לאביי אין מבבין דליקה ביו"ט [משום] איבוד ממון אבל אם הוא סכנת נפשות מבבין בשבת וכ"ש ביו"ט איתיביה אין מבבין את כי קאמינא לרבנן. אמר רב יהודה ו) וקנינא שרי. פי' יש מי שאומר כגון אבוקה שהיא עשויה מהחיכות עצים קטנים אם נוטל ביו"ט מאותן העצים שלא אחזה בהן האור שרי: בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול עין ביו"ט. כגון דידא דיצא דמא דמעתא קדרחא ותחלת אוכלא לא מבעיא לי דאפילו בשבת שרי כי קא מיבעיא לי סוף אוכלא (דסכורה) ופותחין יצא מאי א"ל אסור איתיביה בקעת כו' ושני ליה האי ר' יהודה היא כי קאמינא אסורא ליבא דרבנן. ומצאנו חלוקה ר' יהודה ורבנן ביהה"כ דבנן הוו אמרי אם היה כ"ג זקן או איסטניס מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפוג ציתנן ותניא ר' יהודה אומר עששיות של ברזל היו

חשק שלמה על ר"ה ו) נ"ל קנפא וכ"ה הגי' מ"ר וקן הפי' שהמין נמיס הוא גם מ"ר כאן וע"ש הטעם.

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) לעיל ז:, ג) [נמיל יוד. יל: שנת קכנ: מירוגין לה.], ג) [מכות כו. וש"נ], ד) [מי' תוספות כתובות ג. ד"ה אמר], ה) [תוספתא פרק ג], ו) [ע"ז כח:], ז) [מי' תוס' שבת לא. ד"ה ל"ל ומיל], ח) שבת קכנ. ע) [שבת קכנ.], ט) [מי' רש"י גיטין ה: ד"ה כדאמרן], כ) [מי' תוס' שבת לב. ד"ה אמר לב ומיל], ל) שבת לב. מ) לעיל ו. שבת קלט:, נ) עיין תוס' ב"ק מא. סה"ה אומר, ס) שבת קב:, ע) עיין שבת לא. פ) [דף כח:], צ) [ומי' תוס' שבת מו. ד"ה דמולינים], ק) עיין שבת קב:, ר) בר"ה ומדליקין, ש) כח ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' יש מין ממלים ויש סתירה בכלים וכ"ה מגמי: (ב) רש"י ד"ה קנבא לממוט. נ"ב כדאיתא דף לג ע"ב:

ליקוטי רש"י

דאין בנין בכלים. אין אסור מין ומסיה מכלים אלא בשמים דנעשיי בשבת כל דהו, והעושה כלי או גומרו ביו"ט או בשבת מעוש מכה נפטיק הוא דמתייב שהוא שוב לכל גמר מלאכה, או אם הוא דבר שהוא ממלוקו שייב מעוש ממקם ואם נריך קלוע שייב מעוש ממקם וכן אורג, או עסקן או מוסר, אבל בנין ומסיה לא שייך הכא לאסוריו בשלוק (שבת קכ:) הטעה כל שהוא בשמים מנן וכו' (לעיל יא:).

[המשך בעמוד ב']

הגהות וציונים

ה) [בנוס' הרי"ף והרא"ש א"ר יהודה] (גליון): ו) ס"א קנבא (גליון): ז) בכת"י זקף לשרגא. שטי"לק השמן: ח) ס"א שמוליף (גליון): ט) צ"ל שנעשה (כ"ה ברש"י, ב"ש): י) חיבת "רשרי" נראה למחוק (ב"ש) דהא גם לקמן (לב ע"ב) שרי: יא) בדפו"ר נוסף ואית, וכ"ה במהר"ם:

לעזי רש"י

קרוזיר"ל. פילוס נר של מרס. מוקי"ר. פילוס לממוט אם לאלם הפתילה (שעשה פחם). לסגל אם לאלם הפתילה (כשהוא שרוף) (רש"י מגמות דף קז ע"א ד"ה ממטין), לממוט לאלם הפתילה שנעשית גחלת (ערוך ערך קנב ופיין ערוך ערך סמ ומרך מהכן). ארשטי"ל"א. פירוס נקמת, המיכה עץ (שגיאה כמנקעים עלים). ביב"א. פילוס ליר, דבר הטעוף (רש"י ש"ל כח, יד). קצידי"ה. פירוס לעלוף (רש"י מלה דף מז ע"ב), לוחת הענף (ערוך ערך לעלוף). הליסה אמר המקנה

עין משפט נר מצוה

עט א מי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' יג ופכ"ג מהלכות שבת הלכה כו סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקנ סעיף ב ופי' עד סעיף ה:

פ ב מי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקנ סעיף ה:

פא ג מי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקנ סעיף כ:

פב ד מי' שם טוש"ע ס"ח סי' תקנ סעיף ד:

פג ה ו מי' שם הל' ל

טוש"ע שם סעיף ה:

פד ז מי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ל סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' תקנ סעיף ט:

פה ח מי' שם טוש"ע ס"ח סי' תלו סעיף כ:

פו ט מי' שם הל' י:

פז י מי' שם טוש"ע שם סי' שכח סעיף יז:

פח כ מי' פ"ל שם הל' מ טוש"ע ס"ח שם

ספג"ה:

פט ל מי' פ"ל מהל' יו"ט הלכה כד סמג ע"ע ס"ח סי' תלו סעיף ב:

גליון הש"ס

גמ' מהו לכבות את הנר. עיין כתוס' דף ז ע"ל תוס' ד"ה אמר ליה:

רבינו חננאל

פירשה אביי הא דתנן (דאין טומנין את החמין בדברי ב"ש אליבא דחגניה היא דתני בש"א אין אופין אא"כ עירב בפת ואין מבשלין אא"כ עירב בתבשיל ואין טומנין חמין אא"כ היו חמין טמונין מערי"ט וכגון שעירב לאפייה ולבישול ולא היה לו חמין טמונין היה ר"ג אומר להטמין כב"ש וכדתני חגניה משמו. ואין זוקפין חמנורה. אוקימנא במנורה של חוליות משום דמחזי כבונה וב"ש לטעמיהו דאמרי יש בנין בכלים ובה"א אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים (נמי) וקי"ל כב"ה. ותנא [בתוספתא פ"ב] של בית ר"ג לא היו זוקפין המנורה ביו"ט ומעשה שנפלה המנורה בלילי יו"ט ברומי בפני ר"ג והזקנים ועמד ר' עקיבא וזקפה א"ל ר"ג עקיבא מה לך שאתה מכניס ראשך בין המחלוקות א"ל למדתנו רבינו אחרי רבים להטות אנ"ם שאתה אומר הן מתירין והלכה כמרובים א"ר יהודה משום ר"ג מטלטלין מנורה ביו"ט אבל לא זוקפין: עולא איקלע לבי רב יהודה בלילי יו"ט קם שמעיה זקף שרגא. כלומר זקפה ותקבץ השמן לאחוריה כדי שתכבה מהרה וישאר השמן ונמצא כאילו מכבה ביו"ט. אותיב רב יהודה לעולא מהא דתניא בשבת הנותן שמן בנר חייב והמסתפק ממנו חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה נמצא שמעה שזקף הנר וקיבץ השמן אחורי הנר כאילו נסתפק ממנו וחייב משום מכבה וכיון דבשבת חייב פשיטא מינה דביו"ט נמי הזוקף כמסתפק הוא והמסתפק אסור משום מכבה וכיבוי אמ' ביו"ט

דנפישא בלישה. פירש רש"י וכ"ה מתירין משום דאמר ר"ש בן אלעזר[3] ממלאה אשה תנור פת וכו' ולא נהירא מדלא אשכח כן ה"ל לאתויי הא דר' שמעון בן אלעזר כיון דסלוגתייהו בהכי ועוד דלא דמי כלל לפתין גרילין ולמאי דאיתינהו הכא לכן נראה לי דפת מרובה דקאמר[4] היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך חול הואיל ואין בו טורח כל כך וסכי משמע מירושלמי מתוך שאתה מיגעו ממנו ואין עושה אלא כדי לרבו דפת קטן יש בו טורח יותר בגריסת[5] כל אחד ואחד ובין גרילין ובין רקיקין הייט כדי לרבו בלבד וגם הן שוין בעניין אלא דגרילין הייט גדולות ורקיקין קטנות והא דקאמר בסמוך משום דקא טרח טרחא דלא צריך הכי קאמר מתוך שעושה ככלות גדולות אתי למעבד יותר מצורך י"ט: [ועי' תוספות פסחים לז. ד"ה וכ"ה]: על

מה שאין כן בביצה אמר ליה אנא בנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה (ו) ומאי דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול[6] האמר רב חיננא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר: ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין: [7]תנו רבנן ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בפסח וב"ה מתירין[8] וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי ביחוד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איכא דאמרי אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה מכדי משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא מאי אריא פסח אפי' בשאר ימים טובים נמי אין הכי נמי ותנא ביו"ט דפסח קאי תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת מרובה[9] ביום טוב וב"ה מתירין: **מתני'** [7]אף הוא אמר שלשה דברים להקל מכבדין בית[3] המטות ומניחין את המוגמר ביו"ט ועושין גדי מקולם בלילי פסחים [1]וחכמים אוסרין: **גמ'** אמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב [2]ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם סדינין למחר כשאורחים נכנסין מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר ביו"ט ושל בית רבן גמליאל מניחין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב למחר כשאורחים נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אלא אי אחמר הכי אתמר אמר רב אסי [3]מחלוקת להריח אבל לגמר[3] אסור איבעיא להו מהו לעשן רב ירמיה בר אבא אמר רב אסור ושמואל אמר [3]מותר רב הונא אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר א"ר יהודה על גבי גחלת אסור על

למפוקעים או למי שריטו רע וכגדי מקולם מפני שדומה לקדשים ויאמרו מותר להקדש ולאכול קדשים במוך: **גמ'** מחלוקת לגמר. כשאסרו מכאיס לא אסרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שנותן המתחה עם הצואה והגמלים תחת הבגדים להכניס בהן ריח דלמא להנאת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אבל מינה לצואה על גבי גחלים להריח ריח מותר שהנאת הגוף הוא ולאוכל נפש דמי והשתא למאי דקאמר רב אסי לא הוי טעמא דרבנן משום[3] דבר השוה לכל נפש כדפרישית לעיל אלא משום דלקשוט כלים הוא מכרין ולקנן הדר ביה ממתא קושיא: בשאורחים נכנסין. שהן קרויין לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב: ערדסקיאות. מלגינלייר"ש והם עגולים ומנוקבים: ופוקקין נקביהן. לשמור העשן והריח שלא יפא: אם כן. לא היו מחיריו מלוקין עליו דאף בשבת מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב היו מניחים לפיכך מתלקו עליו מכל מקום גמרינן מינה דלאו לגמר הוא אלא להריח ולכבוד האורחין ואפילו רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אלינא דתנא קמא ולר"א בר צדוק אפי' רבן גמליאל לא אמר אלא דברי הכל מותר: מחלוקת להריח. הסם הוא דסרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר בר צדוק ורבנן אסרי דבעינן דבר השוה לכל נפש: מהו לעשן. פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבשם: אסור. דתפוק ימירא הוא ואין שוה לכל נפש אלא לאיסטומכא ובהאי עשון איכא אב מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דלב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן אבקת הבשמים עליהן: ושמואל אמר מותר. דלוקל נפש הוא ולאו אף לעניים אלא שאינו מצי להם לנהנין לו צי ביו"ט כדאמרינן בכתובות (שם): מפני שמכבה. כדפרישית אינו[3] שוה לכל נפש לפיכך אסור לעשות אב מלאכה בשבילו: תניא מר מפני שמבעיר. הבשמים שגם זה אב מלאכה: אמר ליה תחילתו מכבה וסופו מבעיר. ותרוייהו הוי ביה ואלא קמא קמא נקטי: על גבי גחלת אסור. דליכא מכבה ומבעיר: על

מה שאין כן בביצה. דקדושה אחת הן ולא הקלו ביו"ט שני של רשם הסמוכה אלא לעניין מת בלבד: בפסח. קא מלקא דעתך שאינו יכול לשמרה מהממץ[7]: וכמה פת עבה. שהתירו בית הלל: שכן מצינו בלחם הפנים. שהוא מלה דלתמרגין בכל המנחות בחות מלה (מנחות דף מ.) ועביו טפח כשמנו לחם הפנים יש לו פנים ואין פנים פחותין מטפח[1]: בזריזין. של בית גרמו[2] שהיו אומנים וזריזים בדבר: פת עמלה. בריש"ל בלעז שהיה טוען ג' מאות איפה שפשוף מלו ומחמש מאות בעיטה בגריף אף אחת טוען אחיס אף אחיס טוען אלא במנחות (דף טו.): עצים יבשים. מע"ז בלא היו פוסקין מלכלות עליס למערכה בגמרא (דף לא.) ומעלי לשבת העליס היו אופין ומבשלים כל צרכי מקדש: בתנור חם. שמסיקין אותו בכל יום הן למנחות הן לצלי: מתכת. בגמ' אחיס (דף לח:) אמר' תנור של מקדש של מתכת היה משום שני הלחם ולחם הפנים שאפייתן וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדין[3]: ביחוד. שם לבינו: ואיכא דאמרי. רב גופיה אמר שאלית את רבי בימוד: ומנו. רבי דרב רבינו הקדוש. לשון אחר ביחוד בגרול כדתנן בשקלים (פ"ו מ"ב) וידעו בימוד שאם אהרון נגנז: פת מרובה. ולאו משום תמוך הוא אלא משום דטרח טרחא ימירא לאמר ולויס אחר: [2] וב"ה מתירין. דלמרגין[3] שהפת נאפה יפה כשהמנוד אלא: תניא נמי הכי. דנשאר יום טוב נמי נחלקו: **מתני'** מכבדין בית המטות. בית המטיה שאוכלין אם שהיו מקומן ואוכלין על גבי המטות: מוגמר. לצינה על גבי גחלים: מקולם. כרעיו [3] ומי מעיו חלוין הוא לו בלבו כשלולו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו[4] על כרעיו ועל קרבו ומקולם לשון גבר מזוין שכלי זיינו תלוין לו בלבו כדמתרגמינן וכתבו נחשת וקולסא דנחשא (שמואל ב ח:): וחכמים אוסרין. בשלשתן בכבוד משום אשוי גומות ובמוגמר משום דלאו לורך כל נפש הוא ומהאי טעמא אסרינן ליה בכתובות בפרק ראשון (דף ו.) [3]אשר יאכל לכל נפש[4] דבר השוה לכל נפש וזה אינו אלא

מסורת הש"ס
עם הוספות

ה) לעיל ו. ע"ש ר"ה יט: ע"ש לב ע"ב, ג) פסחים ו., ד) [שם], ד) [עדיות פ"ג מ"ח], ס) [תוספתא פ"ב], ו) [שבת ה.], ז) יומא לח., ח) זבחים דף צו., ט) [לעיל דף יח.], י) שמות יב ט, כ) שמות יב טו, ל) [לעיל יח.].

הגהות הב"ח

(ה) גמ' דמאי דעתיך:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פקולם. ובני מעיו חוצה לו. עיין בגמ' פסחים ע. ע"ש ד"ה מקולם ובלף עד ע"ש ד"ה מקולם:

ליקוטי רש"י

דיירא. נוטפת עיניו, לילא בלעז"ז קליר"ש. דיצא. לאיפטומי"ט לשון נעילה ומחיצה. קדרתא. ממעמנת [צ"ל כמ:]. דבר שאין בו סכנה. חולה אפס לא יעבו לו רפואה ז' אין מקוכן לנוחו ומ"מ צריך הוא לה [שבת קכט.]. אמר רבא פת ביו"ט ראשון בו'. מה המוגל לקטר אם יו"ט ראשון הוא וכו' [לעיל ו.]. מה שנמחלת בגין שמת בשבת ולמחר היה יו"ט [שבת קלט.]. [עד כאן שייך לע"א]

משאיכ בביצה. לפנין מילה לא הקלו ביו"ט שני דלאלם הסמה לחשוות לכל בלוות דאלו ר"ש אולם בם אסורים בם. אף בביצה. שלהה בם מוחכים בם. דמאי דעתיך. לאסרה בשני לרחוקים מר"ל. דר"לסא מעברי ליה לאלול. המקנה הרלאשונה לנוחת מיום שני ולעשות שני ימים בגין אלא אלו כל יום שלאים ואחר. מימות עזרא ואילך וכו'. ואע"פ שהקנו לא פירש שבאו עדים מן המנהה ולמבלה חוץ מלותה הפסח ומדיון לא נתקנה. אלא דנקט מימות עזרא משום דמימיו עבריהו דכתיב בעזרא (נחמי' ח) ויום שני נאספו ובאלאם הסנה משמעי [לעיל ו.]. וכמה פת עבה טפח. ואפ"ה אינו ב"ה אלא אחד טפי מטפח לא. שכן מצינו בלחם הפנים. שהוא אחוז לבא אחר בכל המנחה אשר מקריבו וגו' לרבות לחם הפנים לחיותן לאהרן ולבניו אלא יחמילו ואפ"ה עובי דטעמיה מפם הסיעו לחם שהיו לו פנים ואין פנים פחותין מטפח. אם אסרו. ומתירו עובי טפח. בזריזים. דהכא שבאלילין בשמיהו שלא יחמיץ יחיה לכל אדם שאינ זריזין. בפת עבילה. שאינה מתכרת להחמיץ שבמילה מעבבתה. בעמלה בריי"ל וכו'. בעצים יבשים. שהיו מבלים אותן מימות אחתה כדלתמרגין בהמנחת מנו"ו בלא ואינן בעצים אלא רקיקין. מ"ט כיון דרקיקין נפיש טרחייהו אף הוא אינו אופה אלא כדי מה שיאכל בד"ט בלבד וכך מפורש בירושלמי: ת"ר בש"א אין אופין פת עבה בפסח וב"ה מתירין. ואוקמה כמה פת עבה טפח שכן מצינו בעובי לחם הפנים טפח ואתקיף לה רב יוסף אם התירו עובי טפח בלחם הפנים שכן עשויתן ע"י כהנים שזריזין הן ואין מניחין אותו להחמיץ הקן פת עמילה בשיעה ובבציעה ונעשים בתנור חם דאמרי בפת של הדיוט שאין בה אחות מכל אלו. משום רבינו הקדוש אמרה מאי פת עבה פת מרובה. כלומר נפישא בלישה ומשום טרחה יתירא אמרה ב"ש ולא תימא בפסח בלבד אלא בכל יו"ט בתניא בש"א אין אופין פת עבה בי"ט וב"ה מתירין: מתני' אף הוא אמר ג' דברים להקל מכבדין המטות. תניא אין מכבדין את המטות של בית ר"ג היו מכבדין א"ר אלעזר ב"ר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין מערב יום טוב ופורסין עליהן סדינין למחר כשאורחים נכנסין היו מסלקים אותן ונמצא הבית מתכבד אמרו לו זה אף בשבת מותרין לעשות כן. אין מניחין את המוגמר ביו"ט של בית ר"ג היו מניחין א"ר אלעזר בר' צדוק לא היו מניחין מוגמר אלא ערדסקיות של ברזל היו מעשנין מערי"ש ופוקקים נקבים שלהן ולמחר כשאורחים נכנסים היו פותחין נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו זה אף בשבת מותר לעשות כן. א"ר אסי מחלוקת לגמר הבית אבל לגמר להריח הכל מותר יש נוסחא אחרינא דברי הכל להריח אסור. איבעיא להו מהו לעשן. פי' לעשן פירות שהוא מכשירי אוכל נפש ר' יהודה אמר רב אסור מפני שתחלתו מכבה וסופו מבעיר אמר רב יהודה על גבי גחלת אסור שהוא מכבה ומבעיר [מכשירין אוכל נפש. ר'

עין משפט
גר מצוה

צ א מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' ג ופ"ד מהל' יו"ט הל' ו ופ"ח מהל' סמך הל' יא טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ד וסי' תקכ וסי' תקיל סעיף ד וסי' תנו סעיף ה. צא ב ג מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו טוש"ע א"ח סי' תקיל סעיף ד:

הגהות וציונים

ה) [בפסחים אי' עבה] (גליון), וכ"ה בראשונים והיא הגירסא האמיתית (רק"ס): ב) במשניות ובדי"ף הגירסא בין המטות (ופי' הרע"ב ומפני שהוא מקום מועד וכו' משא"כ בית שהוא גדול): ג) בכת"י אבל לגמר דברי הכל אסור (וכ"ה נכון וכמ"ש ברשא ד"ה מותר. וכן הגירסא בראשונים): ד) בכת"י מחימוץ: ס) ד"ה פת מרובה ור"ה ובי"ח מתירין ל"ל דיבור אחד (רש"ש): ו) יש להוסיף דקתני (באורות המים): ז) יש להוסיף דבעינן (באה"מ): ח) צ"ל ואינו שוה (רש"ש): ט) דפת מרובה דקאמר לאו ביותר מבדי צרכו קאמר אלא היינו פתים כצ"ל. רש"ל (גליון): י) נדצ"ל בעריכת (באה"מ):

לעזי רש"י

נעפעפים ונקלא העין (רמב"ם מקואות פ"ט מ"ב). שנקנ"ר. פירוש דם מיט מגון (עיון ערך דן ל', ר"ן לרי"ף שבת דף לט קוע"ב), נתקבן שם הדם והחלבים (הגהות הגר"ש לחולין דף לג ע"ב). איתקלפיישון. פירוש ממיעות (רש"י ע"ז דף כח ע"ב), קדמת (רש"י חולין דף נט ע"ב ד"ה משחלת משמים), שריפה אש הטולי (מגדת דוד חמלים לח, ם ועיין מרגוס שם): תוספות ד"ה ומתפקפק קבר"ל"א. פירוש נר (תוספ הסרוק ערך קנדלא):

עד כאן שייך לע"א

בריי"א. פירוש עמילה, בטוטים (פיין מעמות דף ע"ז ותרוגו ערך עמל מ' ומרך מעגל), עלוק יפה. אנצרינצייר"ש. פירוש כלי ממחות (מילוסי המלרי), כלים שמוסין בהם גחלים (רש"י בתמיד מז, ו ועיין רש"י שמות כח, לח; ממדבר ז, ט):

רבינו חננאל

מרחיקין מערב יום"כ ומטליל בצונן כדי שתפוג ציתנן אמר רב ביבי שלא הניע לצירוף אבי אמר אפילו תימא הגיע לצירוף לר' יהודה דבר שאין מתכרן מותר ומי אמר אביי הכי והא אמר אבי' כו'. אמימר כחל מנכרי בשבת א"ל רב אשי כמאן בצולא דאמר כל צורכי חולה נעשין ע"י נכרי בשבת ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושהו הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה הכא מסייע בהדיה דעמיץ ופתח עיניה א"ל רב זביד אמר לי בוחתיך ואמרי ליה מסייע אין בו ממש. אמימר שרא למיכחל עינא ע"י ישראל ביו"ט שני ואפי' בב' יו"ט של ר"ה א"ל רב אשי והא אמר רבא מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין בי"ט שני יתעסקו בו ישראל מה שאין כן בביצה א"ל בנהרדעי סבירא לי דאמרי אף ביצה מותרת מאי איכא למיחש דלמא עברוה לאלול הא אמר [רב חיננא בר כהנא] משמיה דר' מימות עזרא לא מצינו אלול מעובר. ואין אופין פתין גריצות אלא רקיקין. מ"ט כיון דרקיקין נפיש טרחייהו אף הוא אינו אופה אלא כדי מה שיאכל בד"ט בלבד וכך מפורש בירושלמי: ת"ר בש"א אין אופין פת עבה בפסח וב"ה מתירין. ואוקמה כמה פת עבה טפח שכן מצינו בעובי לחם הפנים טפח ואתקיף לה רב יוסף אם התירו עובי טפח בלחם הפנים שכן עשויתן ע"י כהנים שזריזין הן ואין מניחין אותו להחמיץ הקן פת עמילה בשיעה ובבציעה ונעשים בתנור חם דאמרי בפת של הדיוט שאין בה אחות מכל אלו. משום רבינו הקדוש אמרה מאי פת עבה פת מרובה. כלומר נפישא בלישה ומשום טרחה יתירא אמרה ב"ש ולא תימא בפסח בלבד אלא בכל יו"ט בתניא בש"א אין אופין פת עבה בי"ט וב"ה מתירין: מתני' אף הוא אמר ג' דברים להקל מכבדין המטות. תניא אין מכבדין את המטות של בית ר"ג היו מכבדין א"ר אלעזר ב"ר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין מערב יום טוב ופורסין עליהן סדינין למחר כשאורחים נכנסין היו מסלקים אותן ונמצא הבית מתכבד אמרו לו זה אף בשבת מותרין לעשות כן. אין מניחין את המוגמר ביו"ט של בית ר"ג היו מניחין מוגמר אלא ערדסקיות של ברזל היו מעשנין מערי"ש ופוקקים נקבים שלהן ולמחר כשאורחים נכנסים היו פותחין נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו זה אף בשבת מותר לעשות כן. א"ר אסי מחלוקת לגמר הבית אבל לגמר להריח הכל מותר יש נוסחא אחרינא דברי הכל להריח אסור. איבעיא להו מהו לעשן. פי' לעשן פירות שהוא מכשירי אוכל נפש ר' יהודה אמר רב אסור מפני שתחלתו מכבה וסופו מבעיר אמר רב יהודה על גבי גחלת אסור שהוא מכבה ומבעיר [מכשירין אוכל נפש. ר'

על גבי חרס. שהסיקו: מותר. לכתי ליכא והכערה נמי ע"י שינוי היא כלאחר יד וליכא איסורא דאורייתא: דקמוליד ריחא. שנכנס בתרם שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר מדם קרוב הוא לעשותה מלאכה מדשה: סחופי כסא אשיראי. לכפות כוס מדשה על הפירורים של מלבוש להכניס בהן ריח הדשה שבכוס: אסור. דקא מוליד ריח בפירורים: מאי שנא ממוללו ומריח בו. דתניא (ב' בשמעלין) גבי עני בשמים מוללו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו או קוטמו שיהא מקום הקטימה לא ונומן ריח ובמלוטין קמיירי: רבא אמר על גבי גחלת נמי מותר. כשמואל דאוכל נפש הוא עשון פירות זה ושוה לכל נפש ולא משום כתי והכערה ואולדי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי דאיכא דאמרי שרי א"ל אמימר מאי קטורא אי קטורא בידי[8] מעשה אומן הוא ואי לעשן אסור דהא קא מכבה אמר ליה רב אשי לעולם לעשן [9] מידי דהוה אבשרא אגומרי איכא דאמרי א"ל אמימר מאי קטורא אי קטורא בידי [10]מעשה אומן הוא אי לעשן אסור דקא מוליד ריחא אמר רב אשי אנא אמריתה נהליה ומשמיה דבורא רבה[11] אמריתה נהליה לעולם לעשן ומידי דהוה אבשרא אגומרי: ועושין גדי מקולם: תניא רבי יוסי אומר[12] תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולם בלילי פסחים שלחו ליה אלמלא תודום אתה גוזרנו[13] עליך נדוי שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא כעין קדשים: **מתני'**[14] שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים[15] פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה [16]ומקרדין את הבהמה ביו"ט [17]ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן[18] רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה [19]אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין: **גמ'**[20] למימרא דר' אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תליסר[21] אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין את הבהמה ביו"ט: תנו רבנן[22] איהו קרוד ואיהו קרצוף קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה[23] וג' מחלוקות בדבר רבי יהודה סבר[24] דבר שאינו מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כר' שמעון דאמר[25] דבר שאינו מתכוין מותר ובין קרוד ובין קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה [26]הלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו: **מתני'**

על גבי חרס מותר. פי' רש"י משום שאין כאן כתי ואי משום הכערה הוי הכערה כלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יונתן פירש דשפיר הוי הכערה כדרכה ומ"מ שרינא דקאסר דהכערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע מירושלמי [דמשילין][27] מהו לאדלוקי נר של גמלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר דהכערה לצלן יצמה[28] והוי מלאכה ואסור לעשותה בי"ט ומאן דשרי סבר דלצלו יצמה[29] (ה) והכערה שלא לצורך מותר לעשותה בי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו המם קאמר לא תאסור ולא תשרי ומכאן יש ליהר מלעשות הכערה שלא לצורך כדקאמרינן בירושלמי לא תאסור ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כתי עם הכערה דלכולי עלמא אי לא שרי הוא לא שרי זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הכערה שלא לצורך כלל בירושלמי היינו לפי שישנו פעמים לצורך אוכל נפש אבל כתי לעולם אינו לצורך מקום אוכל נפש ולאי אסור לכולי עלמא בי"ט ורבא דשרי אף על גבי גחלת היינו משום דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש דאם היו עשירים נרגין הן לכן:

תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה

וכו'. ומימה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית עובדא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה[30] ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר[31] משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ואמ"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא[32] ונשיאותו לאחר חורבן ואומרין בבכורות (דף נב.) דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה ויש לומר דלא נתבטל לגמרי כי אם לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לא דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית[33]:

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף וכו'. פירש ר"י[34] דהלכה כר' שמעון שמתיר ולזקא מגמגרת של עץ דאין עושה חבורה אבל מגמגרת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק רישיה ולא ימות הוא שמולא שעות:

מעוש

דבר שאינו מתכוין מותר ובין

לא אמר רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו:

מתני'

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [שבת דף קלה.], ב) [פסחים נב. ברכות יט. [תוספות' פ"ג ע"ב], ג) [עירוכין פ"ג מ"ב], ד) שבת דף ה., ה) [פסחים דף יא.], ו) שבת דף ה.; ז) [פסחים יא: תוספ' פ"ג], ח) [עירוכין עה. וש"נ], ט) [שבת מא: וש"נ], י) [שם וש"נ], כ) [לקמן בהמיא דף לג.], ל) [בראשית יט כח], מ) סוף ה"ב, נ) שבת ע. ותיין תוס' פסחים ה: ד"ה לחלק, ס) ברכות כז., ע) ר"ה ל., פ) ברכות כח., צ) [ע"ש תוס' שבת לד: ד"ה הוה וכו' ומס"ל שם על הגליון].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה על גבי וכו' ומאן דשרי סבר דלגלו יצמה ולא הוי אב מלאכה והכערה שלא לצורך מותר לעשות ביום טוב ומיהו:

גליון הש"ס

מתני' אבל מקרצפין. עי' שבת דף נג ע"א תוס' ד"ה מכו ליתן ומו"ק דף י ע"ב תוס' ד"ה ומאן מוקעין:

ליקוטי רש"י

מעשה אומן הוא. שכן היו עושין שהיו טוחלין כלים הנוקין והיו מתלקין עליהן מים יד של תלוקיסים מעשה אומן הוא ומקור. ל"א לגיר קמטין שאדם עושה בגמא יד שמתלפים אותה בקנה של שליש תלקים ומקמטין פרוזונ"ל בלע"ז [מר"ן ד: ד"ה ליטרין]. אבשרא אגומרי. שלולין ב"ש ואע"ג דתכבה [שבת קלה. ד"ה ומ"ש]. תודום איש רומי. יש"ל הקום שהיה ברומי. גדי מקולם. צלוין ולאכן על כרעיו ועל קרנו כלליה ספסה דמיא בגילד טוין (עד.) ר"ע [ר"ש] קורלו מקולם לפי שמולה כרעיו מולה לו פגדו כעשה כלי אינו בלדו, כוכב נמוסם בגלית (שמות ל ז) מבגומו קולקם לעשנם [פסחים נג.]. בלילי פסחים. זכר לפסח שלולו שלא שנאמר בו על כרעיו ועל קרנו (שמות יב) כלומר עם כרעיו ועם קרנו. גזרהני עליך נדוי. שאסרו מכמיס לא הדבר וכו' [ברכות יט.]. מקרצפין. מפרשין בכלי שאינו נקות ואינו עושה חבורה דמוקל בבעלי מיס לא מלאכה היא [פסחים יא:].

לעזי רש"י

אוטרונג"ר. פירוש לבפול (רש"י שבת דף קמז ע"ב ד"ה כיבוי בגלימא), לקפל, לקמט (רש"י מו"ק דף י ע"ב), לכוון קמטים (רש"י נדי"ף שם דף ד

מתני' [א]הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי בברה: **גמ'** [ב]תנא תחתונה משום כלי קבול אמצעית משום כלי בברה עליונה משום כלי מתכת: **מתני'** [ג]עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת [ד]ואינה נגררת אלא על גבי כלים ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת: **גמ'** עגלה של קטן טמאה מדרס דהא סמיך עליה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עלה ואינה נגררת אלא על גבי כלים על גבי כלים אין על גבי קרקע לא מאי טעמא דקא עביד חריץ[ה] מני ר' יהודה היא דאמר [ו]דבר שאין מתכוין אסור דאי ר' שמעון האמר [ז]דבר שאין מתכוין מותר (דתנן[ח]) [ט]רבי שמעון אומר [י]גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא ר' יהודה אומר אין הכל[כ] נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

הדרן עלך יום טוב

[ט]**אין** [י]צדין דגים מן הביברים ביו"ט [יא]ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות רשב"ג אומר [יב]לא כל הביברין שוין זה הכלל כל המחוסר מתני' טמאה משום שלשה כלים. מקבלת טומאה על שם שלשה כלים נפקא מינה דלא נמי לזל חד שמע מינה טמאה משום לידן וגמרא מפרש לה: **גמ'** תחתונה. שמקבלת מאבק הפלפלין כשנופל לדך נקבי המכבר: משום כלי קבול. שכלי עץ שיש לו בית קיבול הוא: אמצעית. שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קטן אלא מכמיס גזרו טומאה על הכברה משום גרוג[יג] ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה ושלנו שהיא של מתכת ודלי טמאה משום פשוטי כלי מתכות: ועליונה. שמכתשין ושומקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטומרה דפשוטיהן טהורין אלא משום לפוי המתמון שהוא עיקר והעץ בטל אצלו: **מתני'** עגלה של קטן. שעושין לו לשחוק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה: טמאה מדרס. אם המיטוק זב נעשית העגלה אב הטומאה דמיוחדת ליושבה היא דהא סותם קטן עליה נמצאת שהיא מיוחדת לו ליושבה ואין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו דאילו לא מיחדא לכאי לא הוה אב הטומאה כדמפיק יכול כפה סאה ויושב עליה כו' (שבת דף נט.): ונטלת בשבת. דתורת כלי עליה: ואינה נגררת. בשבת: אלא על גבי כלים. על גבי בגדים מפני שעושה חריץ בקרקע וחופר מיב משום חורש[יד]: מפני שכובשת. חריץ הנראה בהלוכה לא על ידי חפירה הוא אלא בוטבת ודורסת הקרקע ונדוש מממיה ועשה מקומה נמוך אבל אינו ז"[טו] עפר ממקומה: **גמ'** לעשות חריץ גרסינן: כובשת אין. בוטבת הוי אבל חריץ לא עבדא: תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה. חד סבר העגלה נמי כשאר כלים דעושה חריץ בגרירתה שפעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר ולדיך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא בוטבת תחת גלגולה:

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים. אף על גב דשמיטה ואפייה ובשול מלאכות מלאכות הן והותרו לצורך יום טוב טעמא משום דלא אפשר מערב יום טוב דשמיטה חייב למכור בשרא[טז] פן יתמתם ויסרים אבל לידה אפשר לצדו מבעוד יום וישמנו במנודמו בחיים ולמחר יטלהו: ביברים. של דגים הן בריכות של מים שקורין ויביי"ר ביברין של חיה קרפיפות מוקפין גדר סביב וכונסין לתוכן חיות הבר וילדות ומגדלות שם: ואין נותנין. לפני הדגים מזונות ואפי' למאן דאמר[יז] נפש בהמה במשמע הני מילי דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים בשרי עשבים וקרקע[יח] וגדול אוכל את הקטן: אבל צדין חיה ועוף. המכונסים[יט] מתמול קא סלקא דעתך השתא כיון דמוקפים גדר הוו להו כגודין ועומדין אבל דגים נשמטין לחורים ולסדקים והיא לידה ביום טוב: ונותנין לפניהם מזונות. בימי החורף לריכין מזונות ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים שם:

המחוסר

אין [ה]צדין דגים מן הביברים וכו'. פירש רש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר הייט דוקא כגון בשול ואפייה ושמיטה דאי אפשר מערב יום טוב דיותר טוב פת חמה[ו] וגם בשול בי"ט ושמיטה שמא יסרים אבל לידה אפשר לעודו מערב י"ט וישמנו במים במנודמו ולא יחות ולא נהירא כדמפרש[ז] ברש מכילתין (דף ג. ושם) גבי גזרה שמא יתלש דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דוקא במכשירין[ח] יש חלוק לכך ר"ל כפר"ח[ט] מקיטו"ן שפירש לעיל [דף ג. תד"ה גזרה] משום דדמי לקלירה:

ואין נותנין לפניהם מזונות. פירש רש"י דאין מזונותן עליו דהם אוכלים עשב הנמצא במים וגם פעמים אוכלים עפר וגדולים אוכלים הקטנים ואפילו למאן דאמר מאי יאכל לכל נפש (שמות יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום דגים לא הואיל ואין מזונותן עליך ואימה דבגמרא פריך ורמינהי ביברין של חיה ועוף אין לדין וכו' ומשני כאן בביבר קטן כאן בביבר גדול והשתא תינח מגילה לידה תרלת שפיר אלא מזונות מאי תרלת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמרי' אין נותנין לפניהם מזונות לכך נראה לי דהא תלא בהא אי לידה מותרת מותר נמי ליתן לפניהם מזונות והכי פירשו אין לדין דגים מן הביברין וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות גזרה שמא יולדם דהא לידה שלהן אין מותרת ביום טוב והשתא כשמתרץ בגמרא מגילה ממזונות נמי ניחא דהא בהא תלא ומכל מקום קשיא דמשמע הכא דהיכא דלידה שלהן אסורה אפילו לזרוק להם מזונות אסור ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנה: ושם) קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהן למשלא קמייהו שפיר למי ויש לומר דהתם מיירי בשבת דמיר דאוכל נפש אסור ולא שייך למגזר שמא יקח מהן אבל הכא מיירי ביום טוב דאוכל נפש מותר גזרינן דלמא כשיתן להם מזונות שמא יוד מהם[כ]: כל

עין משפט נר מצוה

צח א ב מיי' פ"י מהלי כלים הלכה ז:
צט ג מיי' שכ"ם מהלי כלים הלכה טז:
ק ד מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה טושע"ע ס"ש סי' שלו סעיף ח:
א ה מיי' פ"ע מהלכות י"ט הלכה ו סמג לאוין עה טושע"ע ס"ש סי' תמ סעיף ח:
ב ו מיי' שם הלכה יז טושע"ע שם סעיף ג:
ג ז מיי' שם סלי ז סמג שם טושע"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

מקרצפין סברי לה כר' יהודה ומחמרי. **ואסיקנא** אמר רב נחמן הלכה כר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודי לו: [מתני'] הרחיים של פלפלין טמאה משום שלשה בר. [ב] פי' כלי עץ חקוק ובאמצעיתו טס של ברזל קבוע במסמרים עומדים מלמטה והוא נקוב נקבים דקים כמין כברה והעליון משופה ליכנס בתוך התחתון ומצופה ראשו של עליון ברזל עשוי כמין פטפוטין בלוטין קטנים קטנים ותוחן הפלפלין באותו ברזל המתוח באמצע החקוק לאורכו הנקוב ככברה ושוחקין בעליון שראשו מצופה ברזל כמין פטפוטין קטנים נסין יותר מעט מן הנקבים ונותן הפלפלין על הברזל העשוי ככברה ושוחן בעליון וכשישחק יורד מן הנקבים למטה ויש בקרקעות התחתון נקב גדול סתום כשורצה פותח ונוטל הפלפלין השחוקין. ומפורש בגמ' שלנו וגם כן בירושלמי התחתון כלי קיבול העליון משום כלי מחבות אמצעי משום כברה: [מתני'] עגלה של קטן טמאה מדרס. דהא קסמיך עלה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עליה ואינה נגררת אלא ע"ג כלים אבל על הקרקע לא דצבור חריץ ומשום דאמר דבר שאין מתכוין אסור וטיפא דהא מתניתין תנא אחר אליבא דר' יהודה שהוא שונה כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שאינה עושה חריץ אלא כובשת ור' שמעון ותני גורר אדם מטה וכסא וספסל בשבת ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ וא"צ לומר ביו"ט. ג) דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקליה הנגרר פותחין ונועלין בהן בשבת וא"צ לומר ביו"ט:

הדרן עלך יום טוב

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) שבת סו., ג) עיין תוס' שבת מא: ד"ה מיחם חוס' כתובות ה: ד"ה אח"ל, ג) [שבת מא: וש"נ], ד) [שם וש"נ], ה) שם כב: מו: [תוספתא פ"ב פסחים קמ. מגמות מא:], ו) [שבת קו:], ז) עיין שבת סג:, ח) שבת עג:, ט) [לעיל כא.], י) [שבת מט:], כ) עיין כלים פכ"ז מ"א, ל) עי' שבת קלד. וברש"י ד"ה לא אפשר. ועי' היטב חוס' מגילה ז: ד"ה כאן, מ) לקמן כח:, נ) וע"ע חוס' שבת קו: ד"ה האין.

גליון הש"ם

מתני' ואינה נגררת. עיין שבת דף כפ ע"ב חוס' ד"ה וסמ"ל:

ליקוטי רש"י

טמאה מדרס. הוסיל ופעמים שיושב עליה [שבת סו.]. ואין נותנין לפניהן מזונות. כיון דהן מוקלה לא מלי למטרח עלייהו [שם קו:].

הגהות וציונים

ט) [צ"ל דתניא] (גליון): כ) צ"ל כל הכלים אין נגררין (מלאכת שלמה): ג) בדפו"י וכת"י אינה מזיזה: ד) בפסחים דף נח ע"א פי' רש"י מכמר בשרא, חימום הבשר: ס) ברש"י שבר"ף שרשי הטשבים בקרקע: ו) בכת"י ובדפו"י וברע"ב ובראשונים המובנים: ז) הוגה ע"פ מהרש"א עיי"ש: ח) לפנינו ליתא (חודתן של ראשונים לירושלמי ביצה פ"ב ה"ט יג ע"א): ט) צ"ל בדפו"רישית (רש"ש): י) כפי' ר' נתנאל כצ"ל (גליון):

לעזי רש"י

ויביי"ר. פירוש ביבר, בלשון עשוה וגדל דגים (רש"י קידושין דף עב ע"א ד"ה פירלא), מחלות של דגים (רש"י תענית דף כד ע"א), מפיכים של דגים (רש"י כתובות דף עמ ע"א):

חשק שלמה על רבינו חננאל

ה) פי' מגרוך ערך ריפוס. ו) הוא מתוספתא טוהר.

המחוסר צידה. שנרין לגודו: גמ' הצד צפור. מן המוץ עד שהכניסו למגדל עץ שקורין מיסטיי"ר או הגד נמי מן המוץ עד שהכניסו לבית בשבת: חייב. דכיון דהכניס לפור למגדל ונעל לפניו הרי הוא מחות ועומד וגמרה גידלו וכן נמי לבית ונעל לפניו אבל לפור שהכניס לבית ונעל בפניו פטור שיוצא לו דרך חלונות ואין כאן[2] לידה או נמי שהכניסו מן המוץ לביר ונעל לפניו אין זו לידה: וחכמים אומרים צפור למגדל. היא לידתו כאשר אמרת אבל נמי אין נרין עד שיכניסנו לבית דלף לגיתה ולמגר ולביר הוי לידה ומתניתין דקתני נדין מן הביברין מיום טוב רבנן היא דאמרי משמיה דר' לביר לבית הוא אמר רבנן הא נזר ושומר ונריש"מ ר' יהודה: אלא שפות קשיא. דהא כולהו מודו דאין לידתן אפילו לבית: מקורה. שיש לו גג: הבא. דקתני גבי שבת לפור למגדל ולא לבית: בצפור דרור. שדלה בבית כשדלה שיודעת להשמנו מזויה הבית לכל לד ולכך נקראת דרור על שם לידה שדלה בכל מקום: השתא דאתית להכי. דעופות אעופות לא קשו אהדדי ולא דמיקא לאוקומי מתני' בפלוגתא דתנאי דתיה אמיה נמי לא מוקמת כתנאי אלא מרוייהו כרבנן ומתניתין בביר קטן וכן היא דשבת ובריש"מ דקתני אין נדין בביר גדול ושם לה להשמנו ורשב"ג אף בביר קטן פליג אם ל"ל הבא מלדה מי נמי לא לאפלוגי אחת אלא לפרושי כדלקמן: בחד שחיא. נפעם אחת שהוא שותה עליו לאפשו אין לו להשמנו ממנו: שוקצי שוקצי. זויות: דנפלי טולא דכתלי אהדדי. מרוב קטנו וקלרו: הלכה מכלל דפליגי. רבנן עליה לאימר כל הביברין שוין בתמיה והא אוקימנא בביר קטן מעוט לגדל ועומד: מאי נפקא לך מינה. מי אמינא הלכה כ"ש דאי לא פליגי הלכתא היא: אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא. משל שוטים הוא כמו זנוז וזכין מגרא אקרי (ב"מ דף מ:) כך גמרא גמור אומר לתלמיד שוטה לגוד הן אמת הן שטת ויהא לך לזמר ושיר: הבא מצודה. כלומר שצריך לנקש מתכלות לאפשו והיינו שיעורא דביר גדול לעיל ואידך ביר קטן ורב אשי שערינהו לעיל אחדא שיעורא ורב יוסף בהאי שיעורא: הרדיסאות. על שם מקומם[7] וי"א ע"ש הולדום והן הגדלים בבתים: לבלובן. סל שמקנמין ט כמו בכלוב אלא טוף (ירמיה ה) מוחין ותרנגולין בתין לערב לכלוב[8] ונוח לאפשו שם הלכך הרי הן כגודלין ועומדים ומותר לגודן אפילו מוך לבלוב: יוני שובך ויוני עלייה. יוני הבר הן ושטין ומוכלין במוך: בטפיחין בבירות גרסינן.

כמין פכין נותנין בחומות הבירות והמגדלים לקנן שם עופות הבר: ומזונותן עליך. הלכך בהמה הן ומשיבי מזונן: הני עבידי לרבויי. יוני שובך עשויין להשמנו ולגדות ומפני מי אלם: לבלובן קאמרינן דעבידי לרבויי. פורחין עד קינן ולרך לעלות אחריהן וגם שם נשמטין ממנו ויורדין: מתרבי' מותרין הן. בגמ' פריך מעשה לקמור: אלא שאין רצוני לקבל הימנו. שמי שוגגו: גמ' מעשה לפתור. בתמיה וכי דרך המדברים לומר דבר ומניחין מעשה אחריו להכמים דבר הראשון: ספק מוכן. כלומר וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקצה ואסור לא דברי הכל היא אלא פלוגתא דרבן גמליאל ור' יהושע היא לקמן בשמעתין מיימינן לה בברייתא: דמתני' לה. להא דשמואל דאסר ספק מוכן: אהא. מאן דאמרי אמתניתין אמר אין הלכה כר"ג דלא שייך למימר הלכה כר' יהושע משום דלא מני ליה לדר' יהושע בשמתניתין:

שומטין

המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר: גמ' ורמינהו[6] ביברין של חיה ושל עופות אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן דתנן[3] ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב לבית הוא דמחייב אבל לביברין לא והכמים אומרים *צפור למגדל וצבי (ו) לגנה ולחצר ולביברין אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בביבר מקורה הא בביבר שאינו מקורה והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא [2]הבא בצפור דרור עסקינן שאינה מקבלת מרות דתנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר קטן הא בביבר גדול היכי דמי ביבר קטן היכי דמי ביבר גדול אמר רב אשי [3]כל היכא דרהיט אבתרה[4] ומטי לה בחד שחיא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי ביבר גדול ואידך ביבר קטן אי נמי [5]כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין וכו': [6]אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן גמליאל [7]אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי [8]אמר ליה ומאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: זה הכלל כל המחוסר צידה וכו': היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [9]כל שאומר הבא מצודה ונצודנו ונצודנו אמר ליה אביי והא אוחזין ותרנגולין[10] שאומרים הבא מצודה ונצודנו ותניא [1]הצד אוחזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך ויוני עלייה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין בבירות חייב אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי: מתני' [2]מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו: גמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני [3]ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע ואיכא דמתני לה אהא דתניא

שוחטין

דמי מחוסר ואסיק' ואע"פ דבאין לכלובן לערב כגון יוני שובך ויוני עלייה כיון דבעי רבויי להו אסור לצוד מהן ביו"ט אבל אוחזים ותרנגולים ויונים הרדיסיות אע"ג דצודן אותן כיון דבאין לכלובן לערב ומזונותן עליו ולבא לכלובן מיהא לא בעו רבויי דבני תרבות הן ואין בדהדין מבני אדם אלא כשוראין כי באין לצחן ב) צדין מהן ביו"ט.

ד א ב מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יט סמג לאוין קה טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף ה:

ה ג ד מיי' שם הלכה כ:

ו ה מיי' פ"ג מהל' י"ט הלכה ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף יב וסי' תלז סעיף ז:

ז ו מיי' שם הלכה ס טוש"ע שם סעיף ז:

ח ז ח מיי' שם הלכה ס סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלז סעיף ג:

עין משפט נר מצוה

רבינו חננאל

אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב כו' אבל צדין חיה ועופות מן הביברין. ורמנן עלה הא דתניא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגין אין צדין מהן ביו"ט כו' קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות. ומפרקינן לא קשיא מתניה ר' יהודה היא דתנן בפ' ר' אליעזר אומר כו' ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב ש"מ דר' יהודה כל חיה שהיא בבית גמורה צידתה כשמכניסה בבית (שצד) אבל צד הצבי והכניסו לביברין פטור שאינה צידה וכיון שלעגן שבת פטור שאינו בצודי אסור לצוד אותו ביו"ט מן הביברין לפיכך שנה בברייתא אין צדין כי הביברין לר' יהודה כיון חשובין ומתניתין דקתני אבל צדין חיה מן הביברין לחכמים הוא דפליגי עליה דר' יהודה ותנן הצד צפור למגדל וצבי לגינה ולחצר ולביברין גמורה צידתו וחייב בשבת וקתני לחצר ולביברין ביברין דומיא דחצר כאשר כל מה שבחצר מתחר לצוד אותו ביו"ט כך כל מה שבביברין צדדי הוא קודם לכן. ואסיקנא עופות אעופות לא קשיא מתניתין בביבר מקורה ההא כבית וגמורה צידתו ובריש' בביבר שאינו מקורה שלא גמורה צידתו כיון שאינו מקורה יתכן שיפרה אחרי כן בכל שעה שירצה לפיכך אין צדין. ואי קשיא לך דהא בין ר' יהודה ובין רבנן הצד צפור לבית בשבת פטור הוא שלא גמורה צידתו והנה הבית מקורה הוא ואפש"כ אינה צידה בו וכיון דבשבת פטור ביו"ט אסור לצוד ממנו הלוקחים בצפור דרור הוא ושאני צפור דרור משאר עופות דשאר עופות כיון שנכנסין בביבר מקורה גמורה צידתן אבל צפור דרור אינה מקבלת מרות ואין גמורה צידתה אלא במגדל. בחד שחיא. פי' כגון ריצה אחת ואינו צריך לפרש ביני ביני. כל היכא דנפל טולא דכתלין אהדדי. פי' בעת שהחמה במזרח צל כותל המערבי מגיע עד כותל המזרחי ג) והוא ביבר קטן. רשב"ג אומר. היכי

עין משפט נר מצוה

ד) שבת קו: [מוספתא פ"ג], ב) שבת קו. פ"ש, ג) [שבת קו:], ד) [שם וש"נ], ה) [שבת קו: קיג. עירובין ס. ע"ז נב:], ו) [וע"ע מוס' שבת קו: ד"ה הלכה], ז) שבת ג ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומכ"ש לפור למגדל וכי לבית לגינה: (ב) תוס' ד"ה כל היכא וכו' ושעור גובה היה להם בכתלים: (ג) ד"ה ומניא וכו' הכלכלות פטור וא"ת וכו' דאמר הכם רשב"ג מתוסר לידה:

ליקוטי רש"י

הא רבי יהודה. הסיא דאין נדין רבי יהודה היא דמתמתיין לא מקיב לה לידה על שיכיסו לבית [שבת קו:]. ביבר מקורה. הוס גילה. בצפור דרור. מתניתין דקתני לפור לבית לא עפור דרור עסקינן שדלכה לדור בבית כבשדה ושמנמנה מזויה בית לזוה. השתא דאתית להכי. לאוקמינהו לאוקמינהו לרבנן. שוקצי. פיאות להשמנו טהן. מכלל דפליגי. והא אוקימנא לרבנן נמי ביבר קטן דתנן אמרי. זמורתא תהא. לומר הסמוטה סמיכה בעלמא אלא לוכך ושבת שם]. אמה מלמדנו לומר הלכה כמותו ומהא דאמר בעלמא דאי אין מוקמין הלכה למה לי. [ע"ז לב:]. מפיחין. שנומנין הן קדרות קטנות המומה וקורין טיינ"ש. ובבירות. דירות ומגדל עיר [חולין קלט:].

הגהות וציונים

ב) כתב הרשב"א שלפי פירש"י אין לגרוס "ההיא אבחרה" שאם צריכים לדון אחריה לא יתכן שיגיע אליה בקפיצה אחת אלא הגירסא היא כל היכא דמטי לה בחד שחיא וכ"כ הריטב"א בשבת קו ע"ב: ג) בכת"י נוסף ויוני הרדיסיאות (רק"ס, וכ"ה במאירי): ג) בכת"י ואין זו צידה: ד) לפי פירוש הראשון גרסינן הדרסיאות, עיין חולין דף קלט ע"ב (רש"ש): ה) בכת"י לבלובן: ו) נדצ"ל צל כותל המזרחי מגיע עד כותל המערבי:

לעזי רש"י

מישטיי"ר. פירוש מגדל עץ. מרן (רש"י שבת נב ע"ל ד"ה מרגא), כלוב גדול (ר"ש שבת קו סוע"ב, ערוך ערך מגדל):

חשק שלמה על ר"ח ב) מלו ל"ל מ מלן לעלן מעיסן עלמן ולפיכך לדין מהן מ"ש.

אלא בכוורי דאדימי וכו'. דולמי נלוהו מערב י"ט וקרי ליה מי יומן כך פרש"י ולא נהירא דפשיטא דמותרין לטלטל ומתיא כדברי הכל ומשמע דלא אמתי אלא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוקן לכן נראה לי דאין ודאי שהוא מערב י"ט אלא ספק והשתא אמתיא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוקן:

ולערב אפורין בכדי שיעשו. פרש"י כדי שיעור לקיטתן שלא יהנה ממלאכת י"ט ולערב לאשון קאמר דממה נפשך הן מותרין אם היה (ל) חול הרי היום נלקטו ואם היה היום קדש הרי הלילה הזה חול ובשני ימים טובים של גליות מיירי והשתא ראיה מהילה לעניל (דף ד: ושם) שטולה בה מותרת בה ומההוא עמא לתמיד מיום לאשון ואכלו אותו מיום שני בעירובין (דף נט: ושם) כן פרש"י [ד] וכיון ינתק הלוי והגאונים אוסרין עד מוצאי (ג) ליל יום טוב שני ומפרש בכדי שיעשו לילה הראויה לעשיה ומיהו בתוספות רבינו גרשום מאור הגולה מנאתי כתוספי וגם רבינו קלונימוס אים רומי נקי בכל הש"ס שלא לי כתב מעיר גרמיז"א כתוספי והקשה הר"י לפרש"י לפירש דלכך בעינן בכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב ש"כ המבשל בשבת בשוגג [ה] אמאי יאכל הא נהנה ממלאכת שבת אלא ודאי אין זה הטעם [ו] אלא הטעם שמא יאמר לנכרי לך ולקח ומזה הטעם אסורים עד מוצאי י"ט האחרון בכדי שיעשו דאי אמרת דמותרין במוצאי יום טוב לאשון מייתין שמא יאמר לנכרי ר"ט לאשון לך והשתא כדי לאכול מהן בשני ואם כן ע"כ לילה הראויה לעשיה קאמר ומה שהשתא רש"י ראיה מהילה וכו' יש לדחות אותה דהתם עולה מאליה מן השמים וגם ראיה שהשתא מההוא עמא לעירובין (דף נט: ושם) יש לומר דמיירי שהיו המלאכות פרוסות מערב"ט ומאליו נלוהו וכללא הכי הוא לדבר הבא מאליו או דבר מוקצה הבא בידים שהשתא נכרי בשביל עצמו או בשביל נכרי אחר ונתנן לישראל בי"ט לאשון מותר בשני אבל אם האיסור אסור בשביל ישראל מן המוכר אסור עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו ואם לאו אמאן בגיגו בתוכר תוך לתחום אסורין תוך לתחום מותרין ור"י פירש אמאן בגיגו בתוכר הבא מתוך לתחום לא בעינן כדי שיעשו דלא האמירו אלא בדבר שנעשה ט מלאכה דה"ל הקילו שמותר לישראל אחר אפילו ט ביום וקשה לרבי יהודה דאמרינן בפרק שואל (שבת דף קנא. ושם) האיסור אלים לתת מתוך לתחום לא יספוד בהן עד מוצאי יום טוב [ז] ומשמע התם בכדי שיעשו ויש לומר דשאני התם דאוושא עבי מילתא דהכל יודעין שהוצאו בשבתו ואיכא לאגזר עבי ויש חלוק בין מת לדברים אחרים כדאמר התם עשה קבר לאביו בי"ט לא יקבר ט עולמית אע"ג דדברים אחרים מותרים בכדי שיעשו אחר שבת אם לא אחר יו"ט ואומר הר"ר שמואל מאייבר"ל דספק תוך לתחום מותר והשתא ראיה מעירובין (דף מה:) גבי מיא בעיבא מיבלע בלעיי וכו' וקאמר דהוי ספק אם אחו [ח] תוך לתחום וקיפא דברייתא לקולא [ט] ורבי [י] יהודה היה אוסר במוכר ובגילה אפי' לא הביאו בשביל ישראל רק בשביל לו בשביל נכרי אחר ולא משמע כן גבי מרחלת [כ] בשבת דשרי (שבת דף קכב) הואיל ואיכא נכרים בעיר ואין קבוצת לתלק בין דבר אחילה לדבר אחר ואומר הרר"י די"ט שאל להיות בה בשבת ובע"ש אם בשבת ובב' בשבת הבא ביום לאשון שרי ליום שלישי ולא בעינן הראויה לעשיה דשני יומים קודם לא שייך שמא יאמר לנכרי ויש להאמיר בדבר (כ) ובכדי שיעשו דאמר לפי' התוס' כדי שיתלשו ויוצאו ממקום שלא אוסם גם יש לספק אם הבא קופה מלאה פירות אם צריך להמתין כדי שילקטו בחדש אחד או בכמה בני אדם):

הבא

[ד] שוחטין מן הנגרין ביו"ט אבל לא מן הרשתות ומן המבמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר [א] בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא אסורין אימא סיפא בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב יום טוב נצודו ומותרין הכי קאמר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר רב [ב] לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה מיתיבי נברי שהביא דורון לישראל אפילו דגים המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למאן דאמר מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרו באכילה ולטעמיך פירות בני יומן מי שרו בטלטול אלא בכוורי דאדימי ופירי דכבישי בידקא עסקינן ואמאי קרי להו בני יומן שהן כעין בני יומן אמר רב פפא [ג] הלכתא נברי שהביא דורון לישראל ביום טוב אם יש מאותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ואם אין מאותו המין במחובר תוך התחום מותר

חוץ

[ד] שוחטין מן הנגרין ביו"ט אבל לא מן הרשתות ומן המבמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר [א] בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא אסורין אימא סיפא בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב יום טוב נצודו ומותרין הכי קאמר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר רב [ב] לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה מיתיבי נברי שהביא דורון לישראל אפילו דגים המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למאן דאמר מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרו באכילה ולטעמיך פירות בני יומן מי שרו בטלטול אלא בכוורי דאדימי ופירי דכבישי בידקא עסקינן ואמאי קרי להו בני יומן שהן כעין בני יומן אמר רב פפא [ג] הלכתא נברי שהביא דורון לישראל ביום טוב אם יש מאותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ואם אין מאותו המין במחובר תוך התחום מותר

חוץ

ל"כ מאי לימרא: אם יש מאותו המין במחובר אסורין. משום מוקצה ואפילו לרבי שמעון יש מוקצה בגרוגרות ומוקצים [ד] ומחובר בגרוגרות ומוקצים דמי מדלא לקטן מאחמול אקלינהו מדעתיה [ד] ולא מחלוק במחובר בין שלו בין של נכרי: ולערב אסורין בכדי שיעשו. כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט. והא דקאמר ולערב אסורים בכדי שיעשו הא לאחר כן מותרים אפילו לערב לאשון נמי אע"ג דליל יו"ט שני הוא ממתין בכדי שיעשו ומותרין ממה נפשך אם הלילה חול הוא הרי הממתין בכדי שיעשו ואם קדש הוא נמצא שנלקטו בחול כן דעתי טוה ויש לי ראיות הרבה מההוא בר טעמא דעירובין (דף נט:) ומביאה שטולה בה שמותרת בה (לעיל דף ד:) אלמא האחד חול הוא וממה נפשך מותר ולא זכיתי לשאול את פי רבי יעקב מדבר זה כי היו מהגים ט היתר במקומינו והיה לי דבר פשוט ולאחר פטירתו של רבי שמעתי את רבי יצחק הלוי שהוא אוסר עד ליל מוצאי יו"ט שני וכל אנשי עיר כמותו וגם הלכות גדולות אוסרים כן ודעתי לפניו ולא הועיל לי הדבר וכל טעמו אינו אלא מדנקט בכדי שיעשו בלילה הראויה לעשיה קאמר ואני אומר צריך להמתין בכדי שיעשו משום שמא היום היה קדש והלילה חול ותדע מדלא קאמר לערב של שני אסורים בכדי שיעשו [ד] לערב הראשון קאמר ובתשובת רבי גרשום מאור הגולה מצאתי כתוספי גם עתה בא לי מכתב מגרמי"ז שמא לשם אדם גדול זקן ויושב בישיבה מן רומא ושמו ר' קלונימוס ובקי בכל הש"ס והורה כן ומנהג עליהן:

חוץ

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ח טושע"ע ס"ח סי' תקז סעיף ג:

י ב מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין קס עה טושע"ע ס"ח סי' תקטו סעיף ח:

רבינו חננאל

דתניא שוחטין מן הבירין ביו"ט אבל לא מן הרשתות כו' ותרצנא הכי ר' שמעון בן אלעזר אומר בא ומצאן המצודות שנתקלקלו מערב"ט בידוע שמערב"ט נצודו הא ספק נעשו כמי שנצודו ביו"ט ואסור אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש בן אלעזר. מאי מותרין דקתני במתניתי' רב אמר מותרין לקבל ולעולם אל ימנע אדם את עצמו מבהמ"ד אפי' שעה אחת דאנא ולוי הוינא יתבי כי אמר ר' מותרין לאכילה ולצפרא הדר ביה ואמר מותרין לקבל אנא והוינא בבי מדרשא (שמעתא) [ושמעתיה] וחזרי בי לוי לא הוה חמן ולא שמעה מיניה ולא הדר ביה. ומותבינן למאן דאמר מותרין לאכילה מהא דתניא נברי שהביא דורון לישראל אפילו דגין מפולמין ופירות בני יומן מותרין ואי אמרת מותרין לאכילה בני יומן מי שרו באכילה. ולטעמיך בני יומן בטלטול מי שרי אלא הכא בכוורי דאדימי. כלומר כגון שנתנן בדבש וכיוצא בהן ופירי דכבישי בידקא ואמאי קרי להו בני יומן דאינן כעין בני יומן. אמר רב פפא הלכתא נברי שהביא דורון לישראל אם יש מאותו [המין] במחובר לקרקע אפילו בערב אסורים לאכול מהן עד שישנהא בבדי שיעשו ואם

מסורת הש"ס עם הוספות

ל) [תוספתא פרק ג], מ) [שבת פג:], נ) לקמן מ: שבת מה:, ס) עיין תוס' שבת קכב. ד"ה איני, ולעיל ג. ד"ה גזירה, ע) [לעיל יז:], פ) עיין תוס' חולין טו. ד"ה מורי שכחבו ישוב לזה.

הגהות הב"ח

(ל) תוס' ד"ה ולערב כו' אם היה היום חול הרי בחול נלקטו ואם היה היום קדש: (מ) באיד והגאונים אוסרין עד מוצאי יו"ט שני כל"ל ומיהא ליל שמתה:

הגהות וציונים

א) גראה דהס"ד: ב) בכת"י שלא בא מאתמול ומצאן מקולקלין: ג) בכת"י נוסף שהן אדומים: ד) אלמא לערב הראשון כצ"ל (גליון): ה) לכאורה מקום שתי תיבות כן פרשיי אחר תיבות גרמיז"א כמותי, (באה"מ, ב"ש): ו) עיין רש"א (גליון): ז) צ"ל דהוי ספק אם באו מחוץ לתחום וספק דבריהם להקל ור"י אומר במחובר (רש"ש): ח) וספק דבריהם להקל כצ"ל (גליון): ט) צ"ל ורבינו יהודה (דפו"ר, מהרש"א ע"י"ש): י) נרצ"ל גבי מרחץ: כ) גליון דע"ר מהר"ם (גליון) שכתב דצ"ל ובכדי שיעשו דאמר לפי' ר"י ועיי"ש דסמרים שלפנינו חסרים וכצ"ל כדי שיתלשו ויובאו ממקום שנתלשו שם וכן בדגים בכדי שיצודו ויובאו מסקום שצד אותם:

לעזי רש"י

אמ"י. פירוש לשם, לטוטים (עיין רש"י ישעיה ה, ו, חוב כה, ח), גרמיי"ש. פירוש סעיר וורמייש שנמדינת גרמניה. רומ"א. פירוש סעיר רומא (הסילה של מדינת איטליה):

חוץ לתחום אסורין. לא שמעתי טעם מקובל בדבר דלמי משום מוקצה אמאי מותר לישראל אחר ולמי משום שנעשה בו איסור בשבילו א"כ לישראל אחר נמי אסור דנכרי שהדליק את הגר בשבת תנן (שבת דף קכב) אם בשביל ישראל אסור ולא תלקו בינו לחברו וי"ל דגבי איסור תחומין דרבנן לא אתמור כולי האי ודיין אם אסריהו על זה [2] הטעם אחר נראה לי מתוך לתחום אסורין גזירה שמא יעלה בשבילו והכא בשביל זה מותר לאחר דליכא למגזר דה שאינו מכירו): המוכר אמת המים. סותמה שלא יכנסו בה דגים מבחוץ משמתשך ואת אלה הכין והזמין על ידי מעשה זה: בפרדס. מקום המשתמר ואין הולך יולא שאינו יכול לברוח וקל לגודו ואינו צריך זמון דהא הכא מפני שהיא סתומה ואין יכולין לגאת קרי להו מוכיים ולקמיה פריך דזמון גדול הוא זה שעושה מעשה לשם הזמנה: [3] מדברי רבינו. רב דשלשתן רב הונא ורב אסדא ורב נחמן דקרי ליה לרב אסדא חברין תלמידים של רב הוו: נפל הברין. רב אסדא: ברברבתא. נכנס רלאו לחלוקות גדולות שירבו עליו מאת ולקמיה מסיים קושיא אלא מפסקא מלתא אליבא דאמרי דמחלפי רב אסדא בר רב הונא: נפל בר חברין. רב הונא חבריה הוה מתלמידיו של רב ורבה [4] בריה קרי בר חברין: וצפור דרור. שזמנה מבעוד יום צריך לקשור בכנפיה להיות סימן לה: ומצא לפני הקן שאסורין. כדמתליגן לה בפ"ק (דף י:) שהיו שני קנין וזימן את זו ולא זימן את זו ולמחר בא ומצא במזומנת ולא במקומן [5] אלא בדף הטלע לפני הקן ובחברתה לא מצא כלום שאסורין דחיישינן שמא מקן שאינה מזומנת בא לכאן: במה דברים אמורים. דבעינן זמון: צפור דרור. קטנה היא והאם אותה: והמקושרים. בכנפיהם סימן [6] הוא להם: והמנועגעים. מתחמול לשם זמון והוא מכירן: בבתים ובבורות. וכלל מקום שאינו [7] מחוב: מותרים. מ"ע: והמקושרים והמנועגעים. המגלאים בכל מקום אף במה אסורין למולאן משום גזל שהרלאון שקשרן או נעגען קנאן בהגבהה: בה. טולד אינו צריך זמון שאינה יכולה לברוח ודעתיה עליה אבל אמה שהיא גדולה צריכה זמון: בדידה. טולד: בסמוכה לעיר. ידע בה ודעתיה עליה: מתני' בהמה מסוכנת. שהוא ירא שתמות ואינו צריך לה שכבר קעד סעודתו אלא מתמת הפסדו הוא שומט: לא ישחוט אא"כ. יודע שיש שהות כיום לאכול כזית אלי הימנה: מבית טביחתה. שהוא מזומן ומופקע מעורו ועומד: לא יביאנה במוט ובמוטה. בשני בני אדם משום לחושש מלאה היא ומזלזל מ"ע: גמ' הפשט ונתוח. פי' הכמוב [8] בעולה שהיא אכילת גוטה וה"ה יש ללמוד לקנאים בהכילת הדיוט: מאי קמ"ל. דלך אדם לו איסור ולמימר דאסור לאכול ממנה עד שיתמתה שמא יתלה לה סימן טרפה בפסר והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף קודם שרמה בהן טרפות: לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור. אבר מן המי עומדת ופקא מינה אם אינו ספק בשמיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה עד שיודע לך ברור שנשמטה כראוי ומשנשמטה כראוי הרי היא בחזקת היתר לאכול בהמות אינן טרפות ואם נמצא בה ספק זה בריאה [9] לו בבני מעים [10] ויש לחלוטו לאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור העמידנה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמצא בה ספק זה ומותרת עד שיודע לך אמת [11] שהיא טרפה: מבית טביחתה ממש. קודם הפשט: שטובחת אכילתה. מבמי מעיה שהמאכל מתחמך ומתבטל שם:

מתני' בהמה מסוכנת. אם אינה יכולה לעיר: בדידה. בלא בני אדם: לא יביאנה במוט ובמוטה. בשני בני אדם משום לחושש מלאה היא: מבית טביחתה. אם אינה יכולה לעיר: לא ישחוט אא"כ. יודע שיש שהות כיום לאכול כזית אלי הימנה: מבית טביחתה. שהוא מזומן ומופקע מעורו ועומד: לא יביאנה במוט ובמוטה. בשני בני אדם משום לחושש מלאה היא ומזלזל מ"ע: גמ' הפשט ונתוח. פי' הכמוב בעולה שהיא אכילת גוטה וה"ה יש ללמוד לקנאים בהכילת הדיוט: מאי קמ"ל. דלך אדם לו איסור ולמימר דאסור לאכול ממנה עד שיתמתה שמא יתלה לה סימן טרפה בפסר והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף קודם שרמה בהן טרפות: לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור. אבר מן המי עומדת ופקא מינה אם אינו ספק בשמיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה עד שיודע לך ברור שנשמטה כראוי ומשנשמטה כראוי הרי היא בחזקת היתר לאכול בהמות אינן טרפות ואם נמצא בה ספק זה בריאה [9] לו בבני מעים [10] ויש לחלוטו לאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור העמידנה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמצא בה ספק זה ומותרת עד שיודע לך אמת [11] שהיא טרפה: מבית טביחתה ממש. קודם הפשט: שטובחת אכילתה. מבמי מעיה שהמאכל מתחמך ומתבטל שם:

הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. מימה מה טעם זה [12] לי הוי מוקצה אפילו לישראל אחר אסור ולי אסור ליכא ל"ב דלמשון בשביל שנעשה בהן איסור בשבילו אם כן לישראל אחר נמי אסורין כדלקמן' (שבת דף קכב) נכרי שהדליק הגר אם בשביל ישראל אסור וליכא מלוק בין אותו ישראל לישראל אחר ותירץ רש"י דשמא גבי איסור תחומין דליכא אסורא אלא מדרבנן לא אתמור כולי האי ודי לי אסריון על זה שהוצאו בשבילו [13]:

המקושרין אסורים בב"מ מפני גזל. פרש"י שהרלאון קנה אותן בהגבהה ולא נהירא דלא שייך כאן בהגבהה (ב) אלא כדלקמן' [14] דהכמה קונה בהפקר הואיל ומתעסק הוא בהן קנה:

כאן בשדה הסמוכה וכו'. תימה אמאי לא מצי לעיל כן וי"ל אמורא היה לו לפרש דברי הואיל ולא פירש מיירי בן בסמוכה וכו': **בחזקת** איסור שמדת. פרש"י בחזקת איסור אבר מן המי ולא נהירא דאם כן למה לי עד שידע בהה נשמטה כיון דחזינא שמתה א"כ לא שייך בה איסור אבר מן המי דאיסור אבר מן המי לא שייך אלא מחיים לכן נ"ל דחזקת איסור ר"ל בחזקת שלא נשמטה עד שידע לך וכו' ומשום איסור שאינה זמוה לדמתנא אמר [15] תזמה ואכלת שמוט ואכול וזה נימא אפילו למ"ד [16] בהמה מחייה לאו לאסרים עומדת [17]:

אורח בבמערות מותרין ובאילנות אסורין שמא יעלה ויתלוש והמקושרין והמנועגעין בכל מקום אסורין משום גזל אמר רב נחמן לא קשיא הא בה הא באמה אמה בזמון סגי לה צידה מעליותא בעיא אלא אמר ר"נ בר יצחק [18] אידי ואידי בדידה הא בגנה הסמוכה לעיר הא בגנה שאינה סמוכה: **מתני'** [19] בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה [20] שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אבל מביא בידו אברים אברים: **גמ'** אמר רמי בר אבא הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח (לאפוקי) מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדרב הונא [21] דאמר רב הונא [22] בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והאנן תנן מתניתין כדרב הונא דתנן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה מאי לאו מבית טביחתה ממש לא ממקום שטובחת אכילתה והא תני רבי חייא מקום טביחתה ממש אלא רמי בר אבא אורח

מסורת הש"ס עם חוספות

א) [עירובין דף מ.], ב) [חוספתא פרק ח], ג) ספרים מו:, ד) [ע' חוס' שבת קכ. ד"ה לכולי ולף קמת. ד"ה חמקון], ה) חולין ט., ו) [ויקרא א ו, ז] חולין מט., ח) שם ט. עיי"ש, ט) [וע"ע חוס' שבת קכב. ד"ה וחס], י) [כ"מ כ. וקים.], כ) דברים יב טו, ל) [חולין קנ:], מ) [וע' חוס' פסחים לו. ד"ה לאוכל ותוס' שבועות כד. ד"ה האוכל ותוס' חולין לו. סד"ה הבמא ועוד שם קכ. ד"ה מה לתנן].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המקושרין וכו' כאן בגמ' הגהה. נ"ב כלומר דמשום דמעעוע לאו הגהה היא:

הגהות מהר"ר לנדא

(ב) תוס' ד"ה המקושרין וכו' דהמה קונה בהפקר. נמ"ל כחוב דמעמה [?] והוא טעות סופר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

(א) גמ' אמר ר"נ וכו' הבא לא קא עביד מעשה. נ"ב עי' מעה מקוצמת ופ"י:

הגהות וציונים

(א) גירסת רש"י לעיל כד ע"א ד"ה בטפיחין בבירות (רש"ש): (ב) רש"ל מ"ז (גליון) והמהרש"א ופנ"י מיישבין הגירסא: (ג) דיבור זה שייך לפני ד"ה בפרדס (באה"מ): (ד) נדצ"ל ולרבה בריה (באה"מ): (ה) בכת"י ולא בתוך הקן: (ו) בדפו"י נוסף סימן זימון הוא להם: (ז) בכת"י ובכל מקום מחובר וליתא תיבת "שאינו" (וכן מסתבר דהא בתים וכולהו דקחשיב מחוברין נינהו, דק"ס): (ח) בכת"י באמת שהיא טרפה: (ט) צ"ל בדה (כ"ש): (י) כ"ה בתוס' דפו"ר דחבטה ועיין ב"ח חו"מ סימן רעג ס"ס האריך קצת דהדיקר לגרס חבטה בהפקר קונה ומביא ראיה מדברי התוס' עי"ש ובסימן שלו ס"ג:

עין משפט נר מצוה

יא א מי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ה סמג לאוין עה טוש"ע ס"מ סי' תלז סעיף ה:
יב ב מי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו:
יג ג מי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
יד ד מי' פט"ו מהל' אמילה הלכה ו סמג עשין עד טוש"ע ס"מ סי' רם סעיף י:
טו ה מי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע ס"מ סי' תלח סעיף ה:
טז ו מי' פ"ח שם הלכה יב סמג לאוין עה טוש"ע ס"מ סי' תלח סעיף ו:
יז ז מי' פ"ח שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:
יח ח מי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה יג סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' כה סעיף ח:

ליקוטי רש"י

כזית צלי. זהו קל בנשקולים [פסחים מו:]. נשחטה. אלי היא מחזקת שיכר לדוב בהמות שנשחטו הרי הן בחזקת היתר [חולין ט.].

רבינו חננאל

ואם אין במינו במחובר לקרקע הבאים מתוך התחום מותרים חוץ לתחום אסורין והבא בשביל ישראל זה מותר לאכול אותו ישראל אחר. אמר רבה בר רב הונא אמר רב הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים מותרין אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמוד חיה שקננה בפרדס אינה צריכה זמון אמר רב נחמן נפל חברין ברברבתא איכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא מדברי רבינו נלמוד חיה שקננה בפרדס אינה צריכה זמון אמר רב נחמן נפל בר חברין ברברבתא אם התם לא קא עביד מעשה הכא קא עביד מעשה ולא בעיא זמון והתניא חיה שקננה בפרדס צריכה לזמן וצפור דרור צריך לקשור בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה וזו עדות שהעידו מפי שמעיה ואבטליון תיובתא ומי בעיא זמון והתניא אמר ר"ש בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורין במה דברים אמורים ביוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה אבל אווזים ותרנגולים ויוני הרדסיאות וחיה שקננה בפרדס מותרין ואין צריכין זמון וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה והמקושרים והמנועגעין בבורות ובבתים ובשיחין ובמערות מותרין ובאילנות אסורין שמא יעלה ויתלוש והמקושרין והמנועגעין בכל מקום אסורין משום גזל אמר רב נחמן לא קשיא הא בה הא באמה אמה בזמון סגי לה צידה מעליותא בעיא אלא אמר ר"נ בר יצחק אידי ואידי בדידה הא בגנה הסמוכה לעיר הא בגנה שאינה סמוכה: **מתני'** בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אבל מביא בידו אברים אברים: **גמ'** אמר רמי בר אבא הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח (לאפוקי) מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדרב הונא דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והאנן תנן מתניתין כדרב הונא דתנן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה מאי לאו מבית טביחתה ממש לא ממקום שטובחת אכילתה והא תני רבי חייא מקום טביחתה ממש אלא רמי בר אבא אורח

שמעון בן אלעזר מודין ב"ש וב"ה על שזימן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורים בד"א ביוני שובך וביתי עליה וצפרים שקיננו בטפיחין ובבורות אבל אווזין ותרנגולים ויוני הרדסיות מותרין שהן ברשות אדם וחיה שקיננה בפרדס מותר ואינה צריכה זימון וצפור דרור שאינה מקבלת מרות צריך לקשור בכנפיה שלא תחליף באמה והמקשר והמנועגע בבורות בטפיחין בשיחין ובמערות מותרין ובאילנות אסורין גזירה שמא יעלה ויתלוש המקושרים והמנועגעים בכל מקום אסורין משום גזל. ופרקינן ל"ק הא דתניא אינה צריכה זימון בפרדס הסמוך לעיר משום דחזי לה כל יומא ודעתיה עליה הא דתני צריכה זימון בפרדס שאינו סמוך לעיר אי זימן אין ואי לא לא דאסוחי מסח דעתיה מינה והני מילי בבת הקטנה אבל באם צידה מעליתא בעיא: מתני' בהמה מסוכנת כו'. פי' כגון נוסטת וחזו האמור בשר כוס כוס כלומר שחוט מהר קודם שתמות לא ישחוט אותה בי"ר אלא אם נשאר שהות ביום כדי שיאכל הימנה כזית צלי מבצ"ר ר' עקיבא אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה. אמר רמי בר אבא כתיב בתורה והפשיט את העולה וגו' למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא אחר הפשט ונתוח כשם שאין מקריבין העולה למזבח אלא אחר הפשט ונתוח. ואסיק' הני מילי לענין מוסר וד"א כדתניא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו שנראה רצבתן אלא מעלין. כיוצא בו כו' אבל איסורא ליכא כדרב הונא דאמר בהמה שנשחטה כהלכתה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך שנטרפה ובמה נטרפה והאוכל ממנה אין בו איסור ור' עקיבא קאי כוותיה דתנן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה. ואוקימנא כדתני ר' חייא מבית טביחתה ממש. כלומר קודם הפשט ונתוח וזה שאמר מקום שטובחת אכילתה כלומר

מעדא

אורח ארעא קמ"ל. פי' רש"י ולאו משום איסור טרפה מימה דבסמוך משמע שיש איסור בדבר דקאמר נטיעה מקטע רגליהון דקצביא וי"ל דודאי ליכא איסור דמשנשחטה היא עומדת בחזקת היתר[ב] מיהו אם נמצאת טריפה לאחר שחלב הוא נענש כשוגג ולא כאומר שלא היה לו למהר כל כך:

וצלף באילנות. פרש"י ולא ידענא מאי עזותיה ופי' בתוספתא[ג] משום דעושה ג' פירות ענין[ד] לחיצות וקפריסין[ה] ועוד שטוען פירות בכל יום[ו] מה שאין כן בשאר אילנות ועוד פי' ר"י דעזותו הוא ממה (ז) שסורין ביין מן הקפריסין שהיא עזה כדאמר בפסוס הקטרת יין קפריסין למה הוא בא שסורין ט הלפורן כדי שתהא עזה ולא כפרש"י שפירש בכליתות (דף ו.) שהוא יין הבא ממקום קפרס:

שאני ילתא דבעיתא. ולא"ה והא לא המירו אלא כי יש בה צורך רבים כדאמרינן לעיל וי"ל דלמא נמי הלכה לצורך רבים שבא לאש הגולה היתה[ח] והיו רבים צריכים (ב) ממנה: **בכור** שנפל לבור ר"י אומר וכו'. נ"ל[ט] דמיירי בבכור שהיה מום קטע מאמצע אך שלא הרגלה לאכס מבעוד יום דאי נפל מה מומא מ"ע ודאי לא הוה שרי רבי יהודה דהוי מוקצה מחמת איסור דלא הוה דעתיה עליה מאמצע ור' יהודה אית ליה מוקצה וה"ק בכור שנפל ט מום אך שלא הרגלהו לאכס מבעוד יום ונפל לבור מ"ע ירד המומחה וכו' דרואין מומין מ"ע ס"ל לרבי יהודה ר"ש אומר אין זה מן המוכן ע"כ

אורח ארעא קמ"ל כדתניא[ג] לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ואם אכל ה"ז רעבתן כיוצא בו [א]לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה ה"ז גרגרן[ב] תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח ואמר רמי בר אבא חצובא מקטע רגליהון דרשיעא נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ודבועלי נדות תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר[ג] ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו ומה ת"ל ולא עבדוהו א"ר אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתורמוס הזה[ד] ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין תנא דבי ר' ישמעאל[ה] מימינו אש דת למו אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא (לא[ו]) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב[ז] בחיות תרנגול בעופות וי"א אף עז בבהמה דקה וי"א אף צלף באילנות: שחטה בשדה לא יביאנה במוט: ת"ר[ח] אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה איני והא שלח ר' יעקב בר אידי זקן אחד היה בשכונתינו והיה יוצא בגלודקי שלו ובאו ושאלו את ר' יהושע בן לוי ואמר אם רבים צריכין לו מותר וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא דאמר אנא אפיקתיה לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני ואמר ר"נ בר יצחק אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא התם כדאמר טעמא[ט] אם היו רבים צריכין לו מותר א"ל רב נחמן לחמא בר אדא שליח ציון כי סלקת להתם אקיף וזיל אסולמא דצור וזיל לגבי דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה כסא מה אתון ביה אדאזל להתם נח נפשיה דר' יעקב בר אידי כי סליק אשכחיה לרבי זריקא א"ל כסא מה אתון ביה א"ל הכי אמר ר' אמי ובלבד שלא יכתף מאי ובלבד שלא יכתף אמר רב יוסף בריה דרבא באלונקי איני והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפק באלונקי[י] שאני ילתא דבעיתא אמימר ומר זוטרא[כ] מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא ואמרי לה משום דוחקא דצבורא: **מתני'** בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה אם ביה. מה אתם אומרים בו: כי סליק. כלומר כי מטא לא"י לאחר שעבר את נור: אלונקי. שבמילא"ש בלע"ז שנותן זרועו על כתף חבירו וחבירו על כתפו וזה בכסאו יושב על זרועותם דמתחזי דרך חול ופרהסיא ולהולין למקום רחוק טפי משנשאים בין ידיהן בכסאו: ילתא. שם אשתו של ר"י[מ]: דבעיתא. ליפול: בשבתא דרגלא. שדוחקין: מכתפי להו. בגית המדרש על מקומם: משום בעתותא דצבורא. שהיו נבעתים מן הנהר העומדים על רגליהם מפניהם והיו יראים ליפול: משום דוחקא. שעומדים על רגליהן ונוחרת לנהר הולך מכתפי להו עבדיהם ותלמידיהם ומוליכין אותן מהר למקומן: **מתני'** בכור שנפל לבור. בכור בזמן הזה אין נשחט בלא מום מפני שקדשים הוא דמאלו הוא קדוש והשוחטו כשהוא תם הוי שוחט קדשים בחוץ ונענש כרת: שנפל לבור. וילא פן ימות שם: מומחה. בקי במומין להבחין בין מום קטע למום עובר: אם

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) [ד"ל רבה פ"ו], ב) פסחים פו: [מס' ד"ל רבה פ"ו], ג) [ברכות נח:], ד) [פי' חומ' ברכות ח. ד"ה ומלא], ה) [תוספתא פ"ג], ו) כ"ב ע. ז) פי' בע"ל ס' ר"ל מורמוסין נ"ל כין להמתיק, ח) סנהדרין כו:, ט) ברכות דף נא:, י) חולין דף ט., כ) מעשרות ספ"ד פי"ש, ל) [כלאים שבת נ:], מ) עיין חולין קכד ע"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ולא וכו' דעזותו הוי ממה שעושין יין מן: (ב) ד"ה שאני וכו' נ"מ לרבים לה סס"ד:

תורה אור השלם

א) וַיִּסְפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעַשְׁתָּרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת אֱלֹהֵי בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעַזְבוּ אֶת יְיָ וְלֹא עָבָדוּהוּ: [שופטים י, ו]

ב) וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: [דברים לג, ב]

ליקוטי רש"י

פולמא דצור. מעגלת הר גבוה [ציורבין סד:]. דרך מסילה טול [שם פ:]. מעגלה הר וקנרה המסילה וגבוהה וקורין לומה פוייליל"ם [שבת כו.].

הגהות וציונים

(ג) [עי' תוס' מגילה כא ע"א ד"ה אלמלא]: ד) ס"א באלונקי (גליון): ה) בכת"י הפריחוני (ולשון ישר הוא, דק"ס): ו) לפנינו ליתא ובדפו"ר בתו': ז) נדצ"ל תמרות אביונות וקפריסין (רש"ש עי"ש): ח) בדפו"ר צ"ל:

לעזי רש"י

ציבו"ל"ה. פירוש גלל, פרי הלמה חריף, מוכרכ מקלסות זו על גבי זו, המשמש בחצלין למלכים שוגים. פלדייסטו"ל. פירוש כסא המתקפל (מכוסה עור) (רש"י מגיגה דף מו ע"ב ד"ה הלולפקי ועיין רש"י שבת דף קנח ע"א ד"ה כסא ערסקל) ומנמות דף לו ע"ב ד"ה הדולנקי). שבביא"ל"ש. פירוש מוכה הדומה לאוכף (עיין ערוך ערך אלנקי), כסא טטסלין בו מי אלם (עיין יומא לעמי פ"ש ה"ו ומ"ו מ"ב מימן מ"ב ה"ד):

מסורת אור חשלם

ג) אכתופי למר שמואל ומשמשא לטולא ומטולא לשמשא. ואסיקנא הני מילי משום דרבים צריכים להן וכל מי שהרבים צריכים לו שרי. וכסא נמי שרי ובלבד שלא יכתף באלנקי. פי' שמעבר שהיא מרדעת לילתא אשתו למיפק באלנקי ומשום דבעיתא שמא תפול ולא תיישב דעתה לישבה אלא באלנקי וכן מרימר ומר זוטרא הוו מכתפי להו בשבתא דרגלא באלנקי ומשום ביעתותא דדוחקא דצבורא: ירושלמי (בפ"א ה"ז) הלכתא ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן כו' רב הונא הודי לאינתתיה דר"ש גלוחא למיפק בכסא רב חסדא בעי ולא כן תנן אין יוצאין בכסא אחד נשים ואחד אנשים. אפי' ת"ח אין טוענין בדבר זה ורב הונא טועה. מיישא בר בריה דר"ב"ל מטען בסדיניה מיצוע מידרוש לצבורא בשבתא: תוספתא במס' שבת (פ"ו) יוצאין במוך ובספת שעל המכה ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט או משיחה יוצאין בקליפת השום ובקליפת בצל שע"ג המכה ואם נפל לא יחזיר וא"צ לומר שלא יתן לכתחלה בשבת יוצאין באגד שע"ג המכה וקשורו ומתירו בשבת אספלנית שפרשה מן האגד מחזירה עם האגד. יוצאין באיספלנית ובמלוגמא ובטרייה שע"ג המכה ואם נפל לא יחזיר וא"צ לומר לתת לכתחלה בשבת. סוף עירובין. ת"ר רטייה שפירשה מע"ג המכה מחזיר"ן אותה בשבת ר' יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה. למעלה דוחקה למטה ומגלה קצת רטייה ומקנח פי המכה ודטייה עצמה לא יקנח מפני שממרח והממרח חייב חטאת אמר רב יהודה הלכה כר' יהודה: מתני' בכור שנפל לבור ר' יהודה אם

חשוק שלמה על ר"ח ט) נענוש ערך עכו"ם שמכלא את המלכא היינו כמו מעיין שנבדקה בכר ע"ב. ב) ע' בערוך ערך גלגדקא ותרגם גלגדקא. ג) פסיקתא לרב הונא וכו' ואמר רבי"ל מר מטמולא וכו'.

אם יש בו מום. על כרחך ר' יהודה מוקצה אית ליה וכמוס הטפל בו מיום טוב לא שרי דלמא דעתיה עליה מתמול וה"ק בכור בעל מום אלא הראהו לחכם מבעוד יום להתירו ונפל לבור מ"ע ירד מומחה וראהו מום שהיה בו מתמול אם מום קבוע הוא יעלה ויטמוט מאום דמוקצה ליכא דמתמול דעתיה עליה: אין זה מן המוכן. לאו מאום מוקצה אסר ליה דהא לית ליה מוקצה אלא לפי שמתירו מ"ע נראה כמתקנו [6]דהוה ליה כדן דין דגזור[7] ביה מאום שבת[8]) וה"ק אין התרתו היתר ואינו מוכן להכשר: גמ' אי נימא ברואין כו'. דהא ודאי מאום מוקצה לא הוי טעמייהו דאפכא שמעינן להו אלא מאום דאית מום דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה כיוצא בו דין: לפלגו בעלמא. אלא נפל לבור: לעורים. לומר ודאי ימצא בו מום: ולסקיה כרבי יהושע. דאמר בפרק משילין (לקמן דף נ.) אותו ואת בנו שנפלו לבור מעלה את הראשון ואחר כך יהושע אומר מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו ומעורים ומעלה את השני כו'. קמ"ל דלא עבדינן כר' יהושע ולא יעלה הוה צריך למיתבא ואגב הדא קמ"ל תרתי הדא לא יעלה ואי עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דנפל ביה השתא מום קבוע והוה ליה מעיו"ש מום עובר. מהו דתימא כיון דהוה ליה מעיו"ש מום עובר והאידנא הוה ליה מום קבוע דעתיה עליה הוה מאתמול ולאו מוקצה הוא קמ"ל: ת"ר בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מי שבקי במומין ויראה כו' אמרו לו הוי אמרי אין מבקרין מומין ביו"ט ולד בו מום מעיו"ש אין מבקרין אותו ביו"ט ולד בו מום עובר. אומר אין זה מן המוכן.

אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט [6]ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן: גמ' במאי קא מפלגי אי נימא ברואין מומין קמפלגי דר' יהודה סבר רואין מומין ב"ט ור' שמעון סבר [8]אין רואין מומין ב"ט ולפלגו ברואין מומין דעלמא בבור שנפל לבור אצטריכא ליה סד"א משום צער בעלי חיים לעורים ולסקיה [9]כר' יהושע קמ"ל אי הכי לא ישחוט לא יעלה וישחוט מבעי ליה לא צריכא [10]דעבר ואסקיה סד"א לשחטיה קמ"ל לשרטיה הא תם הוא לא צריכא דנפל ביה מומא והא מוקצה הוא אלא דנפל ביה מום עובר מערב יום טוב והשתא הוה ליה מום קבוע מהו דתימא דדעתיה עליה ונשחטיה קמ"ל: ת"ר בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה[5] ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט אמר לו ר' שמעון בן מנסיא [3]הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מבקרין אותו ביו"ט נולד בו מום ביו"ט

ע"כ לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דהא ר"ש לית ליה מוקצה אלא ה"פ כל שאין מומו ניכר שלא ראהו חכם מעיו"ש ולא היה נודע אם היה קטע אין זה מן המוכן כלומר אין היתרו היתר אין מוכן להכשיר דאין רואין מומין מ"ע ומעמא משום דנראה כמתקן או כדן אית הדין שהוא אסור משום שבת ע"כ פי' רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא מום קטע מתמול אוסר ר"ש ולפ"ה משמע דוקא דאיכו מוכן להכשיר לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"ק דבשבת מוכח בהדיא בפרק כירה (שבת דף מו: ושם) דמטעם מוקצה קאמר דפריך מהכא דר"ש אית ליה מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן נ"ל דמטעם מוקצה קאמר דאין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ אסור משום מוקצה ופליגי ברואין מומין וגם פליגי במוקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן והא דפריך הכא בגמ' לפלגו ברואין מומין בעלמא ר"ל דלא נפל לבור ולעולם כליגא דמתמיהין דמוקצה וכן הא דקאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעתיה עליה בשחטיה קמ"ל ר"ל דאסור משום מוקצה ואפילו אם בקרו בדיעבד אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מום קטע מאתמול ור"ש אסר אפילו אם היה בו מום משום מוקצה כדפירש' דלא כאלא בר אוכמי[7] ואית מ"ש דבכל[8] דוכתא מתמיר רבי יהודה עפי' במוקצה מרבי שמעון ור"ל דטעמא דבה אית ליה הואיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב וידוע שמום קטע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעתיה עליה אבל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתיה עליה מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו בדיעבד:

תנן רבנן בכור תם שנפל לבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה מוקצה דקאמר אם יש בו מום קטע ואפילו אם נפל מ"ע יעלה וישחוט ולית להו להני תנאי מוקצה בכור דלעולם דעתו עליו שמא יפול בו מום ואם לאו שאין בו מום מאליו לא ישחוט וא"ת פשיטא והא תם הוא ו"ל לא יעלה בהערמת שחיטה כדפי' לעיל[9] ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנויי הכי דלא שנויא דחיקא ולא[10] יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דאית ליה שנויא אחרינא דר' יהודה אית ליה מוקצה אבל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מוקצה בכור דהא אית ליה מום שנפל לבור מיירי לא מצי לשנויי הכי שנפל בו מום קטע מ"ע כדמשני לרבי יהודה בתמיהין עוד פרש"י פי' אחר דלא גרס תם בברייתא אלא ה"ג בכור שנפל לבור וכו' אם יש בו מום קטע שיכול בו מום מערב י"ע ישחוט ואם לאו אלא נפל בו מום היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהוי מוקצה ולרבי יהודה נשיאה[11] אית ליה מוקצה ולא פריך הש"ס כדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אצטריך לאמוטעינן אי משום מוקצה בהרבה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקצה אבל ארבי[12] יהודה הנשיא אצטריך לאמוטעינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה ותימה דבגלגי מכלתין (דף נ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי אית ליה מוקצה ואמאי לא פשיטא ליה מהכא וי"ל דלא פשיק[13] להוכיח מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני כדפי' דלאד אית ליה מוקצה ולאד לית ליה מוקצה ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכך לא היה לו להוכיח מהכא: [וע"ע תוספות שבת מה: ד"ה לדבריו]: אלא

מדורות שלפיהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת עירובין (דף נא.) ובמסכת שבת (דף קמז:) א"ר כשהיו לומדים תורה אצל ר' שמעון בתקוע היו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלקו בה דורות שלפנינו ונזל לאומרה: נולד בו מום מעיו"ש. רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מבקרין אותו לכתחלה אבל אם עבר ובקרו שוחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות ממוקן שלא היה מחוסר אלא רחיצת חכם:

כב א ב ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ו סמג לאוין סט טור עו"ש מ"ש סי' תלח סעיף ט:

מסורת הש"ס עם הוספות

5) שבת מו:, 6) [לקמן לג.], 8) לקמן דף לו:, 7) לקמן עמ' ב.

ליקוטי רש"י

מומו ניכר. גמי מכור קלי [שבת מו:].

הגהות וציונים

5) בכת"י ירד מי שבקי במומין (מובא בדק"ס, וכן העתיקו התוס' בשבת מה ע"ב ד"ה לדבריו): 3) אז דהוה ליה בגיל מהר"מ (גליון): 4) בכת"י דאסור ביה: 7) תיבות "א"נ משום דעבר ואסקיה" ליתא בכת"י, ועיין מהרש"א ד"ה ואם לאו: 8) רש"א. וע' רש"ל שמחק מן דעבר ואסקי' עד משום דעבר ואסקי (גליון), וכן בכת"י ליתא: 9) בכת"י נוסף-יוישחוט קאמר: 3) [צ"ל הנשיא] (גליון) וכ"ה בכת"י: 5) צ"ל מכל דוכתא דמחמיר (ב"ש): 10) ר"ל הגמרא לעיל סד"א לעורים ולסקיה כר' יהושע (מהר"ם שי"ף): 7) נדצ"ל דלא יעלה (באה"מ): 8) צ"ל הנשיא (ב"ש): 9) צ"ל לרבי (ב"ש): 10) צ"ל פסיקא ליה (ב"ש, באה"מ):

רבינו חננאל

אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו בר'. אוקימ' ברואין מומין בזמן טוב פליגי והאי דקתני נפל לבור איצטריך סד"א משום צער ב"ח לעורים ולסקיה כר' יהושע. דתני אותו ואת בנו שנפלו לבור ר' יהושע אומר מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו ומעורים ומעלה את השני כו'. קמ"ל דלא עבדינן כר' יהושע ולא יעלה הוה צריך למיתבא ואגב הדא קמ"ל תרתי הדא לא יעלה ואי עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דנפל ביה השתא מום קבוע והוה ליה מעיו"ש מום עובר. מהו דתימא כיון דהוה ליה מעיו"ש מום עובר והאידנא הוה ליה מום קבוע דעתיה עליה הוה מאתמול ולאו מוקצה הוא קמ"ל: ת"ר בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מי שבקי במומין ויראה כו' אמרו לו הוי אמרי אין מבקרין מומין ביו"ט ולד בו מום מעיו"ש אין מבקרין אותו ביו"ט ולד בו מום ביו"ט רבן שמעון אומר אין זה מן המוכן.

ב״ש. ומה נולד בו מוס כ״ע בזו היה ר״ש בן יומי אומר אין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו לא יאסורו[ב] שהוא כמתקנו לגמרי: ושוין כו׳. אבל בזו היו מודים שולקים שלפניו ר׳ יהודה ור״ש שאם נולד היום ומומו עמו שזה מן המוכן שאין בזה משוס תקון ומשוס דין שלא היתה בו חזקת איסור מעולם וכדמוקי לה לקמן כגון דיתבי דייני התם:

אבא תני. על מכין קאמר[ג]: מבוקר. ושומטו לכתחלה: כוותיה דרבה מסתברא. דלכתחלה אני: מדקתני לה בתלתא בבי. בגרייתא דלעיל בדרבי שמעון בן מנסיא: אין מבקרין. לכתחלה משמע: אין זה מן המוכן. משמע אפילו דיעבד אינה הכנה ועוד מדפלגיהו לתרי בני: שזה מן המוכן אפילו לכתחלה. קאמר דמוכן לנקרו ולא בדיעבד קאמר ומאי מוכן מוכן לשומטו קאמר אמאי פלגיהו לתלתא בני לתנייה להך סיפא בהדי ריש״א ולערמיהו ולתניהו הכי נולד בו מוס מערב יום טוב או שנולד הוא ומומו עמו אין מבקרין אומו ביום טוב דלהוי משמע לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי: ואייתי מתניתא בידיה גרסינן[ד]: חכמים אומרים אין זה מן המוכן. אפילו דיעבד והא ר׳ שמעון היא דשמעינן ליה אין רואין מומין וכיון דבהנך תרתי ערב ותני להו אינא לתימר דנולד הוא ומומו עמו דתרי דיעבד קאמר כרב נחמן וקשיא לאמר דסייעיה לרבה בר רב הונא מהן: ואלא קשיא הדיא. לגעיל דמסייעא ליה לרבה ומהי מייתיה סתמינן: הדיא. לגעיל: אדא בר אוכמי הוא. מכם אחד שהיו מכירין בו שהיה גורם מסיות ומשכח ומשבשן: דיקא. כי הך דאייתי רב אושעיא: אי נימא שאין מומו[ד] מאתמול כלל. אלא היה בו שום מוס: צריכא למימר. בתמיה וכי נריך היה רבי שמעון לומר לר׳ יהודה בן מתלוקתו כן והלא רבי יהודה אית ליה מוקצה ונהי דרואין מומין סבירא ליה הכי מיהא אסור דמוקצה הוא: אין זה מן המוכן. אפילו דיעבד ומהשתא על כרחיך ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן בדיעבד קאמר: יש מוקצה לחצי שבת. משום תני שבת אם הוקנה בתנאי מי הוי מוקצה לגולי שבת אם לא: היכי דמי. מכדי סתם מוקצה היינו גרוגרות וצמוקין שמעלה אותן על מנת ליבשן ומקצה אומן לכך ומשמתחילין ליבש אין רואין לאכילה עד שייבשו לגמרי והא תני שבת דקא אמרת היכי מסתפקא לך: אי דאחזו. שגמרה מלאכתן בין השמשות אחזו ואין כאן אפילו תני שבת הקצאה כלל: ואי דלא אחזו. בין השמשות ולאי אסורין לאין כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום נמי כדכתיב ביום השני והכינו את אשר יביאו (שמות טז): לא צריכא דאחזו. בין השמשות: ואדהו. בשבת שנפלה עליהן גשמים ותפסו והדר אחזו אשתפתן השמש וקא מיבעיא לן הך שעתא דאתקנו מי אסרה להו כולי יומא או לא: נימא האי בכור מעיקרא. בין השמשות הוה חזי לשמוט את אמו והוא נאכל בין חס בין בעל מום לפי שאין בכור קדוש אלא בגילתו לכהנים אשר יולד בבקרך וגו׳ (דברים טו): אדהיה ליה. שהיה בחזקת בכור חס ואסור עד שירלה מומו: דיתבי דייני התם. בשנולד ולפוטרו את הרחם לאו את מומו דלא הוקנה כלל: היה אוכל בעגבים והותיר. לשמא נקט דלא תימא כיון דאוכל והולך לא ליבעי הזמנה וכן מפרש בפרק שליחי דשבת בגירה שהסיקוה (דף מה.): עגבים. יבשין קרוין צמוקים ומאנים שנתיבשו קרוין גרוגרות: אפרסקין. פרסקי״ש בלע״ז: חבושין. קדוני״ן: אי דאחזו. בין השמשות: למה לי הזמנה. הא ולאי כיון דחזא דהו ליבשו דעתיה עלייהו שהרי לא הוקנה אלא ליבשן: ואי דלא אחזו כי אזמין להו מאי הוי. הא לא חזו לאכילה ולא מהניא להו הזמנה דהוה ליה כמזמין עגים ואנשים לאכילה שאין בריה אוכלתן: וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו. וכי תימא הך הזמנה דקתני כגון דטורח הוא לו לעגלות אליהן ולרלות אם יבשו אם לאו ואינו יודע אם רואין אם לא רואין ומכין בהזמנה ואומר הריני אוכל מהן למחר אם רואין הן ואמעיטן אי לאו דאזמינהו מאתמול כיון דלא הוה ידע שהן רואין לא הוה אמרינן דעתיה עלייהו ואסורים לאכול אפילו מנאן רואין: דאאמר רב כהנא מוקצה. של גרוגרות וצמוקין: שיבש. מבעוד יום: ואין הבעלים מבירין בו. אין הבעלים יודעים שיבש שלא בהקיזו מבעוד יום ולמחר מלאוהו שיבש היה מאתמול: מותר. דכי אסקיה מעיקרא לא אקצייה אלא ליבש והרי יבש והוכן מבעוד יום כך פירש רש״י אמאי בשאלתות[ד] שלו: אלא לאו דאחזו ואדהו והדר אחזו. ע״כ לא מתוקמא הך הזמנה אי לאו דלזמין להו דאם יחלה ולא יוכל לאכול מהן: ה״ג אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי. הזמנה דקודם הקצאה מאי מהניא אלאו הזמנה נמי מוכנין ועומדין הן והאיסור בא אמרי כן: ה״ג אלא דאחזו ולא אחזו. בהכי עסקינן שיבשו ולא כל צרכן: דאיכא אינשי דאכלי ואיכא דלא אכלי. ולאמרינן ליה לגלוי דעתיה אי אכיל אי לא אכיל: תא שמע. דאין מוקצה לתני שבת: מפולין ועדשים. שאנו מבשלין ביום טוב: דמעיקרא. בין השמשות: חזו לכום. חיין. כל דבר הנאכל אי קרי אכילתו כוסס: אדהו להו. כל זמן שרוממין:

גמר

ב״ש ר׳ שמעון אומר אין זה מן המוכן[ב] ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו ב״ש לכתחלה א״ל רב נחמן אבא תני אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו לכתחלה אמר אביי כותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני תלתא בבי נולד בו מום מערב יום טוב אין מבקרין אותו ביום טוב לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי נולד בו מום ביום טוב ר׳ שמעון אומר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי לא והדר תני ושוין שאם נולד[ו] ומומו עמו שזה מן המוכן דאפילו לכתחלה נמי והא כי אתא רב אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מערב י״ט ובין שנולד בו מום ב״ש חכמים אומרים אין זה מן המוכן ואלא קשיא הך[ז] הדיא אדא בר אוכמי היא דמשבש ותני אמר רב נחמן בר יצחק מתני׳ נמי דייקא דקתני ר׳ שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב י״ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר אלא דלא אתחזי לחכם מערב י״ט אם מום קבוע אם מום עובר קתני מידתא אין זה מן המוכן שמע מינה. בעי מיניה (ח) הלל מרבא [ט] יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת היכי דמי אי דאחזו בין השמשות אחזו אי דלא אחזו לא אחזו לא צריכא דאחזו והדר אדחי והדר אחזו מאי א״ל יש מוקצה איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן ואמאי נימא האי בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם איכא דאמרי אמר ליה [י]אין מוקצה לחצי שבת לימא מסייע ליה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן והא בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם ת״ש [כ] היה אוכל בעגבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צמוקין בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות לא יאכל מהן עד שיחמין מבעוד יום וכן אתה מוצא באפרסקין ובחבושין ובשאר כל מיני פירות היכי דמי אי דחזו למה ליה הזמנה אי דלא חזו כי אזמין להו מאי הוי וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו והאמר רב כהנא [ל]מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלא לאו דחזו ואדהו והדר אחזו ואי אמרת אין מוקצה למה להו הזמנה אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי [מ]לא צריכא דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי אזמין גלי דעתיה לא אזמין לא גלי דעתיה אמר רבי זירא ת״ש מפולין ועדשים דהא פולין ועדשים מעיקרא חזו לכום שדינהו בקדרה אדהו להו

גמר

ושוין שאם נולד ומומו עמו כו׳ איתיביה היה אוכל בעגבים והותיר ודעלן לגג לעשות מהן צימוקין לא יאכל מהן בשבת עד שיחמין ויאמר בעת שהותירו יהיו מוכנין לשבת וכן האפרסיקים כו׳ ולא מיתוקמ׳ אלא בזמן דאיחזו ואידהו והדר איחזו. וא״ת כל דבר שהיה ראוי לאכילה אע״פ שנדחה אם חזר ונראה בבשרותו עומד ולא נדחה למה הצריך להזמין אלא מאי יש מוקצה וכי מזמין על דבר שאינו בר אכילה מאי הוי. ופרקינן כגון דנדחו ולא נראו לגמרי. יש בני אדם שאוכלי״ אותן כמותן שהן עכשיו ויש מי שאינו אוכל אם גילה דעתו לאוכלן כמות שהן [הרי גלו] לא זימן נתברר כי מוקצה הן אצלו. ת״ש מפולין ועדשין. כי בעת שהן יבישין ראוין לכום

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ יו״ט הלכה ד טור ש״ע א״ח סי׳ תקח סעיף ט:
כד ג טוש״ע א״ח סי׳ שי סעיף ג:
כה ד שם סעיף ד:
כו ה שם סעיף ה:

רבינו חננאל

ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן. דרש רבה בר רב הונא נולד בי״ט ומומו עמו מבקרין אותו לכתחלה בי״ט. אמר אביי כוותיה מסתברא מדקתני תלתא בבי בבר״תא נולד בו מום מעי״ט אין מבקרין אותו בי״ט לכתחלה הא דאיעבד שפיר דמי נולד בו מום ביו״ט ר׳ שמעון אומר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי לא ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן [דאפי׳ לכתחלה נמי]. ודחיקן להא ממתניתא דאייתי ר׳ הושעיא ותני בין שנולד בו בי״ט ובין שנולד בו מעי״ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן. ודייק ר׳ נחמ׳ ומוקים לה למתני׳ כוותיה מדקתני ר׳ שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מעי״ט דליכא למימר האי דקתני כל שאין מומו ניכר דלא הוה ביה מום כלל מע״כ [דקשיא פשיטא] הוא אלא לעולם דהוה ביה מום בעי״ט ולא ניכר לחכם אי מום עוכר אי מום קבוע הוא וקתני [בלשון] חכמים ש״מ דהלכתא כוותיה. ומפורש בתלמוד א״ר אתא עובדא קומי ר׳ אמי וסבר למימר ר׳ יהודה ור׳ שמעון הלכה כר׳ יהודה. אייתי ר׳ אושעיא מתניתא דבר קפרא מדרומא ותנא. תחכ״א כל שאין מומו ניכר מעי״ט ולא ניכר לחכם אי מום עוכר אי מום קבוע הוא וקתני [בלשון] חכמים ש״מ דהלכתא כוותיה. ומפורש בתלמוד א״ר אתא עובדא קומי ר׳ אמי וסבר למימר ר׳ יהודה ור׳ שמעון הלכה כר׳ יהודה. אייתי ר׳ אושעיא מתניתא דבר קפרא מדרומא ותנא. תחכ״א כל שאין מומו ניכר מעי״ט ולא החירו מומחה אלא ביום טוב אינו מוכן וקיבלה וחזר ביה. והא דתניא תלתא בבי אוקימנא לאדא בר אוכמי דמשבש ותני כלומר משובשת היא ולא סמכינן עלה: בעא מיניה הלל מרבה יש מוקצה לחצי שבת כגון עגבים שהיו לילי שבת ראויין לאכילה כמשו ואינן לא עגבים ולא צימוקין ונדחו נשבה בהן רוח כל היום ונעשו בסוף היום כמו צימוקין וראויין לאכילה מאי כיון שנדחו בתחלת היום הוו להו מוקצה ואע״ג דהא [זחוק] השתא אסורי אי לא. אמר ליה יש מוקצה: ירושלמי אין אסור משום מוקצה אלא תאנים ועגבים א״ר שמואל בר סרטי מפני שמסריחות ביומים. איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מוכן. והא האי דבשר היה ראוי אגב אמו נולד בי״ט נדחה ביקר חכם מומו והתירו חזר וקתני הרי זה מוכן. וא״ת כי יש מוקצה איך הוא מוכן ופירוק אביי כגון דיתבי [דיינין] במקום שנולד בו זה הבכור ובעת צאתו מרחם אמר ראו זה המום והתירוהו מיד. איכא דאמרי אין מוקצה. אמר לו נימא מסייע ליה.

מסורת הש״ס עם הוספות

ג) שבת קט. מולין נח:, ב) עיין חוס׳ שבת מג. ד״ה סבל, ג) שבת מה., ד) [פרקמת בבלה ס״ס מז].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ נולד הוא ומומו עמו כל״ל וכן בכל המסמוכ: (ב) שם נמי מייה רב הלל מרבה יש:

גליון הש״ס

גמ׳ יש מוקצה לחצי שבת. עי׳ שבת מג ע״ל מוס׳ ד״ה מוכן עליו ולף מל ע״ב מוס׳ ד״ה יש עליה ומהולין דף מו ע״ב מוס׳ ד״ה כגון:

ליקוטי רש״י

ושוין. דאפילו אסור נולד בו ביום מום משום דמוקצה היה בין המשמוש מתמת מיסור קדשים בגון אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא שלא נאסר מעולם דהא בגמי אמו היה מוכן אגב אמו ומוחר דנכור אינו קדוש עד שיולד ונמנולד הרי מומו עמו ולאו ליאסרו בגון [חולין נא:]. וכן אתה מוצא וכו׳. ולעי״ג דהני חד כל שעתא ומפי׳ בגמרא לא שעתא ומפי׳ בגמרא מיהו הוא ומקנינהו אסרי [שבת מה.].

הגהות וציונים

ח) בכל הדפוסים הישנים ובכת״י ליתא תיבות ״לא ישחוט״ ואינו יודע מי הוסיפו (דק״ס): ט) פי׳ אביו דרבה דהיינו רב הונא ועיין בילקוט מפרשים: י) צ״ל בגרמא (גליון) ובדפו״ר כתוב בגרם: כ) מומו ניכר מאתמול כצ״ל (גליון): ל) צ״ל ויתוקנו (רש״ש):

לעזי רש״י

פרשקי״ש. פירוש אפרסקין. קרוינ״ן. פירוש חבוטין, פרישין (עיין תמנ״ס בלאים ס״ח מ״ד ועיין ערך פרים):

אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן וכו'. וא"ת אמאי אין מוכיח מהסיל דכופין את הסל לפני האפרוחין כדי שיעלו וירדו וקאמר [שבת מג.] מותר לטלטלם [1] פי' אחר שירדו מותר לטלטל הסל אע"פ שהיה אסור כשעלו האפרוחים עליו בחלי היום אלמא אין מוקצה לחלי שבת וא"ל [2] דשאני התם כמו גמרו בידי אדם להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דאין השמשות רותחות הן ועוד יש לומר דהתם מיירי לענין טלטול דפשיטא ליה דאין מוקצה לחלי שבת

והכא קא בעי לענין אכילה:

אלא ר' מאיר קנסא קא קנים. ופסיק רבינו יונתן דהלכה כרבי יהודה דקבעי התם בבכורות (דף כח: ושם) אמאמא דש"ס אליבא דר' יהודה ואע"ג דר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי מאיר בגזרותיו הייני ודאי בגזרותיו אבל לא בקנסותיו [3]: ועל

גמר בשולייהו חזו להו אמר ליה אביי ולטעמיך תקשי לך קדרות דעלמא [4] דהא סתם קדרות דעלמא בין השמשות רותחות הן [5] ולאורתא אכלינן מנייהו אלא גמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים. ר' יהודה נשיאה הוה ליה ההוא בוכרא שדריה לקמיה דר' אמי סבר דלא למחזייה א"ל רבי זריקא ואיתימא רבי ירמיה [6] ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה הדר שדריה לקמיה דרבי יצחק נפחא סבר דלא למחזייה א"ל ר' ירמיה ואיתימא ר' זריקא ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה א"ל רבי אבא מאי טעמא לא שבקתינהו לרבנן למעבד עובדא כר' שמעון א"ל ואת מה בידך א"ל הכי אמר ר' זירא הלכה כר' שמעון אמר [7] מאן דהוא [8] אזכי ואסק להתם ואגמרה לשמעתא מפומיה דמרה כי סליק להתם אשכחיה לר' זירא א"ל אמר מר הלכה כרבי שמעון א"ל לא אנא מסתברא אמרי מדקתני במתניתין ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן וקתני לה בברייתא בלשון חכמים ש"מ מסתברא כוותיה מאי הוי עלה אמר רב יוסף ת"ש [9] דתליא באשלי רבריבי [10] דאמר רבי שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי א"ר יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כרבי מאיר אמרו והא אינהו קשישי מניה טובא אלא בשיטת ר' מאיר אמרוה דתנן [11] השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו ר' יהודה מתיר ורבי מאיר אומר [12] הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאו כראיית טרפה ראיית בכור מחיים ראיית טרפה לאחר שחיטה ומינה ראיית טרפה אפילו בי"ט ראיית בכור מערב י"ט א"ל אביי אטו התם ברואין מומין פליגי בקנסא פליגי דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [13] בדוקין שבעין כולי עלמא לא פליגי דאסור משום דמשתנין כי פליגי במומין שבגוף רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו מומין שבעין ור' יהודה סבר לא גזרינן אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור שמע מינה קנסא הוא דקא קנים שמע מינה אמי ורדינאה חזי בוכרא דבי נשיאה הוה ביומא טבא לא הוה חזי אתו ואמרו ליה לרבי אמי אמר להו שפיר קא עביד דלא חזי איני והא רבי אמי גופיה חזי רבי אמי כי חזי מאתמול הוה חזי

ובי"ט

גמר להו בשולייהו. אמתרו ולא אמרינן שעה אחת היא מוקצה וידחו [1]: ולטעמיך. דמשמע להו לרמיתן תורת מוקצה ולפת מינה דאין מוקצה לחלי שבת: תקשי לך. מהאמת דלא מוכל לאכל אלו מוכלים שום קדרות בגילי שבמות דעל כרחך המוקצה לבין השמשות מוקצה לכולי יומא והרי בין השמשות כל הקדרות מסולקות מרותחות מן הכירה ואכלין מנייהו לאורתא: אלא מידי דגמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן. דכיון דגמרו לתקנו בו ביום לא מקנה ליה מדעתיה מפני דחיימו הלכך פולין ועדשים אינם רגילים לאכלן ומהאי טעמא נמי שרינן קדרות של בין השמשות: כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים. ע"י תמה דכיון שאין בידו לתקנו מסתם דעתיה מניה: הוה ליה ההוא בוכרא. והיו לו בניתו כהנים סמוכין על שלחנו ואוכלין בכורות: רבי יהודה ור' שמעון הלכה ברבי יהודה. הכי כיילינן להו בגילוכין (דף מו:): אמר ליה. ר' זריקא לר' אבא: ואת מה בידך. דשמעת לרבי יהודה ובעית למעבד כר' שמעון ממי שמעת דהלכה כר' שמעון בזו: אמר מאן דהוא. אחד מן התלמידים מי שהוא ולא נודע שמו: אזכי ואסק. יהי רצון שאזכה לעלות לארץ ישראל לתקוס שרבי זירא שם דהוא מרא דשמעתא דאמרי משמיה הכי הוה מסתברא לי דהלכה כר' שמעון ומגמרה לשמעתא מפומיה: אנא מסתברא אמרי. כן אמרתי דמסתברא כרבי שמעון אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו: בלשון חכמים. דקתני בגיל [2] אחת ואיתי מתניתא בדיה בין שנולד בו מוס מעי"ט בין שנולד בו מוס בי"ט חכמים אומרים כו' ור' שמעון הוא דקאמר הכי וקרי ליה חכמים: באשלי רבריבי. מחבלים גדולים וגסים שקשין ליתתן כלומר חכמים גדולים אמרוה ואין נוחין לנטל דבריהם: ר' שמעון בן מנסיא וחבריו. אותן שאמר עליהן הרי אמרו אין רואין מומין בי"ט: אמרו הלכה כר' מאיר. בבכורות דשמעתא משמע שמעידין קהלא קדישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה ומפרש רב יוסף אמרו בחמיה וכי אפשר שקהלא קדישא אומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא ותמיהו אמרו הלכה כר' מאיר ועבדינן כותייהו: והא אינהו קדימי וקשישי מיניה טובא. קהלא קדישא דאמרה רבי להא שמעתא משמייהו קשישי מר' שמעון בן מנסיא עוצא דהא ר' שמעון בן מנסיא מימי רבי ועניו היה כדתנן בפאה [פ"ו] אמר ר' שמעון בן מנסיא אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים כלן נתקיימו ברבי ובנבו ולעיל נמי אפלוג בהליה והיכי אמרו הכא קהלא קדישא הלכה משמיה דר' שמעון בן מנסיא דקתני ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר: אלא. הכי אמור קהלא קדישא ר' שמעון בן מנסיא וחבריו שאמרו אין רואין מומין בשיטת ר' מאיר אמרוה וכן אפשר שהזקנים נתנו דעתם על דברי המחורים ואמרו דברי פלוני ופלוני אחר דברי ר' פלוני שהיה לפניו: השוחט את הבכור. קודם שהמירו חכם ואח"כ הראה את מומו לחכם: אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור. מינה קלה כראיית טרפה לחמשמה רבנן וכל עצמה של המתת בכור תלויה בה שאף שחיטתו מאוכה קודם שיראתו ואינו דומה לראיית טרפה שהמירו בשחיטה: ומינה. וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא וחבריו ואמרו כיון דמשיבא כולי האי הוה ליה כמתנן [3] וכן [4] דין ואסור לראותו בי"ט ואע"פ שהטרפה נבדקת בי"ט והייט תליא בחלטי רבנן אמאמרי קהלא קדישא דהא דר' שמעון בן יוחי ור' מאיר אמאמר שחיטה פליגי ומשום טעמא דמשיבא אמרה ר"מ לחלתיה והא קנסא קנים כלמפרע ואזיל ואלו אחר אחר שחיטה ניתר מפי מומחה אפילו ר"מ מודה דרומין: בדוקין. טייל"ל כמו הגוטה כדוק שמים (שבת מ) אם מוס זה דוק שבעין: כולי עלמא. אפילו ר' יהודה מודה דאסור מפני שמשתנה לאחר המיתה ויש דוק שנראה לאחר שחיטה מוס קטע אאלו ראהו לפני שחיטה היה נראה עובר: במומין שבגוף. כגון נקלה אזנו נשברה ידו ולא נשתנה בשביל השחיטה: מתני'. בבכורות נמי דיקא דמשום גזרה קאסר ליה וקנסא קנים כדי שלא ירגיל עוד מלא קמני ר"מ אוסר דנהוי משמע לאסורו תלי בגופו שאין רואיתו לאחר שחיטה כלום אלא הואיל ועבר ושחטו שמע מינה זהו טעמו של דבר מפני שהקיל לשחטו ותלה ר"מ הדבר בראשו של כהן זה שהקיל בו: אמי ורדינאה. נאה היה ועל שם ורדים היה נקרא [5]. ולי נראה מאותו מקום שאמו ורדינה כדאמרינן בגילוכין (דף מט.) שנקרא מאנשי ורדינה ואנשים לקנין ולרי עין בממונן היו: מאתמול הוה חזי. אם קטע אם עובר:

ובי"ט

מסורת הש"ס עם הוספות

א) שבת דף לד., ב) [עיקוסין מו: בכורות יא.], ג) [מו"ק כב. מולין נ.] ד) [שם ומלה מגמ.], ה) [כ"ב לא: ע"ז ז:], ו) עבודות כמ., ז) [שם ע"ז], ח) בר., ט) ע' גיטין מא. דשם נקרא שפיר בגמ., י) [עיקוסין מו. בחוטות נ.], יא) [ועי' תוס' יבמות ל. ד"ה מי מעיל ותוספות ב"ק ל: ד"ה ומכמיס ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ב לד: שלמי ד"ה ומכמיס ותוס' מכורות כח. ד"ה ר"מ ותוספות זבחים קד. ד"ה אמר ר' עקיבא].

ליקוטי רש"י

אמר מאן דהוא. אדם אחד מאן דהוא [מו"ק כב.]. אחד מן התלמידים ולא היו זכורין אלו שמילו הגמ' מי הוה [חולין נ.]. **באשלי רבריבי.** מגלים עמים ומחקים וי"ל באילנות גדולות כמו ויעע אשל [בר' כ' ז:]. **דמשתנין.** מפני לער מיתה משמנה הטן ואמ"ג דהאמת מיתמוי קטע לי הוה מד ליה מתים הוה מתמוי עוכר. **מומין שבגוף.** כגון נפדקה אזנו. **גזרינן מומין שבגוף אטו מומין שבעין.** כלומר מפני דוקין שבעין שמשתנין גזרינן לומין שבגוף אע"פ שאין משתנין [בכורות כח. ד"ה מפני].

הגהות וציונים

א) בכת"י קדרות בעלמא דהא סתם קדרות בין השמשות (ולשון ישר הוא, דק"ס): ב) [בערוך פי' מלשון ויטע אשל (בראשית כא, לג) כלומר אילנות גבוהים והיינו חכמים גדולים כדכתיב הנה אשור ארז בלבנון [יחזקאל לא] וכדאמרינן פסחים קיב ע"א הרוצה ליחנק יתלה באילן גדול] (גליון): ג) בכת"י ואידהו: ד) בכת"י נוסף כלי: ס) לפי גי' מהר"מ לעיל (כו ע"א רש"י ד"ה אין זה) צ"ל **אז כדן** דין (גליון): ו) צ"ל מותר **לטלטלו** (בארות המים): ז) **וא"ל** דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם דבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דביה"ש רותחות הן **דבש' כירה (שם) קאמר אם היו עליו בה"ש אסור לטלטלו וא"כ לא הוי (כגמרו בידי) [בבידי] אדם** ו"ל דהתם מיירי כו' כצ"ל. מהרש"א (גליון): ח) ע"ין רש"ש:

עין משפט נר מצוה

כז א מי' פ"ג מהלכות מכירות הלכה ד סמג עשין קיא טור"ע י"ד סי' שי סעיף ט:

רבינו חננאל

לכוס עודנו בקדירה בדהו מלכוס ועדיין לא נחבשלו נגמר בשולן נראו ואנו מבשלין אותן ביו"ט הנה הן מוקצה. א"ל אבי' ולטעמיך תקשו לך כל קדירות דבין השמשות דאינון רותחות בין השמשות ואין ראויות לאכילה ולאחר [כך] אוכלין מיניהו. אלא כל דבר שנגמר בידי אדם כגון אילו לא קמיבעיא לן דודאי אין מוקצה כי קמיבעי לן גמרו בידי שמים ולא איפשיטה. ר' יהודה נשיאה הוה ליה בכור שדריה לר' אמי ביו"ט לבקרו סבר דלא למיחזי' א"ל ר' ירמיה הוא ר' יהודה תני במתניתין ירד מומחה ויראה ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה ואוקימנא למתניתין ברואין מומין ביו"ט פליגי ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר. **וכן ר' יצחק נפחא** לא רצה לבקר מומין ביו"ט ואמר לו ר' ירמיה כמו שאמר לר' אמי א"ל ר' אבא לר' ירמיה למה איגר מגיח לר' אמי ור' יצחק נפחא לעשות כר' שמעון דאמר אין רואין מומין א"ל ר' ירמיה ואת מה בידך א"ל הכי אמר זצירא הלכה כר' שמעון ואסיקו מסתברא קאמר מדקתני לה ר' אושעיא במתניתא דאיתי בהדיה הא דר' שמעון בלשון חכמים ש"מ הלכתא כותיה. **מאי הוי עלה** ת"ש מדאשכחן ר' שמעון בן מנסיא וחבריו שהקדימו באותו הזמן שהיו קודם ר' מאיר ואמרו הלכה כר' מאיר דתנן בבכורות [בפרק] עד כמה ישראל חייב ליטפל (בבשר) [בבכור]. **השוחט את הבכור ואח"כ הראה מומו** ר' יהודה מתיר ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור. ד"יקינן אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאו כראיית טריפה כו' א"ל אבי' אטו התם בראיית מומין ביו"ט פליגי בגזירת מומין שבגוף אטו מומין שבעין פליגי מפני שמשתנין לאחר מיתה וקנסא הוא דקא קנים ר' מאיר התם. (אי') אמ' **ורדינאה** לא היה ראה מומי בכור ביו"ט וא"ר אמי שפיר עביד דלא חזי ר' אמי הוה ראה מומין מעי"ט ולמחר ביו"ט הוה שואלו איך נפל בו מום. וכן

לעזי רש"י

מיי"ל"א. סיכוס זזק (בע"א ויקרא כא, כ), כמין ילפא פו קרוס כמנסה אם המקום נח עין (מין רע"ש יעמיה מ, כב ותנומה לו, יב ומ"ר כרמב"ם פ"ל מיתן מכ"ו):

ועל החלה שנטמאת לא יזיזנה ממקומה. פרש"י דלמאי מזי מי לאכילה הא טמאה היא מי להסקה תמת מבטילו אין שורפין קדשים ביו"ט וכ"ת יריאנה לפני כלבו כדאמרינן בפסחים (דף לג. תוס' דף לה.) גבי תרומת חמץ ומרינה לפני כלבו וי"ל דנתינה לכלבו אע"ג דאין כאן שום טורח זהו ביעורו וכשם שאין שורפין כך אין מבערים דרמאנא אמאנה להבערתו אע"ג דהוי לגורך כדאמר אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט ואפ"פ שהוא לגורך יו"ט להדליק לגורך אכילה וקשה דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט היינו טעמא משום טורח מלאכה לעשות אש ולעשוק בשריפתו אבל הכא כשנטמן החלה לפני כלבו אין כאן שום טורח מלאכה לכן נ"ל דלכך אין נותנה לפני כלבו משום דמלאכה בשרפה כדאמר בשבת (דף כה.) כשם שמלאה לשרוף את התרומה שנטמאת כך מלאה לשרוף את התרומה שנטמאת אבל גבי תרומת חמץ דקאמר מרינה לפני כלבו לא מייני כשנטמאה אלא משום ביעור חמץ ולכך אינה צריכה שריפה וכן משמע בתמורה (דף לג:) דאמיב לה לתרומה טמאה בהדי הנשרפין וקאמר הנשרפין לא יקברו ומ"מ קשה דאיכי מדמה תרומה לקדשים לגמרי אין שורפין תרומה ביו"ט אימא שאני שריפת קדשים דלית בהו לגורך הדיוט כלל לכך אין שורפין אבל תרומה לגורך הדיוט להסיק תמת מבטילו אימא שרפינן ביו"ט תמת מבטילו דהא איכא לגורך אוכל נפש ומירך דמינו ילמק דתמת מבטילו הוא ואית ביה מי גמי לגורך גבוה אבל ליה לגורך הדיוט אבל לגורך גבוה והוי כאילו כולו של גבוה ולאיה מדלעיל (דף יט.) דאמרינן נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט ואפילו שלמים ואמאי והא שלמים לגורך הדיוט אית בהו אבל ולאי אבל ליה מלקו אבל מלגו גבוה והוי כאילו כולה לגבוה הכא נמי גבי תרומה אימא הכי וקשה לפי זה דמ"ל לגלית פסחים היכי דאיכא י"ט הא אית ביה לגורך גבוה כי אם לגלי אם ואמאי לא אבל ליה אבל מלגו גבוה אם מה אם להדיוט אבל ולאי י"ל דאין קושיא מעשה זה דמלגו גבוה לא מבוה אבל להדיוט וגבי שלמים שאני דעיקר הקרבה בשבל גבוה וכהנים ונעלים מבל גבוה קא זבו ומה שאין שורפין את התרומה היינו גזרה תרומה אבל קדשים. ורבי טרפון [בבהמת קדשים] שהיה מקופק דס"ל דשרי משום מיון קדשים: מ"ש גריפת

זו אצל זו ואומר זו כזו תניא נמי הכי: לא יאמר אדם לחברו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתים אבל אומר לו הריני עמך למחצה ולשליש ולרביע:

מתני'

ובי"ט שיולי קא משייל היכי הוה עובדא כי הא דההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חייף רישיה דלי עיניה וחזייה למומיה א"ל זיל האידנא ותא למחר מ כי אתא למחר אמר מ היכי הוה עובדא א"ל הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא והוה איהו באידך גיסא בהדי דבעי למיכל עייל רישיה ופרטיה הוצא לשפותיה א"ל דלמא את גרמת ליה א"ל לא ומנא תימרא דגרמא אסור מ דתניא מ מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יהיה מ בו מום מ מנין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא בצק או דבלה ויניח לו על גבי האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל מ כל מום אמר מום ואמר מ כל מום: **מתני'** מ בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ד ועל החלה שנטמאת ונכנס לבית המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזם ממקומם: **גמ'** לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון (דתנן מ) ר' שמעון אומר מ מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים מ ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אפילו תימא ר' שמעון מודה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין מ הניחא למר בר אמימר משמיה דרבא מ דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין שפיר אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שמותרים מאי איכא למימר ד תרגומה זעירי בבהמת קדשים דיקא נמי דקתני עליה ועל החלה שנטמאת מה חלה דקדישא אף בהמה דקדישא אלא טעמא דקדישא הא דחולין שריא הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה ר' שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין שפיר אלא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין איכא למימר הכא במאי עסקינן ' במסוכנת ודברי הכל ז: **מתני'** ' אין נמנין על הבהמה לבתחלה ביו"ט אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהם: **גמ'** מאי אין נמנין אמר רב יהודה אמר שמואל ' אין פוסקין דמים לבתחלה על הבהמה ביו"ט היכי עביד אמר רב מביא שתי בהמות ומעמידן דקתני אמר רב מביא שתי בהמות ומעמידן ומלקין בינייהו היכי עביד אמר רב מביא שתי בהמות ומעמידן וא

מתני' ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר. טעמא דמוכר בשר ממשקל אע"פ שאסור לשקול בליטרא דהיינו מעשה חול מותר הוא לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופין סכין גדול שקונין בו בשר לאיכא שנוי ולא הוי מעשה לחול: אין משגיחין. אין מעיינין: **גמ'** מאי כל עיקר. מאי אתא לרבויי הא כל עיקר נימא וחכמים אוסרין: אפי' לשמרו מן העכברים. אין נוטמין אותו ממאזנים התלויין בתוך גמיה: והוא דתליא בתריטא. בגמיא שתולין אותן בה כשמושקלין דמחזי כמותו לשם משקל: טבח אומן. שידוע לכולן דמשקל כנגד משקל גדיו: אסור לשקול בשר ביד. לאתוי הליטרא בידו אתא והכשר בידו אתרא ולכולן דמחול נמי כיון דאותן הוא כך אורחיה הכי: במים. שיש לו שנותא וסימנים בכלי ונוטמין בו מים והסימנים מודיעין אותו כמה המים עולין למעלה בשביל ליטרא בשר שכבר שיערו לכן: בית יד. נקב לאמה ט: ובידא שרי. לנקוב בלגינו שרי לנאו דרך חול הוא אבל בסכין דרך חול הוא כשמוכר בשר עושה ט בית יד ונותנו לנוקב להוליכו לביתו וב"ש צריך לשנות לעשות היכר שאין מקח וממכר מוחל ט: סימן בבשר. שלא יחליפהו הנוטלו: אתלת קרנתא. כשהיה משלח הבשר לביתו היה רגיל לעשות כל אחיכה בעלת שלש קרנות* וכבר היו מכירין אותו ביתו שזה היה סימן שלו: ר' חייא ורבי שמעון ברבי. כשהיו מולקין בשר מייהם היו שוקלין אותה מנה כנגד מנה מי"ט: בכנגד כלי אין. דבחול נאו הכי אורחיה אבל מנה כנגד מנה כך דרך כל המולקין: הואיל ותנן בבכורות בותיה. דאסור לשקול ולמכור בכור בעל מום שנטמנו כהן בליטרא שלא לעשות מעשה חול בקדשים דמיון הוא וקתני דמנה כנגד מנה ויודע כמה משקל ראשונה ושוקל כנגדה מותר אלמא נאו עובדא לחול מסיב ליה: דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. סיפא דמתני' נקט ורישא הכי איתא כל פסולי המוקדשין נמכרים באטליז ונשקלים בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהגיעם לבעלים אבל פסולי המוקדשין הגיעם להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור וכן פירושה כל קדשים בעלי מומים שנפדו במומן אף על פי שעדיין מקצת קדושה עליהן שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה כלאמרינן בבכורות (דף טו.) מזבח[ז] ולא גיזה וכו' אפילו הכי מותרין מעשה חולין בהן מו שנשחטין באטליז ומכרין באטליז[ח] בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהגיעם מכירתן מיוקר מינה להקדש אלא לבעלים לפי שאין להם פדיון במומם להיות דמיהן נכנסין לקדושתן דבבכור נאמר[ט] לא תפדה ובמעשר[י] נאמר לא יגאל[יא] (ויקרא כז) אלא נאכלין לבעלים במומן הלכך אין מותרין בהן מעשה חולין במכירת בשרם כשנפל בהן מום ושחטום הבעלים בעליה דבכור בהן ובעליה למעשר יגאל אבל אמר פסולי המוקדשים הגיעם מכירתן מיוקר להקדש היא ואע"פ שכבר נפדו קודם שחיטה דהא קודם פדייה אין נשחטין דבעי העמדה והערכה[יב] אפי' הכי הגיעם מכירתן מיוקר להקדש שלפי מה שידוע שהגאמו יפה הוא מוסיף פדיונו ממחלתו לפיכך מכין אותן למוכרו באטליז שהכל פונים שם ליקח בשר: ושוקלין מנה כנגד מנה. כשמוכרו מתוך הגיעם אלמא כי הא גוונא נאו משקל הוי: לא היא. לא אמרינן להו לרבנן דבכורות כר' יהושע בי"ט ולא ר' יהושע ס"ל בבכור דשרי: ע"ב לא קאמרי רבנן התם אלא דלא עביד מעשה דחול. דהתם מכירה היא ואין דרך לשקול בשר הנמכר ממנה כנגד מנה: אבל הכא. גבי רבי חייא ור"ש ברבי קא עבדי עובדין דחול דהא חלוקה היא וכן דרך כל המולקין ולא אמרינן להו לרבנן דבכורות כר' יהושע: ומי קפדי אהדדי. ר' חייא ור"ש ברבי לחלוק בשר במשקל והלא מוותרין זה לזה ונוטלין זה משל זה משום חבה: דהנהו שב בניתא. שבעה דגים שבאו לרבי ונמצא שנטל רבי חייא חמש והוליכן לביתו: ולא קפיד רבי שמעון ברבי. לומר משל אבי הוא נזון יותר ממני: אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי. היו אותן שחלקו שהן היו רגילין ליקח זה עם זה אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני'** אין משחיזין. מגוייז"ר בלע"ז: אבל משיאה על גבי חברתה. דמשני מדרך חול: **גמ'** משחזת של אבן. דמתקנת ליה שפיר דמחזי כמתקן בחול: מכלל דבשל עץ כו'. גמרא קא דייק מדאוקי רב יהודה אסורא בשל אבן בלחדדה מכלל דבשל עץ אף לחדדה שרי דמאי דאסר רב הונא בשל אבן שרי דמותה בשל עץ: איכא דמתני לה. להא דרב יהודה: אסיפא. דמלתיה דרב הונא: איכא דמתני לה. להא דרב יהודה אמתני' ולאו אמלתיה דרב הונא: אינו אלא כהדחה בעלמא: מתיר אף מכשירי אוכל נפש. וטעמא משום דדרים יעשה לכם לכל צרכיכם: דרשינן משמע. נדרוש משמע:

מתני' [מ] ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין וחכ"א [א]אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר: **גמ'** מאי כל עיקר אמר רב יהודה אמר שמואל [ב]אפי' לשמרו מן העכברים אמר רב אידי בר אבין [ג]והוא דתליא בתריטא ואמר רב יהודה אמר שמואל [ד]טבח אומן אסור לשקול בשר ביד ואמר רב יהודה אמר שמואל [ה]טבח[מ] אומן אסור לשקול בשר במים ואמר[מ] רב חייא בר אשי [ו]אסור לעשות בית יד בבשר אמר רבינא [ז]ובידא שרי אמר רב הונא [ח]מותר לעשות סימן בבשר כי הא [ט] דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא ר' חייא ור"ש ברבי שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן אי כר' יהודה האמר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין כנגד הכלי אין כנגד מידי אחרינא לא אי כרבנן הא אמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אינהו דעבוד כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע הואיל ותנן בבכורות כותיה דתנן[י] [מ]פסולי המוקדשין הנאתן להקדש [ו]שוקלין מנה כנגד מנה בבכור א"ל אביי ודלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהושע הכא אלא דליכא בזיון קדשים אבל התם דאיכא בזיון קדשים לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא למימרא דקפדי אהדדי והא הנהו שב בניתא[כ] דאתו לבי רבי ואשתכח חמש מנייהו בי ר' חייא ולא קפיד ר"ש ברבי אמר רב פפא שדי גברא בינייהו אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני'** [כ]אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא במשחזת של אבן אבל במשחזת של עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת של אבן אסור לא אמרן אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה נמי מותר איכא דמתני לה אסיפא בשל עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבשל אבן אפילו להעביר שמנוניתה אסור איכא דמתני לה אמתניתין אין משחיזין את הסכין ביו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפילו לחדדה נמי מותר ואיכא דמתני לה אסיפא אבל משיאה על גבי חברתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור מאן תנא דבמשחזת אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה (מ) [ז]דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש[ז] א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה[ח] אמר ליה [ט]הא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא והוה קא מעבר

מנה בבבור אלא משום דלא עביד עובדין דחולין דבחולין שוקלין בליטרא ובבבור החיוד מנה כנגד מנה אבל ביו"ט דשקיל במאזנים כעובדא דחול אסרי תרחוה דוקיא דרב יוסף: מתני' אין משחיזין את הסכין בו' ואסיקנא אבל משיאה ע"ב חברתה אמר שמואל ל"ש אלא להעביר שמנוניתא אבל לחדדה אסור והשתחה צצמה אפילו להעביר שמנוניתא אסור. מאן תנא אין משחיזין דלא כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד הא כל דבר שאינו אוכל נפש שבת ויו"ט שוין ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה א"ל יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי: **ירושלמי** רבי מנא ורבי יוסי בר בון אתפלגון חד אמר מיפתח בהמה ביו"ט שרי מיחבוט רבי חייא ור' שמעון חד אסר וחד שרי. הני דשבא"א אף מפיס אדם את עצמו בליטרא לידע מה הגיע לו כהדא דרשב"ג. הני הטבח לא יהא שוקל בידו ויניח שידו כליטרא היא אבל אותך בסכין ונותן לזה ולזה. הני אין מרגילין ביו"ט ולא בחול

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) [לקמן כט.], נ) ר"מ כב: מולין לה:, ג) מכומות לא., ד) לקמן לו: מגילה ז: שבת ס: קיד. קלו: [מוספי מגילה פ"ח], ה) עיין תוס' לעיל כב. ד"ה ההיא, ו) [ינמות פ. מנוסת סמ.], ז) דברים יב טו, ח) במדבר יח יז, ט) בכורות לא:, י) שם, כ) לקמן עמוד ב.

הגהות הב"ח

(מ) גב' דתנן אין בין יום טוב לשבת:

ליקוטי רש"י

בנגד הכלי וכו' הקופין. אין עומדין לכך [לקמן כט.]. קופין. סמוס קופין הוא סכין של קנסים דומה לקרדומות שלנו שאין כלי אומן ויש שעשין בו שני לאמין ושאר דומה קצת לקרדום הקוכסום [לקמן לא.]. סכין גדול הוא ולוקח אין בשמיטה אלא לאיתון בשר ולשמירת עצמות [פסחים ע.]. כי הא דרבה. כשהיה אולם בשר לאמתו ביד עבדי [ב"מ כג.]. אתלת קרנתא. אחיכה ג' קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנה אמר אמר [חולין צה:]. ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. שאם יש לו אמיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדה [בכורות לא.]. אין בין יו"ט לשבת. לחיות מוחר לאמתלה ביו"ט מה שאסור בשבת אבל לענין עוקרין יש סרכה שזה נאקילה ובכרם חה בלאו גרידא [מגילה ז:].

הגהות וציונים

מ) תיבות "טבח" ליתא בכת"י, וברי"ף וה"ש ליתא תיבות "טבח אומן" (חשק שלמה): נ) בכת"י אמר: ג) בדפו"י בנייתא: ד) [וכך דר"י ליתא במשנה ולכן שפיר גרסינן דתניא] (גליון): ה) בכת"י נוסף ונשקלין בליטרא: ו) בכת"י נוסף בהמה: ז) ד"ה לחדדה וד"ה להעביר שמנוניתא צ"ל לפני ד"ה מכלל:

לעזי רש"י

אגוייז"ר. פירוש להמסיר, לחדד (ערוך ערך מגמה):

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג ד ה מי' פ"ד מהלכות יו"ט הלכה כ סמג לאוין עה טוש"ע מ"מ סימן תק סעיף ג: לה ו ז ח מי' פ"ג שם הלכה ו טוש"ע מ"מ שם סעיף ג: לו ט מי' פ"ל מהלכות איסורי מזבח הי"ב: לז י מי' פ"ל מהלכות בכורות הלכה יט סמג לאוין שמג טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ו: לח כ מי' פ"ל מהל' יו"ט הלכה ט סמג לאוין עה טוש"ע מ"מ סימן תקו סעיף ג:

רבינו חננאל

דמים אלא אומר לו הריני למחצה או לשליש או לרביע: [מתני'] וחכ"א אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר. אמר שמואל אפילו לשומרו מן העכברים אל יתנהו בכף מאזנים והוא דתליא בתריטה שנראה כשוקל בשר. אמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. דנראה כאלו במאזנים הוא שוקל כיון דמשער בידיו כמה שיש בו והוא אומן בזה ודאי מכוון המשקל וכמאזנים חשוב: ירושלמי תני הטבח לא יהא שוקל בידו ויניח שידו כליטרא אלא חותך בידו בסכין ונותן לזה ולזה וכן (השוקל) [אסור לשקול] במים. אמר רב אסור לעשות בית יד בבשר. פי' עושין לו מקום כדי שיהיה תולה אותו באותו המקום וכשרוצה לחתוך ממנו אחזו באותו המקום והוא נקרא בית יד שנראה כעושה כלי ביו"ט והני מילי בסכין אבל בידו שרי אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר כרב הונא דהוה מחתך ליה אתלת קרנתא. רבי חייא ורבי שמעון ב"ר דוד שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט. כשחולקין הבשר ביניהן למיכרא דקפדי אהדדי שלא יטול אחד מהן יותר מחבירו והא מחתרין הוו להדדי דהא קנו שבע בתיתא ואשתכח בי ר' חייא חמשה מינייהו ולא קפיד ר' שמעון ברבי ופרקינן ר' שמעון ור' חייא מתחרי להדדי והני אי ר' חייא ור' ישמעאל בר"י אי ר"ש ברבי ובר קפרא. והא דשקלי מנה כנגד מנה כמאן לא כר' יהודה ולא כרבנן דמתניתין כר' ואמרינן אינהו דעבוד כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט. ואמר רב יוסף הלכתא כר' יהושע הואיל ותנן בבכורות כותיה דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. ודחה אביי ואמר ודילמא לא אמר ר' יהושע דשוקלין מנה כנגד מנה אלא ביו"ט אבל בבכור דאיכא בזיון קדשים אפילו מנה כנגד מנה אסור אי נמי עד כאן לא שרו רבנן מנה כנגד

גריפת תנור וכירים. פר"י (ד) משווי גומות ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני אחריני דמשיבי משום דהוי תקון כלי לכן נ"ל דמיירי במנור מלא ועדיין יש בו אפרים ועפר הויין כמו גמר מלאכתן וחייב משום מכה בפטיש דכל גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש (ה) ומכל מקום קשה דנלא טעמא דמשום מכה בפטיש מיפוק ליה דהוי אסור משום מוקצה דעפר ואפרים שבתוכו מוקצין הן ומכאן אומר ריצב"ל דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש ומכאן יש להבין דאין לומר דלמר בפ"ק (דף יב:(ו)): **רבינא** אמר וכו' מידי דהוה אקוץ ברשות הרבים. דשרי לטלטל אגדיש אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הכא דרבינא אית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוה אקוץ ברה"ר דאי לאו הכי הוה אסור מטעם מוקצה ובפרק מי שהשיך (שבת דף קנו.) משמע דאית ליה כר' שמעון דאית ליה מוקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ובכל מקום (ז) רב אחא לחומרא ורבינא לקולא וי"ל דהכא קאמר רבינא אליבא דרב יהודה אמר שמואל דאסר שפוד לטלטלו אכל איהו ס"ל דשרי אכל קשה מדשמואל דשמואל דהתם פרק מי שהשיך (ח) אמר כר' שמעון דאית ליה מוקצה גבי כרכי דזוז והכא משמע דאית ליה מוקצה וי"ל דשאני אין כאן תורת כלי עליו ולהכי אוסר שמואל דיש עליו תורת מוקצה (ט) ולעולם ס"ל כרבי שמעון: [גם לקושיא דרבינא יש לאחרן כך. מ"י]:

איכא ביניידהו שפחות. גבי משנה דאמר בכתובות (דף מא:) ומ"מ מ"כ מינה אפר מקלה דהייט שמעתא בכתובות (דף מא:) דלרב פפא רב מלכיו אמרה ולרב מינגא רב מלכיא אמרה וי"ל דה"פ שפחות ושכנגדה פירוש האמצעית דהיינו אפר מקלה אי נמי ה"פ מתמיהין ומתמיהא דוקא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל שמעתתא יש מהם רב מלכיו ולעולם רב מלכיא אמרה אותה שמעתא לאפר מקלה ולכך אינו מזכן סימן לק לתמיהא:

שמואל מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד *וקסבר הלכה ואין מורין כן ואמר אביי הוה קאימנא קמיה דמר ב והוה קא מעבר־סכינא אשפתא דרדיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב בזנא שרי ג ורבנן אסרי ורב יוסף אמר ד תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב יוסף ה סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב ו והני מילי (ז) הוא דפסקא אגב דוחקא דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת (ח) תנור וכירים ביום טוב באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא (ט) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה (י) מתיר אף מכשירי אוכל נפש (יא) מ"ט דת"ק אמר קרא (יב) הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ור' יהודה אמר קרא לכם (יג) לכם לכל צרכיכם ות"ק הא כתיב לכם אמר לך ההוא (יד) לכם ולא לנכרים ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא (טו) כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל (יז) שפוד שנרצף אסור לתקנו ביו"ט פשיטא (יח) לא צריכא דאע"ג דמפשיט בידיה ואמר רב יהודה אמר שמואל (יט) שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט (כ) רב (כא) אדא בר אהבה אמר רב מלכיו (כב) שומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא והוא שיש עליו כזית (כג) בשר רבינא אמר (כד) אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה (כה) אקוץ ברשות הרבים (כו) אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה ובינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימנך מתניתין מלכתא מאי ביניידהו איכא ביניידהו שפחות: **מתני'** (כז) לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהם: **גמ'** היכי עביד כי הא דבסורא

מעבר לסכינא אפומא דדקולא. משפשף סכין על פי הסל: הלכה. כדרבי יהודה ומותר כל אדם לעשות אבל אין מורין לרבים כן אלא אם יזלזלו אף בשאפשר לעשותו מבערב יום דכל הני דשרינן כגון שנתקלקלו ביו"ט או שהיה אתמול מרוח כדאמרינן לקמן דלא תתיר ר' יהודה אלא בשהכשירן אדם לעשותן מערב יו"ט: מהו להראות. הטעם סכין לחכם ביו"ט על הטבחים להראות סכין לחכם קודם שישמוט שום בהמה ומהו לעשות כן ביו"ט מי מחזי כעובדא דחול דאוסרא אלא שדעתו למכור נאסלין או לא מחזי: רואה לעצמו. בעמו סכין שלו דלא אוסרא אלא: שעמדה. מחריפה שלא שאינה מוחכת יפה אבל לא נפגמה: מותר לחדדה ביו"ט. ואע"ג דמתאמול ומשלשום התחילה לקלקל ולילך דלא הוה ליה לאחוקי אדעתיה מאתמול דסבר לא לריכנא אבל נפגמה מאתמול לא הוי אדי דמוכחא קלקול אלא והוה ליה למעבד מאתמול: והני מילי דפסקא אגב דוחקא. אבל אם אינה מוחכת כלל אסור לחדדה דטרחא יתירא הוא: אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם. בי"ט אשפוינטו"ר בלע"ז נשבר לשון: ואחד גריפת תנור. שנפל לתוכו מן הטיח שלו ולא היה יודע מבעוד יום: באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן. נכנסו בדבר זה למחלוקתן שממחלוקתן אנו יכולים ללמוד אלף אלו ממכשירי אוכל הן: שפוד שנרצף. נמעך שדרסו עליו ונעקם אבל לא נשבר: אסור לתקנו ביו"ט. שהרי יכול להשתמש בו כמו שהוא ונרחא אלא לריך הוא: ואע"ג דמפשיט בידיה. שמתפשט מליס ואינו לריך להכות עליו בפטיש: שפוד שצלו בו בשר. בי"ט: אסור לטלטלו. מיד לאחר שנצלה הצלי לפי שנמאס ומוקצה וכבר נעשה לורך יו"ט: שומטו ומניחו בקרן זוית. שומטו מלפניו מהר בגרירה ונטלטל מן הצד עד שיעבירו מלפניו לקרן זוית אבל לא נטלטל גמור: שרי לטלטולי. בטלטול גמור ונסתלקו שלא יזוקו בו אנשי בימו: מידי דהוה אקוץ ברה"ר. דאמר בפרק כירה שהסיקוה (שבת דף מג) דמותר להוליכה פחות פחות מד' אמות עד שמסתלקה לגדי רה"ר כדי שלא תזיק: שפוד שפחות וגומות רב מלכיו. אלו שלא הלכות רב מלכיו אמרן ולא רב מלכיא מפני שמטומיהן דומין זה לזה ויש שמחליפין שמועה

של זה בשל זה נתנו בהם סימן לסדר השמועות: שפוד. הא דאמרן: שפחות. משנה היא בכתובות ר"א אומר אפי' הכניסה לו אמה שפחות כופה לעשות בעמר שהבעלה מבאה לידי זנה ואמר רב מלכיו הלכה כר"א: גומות. שמעתא היא ולא נאמרה על המשנה ולענין שבי שערות דאם נמצאו לה גומות של מקוש שער אע"פ שאין שם שער גדולה היא (ג) וחולצת דאין גומא אא"כ היה בה שער אלא שנשרו: בלורית. בגמ' ע"ז ובל' בריתא נאמרה הא דרב מלכיא לפרושא לברייתא דת"ר כותי המשתפר מישראל כיון שהגיע לגדוריתו שומטו את ידו מפני שהכותי כשהוא משתפר מניחה לשם ע"ז ואמר (ד) עלה וכמה אמר רב מלכיא שלא אלעזרות לכל רוח ורוח לכל קציטתיה לא יגע אלא יגלח ויצא עד הבלורית ונמצא מניח לו בלוריתו ותיקנה לו לשם ע"ז: אפר מקלה. שמעתא היא בגמרא מכות (ה) אמר רב מלכיא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע: גבינה. אפירושא דמתניתין אמר בגמ' ע"ז (ו) מפני מה אסרו גבינות (ז) בשמנתו ואמר רב מלכיא מפני שמתליקין פניה בשומן חזר: מתניתין ומתניתא רב מלכיא. אסימנא דאתנה ברב מלכיא (ח) פליג רב פפא: שפחות. דמתניתין היא ומשום ליה ברב מלכיו לאו דיליה היא דכל מתניתין ומתניתא דאית בהו רב מלכיא אמר פירושן אבל שמעתתא דאמרת ברב מלכיו כגון שפוד וגומות דיליה ניהו: **מתני'** שקול לי בדינר בשר. שאסור להזכיר שם דמים: **אבל שוחט.** הוא בלא פסוק דמים והן מולקין מיניהן: **גמ'** היכי עביד. כשאינו רוצה ליקח כל הבהמה ולא מחנה ולא רמיא אלא בדינר או בשנים מה יאמר לו:

נסורא

דרב מלכיו קאי לגרועי מילתא שפחות דבולהו מתני' רב מלכיא אמרינהו כלומר משנה דשפחות דלוקמא ברב מלכיו רב מלכיא אמרה ומתניתא דקאמר לאו דוקא אלא דבמתנא דרב מלכיו ליכא מתני' ושמעתתא רב מלכיו ומה שנשתר מן המשמעות בשמנו של רב מלכיו דהיינו שפוד וגומות רב מלכיו אמרינהו דקאמר ליכא מיניהו שפחות ולא קאמר שפחות ואפר מקלה אלא שפחות גדולת מגדיגין דרב מלכיו בלקאי קאי. **מתניתא מלכתא.** משנות ובריתות עיקר הן והיינו פינון מי שאינו דומה לנקבה שקומנין כולהו מתניתא דהוו נמי לשון נקבה אליבא דהיינו רב מלכיו שאינו דומה לנקבה ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות והיינו מלכיות ובריתות שהן עיקר ולא שמעתות [מכות כא.]. היא דמשמע מינה לאמולה ורב מלכיא שמו דומה לנקבה [ע"ז כט.]. **איכא ביניידהו שפחות.** ואית דמפרש איכא מיניהו שפחות ואפר מקלה דמשמע שפחות ושכנגדה כך לשון ר"ם [מכות כא. ד"ה מתניתא]. אי נמי דנקט ר"ם דמלמולה איכא מיניהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמלמולה דרב מלכיא דאתנה ליה רב פפא סימן נקט [ע"ז כט.].

עין משפט נר מצוה

לם א ב מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף ב:

מ ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף ג:

מא ה ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקנ סעיף ב:

מב ז ח מיי' פ"ז מהל' יו"ט הלכה ד ה סמג שם טוש"ע א"ח סימן תלה סעיף ב:

מג ט י מיי' פ"ד שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף ג:

מד כ ל מ טוש"ע א"ח סימן תקיט סעיף ג:

מה נ מיי' שם הלכה כא סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ג:

רבינו חננאל

בחול בבכור ולא בפטולי המקודשין א"ר בון שלא יהא כעובד עבודה בחייב ועברי סכינא אפומא דדקלא או אפומא דדרהים לחדדה הלכה ואין מורין כן: להראות סכין לחכם ביו"ט. רב מרי בריה דרב ביסא שרי ורבנן אסרי אמר רב יוסף ת"ח רואין לעצמן ומשאילין לאחרים. סכין שעמדה אי פסק אגב דחוקא שרי לחדדה בפומא דדהדיא או בפומא דדקולא או כיוצא בהן אבל במשחזת לא. דרש רב חסדא סכין שנפגמה ושפוד שנרצם וגריפת תנור וכירים מחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מוחר אף מכשירי אוכל נפש. ואסיקנא מ"ט דת"ק דייק אך אשר יאכל לכל נפש וגו' ולא תימא לכל נפש דאפילו נפש בהמה משמע כדכתב מכה נפש בהמה דהא כתב לכם למעט העובדי כוכבים והכלבים. ור' יהודה דייק לכם לכל צרכיכם. ואפילו מכשירי אוכל נפש הני מילי מכשירין שאי אפשר לעשותן מעיו"ט. אבל מכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט אפילו ר' יהודה אוסר דאתא הוא לבדו ומיעטן: אמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שנרצם אסור לתקנו ביו"ט ואע"ג דיכול למיפשטיה בידיה וכן שפוד שצלה בו בשר אם הוציא הבשר ממנו אסור לטלטלו ביו"ט. רב מלכא ואיתימא רב אדא בר אהבה אמר שומטו ומניחו בקרן זוית כו' אמר רבינא אע"פ שאין בו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה אקוץ ברה"ר הלא קוץ ברה"ר מטלטלין אותו ומניחין אותו בצידי הה"ר כדי שלא יזוקו בו רבים גם זה השפוד לא גרע מקוץ: פי' שמרעות של רב מלכא. שפוד הא דאמרן שפחות בכתובות אפילו הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בעמר גומות בנדה גומות אע"פ שאין שערות. ואלו שמרעות של רב מלכיה. בלורית ובינה במס' ע"ז אפר מקלה במס' מכות ומי שאמר מתני' מלכתא אמר שפחות בלורית אפר מקלה ובינה רב מלכיה שאלו בולין מתני' מינהו אבל שפוד וגומות הן הן בלבד לרב מלכא איכא ביניידהו שפחות רב פפא אמר שפחות רב מלכיה היא ו) ורב אמר לך לרב מלכין היא: מתני' לא יאמר אדם לטבח מכור לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק

חשק שלמה על ר"ח ו) נלקח ל"ל וגר"ש נרים דת מקח לת מלכא הוא.

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) לקמן נב:, ב) [מגילה ז: וש"נ], ג) [שם ע"ש], ד) [שם: סוכה מ: כ"ק קנ: מכות יג.], ה) [מעל כ: וש"נ], ו) [שבת מכ.], ז) מכות כח. מכות פח: ע"ז סט. מה נב, ח) [חולין קף יז: יח.], ט) [דף כא.], י) [דף לט:], כ) שבת עה:, ל) [ל"ל ח. ושם ד"ה ל"ל יהודה וע"ע תוס' לקמן לא: ד"ה ל"ל אמ"ל], מ) [פסחים עד: סולין נג:], נ) קנו ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וסכי מילי דפסקא כל"ל ותימה הוא ממקן: (ב) שם אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה שומטו ומניחו כל"ל: (ג) רש"י ד"ה שפוד שפחות וכו' גדולה סיא ואינה ממתנת ו) לאין גומא: (ד) תוס' ד"ה גריפת וכו' פר"י משום לאווי:

הגהות הגר"א

[א] גמרא רב אדא בר אהבה אמר רב מלכיו. נ"ב ע"ז הוא וכ"ל בהיפך רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה וכ"ה בכל המקומות (שבמקומות הנ"ם) והכי"ף והכל"ש גרסי רב מלכיו ואיתימא ראב"א:

תורה אור השלם

א) וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשֹׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם: [שמות יב, טז]

לעזי רש"י

אשפוינטו"ר. פירוש לשבור לח הקנה הסד (של שפוד):

הגהות וציונים

ו) תיבת "כדיה" ליתא בכת"י ובראשונים, ועיין רש"ש: ז) בכת"י נוסף ואמרינן עלה וכמה צריך לישמט ידו וכו': ח) בכת"י נוסף הגיהים: ט) צ"ל ברב מלכיו (דפו"י, וכ"ה במכות כא ע"א ד"ה מתני'): י) [עיין במוה"ם לובלין] (גליון): יא) צ"ל ואינה סמאנת (מנחם משיב נפש):

ליקוטי רש"י

שאפשר לעשותן מערב יו"ט. כגון סכין שנפגמה מערב יו"ט. שאי אפשר לעשותן מעיו"ט. כגון סכין שנפגמה ביו"ט (מגילה ז:). רב פפא אמר מתניתין ומתניתא וכו'. כל פפא אסימנא

בסורא אמרי. דרכן לומר לטעם מן לי תרטא מן פלג תרטא ומרש אמרי חלקא מן פלג חלקא וכפומבדיתא אמרי אוזיא ומעלה אופיל אשקומי"ם בלע"ז ואין ממדה מלמה והן נקרמין ברזין לפי שמברין אותן מן היין כשמותה מי נמי על דקליטי וזיגי ומנן יש ט מלו מפני שמודבק בשולי המדה וכדפנותיה ובין שכיחי ברזין ולא

*דבסורא אמרי תרטא ופלגו תרטא בגרש אמרי חלקא ופלגו חלקא בפומבדיתא אמרי אוזיא ופלגו אוזיא בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא ופלגו רבעא: **מתני'** [ב]אומר אדם לחברו [ג] מלא לי כלי זה אבל לא במדה [ד] ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט ונותנן ללקוחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד (ה) עושה כן [א] מפני ברורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: **גמ'** מאי אבל לא במדה אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן [ד] רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול רבא אמר מאי אבל לא במדה [ג] שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק התם בשאינו מיוחד למדה הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם

ממדה ומכר ממנה עד שמכר [ב] משמטו ממנה כל הנותר בחמית על ידי ברזין שהרמים היין כשמוליאו ומעלה אופיל אשקומי"ם בלע"ז ואין ממדה מלמה והן נקרמין ברזין לפי שמברין אותן מן היין כשמותה מי נמי על דקליטי וזיגי ומנן יש ט מלו מפני שמודבק בשולי המדה וכדפנותיה ובין שכיחי ברזין ולא

בגמ': והבריו כנסו בו. כדפרישית בברזין: לפני הגזברים. של הקדש לעשות בהן צרכי הקדש אם ירלו והם לא הקדישוה כשברין אין יכולין להקדיש שאינו שלהם אי נמי יכולין הוה ליה גזל בעולה [ג]: אמרו להם. חכמים: אין אתם זקוקין לכך. הואיל ומתחלה לא נתכוונתם לגזול שהלקוחות מוחלין על ידי ברדן ומרוצתם שאינם יכולין לשהות עוד [ד] וידעי וקא מחלי: אף אנו אין רצונגו לכך. לזה ליהנות משל אחרים [ה]: אמרו להם. חכמים א"כ אין לכם לעשות הקדש אלא לעשות בהן צרכי רבים שהרי משל רבים היה והנו הבעלים מהן: ואין יודע למי גזל. שגזל אנשים הרבה: שיחין ומערות. שמתכנסין בהן מים ושופין מהן וכנ"ל (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה: אדבריה. הגהיגו ומעייל עמו בבמאות העיר: לא ימדוד אדם קב שעורין. אפילו ליתן לבהמתו שנלאה כמודד למכור: אבל קודר הוא. נקב עצמו נוקב בכרי וממלאו שלא כדרך מדה לתת בידו לתוכו: קודר. לשון נוקב: נחתום. מבשל קדרות נמי קרוי נחתום: יקדיה. ישרוף אמורצי"ל בלע"ז: בעין יפה. שיעור מלה אחד מכ"ל לכהן [ה] וכשאינה יודעת מדת עיסתה היא מקמצת ואומרת אין כאן כל כך אבל כשיודעת מדת עיסתה יודעת מה תפריש ועינה יפה בה: תנא דבי שמואל. בתוספתא שסילר שמואל מתנאים שלפניו כמו שסלרו רבי חייא ורבי אושעיא [ו] וכמו שסילר רבי את המשנה: השתא דאמר שמואל אסור. והוא שנה במשנתו מומר שמואל בשמתמיה דאמר אסור הלכה למעשה אתא לאשמועינן שהבא לשמואל הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור ואי חזינן אינים דעביד לא מחינן בידיה דהלכה דמותר ואין מורין כן: אין

קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעבדי אינשי דמקרבי חמרא במנא דכילא ושתו: מעשה באבא שאול בן בטנית: תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש תנו רבנן הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות וחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן ממצוי המדות והביאום לפני הגזברים לירושלים אמרו להם אי אתם זקוקים לכך אמרו להם אף אנו אין רצוננו בכך אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם עשו מהם צרכי רבים דתניא [ג] גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים מאי נינהו אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש [ד] לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביו"ט אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש [ה] והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיה תבשילו אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מודדת אשה קמח ביו"ט ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלה בעין יפה ושמואל אמר [ו] אסור והא תנא דבי שמואל מותר אמר אביי השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר

שמואל

צרכי צבור בורות שיחין ומערות: ירושלמי ר' אלעזר אמר לזעירא בר המא מלא לי הדין מנא ולמחר אגן מכילין ליה. אדבריה רב חסדא. כלומר שם דבריו בפיו לרבנא עוקבא ודרש לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו אבל באומר (ו) קב או קבים ואינו חושש משום מדה. אמר רב מודדת אשה קמח ללוש בו דכיקן דיעה דלישה חמשת רבעים ועוד (ז) מסכמת כדי שתיטול חלתה בעין יפה ושמואל אמר אסור ואסקה אביי

חשק שלמה על ר"ח (ה) מלי נ"ל מגל לעמל נאומר קב מ קבים מותר ומיט מותם כר. (ו) מיט מוקן ומלי נ"ל ועוד היא מסכמת לעמל מלמה וכו'.

מסורת הש"ס עם חוספות

(א) עיין תוס' ב"מ עה. ד"ה בני, (ב) [לעיל מח.], (ג) נ"ק לד:, (ד) [חוספסד' ס"ג], (ה) עיין סוכה ל., (ו) כמו בשבת דף קב., (ז) חלה פרק ב מ"ז, (ח) חולין קמא ע"א.

הגהות הב"ח

(ה) במשנה אף במועד עשה כן וכו' אף מחול עשה כן:

הגהות הגר"א

[א] במשנה מפני ברורי המדות. נמחק:

ליקוטי רש"י

בורות שיחין ומערות. לכנסים בהן מים לשתות דהוי דבר הצריך לכל ויהנו מהן הנגזלים (ב"ק צ"ז).

הגהות וציונים

(ב) בכת"י לחנוני וכ"ה בר"ף: (ג) הד"א עם ד"ה הכא (מהר"ם): (ג) בכת"י עד שמצא חשבונו: (ד) בכת"י ועוד דידעי וקא מחלי:

לעזי רש"י

אישקומ"א. פירוש קלף (רש"י קהלת ז, ה). אאורש"ר. פירוש להקליף, לשרוף (ועיין רש"י יחזקאל כה, י):

עין משפט נר מצוה

מז א מי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה כא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ה:

מח ב ג מי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ג סימן תכג סעיף ה:

מט ד מי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ד [וסימן שכ סעיף ב]:

נ ה מי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ד:

נא ו מי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקו סעיף ה:

רבינו חננאל

ומחלק ביניהן. דהיכי עביד בסורא אמרי כי תרטא כר. פי' נותן לזה כי תרטא והוא דבר ידוע באותו מקום ולזה פלגו תרטא. ובגרש הוי אומרים כי חלקא ופלגו חלקא וכן אוזיא וכן ריבעא כולן שם אותו כלי הידוע במקומם: [מתני'] אומר אדם לחבירו בימים טוב מלא לי כלי זה אבל לא במדה כו'. אוקמה שמואל הא דתנן מלא לי כלי זה אע"פ שמכיל מדה ידועה כגון כלי שמכיל קפיזא והוא עשוי להשתמש בו בביתו. אבל לא במדה אבל לא בכלי המיוחד למדוד בו לבני אדם שאינו עשוי להשתמש בו אלא למדוד בלבד כגון קפיזא שהוא עשוי למדוד בו למכירה ולקנייה אלו דברי ת"ק. **ואתא רבי יהודה למימר אפילו כלי** העשוי להשתמש בו כיון שמכיל מדה ידועה אסור למלאותו ולתת אותו לחברו ביו"ט שנמצא באילו מודד ומוכר לו. ואקשינן וכי ר' יהודה מחמיר בשמחת יו"ט ורבנן [מקילין] והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי כו'. ופרקינן דרבי יהודה אדרבי יהודה ל"ק התם בכלי שאינו עומד במשקל ידוע לפיכך מותר הכא למלאות ולתת לו בכלי העומד למדה ידוע אסור לרבנן נמי דאמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר משום שעושה מעשה חול ושוקל במאזנים בשביל כך אסור אבל הכא פעמים שנותן אדם יין בכלי של מדה ושותה לפיכך מותר. **רבה** אמר ובלבד שלא יזכור לו סכום מדה. **מעשה באבא שאול בן בוטנית** שהיה ממלא מדותיו מעיו"ט כו' וחכ"א אף בחול עושין כן מפני מיצוי המדות. תנא הוא כינס ש' גרבי יין כו' ואסיקנא יעשה בהן צרכי צבור דתניא גזל ואינו יודע בהן צרכי צבור אלו זן

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן. פי' דאם יבא שום מדם לשמול לנו כילד יעשה אומרי' לו הוראה לאסור אבל אם אנו רואין שום מדם שנוהג היתר בדבר אין לריכין למחות בו ולפי זה לא פליג שמואל ארב דמרייהו מודו לאסור למעשה מיהו בה"ג[1] פירש ושמואל[2] הלכה למעשה אתא לאשמועינן ופליג אברייתא ופליג ארב ויש שפוסקין כשמואל ואע"ג דהלכה כרב באסורי[3] מ"מ מדאמר סתמא דהש"ס שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן משמע דהלכה כותיה ויש פוסקין כרב משום דהלכה כרב באסורי וכ"ש הכא דהא תנא [דבי] שמואל כותיה דרב ואומר הר"ר שמואל מאייר"ל דאפי' למ"ד דהלכה כרב מ"מ אסור לנו אחמן הזה למדוד משום ליטול חלה בעין יפה דזוקא ביומיהן שהיו מפרישין חלה אחת מכ"ד ונותנין לכהן שייך לומר דמותר משום עין יפה אבל אנו שאין מפרישין כי אם מעט אפילו מעיסה מרובה ואותו מעט גמי אינו נאכל אלא נשרף אין למדוד דלא שייכא סברא דקאמר הכא כדי שבטול חלה בעין יפה אלא יש לנו לשער מאומד שתהיה ברוחב כשיעור משום הברכה וכן בפסח גמי יש ליזהר מלמדוד ביום טוב למצות ולריך לעשות פחות מכשיעור ולא ימדוד במדה שעשה למדוד בחול בלמנוס אלא יפחות או יוסיף אם המדה קטנה:

אגבא דפתורא. פ"ה אחורי השלחן כמו אגבא דמהולתא ואפשר לפרש ע"ג השלחן ממש ומשיב שנוי לפי דדרך לרקד בעריבה ומ"מ אין להתיר מחלת הרקדה על ידי שנוי דהא אשמין דבריתא קאי ולשב"ש פירש דע"י שנוי אין לחלק ויש לסמוך עליו לענין להתיר לשפחה נכרית מחלת הרקדה ע"י שנוי אבל אנו לעלמנו אין לסמוך:

אצל חנוני הרגיל אצלו. בין הוא נכרי בין ישראל דאין לחלק רק היכא דאיכא משום דמחזר או עולה: **שלא** יזכיר לו סכום מדה. פי' רש"י קב או קביס וסכום מקח אלא יאמר לו יש לך עלי ב' ג' כסף תן לי בכסף אחר נעשה לך עלי ב' כספים זהו פי' סכום מקח סכום מנין יאמר לו יש לך ג' אגוזים תן לי עכשיו ג' אחרים הרי יש לך מאה:

הדרן עלך אין צדין

המביא

חשק שלמה

על רבינו חננאל

ב) ברש"ל לא יבא לכל אדם אלא לבעל הבית. ג) [ר"ה ל:], [ר"ה לא:], [ר"ה לב:], [ר"ה לג:], [ר"ה לד:], [ר"ה לה:], [ר"ה לו:], [ר"ה לז:], [ר"ה לח:], [ר"ה לט:], [ר"ה מ:], [ר"ה מא:], [ר"ה מב:], [ר"ה מג:], [ר"ה מד:], [ר"ה מה:], [ר"ה מו:], [ר"ה מז:], [ר"ה מח:], [ר"ה מט:], [ר"ה נ:], [ר"ה נא:], [ר"ה נב:], [ר"ה נג:], [ר"ה נד:], [ר"ה נה:], [ר"ה נו:], [ר"ה נז:], [ר"ה נח:], [ר"ה נט:], [ר"ה ס:], [ר"ה סא:], [ר"ה סב:], [ר"ה סג:], [ר"ה סד:], [ר"ה סה:], [ר"ה סו:], [ר"ה סז:], [ר"ה סח:], [ר"ה סט:], [ר"ה ע:], [ר"ה עא:], [ר"ה עב:], [ר"ה עג:], [ר"ה עד:], [ר"ה עה:], [ר"ה עו:], [ר"ה עז:], [ר"ה עח:], [ר"ה עט:], [ר"ה פ:], [ר"ה פא:], [ר"ה פב:], [ר"ה פג:], [ר"ה פד:], [ר"ה פה:], [ר"ה פו:], [ר"ה פז:], [ר"ה פח:], [ר"ה פט:], [ר"ה צ:], [ר"ה צא:], [ר"ה צב:], [ר"ה צג:], [ר"ה צד:], [ר"ה צה:], [ר"ה צו:], [ר"ה צז:], [ר"ה צח:], [ר"ה צט:], [ר"ה ק:], [ר"ה קא:], [ר"ה קב:], [ר"ה קג:], [ר"ה קד:], [ר"ה קה:], [ר"ה קו:], [ר"ה קז:], [ר"ה קח:], [ר"ה קט:], [ר"ה קי:], [ר"ה קיא:], [ר"ה קיב:], [ר"ה קיג:], [ר"ה קיד:], [ר"ה קטו:], [ר"ה קטז:], [ר"ה קיח:], [ר"ה קיט:], [ר"ה קכ:], [ר"ה קכא:], [ר"ה קכב:], [ר"ה קכג:], [ר"ה קכד:], [ר"ה קכה:], [ר"ה קכו:], [ר"ה קכז:], [ר"ה קכח:], [ר"ה קכט:], [ר"ה קל:], [ר"ה קלא:], [ר"ה קלב:], [ר"ה קלג:], [ר"ה קלד:], [ר"ה קלה:], [ר"ה קלו:], [ר"ה קלז:], [ר"ה קלח:], [ר"ה קלט:], [ר"ה קמ:], [ר"ה קמא:], [ר"ה קמב:], [ר"ה קמג:], [ר"ה קמד:], [ר"ה קמה:], [ר"ה קמו:], [ר"ה קמז:], [ר"ה קמח:], [ר"ה קמט:], [ר"ה קנ:], [ר"ה קנא:], [ר"ה קנב:], [ר"ה קנג:], [ר"ה קנד:], [ר"ה קנה:], [ר"ה קנו:], [ר"ה קנז:], [ר"ה קנח:], [ר"ה קנט:], [ר"ה קס:], [ר"ה קסא:], [ר"ה קסב:], [ר"ה קסג:], [ר"ה קסד:], [ר"ה קסה:], [ר"ה קסו:], [ר"ה קסז:], [ר"ה קסח:], [ר"ה קסט:], [ר"ה קע:], [ר"ה קעא:], [ר"ה קעב:], [ר"ה קעג:], [ר"ה קעד:], [ר"ה קעה:], [ר"ה קעו:], [ר"ה קעז:], [ר"ה קעח:], [ר"ה קעט:], [ר"ה קפ:], [ר"ה קפא:], [ר"ה קפב:], [ר"ה קפג:], [ר"ה קפד:], [ר"ה קפה:], [ר"ה קפו:], [ר"ה קפז:], [ר"ה קפח:], [ר"ה קפט:], [ר"ה קצ:], [ר"ה קצא:], [ר"ה קצב:], [ר"ה קצג:], [ר"ה קצד:], [ר"ה קצה:], [ר"ה קצו:], [ר"ה קצז:], [ר"ה קצח:], [ר"ה קצט:], [ר"ה קק:], [ר"ה קקא:], [ר"ה קקב:], [ר"ה קקג:], [ר"ה קקד:], [ר"ה קקה:], [ר"ה קקו:], [ר"ה קקז:], [ר"ה קקח:], [ר"ה קקט:], [ר"ה קקי:], [ר"ה קקיא:], [ר"ה קקיב:], [ר"ה קקיג:], [ר"ה קקיד:], [ר"ה קקטו:], [ר"ה קקטז:], [ר"ה קקיח:], [ר"ה קקיט:], [ר"ה קקכ:], [ר"ה קקכא:], [ר"ה קקכב:], [ר"ה קקכג:], [ר"ה קקכד:], [ר"ה קקכה:], [ר"ה קקכו:], [ר"ה קקכז:], [ר"ה קקכח:], [ר"ה קקכט:], [ר"ה קקל:], [ר"ה קקלא:], [ר"ה קקלב:], [ר"ה קקלג:], [ר"ה קקלד:], [ר"ה קקלה:], [ר"ה קקלו:], [ר"ה קקלז:], [ר"ה קקלח:], [ר"ה קקלט:], [ר"ה קקמ:], [ר"ה קקמא:], [ר"ה קקמב:], [ר"ה קקמג:], [ר"ה קקמד:], [ר"ה קקמה:], [ר"ה קקמו:], [ר"ה קקמז:], [ר"ה קקמח:], [ר"ה קקמט:], [ר"ה קקנ:], [ר"ה קקנא:], [ר"ה קקנב:], [ר"ה קקנג:], [ר"ה קקנד:], [ר"ה קקנה:], [ר"ה קקנו:], [ר"ה קקנז:], [ר"ה קקנח:], [ר"ה קקנט:], [ר"ה קקס:], [ר"ה קקסא:], [ר"ה קקסב:], [ר"ה קקסג:], [ר"ה קקסד:], [ר"ה קקסה:], [ר"ה קקסו:], [ר"ה קקסז:], [ר"ה קקסח:], [ר"ה קקסט:], [ר"ה קקע:], [ר"ה קקעא:], [ר"ה קקעב:], [ר"ה קקעג:], [ר"ה קקעד:], [ר"ה קקעה:], [ר"ה קקעו:], [ר"ה קקעז:], [ר"ה קקעח:], [ר"ה קקעט:], [ר"ה קקפ:], [ר"ה קקפא:], [ר"ה קקפב:], [ר"ה קקפג:], [ר"ה קקפד:], [ר"ה קקפה:], [ר"ה קקפו:], [ר"ה קקפז:], [ר"ה קקפח:], [ר"ה קקפט:], [ר"ה קקצ:], [ר"ה קקצא:], [ר"ה קקצב:], [ר"ה קקצג:], [ר"ה קקצד:], [ר"ה קקצה:], [ר"ה קקצו:], [ר"ה קקצז:], [ר"ה קקצח:], [ר"ה קקצט:], [ר"ה קקק:], [ר"ה קקקא:], [ר"ה קקקב:], [ר"ה קקקג:], [ר"ה קקקד:], [ר"ה קקקה:], [ר"ה קקקו:], [ר"ה קקקז:], [ר"ה קקקח:], [ר"ה קקקט:], [ר"ה קקקי:], [ר"ה קקקיא:], [ר"ה קקקיב:], [ר"ה קקקיג:], [ר"ה קקקיד:], [ר"ה קקקטו:], [ר"ה קקקטז:], [ר"ה קקקיח:], [ר"ה קקקיט:], [ר"ה קקקכ:], [ר"ה קקקכא:], [ר"ה קקקכב:], [ר"ה קקקכג:], [ר"ה קקקכד:], [ר"ה קקקכה:], [ר"ה קקקכו:], [ר"ה קקקכז:], [ר"ה קקקכח:], [ר"ה קקקכט:], [ר"ה קקקל:], [ר"ה קקקלא:], [ר"ה קקקלב:], [ר"ה קקקלג:], [ר"ה קקקלד:], [ר"ה קקקלה:], [ר"ה קקקלו:], [ר"ה קקקלז:], [ר"ה קקקלח:], [ר"ה קקקלט:], [ר"ה קקקמ:], [ר"ה קקקמא:], [ר"ה קקקמב:], [ר"ה קקקמג:], [ר"ה קקקמד:], [ר"ה קקקמה:], [ר"ה קקקמו:], [ר"ה קקקמז:], [ר"ה קקקמח:], [ר"ה קקקמט:], [ר"ה קקקנ:], [ר"ה קקקנא:], [ר"ה קקקנב:], [ר"ה קקקנג:], [ר"ה קקקנד:], [ר"ה קקקנה:], [ר"ה קקקנו:], [ר"ה קקקנז:], [ר"ה קקקנח:], [ר"ה קקקנט:], [ר"ה קקקס:], [ר"ה קקקסא:], [ר"ה קקקסב:], [ר"ה קקקסג:], [ר"ה קקקסד:], [ר"ה קקקסה:], [ר"ה קקקסו:], [ר"ה קקקסז:], [ר"ה קקקסח:], [ר"ה קקקסט:], [ר"ה קקקע:], [ר"ה קקקעא:], [ר"ה קקקעב:], [ר"ה קקקעג:], [ר"ה קקקעד:], [ר"ה קקקעה:], [ר"ה קקקעו:], [ר"ה קקקעז:], [ר"ה קקקעח:], [ר"ה קקקעט:], [ר"ה קקקפ:], [ר"ה קקקפא:], [ר"ה קקקפב:], [ר"ה קקקפג:], [ר"ה קקקפד:], [ר"ה קקקפה:], [ר"ה קקקפו:], [ר"ה קקקפז:], [ר"ה קקקפח:], [ר"ה קקקפט:], [ר"ה קקקצ:], [ר"ה קקקצא:], [ר"ה קקקצב:], [ר"ה קקקצג:], [ר"ה קקקצד:], [ר"ה קקקצה:], [ר"ה קקקצו:], [ר"ה קקקצז:], [ר"ה קקקצח:], [ר"ה קקקצט:], [ר"ה קקקק:], [ר"ה קקקקא:], [ר"ה קקקקב:], [ר"ה קקקקג:], [ר"ה קקקקד:], [ר"ה קקקקה:], [ר"ה קקקקו:], [ר"ה קקקקז:], [ר"ה קקקקח:], [ר"ה קקקקט:], [ר"ה קקקקי:], [ר"ה קקקקיא:], [ר"ה קקקקיב:], [ר"ה קקקקיג:], [ר"ה קקקקיד:], [ר"ה קקקקטו:], [ר"ה קקקקטז:], [ר"ה קקקקיח:], [ר"ה קקקקיט:], [ר"ה קקקקכ:], [ר"ה קקקקכא:], [ר"ה קקקקכב:], [ר"ה קקקקכג:], [ר"ה קקקקכד:], [ר"ה קקקקכה:], [ר"ה קקקקכו:], [ר"ה קקקקכז:], [ר"ה קקקקכח:], [ר"ה קקקקכט:], [ר"ה קקקקל:], [ר"ה קקקקלא:], [ר"ה קקקקלב:], [ר"ה קקקקלג:], [ר"ה קקקקלד:], [ר"ה קקקקלה:], [ר"ה קקקקלו:], [ר"ה קקקקלז:], [ר"ה קקקקלח:], [ר"ה קקקקלט:], [ר"ה קקקקמ:], [ר"ה קקקקמא:], [ר"ה קקקקמב:], [ר"ה קקקקמג:], [ר"ה קקקקמד:], [ר"ה קקקקמה:], [ר"ה קקקקמו:], [ר"ה קקקקמז:], [ר"ה קקקקמח:], [ר"ה קקקקמט:], [ר"ה קקקקנ:], [ר"ה קקקקנא:], [ר"ה קקקקנב:], [ר"ה קקקקנג:], [ר"ה קקקקנד:], [ר"ה קקקקנה:], [ר"ה קקקקנו:], [ר"ה קקקקנז:], [ר"ה קקקקנח:], [ר"ה קקקקנט:], [ר"ה קקקקס:], [ר"ה קקקקסא:], [ר"ה קקקקסב:], [ר"ה קקקקסג:], [ר"ה קקקקסד:], [ר"ה קקקקסה:], [ר"ה קקקקסו:], [ר"ה קקקקסז:], [ר"ה קקקקסח:], [ר"ה קקקקסט:], [ר"ה קקקקע:], [ר"ה קקקקעא:], [ר"ה קקקקעב:], [ר"ה קקקקעג:], [ר"ה קקקקעד:], [ר"ה קקקקעה:], [ר"ה קקקקעו:], [ר"ה קקקקעז:], [ר"ה קקקקעח:], [ר"ה קקקקעט:], [ר"ה קקקקפ:], [ר"ה קקקקפא:], [ר"ה קקקקפב:], [ר"ה קקקקפג:], [ר"ה קקקקפד:], [ר"ה קקקקפה:], [ר"ה קקקקפו:], [ר"ה קקקקפז:], [ר"ה קקקקפח:], [ר"ה קקקקפט:], [ר"ה קקקקצ:], [ר"ה קקקקצא:], [ר"ה קקקקצב:], [ר"ה קקקקצג:], [ר"ה קקקקצד:], [ר"ה קקקקצה:], [ר"ה קקקקצו:], [ר"ה קקקקצז:], [ר"ה קקקקצח:], [ר"ה קקקקצט:], [ר"ה קקקקק:], [ר"ה קקקקקא:], [ר"ה קקקקקב:], [ר"ה קקקקקג:], [ר"ה קקקקקד:], [ר"ה קקקקקה:], [ר"ה קקקקקו:], [ר"ה קקקקקז:], [ר"ה קקקקקח:], [ר"ה קקקקקט:], [ר"ה קקקקקי:], [ר"ה קקקקקיא:], [ר"ה קקקקקיב:], [ר"ה קקקקקיג:], [ר"ה קקקקקיד:], [ר"ה קקקקקטו:], [ר"ה קקקקקטז:], [ר"ה קקקקקיח:], [ר"ה קקקקקיט:], [ר"ה קקקקקכ:], [ר"ה קקקקקכא:], [ר"ה קקקקקכב:], [ר"ה קקקקקכג:], [ר"ה קקקקקכד:], [ר"ה קקקקקכה:], [ר"ה קקקקקכו:], [ר"ה קקקקקכז:], [ר"ה קקקקקכח:], [ר"ה קקקקקכט:], [ר"ה קקקקקל:], [ר"ה קקקקקלא:], [ר"ה קקקקקלב:], [ר"ה קקקקקלג:], [ר"ה קקקקקלד:], [ר"ה קקקקקלה:], [ר"ה קקקקקלו:], [ר"ה קקקקקלז:], [ר"ה קקקקקלח:], [ר"ה קקקקקלט:], [ר"ה קקקקקמ:], [ר"ה קקקקקמא:], [ר"ה קקקקקמב:], [ר"ה קקקקקמג:], [ר"ה קקקקקמד:], [ר"ה קקקקקמה:], [ר"ה קקקקקמו:], [ר"ה קקקקקמז:], [ר"ה קקקקקמח:], [ר"ה קקקקקמט:], [ר"ה קקקקקנ:], [ר"ה קקקקקנא:], [ר"ה קקקקקנב:], [ר"ה קקקקקנג:], [ר"ה קקקקקנד:], [ר"ה קקקקקנה:], [ר"ה קקקקקנו:], [ר"ה קקקקקנז:], [ר"ה קקקקקנח:], [ר"ה קקקקקנט:], [ר"ה קקקקקס:], [ר"ה קקקקקסא:], [ר"ה קקקקקסב:], [ר"ה קקקקקסג:], [ר"ה קקקקקסד:], [ר"ה קקקקקסה:], [ר"ה קקקקקסו:], [ר"ה קקקקקסז:], [ר"ה קקקקקסח:], [ר"ה קקקקקסט:], [ר"ה קקקקקע:], [ר"ה קקקקקעא:], [ר"ה קקקקקעב:], [ר"ה קקקקקעג:], [ר"ה קקקקקעד:], [ר"ה קקקקקעה:], [ר"ה קקקקקעו:], [ר"ה קקקקקעז:], [ר"ה קקקקקעח:], [ר"ה קקקקקעט:], [ר"ה קקקקקפ:], [ר"ה קקקקקפא:], [ר"ה קקקקקפב:], [ר"ה קקקקקפג:], [ר"ה קקקקקפד:], [ר"ה קקקקקפה:], [ר"ה קקקקקפו:], [ר"ה קקקקקפז:], [ר"ה קקקקקפח:], [ר"ה קקקקקפט:], [ר"ה קקקקקצ:], [ר"ה קקקקקצא:], [ר"ה קקקקקצב:], [ר"ה קקקקקצג:], [ר"ה קקקקקצד:], [ר"ה קקקקקצה:], [ר"ה קקקקקצו:], [ר"ה קקקקקצז:], [ר"ה קקקקקצח:], [ר"ה קקקקקצט:], [ר"ה קקקקקק:], [ר"ה קקקקקקא:], [ר"ה קקקקקקב:], [ר"ה קקקקקקג:], [ר"ה קקקקקקד:], [ר"ה קקקקקקה:], [ר"ה קקקקקקו:], [ר"ה קקקקקקז:], [ר"ה קקקקקקח:], [ר"ה קקקקקקט:], [ר"ה קקקקקקי:], [ר"ה קקקקקקיא:], [ר"ה קקקקקקיב:], [ר"ה קקקקקקיג:], [ר"ה קקקקקקיד:], [ר"ה קקקקקקטו:], [ר"ה קקקקקקטז:], [ר"ה קקקקקקיח:], [ר"ה קקקקקקיט:], [ר"ה קקקקקקכ:], [ר"ה קקקקקקכא:], [ר"ה קקקקקקכב:], [ר"ה קקקקקקכג:], [ר"ה קקקקקקכד:], [ר"ה קקקקקקכה:], [ר"ה קקקקקקכו:], [ר"ה קקקקקקכז:], [ר"ה קקקקקקכח:], [ר"ה קקקקקקכט:], [ר"ה קקקקקקל:], [ר"ה קקקקקקלא:], [ר"ה קקקקקקלב:], [ר"ה קקקקקקלג:], [ר"ה קקקקקקלד:], [ר"ה קקקקקקלה:], [ר"ה קקקקקקלו:], [ר"ה קקקקקקלז:], [ר"ה קקקקקקלח:], [ר"ה קקקקקקלט:], [ר"ה קקקקקקמ:], [ר"ה קקקקקקמא:], [ר"ה קקקקקקמב:], [ר"ה קקקקקקמג:], [ר"ה קקקקקקמד:], [ר"ה קקקקקקמה:], [ר"ה קקקקקקמו:], [ר"ה קקקקקקמז:], [ר"ה קקקקקקמח:], [ר"ה קקקקקקמט:], [ר"ה קקקקקקנ:], [ר"ה קקקקקקנא:], [ר"ה קקקקקקנב:], [ר"ה קקקקקקנג:], [ר"ה קקקקקקנד:], [ר"ה קקקקקקנה:], [ר"ה קקקקקקנו:], [ר"ה קקקקקקנז:], [ר"ה קקקקקקנח:], [ר"ה קקקקקקנט:], [ר"ה קקקקקקס:], [ר"ה קקקקקקסא:], [ר"ה קקקקקקסב:], [ר"ה קקקקקקסג:], [ר"ה קקקקקקסד:], [ר"ה קקקקקקסה:], [ר"ה קקקקקקסו:], [ר"ה קקקקקקסז:], [ר"ה קקקקקקסח:], [ר"ה קקקקקקסט:], [ר"ה קקקקקקע:], [ר"ה קקקקקקעא:], [ר"ה קקקקקקעב:], [ר"ה קקקקקקעג:], [ר"ה קקקקקקעד:], [ר"ה קקקקקקעה:], [ר"ה קקקקקקעו:], [ר"ה קקקקקקעז:], [ר"ה קקקקקקעח:], [ר"ה קקקקקקעט:], [ר"ה קקקקקקפ:], [ר"ה קקקקקקפא:], [ר"ה קקקקקקפב:], [ר"ה קקקקקקפג:], [ר"ה קקקקקקפד:], [ר"ה קקקקקקפה:], [ר"ה קקקקקקפו:], [ר"ה קקקקקקפז:], [ר"ה קקקקקקפח:], [ר"ה קקקקקקפט:], [ר"ה קקקקקקצ:], [ר"ה קקקקקקצא:], [ר"ה קקקקקקצב:], [ר"ה קקקקקקצג:], [ר"ה קקקקקקצד:], [ר"ה קקקקקקצה:], [ר"ה קקקקקקצו:], [ר"ה קקקקקקצז:], [ר"ה קקקקקקצח:], [ר"ה קק

ומתחילין בערמת התבן. להסק ומע"פ שלא זמנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה והשתא משמע דלית ליה מוקצה: אבל לא בעצים שבמוקצה. רחנה שמחורי הבמים קרויה מוקצה על סם שהיא מוקצה לאחור ואין נכנסים ויוצאין בה תדיר ושם נותנין עצים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה וגבמרא פריך סיפא לריש להשתא משמע דלית ליה מוקצה: גמ' ואם אי אפשר לשנות. כגון שזמן אורמים הרנה וצריך להבא הרנה ביחד מותר: דדרו בדוחקא. משאור שאדם יחיד עושה על כתפו בחול בעורה אם בא לשתא אותו ע"ש לעורך ע"ש כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו ע"ש ברגלא עתר שקורין פורק"ל בלרבי עושאי מלא למכור מפני שצריך לשנות וכשהוא משנה יצנה להקל משאו ולא להרבות מורח ע"ש ופתר זה עוה הוא לשאת ד' משא בכתף וכשעשא ד' חבית הבשאת בכתף משנה להקל הוא[ט]: דדרו ברגלא. משאו חבית גדולה שרגילין לשאת אותה ברגלא: לדרו באגרא. ישאהו ע"ש בשני בני אדם ממטו על כתפיהם להיות נמי אינו שנו להקל: דדרו באגרא. בחטו על כתפיהם לדרו ע"ש לאותו משאו בכתפא בחטו בידיהם משוס שנו ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנו הוא ואינו מרבה טורח בשנויו: נפרום סודרא. קל הוא ואינו מכבד ושנו (ט) הוא בעלמא ולהלנו: ואם אי אפשר לשנות. שאין לו סודר לכסותו: מליין מיא. שוחבת מים מן הנהר: תבסייה בנכתמא. כסוי של עץ העשוי לכדין: זמנין דמפסיק. שצריך לקושרו שלא יפול בדרך וזמנין דמפסיק בהליכתו ואתי למקטריה וקשר העשוי להתקיע[ח] אל מלאכה הוא: דמטמיש במיא. שבשרה במים: אין מטפחין. משוס שיר או משוס אבל[י]: מטפחין. ידיו זו לזו: מספקין. כף על יד: מדקדין. ברגל וכולם נאסרו משוס שמא גזרה שמא יתקן כלי שיר בפרק משילין (נקמן דף לו:): אפומא דלחיא. לחי הממיר במתי בשבת: דלמא מגנדר ליה חפץ. ברה"ל מוץ ללחי: ואתי לאתויי. מתוך שאינו במתי[ד] מקורה להמיר שזה רה"ל חה רה"י ומעמו: וקא מגנדר מנכייהו ומייתי להו לא גרסי[ל]: ולא אמרינן להו ולא מידי. ומע"ג דעבדן אלרבנן לאמור לא ליתיב ואינהו יתבן: הנח להם. מבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין. לעטר כשידעו ולא ייעבו בכך: והני מילי. דהנח להם ליתבן: בדרבנן. היכא לארגילו לעבר אלרבנן כי הך דמטפחין והכך דיתבן אפומא דלחיא: תוספת יום הכפורים. שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום לאוריתא הוא דנפקא לן (יומא דף פא:) מועניתם את נפשותיכם בתשעה[כ]: ואכלי ושתו עד שהשכה. גרסינן ולא גרסינן משתשכה: באוצר. בבר המאור שהיה מוקצה לאוצרו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אוצרין אותו לבהמה: ארזי ואשוחי. אין אדם מסיק אותן דעומדין לבנין אשוחי. אלא נקבה: דמוקצה מחמת חסרון כיס בינהו. שדמיה יקרין: דמתני לה. לדבר כהגא: תבנא בריא. נרקב ומסרים שאין ראוי למאכל בהמה ומתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו[מ] לאוצר: לטינא. לטיט ולבנים: דאית ביה קוצים. ואין יכול לגבנו בידיו וברגליו: ממני'

בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה: **גמ'** תנא [א]אם אי אפשר לשנות מותר [ב]אתקין רבא במחוזא[מ] דדרו [ג] בדוחקא לדרו ברגלא[נ] דדרו ברגלא לדרו באגרא דדרו באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרום סודרא עלויה ואם לא אפשר שרי דאמר מר אם א"א לשנות מותר [ד] אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי אמור רבנן [ה] כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא והא הני נשי דקא מלין חצבייהו מיא ביומא טבא ולא קא משניין ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה משום דלא אפשר היכי ליעבד דמלא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא קא מפשא בהלוכא דמלא בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבה קא מפשי במשוי [ו] תכסייה בנכתמא [ז] זמנין דנפיל ואתי [ח] לאתויי תקטריה זמנין דמפסיק ואתי למקטריה תפרום סודרא עלויה זמנין דמטמיש במיא ואתי לידי סחיטה הלכך לא אפשר א"ל רבא בר רב חנן לאביי [ט] תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולטעמיך הא [י] דאמר (רבא[מא]) [יא] לא ליתיב איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי (ד' אמות ברה"ר) והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא [יב] הנח להם לישראל [יג] מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולטעמיך הא [יד] דאמר (רבא[מב]) [יג] לא ליתיב איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי (ד' אמות ברה"ר) והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא [יב] הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [יד] והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא [יה] ולא היא לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא ואכלי ושתו עד שהשכה ולא אמרינן להו ולא מידי: [יו] ומתחילין בערמת התבן: אמר רב כהנא זאת אומרת מתחילין באורז תחלה מני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אתאן לר' יהודה דאית ליה מוקצה הכא [יח] בארזי ואשוחי עסקינן דמוקצה מחמת חסרון כיס ואפילו רבי שמעון מודה איכא דמתני לה אסיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אמר רב כהנא זאת אומרת [יט] אין מתחילין באורז תחלה מני רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה אימא רישא מתחילין בערמת התבן אתאן לר"ש דלית ליה מוקצה [כ] התם בתבנא סריא תבנא סריא הא חזי לטינא [כא] דאית ביה קוצים: הקנה דעתו אצל אור של עצים הקנה דעתו ממה שראוי עתה: עד

דדרו ברגלא. פי' בעמר שקורים פורק"ל ועשוי כמין רגל[מ] לדרו בהגרת בין שנים בחוט על כתפיהם להיות שנוי והוי להקל כפ"ה וקשה דבסוף פ' האומנין (צ"ל דף פג.) משמע דמשאו בכד ונשאין בקל ברגלא מבהגרת אלא נראה דאפילו מכבד יותר מכל מקום לא מיקרי כיון דמשנה מדרך חול וכן נמי פירש הקונטרס גבי דדרו בהגרת לדרו בהכפא ואפילו נמי אין[נ] להקל מכל מקום שנוי הוא:

דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא הא קא מפשא בהלוכא. וא"ת מאי פריך והא מפשא בהלוכא[ס] והא אמרינן לעיל דאפושי בהלוכא שפיר דמי כשיעשה לרך שנוי ויש לומר דהא מפיש בהלוכא ושנוי נמי ליכא דבחול נמי עבדינן הכי:

זמנין דמטמיש בהו מיא[ע] ואתי לידי סחיטה. וא"ת והא אמר נפרום סודרא עלויה ולא מייתי לידי סחיטה וי"ל דלעיל מיירי בחמיה שבחוט כולו ופיו נר ולכך לא מייתי לסחיטה ועי"ל דהכא מיירי בסחיטה מיס דאסורה משוס לבן וא"כ כי נפל (ג) בגוויה מיא אתי לידי סחיטה אבל התם מיירי בין דסחיטה שלו אסורה משוס דש וא"כ כי נפיל לאכיא[פ] הוקן לאחד ולא מייתי לסחיטה[צ]: **אין** מטפחין. פ"ה משוס שיר או משוס אבל ולא נהירא דאפקיה ליה דאסור משוס נער ואפי' בחול המועד כדאיתא בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף כח:) ולקמיה (דף לו:) מפרש שמא יתקן כלי שיר:

תנן אין מטפחין ואין מרקדין. פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאין בעשות כלי שיר שייך לאגזר אבל לדידן אין אנו בקיאין בעשות כלי שיר ולא שייך לאגזר:

דהא תוספת יום"כ דאורייתא היא ואכלי ושתו עד השכה כו'. משמע דיש שיעור לתוספת יום"כ מדהצריך להפסיק מבעוד יום דהא ודאי לא היו אוכלים ממש עד השכה [מ]דעבדי איסורא מדאורייתא ומע"כ קאמר מוטב שיהיו ישראל שוגגין ואל יהיו מזידין וכפי' התוספת[ק] לא הוצרך השעור ולכך יש ליישב ולהפסיק מבע"י[ר]:

התם בתבנא סריא דאית ביה קוצים. וגם אינו ראוי למאכל בהמה וקאי להסקה ואפילו רבי יהודה מודה וא"ת מאי שנא מעצים שבמוקצה דקא אסר רבי יהודה אע"ג דמזיין להסקה וי"ל דלא דמי דדוקא גבי אוצר של תבן לא הקנה דעתו למה[ש] שראוי עתה דלא הקנה דעתו כי אם ממאכל בהמה ועתה הוא ראוי להסקה ומזה לא הקנה דעתו אצל אור של עצים הקנה דעתו ממה שראוי עתה: ואכלי ושתו עד שהשכה. בחמתו כדכתיב ויספוק את כסיו שיפוח לרצונו והאידנא קא חזינן להו דקא עבדי ולא אמרי' להו ולא מידי א"ל וליטעמיך הא דאמר רבה לא ישב אדם בפי הלחי של מבוי דלמא מיגנדר ליה חפץ חוץ למבוי ואתי לאיתויי והאידנא חזינן דיתבי אפומא דליחיא ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח להן לישראל שיהו שוגגין ואל יהו מזידין והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא שבקינן להו. נוסחא אחרינא ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא דהא תוספת יום"כ דאורייתא הוא וקא אכלו וקא שתו עד השכה ולא אמרי להו ולא מידי. מתחילין בערמת התבן. אוקמה רב כהנא לר' שמעון דלית ליה מוקצה וסיפא דקתני אבל לא בעצים שבמוקצה בארז ואשוחי כלומר אלו העצים קורות הן ומוקצה מחמת כיס אפילו ר' שמעון מודה שאסור. איכא דמתנו להא דרב כהנא אסיפא אבל לא בעצים שבמוקצה ואוקמה רב כהנא לר' יהודה דאית ליה מוקצה ורישא דקתני מתחילין בערמת התבן

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) ע' שמא דף קמא. ג) שמא קנא: [וש"נ]. ג) לקמן לו: שמא קמא. ד) שמא קמא. וקמא. ה) [נ"ב ס:]. ו) [ע' תוס' שמא עה. ד"ה ולף ותוס' נ"ב ס: ד"ה מוטב ותוס' ע"ז ל. ד"ה שיהו]. ז) [שמא קמא: ע"ז]. ח) [שמא קנא.]. ט) עיין תוס. שבת קמה. ד"ה אתקין. י) עיין תוס' מו"ק כז: ד"ה אבל. כ) ויקרא כג לב. ל) עיין תוס' לעיל כט: סוד"ה המביא (ומפרשים שם). מ) ע"ז תוס' שבת קיא. ד"ה האי. נ) [ועי' תוס' ר"ה ט. ד"ה ולכי עקיבא כו'].

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה נפרוס וכו' ומנו בעלמא הוא ולהלמיע: (ג) תוס' ד"ה דמנן וכו' כי נפיל בגו מיא אמי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בדוחקא. נ"ב הלמנ"ס פי' בדוחקא מטוט. מגגלא על גבו מלאטוטו. מגגלא על הכתף. נלכפא דדו לפיו והעורן פי' מע"ל: [ב] שם. תכסייה בנכתמא זמנין דמפסיק כו' כל"ל (ועי' רש"ל ותוס"ס):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' זמנין דנפיל ואתי לאתויי. נ"ב עיין מהר"ס טולנק דלא גרס זה ועיין שיטה מקובצת דגרס זמנין דמתבר ואתי לאתויי ושגרס אמרינן מכל טעמו ועיין ממג"ל פי' מקי פ"ק מ:

לעזי רש"י

פורק"א. סיכוס עמר, מן מפולל כלשון לשמס (עיין רש"י ב"מ דף פג ע"ל ד"ה דדרו מיגגלא ועיין ערוך גד גד ג' וערך לקרן ב'):

הגהות וציונים

מ] [בעירובין סג ע"א ובפסחים ה ע"ב כתב רש"י ד"ה מחחא עיר של רבא] (גליון): נ] [גירסת הרי"ף בדגלא וכן הוא בערוך ערך רגל] (גליון): ג] [עי' במהרי"ם לובלין] (גליון): ד] [צ"ל רבה אולם בריטב"א פ' חולין ובראב"ש שם סי' יג ובב"י סי' שסה הגירסא רבא] (גליון): ס] צ"ל להתקיים (רש"ש). ובדתו"ר להתקי': ו] בכת"י מתוך שאין המבוי מקורה אינו נזכר להכיר: ז] בשיטמ"ק מבאר דל"ג ליה משום דאילו עבדי הכי הא קא עבדי איסור דאורייתא ובגמרא אמרינן והני מילי בדרבנן וכו' ועי"ש עוד: ח] לאו לאוצר כצ"ל מוהר"ם (גליון) וכ"ה בדפו"י ובכת"י ולאו הייגו אוצר: ט] י"ג דגל (חכמת מנוח ע"י"ש): י] ואע"פ שאינו להקל כצ"ל (גליון): כ] צ"ל דמטמיש במיא ואתי (חכמת מנוח): ל] צ"ל לגזוה. רש"ל (גליון): מ] שאינם יכולים לצמצם דעבדי איסורא (גליון): נ] מחדין ותוספת זה לא הובאר כצ"ל ועיין בהרא"ש פ' בתורא דיומא [סי' ח]. מהר"מ (גליון): ס] צ"ל מטה (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

ב א מי' פ"ס מהל' יו"ט ה"ל קמג לקוון עה טוש"ע א"ח סי' שכג סעי' ג וכי' מקי סעיף י: ג ב מי' שם סל' ב טוש"ע א"ח שם: ד ג מי' פי"ו מהלכות שמת טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ה: ה ד מי' פ"ל מהלכות שמחה עשור הלכה ז קמג לקוון סה עה טוש"ע א"ח סי' תלה סעיף ב: ו ה מי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיא סעיף ז: ז ו מי' שם ופכ"ו מהלכות שמת סל' ט טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף א: ח ז ה מי' פ"ב מהל' י"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיא סעיף ז:

ליקוטי רש"י

אבל לא בעצים שבמוקצה. שהיתה בתחנה שאסורי מיטו ומקלה ליטות הקמיו [שבת קנז.]. מדחוזא. עיגו של רגל [פסחים ה:]. אמרו רבנן כמה דאפשר לשנויי משנינן. לאמרינן המיא כלי יין לא ימלא בגל ונקוטה כו' [שבת קמה.]. חצבא. כד של חרס שעומדין בו המים [סוכה כט.]. מטפחין. על הלב. אין מספקין. כף של כף משוס אבל. אפומא דלחייא. לפי שאין נוכר כל כך בין מבוי לרה"ר. ואתי לאתויי. תפן המתגלגל תוך ד' אמות [שם:]. ואל יהיו מזידין. דמשוס לבן יוכלו לעמוד בה ישלוה ומגלגו מזידין הלכך לא גזרינן [ב"ב ס:]. ארזי ואשוחי. אלו זכר ולא נקבה שעומדין לבנין [שבת קנז.].

רבינו חננאל

המביא כדי יין ממקום כו' לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתפו לפניו. המוליך תבן לא יטשול הקופה לאחוריו אבל נוטלה בידו. תנא אם אי אפשר לו לשנות מותר לעשות כדרכו. ההקן רבא במחוזא הכתפין הנושאים את הקנקנים בדוחקא יעמסו אותן בשינוי הוחסת וכי אי אפשר לשנות מותר. א"ל רבה בר רב חנן לאביי [אמור רבנן] כל היכא דאפשר לשנויי משנינן והא הני נשי ממלאות מים בלא שנוי א"ל מי שדרכה למלאות בבלי גדול תמלא בקטן מרבה בשאיבה שצריכה לשאוב כמה פעמים כדי טיפוקה אם היתה שואבת בכלי הגדול פעם אחת מי שדרכה למלאות בקטן ותמלא בגדול מרבה בכובד משאני תכשהו פעמים שיפול הכיסוי וצריכה לעמסו ותקשרהו פעמים שיתחתך וצריכא לקשר תכסהו בסודר פעמים שינשר [הסודר] במים ותסחיטהו ביו"ט הלכך לא אפשר ולפיכך שרי. תוב א"ל תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין. פי' מספקין סיפוק שבא בחמתו כדכתיב ויספוק את כסיו שיפוח לרצונו והאידנא קא חזינן להו דקא עבדי ולא אמרי' להו ולא מידי א"ל וליטעמיך הא דאמר רבה לא ישב אדם בפי הלחי של מבוי דלמא מיגנדר ליה חפץ חוץ למבוי ואתי לאיתויי והאידנא חזינן דיתבי אפומא דליחיא ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח להן לישראל שיהו שוגגין ואל יהו מזידין והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא שבקינן להו. נוסחא אחרינא ל"ש בדרבנן ול"ש

[ג]עד מוצאי י"ט האחרון. עד שיתמול יום החול וה"מ המיגם י"ט שמיני מוקלה הוא משום דהוי ספק שביעי וגם ביום תשיעי שם מוקלה עליו הוא"ל ואתקלי לגין המשמות אתקלאי נמי לטלי יומא ושפיר אמרינן מוקלה מחמת יום שעבר במוקלה מחמת מלוה[ב]

כגון הכא בעני סוכה אבל נהגו העולם כשמל תשיעי של חג בע"ש שאין מסתפקין מהן בשבת שהוא עשירי ואתי טעמא לי' משום שמירת אהל לא שייך בשירות ואי' משום דאתקלאי בין השמשות דתשיעי תרי מגו כה"ג לא אמרינן דבתשיעי נמי לא נאמר אלא מטעם מגו וי"ל דהיינו טעמא משום הכנה דהוא"ל ובע"ש היה אסור שהוא תשיעי והוא י"ט אם היה נאכל בשבת היה מכין י"ט לשבת[ג] והוי כעין נולד כיון שבא עתה לאויות שלו ולא בא י"ט ומזה המעם יש מהרין כשחל שמחת תורה אחר השבת מלאסול האתרוג מאותו יום דהוא"ל ובשבת היה אסור שהוא שמיני ועוד כי היה לאו לגרך בו אם אתי אליהו ואמר דעבדו לאחל מ"ל אם היה אוכל אותו בשמחת המורה כדאמרן הוי שבת מכין לי"ט[ד]:

אמר רב מנשיא בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא ובו'. תני נמי למפרך דלמאי דס"ל דהוי מוקלה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני היא תנאה אלא לאיתו מושב למפרך משום דאיתו נשאר בסקנא אלא נקט האמת: **אבל** עצי סוכה דחל קדושה עליהו אתקצאי לשבעה. וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורין הייגו מטעם מוקלה וכן (ג) משמע בשבת (דף מה. ושם) הואיל והוקלה למצותו הוקלה לאיסורו ועיל קאמר מה הג לה' אף סוכה לה' אלמא דאסורין דאסורין ומיהו ר"מ דמה שאמר מה הג לשם אף סוכה לשם הייגו לפי שיעור סוכה כגון ג' דפנות ושלישית אפי' טפח אבל אי עביד דפנות שלמות יותר משיעור סוכה לא נפיק מקלא ועל היומר קאמר שאסור מטעם מוקלה ור"י פירש דודאי כל זמן שהסוכה בעמידה שייך בה מה הג לה' אף סוכה לה' אבל כשנפלא לא שייך בה מה הג וכו' ואם כן היה יכול לתרוצי הכא מה שעצי סוכה אסורין מקלא לעיל מה הג היינו כשהיו בעמידה אבל כשנפלו מותרין אלא נקט האמת לכשנפלו נמי אסורין מטעם מוקלה[ד]:

בל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר. לאו דוקא לאלתר דהא אתרוג של יום ראשון אסור כל היום עד למחר ולא פליג רב ורב אמי אלא בשאר ימים:

מן

מתני' [ה]אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה: **גמ'** מאי שנא מן הסוכה דלא דקא סתר אהלא מן הסמוך לה נמי קא סתר אהלא אמר רב יהודה אמר שמואל [ב]מאי סמוך סמוך לדפנות רב מנשיא אמר אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות כי תניא[ה] דהיא [ג]באסורייתא (ו) [ד]תניא ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר ושוין בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ורבי שמעון מתיר והא קא סתר אהלא אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה נופלת עסקינן ור' שמעון לטעמיה דלית ליה מוקצה דתניא [ו]מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר מי דמי התם[ז] אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו הכא אדם יושב ומצפה אימתי תפול סוכתו אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עלויה: ושוין בסוכת החג בחג שהיא אסורה ואם[ח] התנה עליה הכל לפי תנאו: ומי מהני בה תנאי[ט] והאמר רב ששת משום ר' עקיבא [י]מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר [יא]חג הסוכות שבעת ימים לה' ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה[יב] ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' מה חג לה' אף סוכה לה' [יא]אמר רב מנשיא (ג) בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה לא[ח] והתניא [יג]סוכה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו אביי ורבא דאמרי תרוייהו [יד]באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עליהו [ט]אבל עצי סוכה דחלה קדושה עליהו אתקצאי לשבעה ומאי שנא מהא דאתמר [יב]הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ורב אסי אמר [יא]כל אחת יוצא בה ואוכלה למחר התם [יב]דמפסקו לילות מימים כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא הכא דלא מפסקו לילות מימים כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי:

מתני'

מתני' אין נוטלין עצים מן הסוכה. כגון נפסקה או בעלת ויושב בסוכה בגנה או בפרדס אין נוטלין עצים מן הסוכה[ב] אלא מן הסמוך לה הסמוך משמע אם הוא עב שנתנו קנים הרבה מותר לטול מהם וגמרא פריך הא סתר אהלא לכיון דבטליה לגבי סכך כל פורתא דשקיל מניה סתירה הוא:

גמ' סמוך לדפנות. קנים המקפיס סמיכות לדפנות כיון שלא נתנו עם הדופן לא בטלי לגבי דופן ואינו דומה לסמוך לסכך שהסכך אינו מחוג לפיכך הכל שוה העליון כתחתון סכך הוא: **אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות.** אלא סמוך לסכך: **דבי תניא.** מתניתין בתוריתא תמילות של קנים שנתנו על הסכך מלא הוא אגדן לא בטליהו לגבי סכך אלא להלמיעם שם: **בגרייתא** נמי גרסינן אלא מן הסמוך לה: **ורבי שמעון מתיר.** אפילו מן הסכך ולקמן פריך ליה והא סתר אהלא: **שהיא אסורה.** אפילו בתוש"מ כדליף לקמן: **ואם התנה עליה.** לפני י"ט: **טופלת.** שנפלה בי"ט ליכא סתירת אהל וטעמא דת"ק משום מוקצה דהא בין השמשות היתה קיימת ומוקצה היא מחמת איסור סתירה אבל הסמוך לה לאו מוקצה הוא דליתא בה משום סתירה: **מותר השמן שבנר ושבקערה.** נר קרוייזי"ל מותר השמן שנתן בנר או בקערה שמן הניתן להדלקת הנר של שבת וכבה המותר יש בה משום מוקצה ואסור: **אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו.** שיודע שסופה לכבות הלכך בין השמשות דעתיה על המותר: **הכא אדם יושב ומצפה כו'.** בתמיה וכי נגיע הוא ויודע שעתידה ליפול לתחר: **בסוכה רעועה.** דמסיק אדעתיה דנפלה ולתחר נפלה הלכך לרבי שמעון מוקצה ליכא דאתרין דעתיה מאתמול עליה ולת"ק לא אתרין דעתיה עליה בשוש מידי דלא חזי בין השמשות: **לה'.** משמע כל שבעה לה' הוא הקדש: **של החגיגה.** שלמי חגיגה ליאכל משהוקדשו: **חג.** חגיגה: **סיפא.** דקתני ואם התנה עליה אסוכה דעלמא קאי ואריש דבריתא קא מהדר לאיפוגי בה ת"ק ורבי שמעון דקתני אין נוטלין עצים מן הסוכה ואוקימנא בשנפלה ומשום מוקצה וקאמר אם התנה עליה מבשר יום שאם תפול תחר יסיקנה הכל לפי תנאו: **ועטרה.** יפה בסדינין ובקרמין המצויירין קרמין בגדי נצעונין שקורין אוריי"ל סדיניס לגנים של פשתן: **יינות שמנים וסלתות.** בגוסות של זכיכית לגוי: **הכל לפי תנאו.** מדקתני אסור להסתפק מהן ש"מ בטלי להו לגבי סוכה והוי להו כסוכה וקאמר דתנאי מהני: **אביי ורבא דאמרי תרוייהו.** דלא דמו לסוכה לענין תנאה ואע"ג דבטלי לגבה כי מהני תנאה בתוחר יום אינו בטל מהם מהיות כוחי וחכמי בהם ליטלן כל שהות אוכל של ערב י"ט הלכך בשעת בילת היום שהיתה קדושה גריכה לחול עליהם לא חלה לפיכך לא הוקלה אבל עני [ב] סוכה שאינו יכול להמנות עליהם תנאי זה שהרי על כרחו יבטל מהם בין השמשות משום דסתר אהלא ובין השמשות ספק י"ט הוא חלה קדושה עליה ועל ידי קדושה זו הוקלה לשבעה: **ומאי שנא מהא בו'.** דלא אמר בתחרוג דמשום בין השמשות קמא ליתקני כל שבעה אלא לחד יומא מכי אתני עליה לחד יומא: **דאתמר הפריש בו' יוצא בה.** פיומה: **ואוכלה לאלתר.** קסבר לתוחה אתקלאי והרי נעשית מלוחה: **ורב אסי אמר יוצא בה ואוכלה למחר.** דכיון דאתקלאי לגין השמשות קמא אתקלאי לכולי יומא והא עני סוכה נמי כיון דאתני עליהו ליהנות מהן בחולו של מועד כהפרישה ליום ראשון דמי ומשום דגין השמשות קמא קדיש קא אמרת דאתקלאי לשבעה: **דמפסקי לילות מימים.** שאין מלוחו גלילה:

מתני'

הגהות הב"ח

(ה) גמ' תני ד' ר' מ"ל בר יוסף: (ו) שם אמר ר"נ מנשיא אמר שמואל סיפא אתאן כל"ל וכן בתוספות: (ז) תוס' ד"ה אבל ומי וכן בשבת משמע דקאמר הואיל:

הגהות הגר"א

[א] גמ'. אף סוכה לה' ולא דהתניא כו'. כל"ל ובגמ"ס מוקפים בגנונים וב"ג סה"ף ל"ג לה: [ב] רש"י ד"ה אביי. אבל עצי כו'. נ"ב אבל הרי"ף מפרש דהמסקנא דאם הסגה קלי לסוכת החג ובאומר מיי בהל ומ"ש אבל פני סוכה דמילא קדושה כשלא אמר מיי בהל ופי' תוס' ד"ה אמר ומי' ומ"ן (ומגלמות ומהרש"ל):

תורה אור השלם

א) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיְ׳: (ויקרא כג, לד)

הגהות וציונים

ה) לשון הרשב"א כי תנן, ופיין צל"ח ד"ה עוד גלע"ד וכו' (דברי מרדכי): ו) בכת"י מן הסבך: ז) ד"ה עד שייך אחר ד"ה אמר: ח) ב"ה גם בכת"י ובראשונים (דק"ס):

ליקוטי רש"י

תני זכו' אין נוטלין עצים מן הסוכה. נפסקה ועלת משהוקדשו לגל ואפילו נגלו משום מוקצה לאתקלאי מחמת קמיות אהל מ"ש. אלא מן הסמוך לה. אם סתר מפלות עצים אגל דומנה ליכא איסור מוקצה דדעתיה עלויה מאתמול לסתר אהל לסקשקליהו לגמר אלא סתר סוכה אהלא. ושוין בסוכת החג בחג. שהוקצה לגמרה דמגלה כל שבעה [שבת מה.]. **שלא החגיגה.** שלמי חגיגה שם שמים אל עליהם לגמרן עד לאחר הקטרת אימורין דזכו דהו אמר הכי מגלגן נעוה כעבד הבטול פרק [סוכה ט.].

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [שבת מה.], ג) [שבת מה.], ד) [שבת מה.], ה) [שבת מה.], ו) פוקה נ. וע"ש בחוד"ה מגין, ז) עיין תוס' זבחים לז: ד"ה אלא, ח) שבת כב. מה. סוכה י. [תוספ' סוכה פ"ג], ט) פוקה מו: ע"ש, י) [שם מח.], כ) עיין תוס' לעיל ד. ד"ה ניטא, ל) עיין לעיל ב:, מ) עיין תוס' סוכה מו: ד"ה שמיני וראש"ש שם ובתוס' שבת כב. ד"ה אסור, נ) [וע"ע תוס' שבת כב. ד"ה סוכה].

לעזי רש"י

קרוייזי"ל. פיתום נר (של מנס) (רש"י פלה דף כב ע"ל ופוכה דף כנו ע"ל ד"ה שרגא ופיין רש"י פסחים דף יל ע"ל ד"ה כל נר). אוברייי"ן. פיתום נגדי לנצונין, יריעות של נצעים (רש"י שבת דף כב ע"ל ד"ה ונעורה בקרמים), נגדים המצויירים (רש"י ב"מ דף ס ע"ב ד"ה קרמי), רקמות, נגדי לקמה (רש"י מהלים מה, טו):

רבינו חננאל

התבן בחיבנא סריא דלא עבדו מיניה אוצר: [מתני'] אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. אוקמה שמואל דאין נוטלין לא מן הסוכה ולא מן הדפנות עצמן משום דסתר אוהלא אלא מן העצים הסמוכים לדפנות של סוכה זו. ורב מנשה אוקמה באיסוריתא. כלומר הדפנות הללו חבילות ע"ג חבילות היו שאינן עשויות לאהל ומותר להסתפק מהן. תני קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה ה) ולא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר ואקשינן לר' שמעון והא סתר אהלא ופר"ק רב נחמן בסוכה שנפלה עסקינן ור"ש לטעמי' דלית ליה מוקצה דתניא מותר שמן שבנר ושבקערה אסור להסתפק מהן ור"ש מתיר. ואמרי' מי דמי התם כיון שסופו ליכבות מצפה אימתי תיכבה יסתפק מן השאר הכא [וכיון] היה יודע שתפול הסוכה ונתן בדעתו להסתפק ממנה. ופריק רב נחמן בר יצחק לא תימא בסוכה בריאה שנפלה אלא מתניתין בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עליה. ושוין ת"ק דבריתא ור' שמעון בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ואקשינן וכיון דחל איסורא דחג עלה היכי מצי מתני עלה והא משמיה דר' עקיבא אמרו מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה' ותניא מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות לה' חג לה' וסוכה לה'. ופריק [רב] מנשיא (בריה דרבינא) משמיה דשמואל סיפא דקתני ואם התנה עליה אינה בסוכת החג אלא בסוכה בשאר ימים טובים ולא אמרי' הכל לפי תנאו. ואקשי' וסוכה דחג לא מהני בה תנאו. והתניא סיכבה כהלכתה ועטרה בקרמין ובסדינין כו' עד ואסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט האחרון של חג ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו. ופרקי אביי ורבא מתניתא זו באומר אינו נבדל מאלין שחליתי בסוכה זו כל בין השמשות דלא חלה עליהו מעיקרא קדושה אבל עצי סוכה דמעיקרא חלה עלה קדושה אתקצאי כל שבעה. וכי לא אמר בהני עיטורין אינו בודל מהן כל בין השמשות נאסורו והא אתמר הפריש ז' אתרוגים לד' הימים אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ואפי' לר' אסי לא אמר אלא יוצא בה היום ואוכלה למחר אבל שבעה ימים לא אמר. ופרקינן התם גבי אתרוג מפסקי לילות. דלא מחייב בהו ולפיכך שרי אבל בסוכה שחייב לישב בה בלילות כבימים כל שבעה ימים ביומא חדא אריכא דמי:

חשק שלמה על ר"ח ה) פי' מתוס' מגמ מס. ד"ה ולא.

מתני' מביאין עצים. התלוים מן השדה שבתוך התחום ביו"ט: מן המכונס. אם כנסו מערב י"ט דגלי דעתיה דעלייהו סמיך ואינו מוקלה אבל המפוזרין מוקצין: ומן הקרפף. שהוא משתמר ומוקף סביב אפילו מפוזרים שבו לא הקלה מדעתו: ממוך לעיר. ממש: אפילו בתוך תחום שבת. בסופו:

גמ' יחידאה היא. רבי שמעון בן אלעזר קאמר לה דאמר בית הלל הכי שרו ופליגי רבנן עליה: במפוזרין דמו. ואפילו לא פזרתן הרוח דמסתמא לא סמכה דעתיה סבר מבדר להו זיקא: ואי אתנה מנא עלייהו. להכנידן שפיר דמי דסמכה דעתיה: רבי יוסי לקולא אי לחומרא קאמר לא גרסינן דהא מלתיה דרבי יהודה נמי מבעיא לן היכי אמר. וה"ג מבעיא להו היכי קאמר כל הסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפי' בתוך תחום שבת נמי אי דלמא ר' יוסי אמר כל שסמוך לעיר דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי אי דלמא הכי קאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא ת"ש מדקתני ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר ש"מ אמר רב סלא אמר רבי ירמיה הלכה כרבי יוסי להקל: **מתני'** אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין: **גמ'** והאמרת

מתני' מביאין עצים מן השדה ומן המכונס ומן הקרפף אפי' מן המפוזר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף והא אנן תנן מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים מתניתין יחידאה היא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזרין שבקרפף ועל המכונסין שבשדות שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים אף על גב דמכנפי להו ומותבי כיון דאי מדלי זיקא מבדר להו במפוזרים דמו ואסורין ואי אתנה מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי: איזהו קרפף וכו': אבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי או דלמא הכי קאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא ת"ש מדקתני ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר ש"מ אמר רב סלא אמר רבי ירמיה הלכה כרבי יוסי להקל: **מתני'** אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין: **גמ'** והאמרת

מן הקרפף ואפילו מן המפוזר. תימה הא הוי מעמר דהוא מצ מלאכה וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שגדילים שם כדמוכח בפרק כלל גדול (שבת דף עג.): **איבעיא** להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת וכו'. אבל לא גרס ר' יוסי לקולא או לחומרא דא"כ משמע דמספקא ליה דרבי יוסי שמא הוא מתמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במלתיה דרבי יהודה נמי מספקא ליה היכי אתמר אלא ה"ג היכי קאמר וכו' והכי פי' כל שסמוך לעיר וגם אית ליה פותחת וכעי רבי יהודה תרתי לחומרא דאע"ג דסמוך בעי פותחת והא דלא פי' בדברי פותחת משום דקסבר סתם קרפיפות יש להן פותחת ואתא רבי יוסי למימר הואיל ואית להו פותחת ואפילו רחוק מן העיר נמי אע"כ שמעינן מדתני טעמא דאינו סמוך שרי בפותחת מכלל דסמוך שרי אפילו בלא פותחת ותרתי לקולא קאמר רבי יוסי דסמוך בעי פותחת אפילו בלמא ר' יהודה דאית ליה פותחת אפילו בלא פותחת אפילו בלא פותחת אפילו בלא

הו"ק כל הנכנסין וכו' היכא אמרינן דבעי פותחת היינו למערי רמוק מגל סמוך שרי גלא פותחת ש"מ דר' יוסי תרתי אמר לקולא ומדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דבעי תרתי לחומרא דמדנקט בדבריו כל הנכנסין ש"כ שמעי' לרבי יהודה דבעי תרתי דאל"כ ליתנא דכל קמה ומאי אמרת הא כל דקאמר לטפויי כל הקרפיפות דבעינן שיש להן פותחת הא ר' יוסי תרתי לקולא אמר ש"כ הו"ל למימרי אם. כך פירש רבינו שמשון מקולי:

והאמרת רישא אין מבקעין כלל. קסבר הש"ס דטעמא דממני' משום לאע"פ דהוו מוכנים להסקה אין מבקעין מטעם מלאכה וטרחא יתירא והיינו זו ואין צריך לומר זו דאפי' עומדים להסק מערב יו"ט אסורין כל זכן קורה שנשברה ביו"ט עצמו והיינו הא דממני' והאמרת אין מבקעין וכו' **אבל** קרדום וקופיץ מדהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי. ופירשו התוספות[ד] דאין אנו נקילין בקרדום[ה] היאך הן נעשין ולכך יש לנו לאסור לבקע עצים רק מיד: **ונפחת** נוטל ממקום הפחת.

פרש"י נפחת מאליו ומ"ת אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוה מוקצה בין השמשות לאסור לפחתו ביו"ט מדרבנן ומנו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא ופירש בקונטרס[ו] דכיון דאינו אסור (ב) אלא מדרבנן לפחות כדמוקים ליה בגמרא גאורא לגבי השתא דנפחת שרי למיכל מיניה דמוקצה דרבנן לא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו' והכי אמר גמ' טבל בשלהי פרקין[ז] שהוא מוכן אבל אם הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן דלא הוי מוקצה אלא מדרבנן ולא אמר מגו דאתקצאי וכו' ולא נהירא דאמר גמ' שם (דף מג.) גמי כל לפי האפרומים מגו דאתקצאי אע"ג דאין שם מוקצה אלא מדרבנן וכן גמי גלגל מוכני שיש עליה מעות[ח] ואומר הר"ר משה דלא אמרו אלא כשהמוקצה אינו מסתלק מן הטולא כגון מעות אע"ג הכר שאף על פי שנטלה עדיין הן בעולם אבל בטבל מיד שתקנו הטבל מסתלק המוקצה מכל וכל ומ"ת והא אמרינן בחולין (דף יד. וסס) השותט בשבת אסור באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר ר' יהודה היא דמגו דאתקצאי בין השמשות שהיתה היא אסורה ואע"ג דבשעה כשנשחטה נסתלק המוקצה מן העולם וי"ל כיון דבין השמשות היתה מוקצה מחמת מקרון מלאכה דאורייתא אמרינן מגו אע"פ שהמוקצה נסתלק מן העולם ומ"מ קשה להכא הפחת הוי בעולם דומיא דמוכני שיש עליה מעות דהוי המוקצה בעולם אף על פי שאין[ט] כאן שהוא במקום אחר ה"ל גמי הפחת הכי איתא לכנ"ל דאתיא הלי שמעתא כרבי שמעון דלית ליה מוקצה וא"ת מאי קאמר לעיל בריש מכילתין (דף ג:) גמי יום טוב שחל להיות בערב שבת והא הכא אמר לן תנא כרבי שמעון ויש לומר דאין זה שמעתא דקאמר הוי אם היה יכול לומר דברי רבי שמעון ולא קאמר אם כן הוה אמר לן תנא כוותיה אבל הכא לא היה יכול לומר דברי רבי שמעון דהא קבירא ליה אף[י] פותח לכתחילה אבל לעיל ניחא דקאמר גמי יו"ט אמר לן תנא כרבי יהודה דלא מיירי אלא בנמוקלה וא"כ היה יכול למימר דברי רבי יהודה ומדלא קאמר א"כ אמר לן תנא כוותיה. **אמר** ר' זירא ביו"ט אמרו. פי' דהתירו מוקצה משום אוכל נפש אבל לא בשבת מכאן יש ראייה לריב"א שפירש לעיל[יא] דטלטול מוקצה התירו ביו"ט משום אוכל נפש: אין

והאמרת רישא אין מבקעין כלל אמר רב יהודה אמר שמואל חסורי מחסרא והכי קתני [א] אין מבקעין (ו) מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט אבל מבקעין מן הקורה שנשברה מערב יו"ט [ב] וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ תניא נמי הכי אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט לפי שאינו מן המוכן: ולא בקרדום: אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב לא שנו אלא בנקבות שלו אבל בזכרות שלו מותר פשיטא בקופיץ תנן מהו דתימא ה"מ קופיץ לחודיה אבל קרדום וקופיץ אימא מגו דהאי גיסא אסור האי גיסא נמי אסור קמ"ל ואיכא דמתני לה אסיפא אלא בקופיץ אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב [ג] לא שנו אלא בזכרות שלו אבל בנקבות שלו אסור פשיטא ולא בקרדום תנן מהו דתימא ה"מ קרדום אבל קופיץ וקרדום אימא מגו דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל: **מתני'** [ד] בית שהוא מלא פירות [ה] ונפחת נוטל ממקום הפחת ר' מאיר אומר אף פוחת לכתחלה ונוטל: **גמ'** אמאי והא קא סתר אהלא [ו] אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל באוירא דליבני איני [ז] והאמר רב נחמן [ח] הני ליבני דאייתור מבנינא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזי למזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו אמר רבי זירא [ט] ביו"ט אמרו אבל לא בשבת תניא נמי הכי רבי מאיר אומר אף פוחת לכתחלה ונוטל ביו"ט אמרו אבל לא בשבת אמר שמואל [י] חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך [יא] שבכלים מתיר ומפקיע וחותך [יב] אחד שבת ואחד יו"ט מיתיבי חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר־ומפקיע וחותך הא מני ר' מאיר היא דאמר אף פוחת לכתחלה ונוטל ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן ומי פליגי רבנן עליה בחותמות שבקרקע והתניא מודים חכמים לרבי מאיר בחותמות שבקרקע שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך הוא

נמן: חותמות. פרמדורי"ש: חותמות שבקרקע. כגון לתות פתחי טרות ומערה הסגורים בקשרי חבלים: מתיר. אם הקשר להא לאו קשר של קיימת הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי: אבל לא מפקיע. המבל לתמור עצמו וגדילתו: ולא חותך. להא תמירה היא ויש תמירה בגגין של קרקע: ושל כלים. כגון תיבה הנעולה ע"י קשר חבל תמיר ומפקיע וחותך דאין תמירה בכלים[ט]: מיתיבי חותמות שבקרקע כו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך. אלמא חותמות הקשורים אין בהן משום תמירה מדאוריתא ובשבת מדרבנן הוא דאסור: הוא

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עה טושע"ע א"ח סי' תקלא סעיף ה:

כא ב ג מיי' שם פ"ל הל' י' סמג שם טושע"ע שם:

כב ד מיי' פ"ג מהל' יו"ט הל' ט טושע"ע א"ח סי' תקיא סעיף ט:

כג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' ג טושע"ע א"ח סי' שם סעיף יז:

כד ז טושע"ע א"ח סי' שיד סעיף י:

כה ז שם סעיף ז:

כו ח טושע"ע שם סי' תקיא סעיף ג:

רבינו חננאל

רישא אסיפא ותרצה שמואל אין מבקעין מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט אבל מן הקורה שנשבר מערב יו"ט מבקעין וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא אלא בקופיץ. תניא נמי הכי אין מבקעין מן הסחד של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט לפי שאינו מן המוכן. ולא בקרדום וחני מילי בנקבות שלו הנא הפנימי הדחב אבל בזכרות שלו היצא מן אחוריו מותר נמצא זה הקרדום הצד הרחב אסור והצד הצר מותר ופשוטה היא: [מתני'] בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת ר"מ אומר אף פוחת לכתחלה ונוטל. אקשינן לר"מ אף פוחת בתחלה ונוטל והא קא סותר אוהלא. ופריקנן באוירא דליבני. פי' לבנים סדוח"ס אחד ש"ג חבירו ראינו בנין. ואקשינן והאמר רב נחמן הני ליבני דאייתור מבניינא שרי לטלטולי בהו בשבת הואיל וחזיין למיזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו. ופריק ר' זירא תנא ביו"ט אמרו ולא בשבת. כלומר לא אמר רב נחמן שרגינהו אקצינהו אלא בשבת. ור' מאיר לא שרי ואמר פוחת כלומר נוטל אלין הלבנים דשרגינהו אלא ביו"ט. תניא נמי הכי ר"מ אומר פוחת לכתחלה ונוטל ביו"ט אמרו אבל לא בשבת. אמר שמואל חותמות שבקרקע. כגון (חותמי') [חדות] וחביות טמונות בקרקע וכיוצא בהן ופיהן חתומין וצרורין מתיר אותן הקשרין שבהן החותמות קשורין וחתומים אבל לא מפקיע החותמות עצמן ולא חותך ט) אחד בשבת ואחד יו"ט קתני מיהת חותמות וחותך שבקרקע ביו"ט מתיר וחותך קשיא לשמואל דאמר חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט. ופריק שמואל הא ביו"ט דקתני ביום טוב מפקיע וחותך לר' מאיר היא דאמר אף פוחת לכתחלה ונוטל ומשוי הפקעת חותמות שבקרקע כמו פתיחת הבית כשם שמתיר בבית כך מתיר בחותמות להפקיעם ביו"ט ואנא דאמרי כרבנן דאסרי פתיחת הבית. ואמרינן ומי פליגי רבנן עליה דר' מאיר בחותמות שבקרקע שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביו"ט

חשק שלמה על ר"ח ט) חסר כאן וי"ל מיתיבי חותמות שבקרקע מתיר בשבת מתיר וכו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך קתני מיהת וכו'.

מסורת הש"ס עם חוספות

ט) [עיין לד:], ב) [סס ע"ס], ג) שבת קכד:, ד) [עיין לד:], ה) [עי' חוס' שבת קמו. ד"ה מחזל ועיין לה. ד"ה בגין], ו) לעיל דף יא., ז) לד:, ח) [סס מד:], ט) [דף מח: ד"ה גרימה].

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות: (ב) תוס' ד"ה ונפחת וכו' שאינו אסור לפחות אלא מדרבנן כדמוקי:

ליקוטי רש"י

ונפחת. מאליו אפילו ביו"ט עצמו. נוטל ממקום הפחת. ולא מיתסר מוקצה ומקצה כל"ל [עי' חוס' לד:].

הגהות וציונים

ט) בדפו"ר ובכת"י ובמשניות נוסף פתוח ונפחת: כ) [צ"ל סברוה] (גליון), וכ"ה בדפו"י ובכת"י: ג) בדפו"י ובכת"י נוסף סואר של קורות. פרד"ר של קורות המושכבות וכו' ונוסף בכת"י המושכבות לארץ שלא יתעקמו ושמדין לבנין (וכ"ה ברש"י שבת קכה ע"ב ד"ה סואר): ד) הלשון מרכיח דר"ביבר זה אינו מגוף התוס' אלא גליון הוא (מהר"ם): ה) צריך להוסיף וקופיץ (דבש תמר): ו) צ"ל שאינו (ב"ש): ז) דר"לא ס"ל בר"מ דאף פוחת לכתחלה כצ"ל וכ"ה בתוס' ישנים. מהרש"א (גליון):

לעזי רש"י

בידגוא"ה. פירוש קרדום, כלי של עגר שקולפים ומנקעים בו מעני דאמרו (פיין רש"י לעיל עמוד ו ד"ה לא) בקרדום ובכורות דף מג ע"ג ד"ה שקוע מלמעלה). פרמדורי"ש. פירוש פתחים סגורים (על יד קשילה):

הוא דאמר כי האי תנא. שמואל דאמר לעיל דאפי׳ מי״ט אינו מפקיע דאמר כי האי תנא דאמר נמי בחותמות שבקרקע דאפילו מי״ט אין מפקיע: תרצת לך רישא. דאמרת דשמואל בחותמות שבקרקע דמסייע ליה האי תנא: מיפא קשיא. דאמר שמואל ושל כלים אפילו בשבת ממיר ומפקיע וחותך והאי תנא אמר ושל כלים בשבת ממיר אבל לא מפקיע ולא חותך: הא מני רבי נחמיה היא. כלומר לעולם מותר להפקיע ולחתוך דאין בהם משום סתירה ולהאי תנא גופיה אם יכול להפקיע ולגמר מידו שרי והא דקאמר משום בטול סכין קאמר ורבי נחמיה היא דאמר בגרוסין (דף לה.) אפי׳ תרוד ואפילו טלית אין מיטלין אלא לצורך תשמיש שהן מיוחדין לו וסכין לאוכלין הוא דמיחד ולא לחותמות והא לא סברא ליה לשמואל כוותיה: אי הכי. לרבי נחמיה היא: שבות שבת. דבטול שבות הוא ולא המתיר בטולו אפי׳ שבות כשבת שבת: מתיני׳ מתני׳ אין פוחתין את הנר מפני שהוא עושה כלי ואין עושין פחמין ביום טוב ואין חותכין את הפתילה ר׳ יהודה אומר חותכה באור: גמ׳ מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא אמר רב יוסף ר׳ מאיר היא דתניא כלי חרס מאימתי מקבל טומאה משנגמרה מלאכתו דברי ר׳ מאיר ר׳ יהושע אומר משיצרפו בכבשן א״ל אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר׳ מאיר התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי איכא דאמרי אמר רב יוסף ר׳ אליעזר בר׳ צדוק היא דתנן אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב ר׳ אליעזר בר׳ צדוק אומר אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן א״ל אביי דלמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר ברבי צדוק התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי תנו רבנן אין פוחתין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות ביום טוב רבן שמעון בן גמליאל מתיר באלפסין חרניות מאי חרניות אמר רב יהודה ערניות מאי ערניות אמר אביי צעי חקלייתא: ואין עושין פחמין פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא למוסרן לאולייריו לבו ביום ובו ביום מי שרי כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה הכא נמי להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את הפתילה לשנים מ״ש בסכין דלא דקמתקן

אין פוחתין את הנר. פירש רש״י ליטול אחד מן הגולמים של יוצר ולתמוך אגרופו בתוכו ולתקוק נר שעושה כלי ותימה מ״כ פשיטא דאסור דאפילו אין עושה כלי גמור מ״מ אסור להתחיל את הכלי וע״ק מאי קא אמר עלה דגמרא מאימתי מקבלין טומאה משעה שנגמרה מלאכתן הואיל והוי כלי והא כיון דהוי קודם אפייתו אמנור אם כן הוי כלי אדמה וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לכן נראה לפרש דאין פוחתין את הנר שכך רגילין לעשות בתוירו קודם אפייתו קא אמר דבר אחר כדי לשמור החויר בשעת אפייה שלא יפלו המחיצות יחד ויסתוס החויר ולאחר אפייתו קצת מסלקין אותו דבר שבתוכו ועל זה קאמר אין פוחתין את הנר כלומר שאין מסירין מה שבתוכו דהוי כמו גמר כלי וגגמרה מלאכתו ולפי שרגילין לאחר שסלקו מה שבתוכו שמחזירין אותו לתנור כדי לצרפו היטב קאמר דגמרא מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא וקאמר ר״מ היא דקאמר דמקבלין טומאה כשסלק מה שמשימין בתוכו אע״פ שלא החזירו אותו עדיין לתנור אלמא דפחיתת נר הייט גמר כלי ורבי יהושע קאמר משיצרפו בכבשן דאינו כלי עד שיחזיר אותו לתנור כדי לצרפו אם כן לדידיה פחיתה הוי שריא:

אלפסין חרניות טהורות באהל המת. פי׳ רש״י קערות של עיירות ואינן מקפידין על כלים נאים ומיד כשנפשט הכלי של חרס אוכלין בה ואין ממתינין עד שתתקק ותגלף בשם והן מהודרין באהל המת שאין להם תוך וצעין כלי פחות וטמאות במשא הזב דהזב מטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן מכלי חרס אשר יגע בו מיהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה הסטו דלא בעינן תוך ותימה דהואיל דאין להם תוך היכי מטמא בהסט הא אמרינן כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל הסט לכך פי׳ ר״מ ערניות יש להן תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדות ליפתה ותוסס של כפרים אין מקפידין ואוכלין כך עליהן וטהורות באהל המת דהא כלי אינו פחיל פחיל טהור באהל המת ומיהו טומאים בהסט הואיל ועומדין ליפתה כדאמרינן גבי אמיד פחיל שמא מסיטם אמנו וקאמר נמי כלי אמיד פחיל נגוע באהל המת ואינו נגוע במעמא לעת שבדלה: וקטמא

דקמתקן

אינו כלי עד שיפתח ופתיחתו היא גמר מלאכתו. צעי חקלייתא. פירוש קדירות של בעלי כפרים: ירושלמי ר׳ בא בשם רב יהודה בקעת סומכה בכותל בשביל שלא תסכסך פירוש מלשון לידחקה נירו וסכסכה אבנין תני אין מכבין את הבקעת בשביל להוט עליה ואם בשביל שלא תעשן הבית או הקדירה מותר א״ר חגיגה בשאין שם אורר אבל יש שם אורר משליכה לאורר ודיו. אין עושין פחמין. אפי׳ לאולייריו שצריכין לחמם המרחץ בו ביום כדי להזיע שהיתה שנויה קודם גזירה מותר: ירושלמי א״ר נסא ויאות כן אנן אמרין הדא קלורתא שרי משרף ומכחל מינה ביו״ט א״ר מנא כאן לשימרד כאן לרפואה: ואין חותכין אפתילה לשנים

ביו״ט

מסורת הש״ס עם הוספות

א) שבת קמו. עירובין לה. [מוספפתא דשבת פט״ו], ב) [לקמן לג.] שבת [כח:] כט. קכד: קמג. ע״ש, ג) מוספפתא דכלים פ״ג, ד) עירוכין פ״ב מ״ה ע״ש, ה) ברכות מ:, ו) עי׳ מו״ע סס״ד דכלים, ז) עיין חולין דף כה., ח) זבים פרשתא ג מ״ב, ט) [דף לח:], י) שבת נח., כ) מחורת כאמים עיין רש״י ויקרא טו יב, ל) [חולק קבל: ועיין חוס׳ שבת פד: ד״ה שמוהוים ורש״י שם ד״ה ואין ושדר רש״י ב״ק כה: ד״ה פכין], מ) [ניטין פא:], נ) [נדה דף ה:].

גליון הש״ס

גמ׳ אר״י ר׳ מאיר היא. עיין ר״ש פ״ב מ״ד דכלים:

ליקוטי רש״י

ואין מסיקין בשברי כלים. שנשברו היום דהוו להו טלר [שבת קמג]. לאוליירין. בגרים [שבת:]. לחזיע. נכנס לחזיע מחמת חום בית המרחץ ולא יצא עליו מים [ברכות כו:].

הגהות וציונים

א) יש להוסיף לשנים (יעב״ץ, וכ״ה בכת״י ובמשניות ובגמ׳ לקמן): ב) צ״ל רבי יהודה (חשק שלמה, וכ״ה בכת״י ובתוספתא דכלים ובראשונים, ועיין צל״ח): ג) בכת״י למאי חזי, חזי לקבולי, וכ״ה ברש״י: ד) בכת״י למאי חזי, חזי לקבולי: ה) יש להוסיף וכו׳ (ב״ש): ו) צ״ל דבני מלפו״ל ציגהו ותיבת ״מי״ ט״ס (רש״ש): ז) בדפו״ר איתא בין מים בין אור, וכן תעתיק התיו״ט ספ״ד דכלים ועי״ש בתוספות אנשי שם, ורש״ש כאן: ח) [בקרא כתיב ובלי חרש] (גליון): ט) יותר נכון לגרוס שריפתו וכן לקמן עוד ג״פ רק קשה להגיה כ״כ (ב״ש): י) נדצ״ל אשתו נדה. וכ״ה בגמ׳ שם (באה״מ):

לעזי רש״י

קרוייזי״ל. פירוש נר של חרס (רש״י לעיל דף כג ע״א וסוכה דף כט ע״א ד״ה שרגא ועיין רש״י שבתים דף יא ע״א ד״ה כל נר):

עין משפט נר מצוה

כג א מי׳ פ״ב מהלכות יו״ט הלכה יב סמג לאוין קה טוש״ע א״ח סי׳ תקיב סעיף ו:
כח ב מי׳ פ״ד מהלכות יו״ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תקיב סעיף ו:
כט ג מי׳ שם הל׳ ז סמג שם טוש״ע שם סי׳ תקג סעיף ח:
ל ד מי׳ וסמג שם טוש״ע א״ח סי׳ תקיב סעיף ח:
לא ה מי׳ פט״ו מהל׳ כלים הלכה ח:

רבינו חננאל

ביר״ט מתיר ומפקיע וחותך הא דלא כשמואל דשמואל אמר חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד יו״ט ואחד שבת. ואוקמה שמואל לר״נ דאמר אפילו טלית ואפי׳ תרוחד אינו מיטל בשבת אלא לצורך תשמישן לפיכך אסור בשבת ליטול סכין להפקיע או לחתוך בה ואליבא דהאי תנא דתני דשני ליה לר׳ נחמי׳ בין שבת דשבת לשבות דיו״ט אבל סיפא דהא מתניתא מסייע ליה לשמואל דקתני סיפא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו״ט כשמואל: אין פוחתין את הנר מפני שעושאו כלי. ואמרינן מאן תנא דפחיתת הנר משום ליה מנא אמר רב יוסף ר׳ מאיר היא דתנן כלי חרס מאימתי מקבל טומאה ר׳ מאיר אומר משתגמר מלאכתו וכיון שפחות לו מקום לצוק בתוכו שמן כבר נגמרה מלאכתו וחזכ״א עד שיצרפנו בכבשן וכשר להדליק בו. ודחה אביי להא דרב יוסף ואמר דלמא עד כאן לא קאמר ר׳ מאיר התם משנגמרה מלאכתו הוי כלי ומקבל טומאה אלא משום דאע״ג דלא חזי למיכל ביה ולאשתמרשי בגריה עד שיצרפנו בכבשן השתא מיהא חזי לאנחיי בגריה מידי הכא האי נר קודם שיצרפנו בכבשן למאי חזי. ופריקינן הכא נמי כיון שעשה לו פתח חזי לקבולי ביה פשיטי. רב אשי מתני׳ לה הכי אמר רב יוסף ר״א ב״ר צדוק [היא] דתנן אלפסין חרניות טהורות [באהל המת שמאות] במשא הזב ר׳ אליעזר בר׳ צדוק אומר אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן פירוש אילו אלפסין חרניות שתומות הן דתניא אין פוחתין הלפסין סתומים רשב״ג מתיר. גרסינן בירושלמי תני לפסין סתומין שעשאן מעיו״ט לא יפחתם ביו״ט מפני שהוא כמכשיר [כלי] ביו״ט ורשב״ג מתיר ומנן תנינן ועל אלפסין חרוניות שהן שהחדות כו׳ אתייה דיחידאה דהכא כסתמא דתמן ויחידאה דתמן כסתמא דהכא. וקי״ל כלי חרס סתום אינו מטמא באהל המת שנאמר וכל כלי פתוח אבל מטמא במשא הזב כי כלי הוא אע״פ שאין פתוח ור׳ אליעזר ב״ר צדוק אומר

וקטמא שרי. פרש"י לגבלו ולטוח ט דלאו בר גבול הוא ותימה דאמרינן בשבת (דף יט.[ד]) דאפילו בתחומין מיס על (ג) הטפר בעלמא הוא מייב משום מגבל דקאמר התם אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האמרינן מייב וי"ל דהכא ר"ל קטמא שרי כלומר וקטמא שרי לסתום הסדקים של תנור שלא יוציא האור כמו שהוא יבש בלא נתיכת מים עליו ושוב יש לומר דה"פ וקטמא שרי כגון שגבלו מערב יום טוב (ד) ושרי בלא [גיטל[ה]]:

מלמטה למעלה אסור. משום דהוי דרך בנין וכן הוי מעמא דכולן וא"ת היכי מסדרין שלחן שאין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דממחלה משיימין הספסלים ואח"כ משיימין עליהם את השלחן י"ל דהואיל ואין להם מחיצות שרי וכל הני מיירי דאית להו מחיצות לגדיש המגיעות לארץ ותימה דאמר בשבת (דף לו: ושם) מחזירין קדרה על גבי כירה והתם (דף לח:) קאמר מאן דאית ליה מחזירין דאפילו בשבת מחזירין וי"ל דכל הך אין אמורין אלא היכא שמתקן האהל והמחיצות אבל אם עשה האהל בלא מחיצות שרי והתם גבי כירה המחיצות היו עשויות ממחלה וכן פר"ח גבי בעמא כגון שיש בילים מכאן ובילים מכאן וא' על גביהן והאור תחת אורין ולא כפי' רש"י שפי' בילים שמסדרין על גבי אסכלא לכיון לליכא מחיצות לא הוי כעין בנין אלא גרע' לדפרים[ד] וגם פורש לא מייר כגון

דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני[ו] ר' חייא *חותכה באור בפי שתי גרות אמר רב נתן בר אבא אמר רב [ב]מוחטין[ח] את הפתילה ביום טוב[ט] מאי מוחטין אמר רב חנינא בר שלמיא (משמיה דרב[י]) לעדויי חושבא תני בר קפרא [כ]ו' דברים נאמרו בפתילה ג' להחמיר וג' להקל להחמיר [ג]אין גודלין אותה לכתחלה ביו"ט ואין מהבהבין אותה באור ואין חותכין אותה לשנים להקל [ד]ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי גרות ואמר רב נתן בר אבא אמר רב עתידי בבל יורדי גיהנם הם כי הא דשבתאי בר מרינום[ז] אקלע לבבל בעא מנייהו עסקא ולא יהבו ליה מזוני מיתן נמי לא זינוהו אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב [א]ונתן לך רחמים ורחמך[ב] כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו ואמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר [ג]נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים ת"ר [ד]ג' חייהן אינם חיים ואלו הן המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר דמעיין במניה: **מתני'** [ה]אין שוברין את החרם ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח [ו]ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה [ז]ואין סומכין את הקדרה בבקעות וכן בדלת [ח]ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר: **גמ'** מ"ט משום דקא מתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן[ד] [ב]ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא אמר לה ר' חייא [ג]חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא [ד]א"ל רבא לשמעיה טוי לי (ה) בר אווזא ואזדהר מחרוכא א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא אמר ליה אנן 'ארקתא דפרת סמכינן [ב]והנ"מ (ו) הוא דציירה מאתמול אמר רבינא 'וקטמא שרי: ואין מקיפין שתי חביות: אמר רב נחמן [ג]אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה רבה[ד] לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה אמר ליה שאני התם משום דקא עביד אהלא א"ל רבה זוטא לרב אשי אלא מעתה בנה אצטבא ביו"ט דלא עביד אהלא הכי נמי דשרי א"ל התם בנין קבע אסרה תורה בנין עראי לא אסרה תורה וגזרו רבנן על בנין עראי משום בנין קבע והכא משום כבודו לא גזרו ביה רבנן [ה]אמר רב יהודה [ו]האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן מכומל התנור: דפתא מעלייתא בעינא. כלומר גרפי התנור[ד]: טוי לי אווזא. נלה לי מוח בתנור שתנוריסס היו קטנים ופיהן למעלה ותולה הגלי לתוכו וסותם פיו והוא נלה: ואזדהר מחרוכא. שלא יתמרך כלומר גרוף את התנור שלא יהא ט בשוליו דבר גבוה כמו חרס או אבן שהוסק בתנור שנוגע בגלי ושורפו: דמר. רב אמי: שרקין ליה תנורא. עבדי אדוני טמין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא יצא חומו כשהגלי בתוכו שהרוח קשה בגלי[ה] ומימה לן מלתא משום דגבול טיט תולה ליסה הוא: ארקתא דפרת סמכינן. על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו ריכים לגבל טיט שפת פרת טיט מגובל הוא: והוא דציירה מאתמול. עשה ט סימן ונתקו לגל אחר: וקטמא שרי. לגבלו ולטוח ט דלאו בר גבול הוא[ה]: אבנים של בית הכסא. אבנים גדולות שמגדלין אותן לשיות כמין מושב תלול ויושבין עליהם בשעות במקום המיוחד לצרת הכסא: דקא עביד אהלא. שיש לו גג אבל הכא ליכא גג: אצטבא. כסא של בנין לבנים וטיט: בנין עראי. שאינו להתקיים: והכא. גבי בית הכסא משום כבוד הבריות לא גזור: האי מדורתא. היסק גדול שעושין לפני שרים כדרך בנין עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עליהם למעלה ודומה לאהל: מלמעלה למטה. לסדר העצים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג אסורין שדרך בנין הוא: מלמעלה למטה. להתחיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עצי הכתלים שרי:

עין משפט נר מצוה

לב א מי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ז טוש"ע ס"ח סי' תקיד סעיף מ:
לג ב מי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף י:
לד ג ד מי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף מ:
לה ה מי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ח וסי"ב מהלכות שבת הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקמ סעיף ח:
לו ו מי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ו טוש"ע ס"ח סי' תקז סעיף ד:
לז ז מי' שם פ"ד הלכה יא טוש"ע ס"ח סי' תקב סעיף ג:
לח ח מי' שם פ"ה הלכה ג סמג שם טוש"ע ס"ח סי' תקכב סעיף ד:
לט ט מי' שם פ"ג הלכה י טוש"ע ס"ח סי' תקז סעיף ד:
מ י כ ל מי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
מא ם מי' פ"ד שם הלכה יג:
מב נ מי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע ס"ח סי' תקב סעיף ח:

רבינו חננאל

ביו"ט כו'. ואוקימנה חותכה באור בפי שתי גרות. ומ"ר כגון שהיתה פותילה ארוכה מכניס קצה הפותילה בפי הגר וקצתה האחרת בפי גר אחרת ומוליקה באמצע ומנתקה ומצאנו ב' גרות דולקין. מוחטין הפתילה ביו"ט עדוי חושכה. פירוש המתעבה בקצה הפותילה כמין גחלת ומתעבב האורה מותר לחותכה: תני בר קפרא בפתילה ג' דברים להחמיר אין גודלין אותה לכתחלה ביו"ט. ואין מהבהבין אותה באור ואין חותכין אותה בשנים וג' דברים להקל ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי ב' גרות: אמר רב עתידי בבל יורדין לגיהנם. כי הא דשבתאי איקלע לבבל כו' ואמר נמי כל המצפה לשלחן חבירו עולם חשך בעוד שנאמר נודד הוא ללחם איה וגו': ת"ר ג' (דברים) שהייתן אינם חיים המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין בגופו ופשוטין הן: אין שוברין חרס ואין חותכין נייר לצלות בו מליח ביו"ט משום דמתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים ואם אי אפשר לו לאפות אא"כ גורפו מותר. שרקין ליה תנורא. פירוש מחין פי התנור בטיט כאשר נותנין הפת או הצלי בתוכו. א"ל רב אשי לרבינא אנן ארקתא דפרת סמכינן לה. כלומר אין אנו נוהגין טיט ביו"ט אלא נוטלין מן הצפר המלוחלח אשר על שפת נהר שהוא כעין טיט ובו מחין פי התנור הא הטיט שבשפת פרת מציר"ט מכינין אותו. ואפר כירה מותר לגבל ולטוח בו שאינו בן גיבול. אין מקיפין ב' חביות. אחת מיכן ואחת מיכן לשפות עליהן הקדירה: ירושלמי משום בהמה שנמצא עושה כמין כירה ועליה הקדירה אחל אבל אבנים לבית הכסא מותר

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) תוספתא סוף פ"ג. ו) עיין תוס' לעיל כב. ד"ה קנבא. ז) [תוספתא פרק ג]. ח) נזכר בב"מ דף יז., ט) [ספפים קיג: ע"ש ומתוס' שם]. י) שבת קכד., יא) [לעיל כט:]. יב) שבת קמג. יג) עירובין דף יג:. יד) כמש"כ בגמ' שבת יח:. טו) שבת יח., טז) ושם. יז) [וע"ע תוס' שבת דף קלח. ד"ה כפלא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מוי לי אווזא כל"ל ומיכא נר מתקן: (ב) שם והנ"מ דציירה כל"ל ומיכא סוף ממתק: (ג) תוס' ד"ה וקטמא מגמא הוא: (ד) באי"ד שגבלו מעויו"ט ושריק אלא גמול:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואין סומכין וכו' אצל כל תשמיש. עיין לקמן דף לג ע"ב ברש"י ד"ה לא יטול:

תורה אור השלם

א) וְלֹא יִכְבֹּשׁ בְּיָדְךָ מֵאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: [דברים יג, יח]

ב) נֹדֵד הוּא לַלֶּחֶם אַיֵּה יָדַע כִּי נָכוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֹשֶׁךְ: [איוב טו, כג]

הגהות וציונים

ה) [גי' הערוך מוהטין ועיין בשבת צ ע"א] (גליון): ב) [בהרא"ש ליתא וכן בערוך ערך הט ליתא אלא הכי איתא מאי מוהטין עדויי חשוכין] (גליון): ג) [שבת קנא ע"ב וע"ש אמנם גיר' רש"י דהכא דגרס בד"ה כאשר נשבע לאבותיך מי שיש לו רחמים וכו' אוצא שפיר דהכא מכאשר נשבע לאבותיך קדרישו] (גליון): ד) צ"ל דרבי יוחנן וכ"ה בר"ף וברא"ש (מלא חורוים), וכ"ה לעיל ל ע"ב (פרדת יוסף): ה) [בס"י הגי' רבא] (גליון): ו) נראה דיש להוסיף הוא מזרעו של אברהם (בארות חמים): ז) [עיין תוי"ט דמוחק מלת אין] (גליון): ח) כרבי יהודה (דפר"ר) והכותבה כו' יהודה דלעיל דף כח ע"ב (גנז"י): ט) באו"ז נוסף והוציאו האריח שלא יגע בפת הנדבק בדפנות התנור (וכעי"ז בכת"י ורש"ש שבריר"ף): י) רש"ל. ס"א ציירה ועיין בהרא"ש (גליון): כ) צ"ל בדפרישות (ב"ש):

לעזי רש"י גראד"ל"א. פירוש אסכלה, פוגם וכל כלי אסר לו אסרם כמו כלי מיוחד לגלות עליו מים מאכל (מוקף הערוך ערך אסכלה ומיין כש"י עירובין דף קא ע"א ד"ה וכן בעמאן ופסחים דף עה ע"ב ד"ה מעוקמת ורש"י מ"ב ב, ב). פרימבר"א. פירוש לכבס, להפיל ולהשוות, לכפות (רש"י עירובין דף לד ע"ב ד"ה כפשיל), לכפוף (רגמ"ה ותשב"ם ס"ב דף ע ע"א ד"ה כל), לגמון ולמוקן. מרפייר"ד. פירוש תלוטה (שו"ת מהר"י ויל סימן קל"ג), קנקן שיש לו שלש רגלים (רש"י ב"מ דף כה סוע"א ותשב"ם ס"ב דף פג ע"ב ד"ה כמלוטה):

וכן ביעתא. מיהו גסות הנמוות ע"פ כלי חלול כעין טרפי"ל מו על האמכלא אין מושיבין את הכלי תחלה ואח"כ יסדר עליו אלא יאחזנו בידו ויושיב המיה עליו ואח"כ יושיב הכלי על הגחלים שלא יעשנו כסדר בנין: וכן קדרה. שמושיבין על ג' חביות לא יקיפנה[ה] תחלה ואח"כ יושיב הקדרה עליהם אלא העליונה יתלה באויר ויאחזנה בידו ויסדרו החביות תחתיה סביב: וכן פוריא. ממות הכרים שפורקין אותן ומחזירין לא יקוף הכרעים תחלה לתת האמרוכות בכרעים ואח"כ יפרוס העור למעלה שאוכלין עליו אלא פורס העור תחלה ויאחזנו בני אדם בידיהם ואח"כ יביאו האמרוכות ויקשרו הלעוות של עור בהן ואח"כ יקפו הכרעים ויתנו האמרוכות לתוכן: וכן חביתא. חביות שמסדרים בחולר ומושיבין אחת על גבי שתים: בדלת ס"ד. ומי זה הסומך קדרה בדלת והלא תשבר: אימא וכן הדלת. אין סומכין אותו בנקעת: ור"ש מתיר. דליתיה מוקצה: בהא אפי' ר"ש מודה. כלומר הך פלוגתא לאו במוקצה היא ואפי' ר"ש מודה כת"ק דאסור ולא משום מוקצה אלא גרמה כמוליכה ממקום למקום שהוא צריך להניחה הרבה כגון למכור בשוק: חננא. מחול ועל שם שבני אדם סובבים והולכים בשוק כעין סובבות[ז] ממחוות קרי ליה חננא: חזרא. ענף עץ שהוא חד נקוץ ורחוי לתקעו בגלי כמין שפוד ולגלות ט: ר"נ אמר. ביו"ט משום דמוקצה ניהו[ח] לטלטל אלא עשאו לכלי מבעוד יום: ברטיבא. שאינו רחוי לטלטלו אפי' להסקה דכ"ע לא פליגי דאסור: מה לי לצלות בו. לתחב לתוכו: מה לי לצלות בגחלתו. הרי רחוי לטלטלו לעשותו גחלת ולולה בה: והלכתא בר'. הך הלכתא אליבא דמאן דאמר ליה מוקצה אקבע אבל אמר כר"ש ס"ל בין במוקצה בין בדבר שאינו מתכוין וכר' יהודה במכשירי אוכל נפש וכולהו שרו בין חזרא בין סמיכת קדרות והקפת חביות ומדורתא וקדרה וכל האמורלים שאסרו את אלו למעלה תלינא דרב הוי ורב סבר לה כרבי יהודה במוקצה[ט] ואמן קיימא לן כרבי שמעון: דרש רבא בר'. דכרבי יהודה ס"ל: לדיר. דיר עגים: אוד. עץ לעשות אוד לתנור פורגי"ן בגע"ז וטעמא משום דלא נתנו אלא להסקה אא"כ נעשה כלי מבעוד יום: ואוד שנשבר. ביו"ט ושדי מעיה לשונרא. השלך בני מעים לחתול ולר' יהודה אסור לטלטלו ולתתו לחתול דמאתמול מוכן לאדם היה ולא לכלבים דקאמר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה[י]: כיון דמפרחי. אם יניחם לעורך מחר והיום לא היה צריך להם: מאתמול דעתיה עלוייהו. להשליכם לחתול: מתני' נוטל אדם קיסם משלפניו. בגמ': לחצוץ בו שיניו. לימול בשר המונח בין שיני טרגי"ל בגע"ז ומשלפניו לאו דוקא דלר"ש אף מן המחר נמי דקאמר כל מה שבמחר מוכן הוא ורישא לא אתא לאשמועינן אלא היתר טלטול עגים אף שלא להסקה לאפלוג רבנן הא כדלקמן בגר"ש בגמרא והא דנקט משלפניו משום רבנן דפליגי דאפילו משלפניו להליך אין לחצוץ לא: מגבב. קסמין דקין וקשין מן המחר ומהליך בהן: וחכ"א מגבב משלפניו ומהליך. אבל מן המחר לא הוחל ודקין הן וטורדת לקושטן מאתמול לאו להכי קיימי ודקאמרת נוטל קיסם[יא] לחצוץ שיני (ג) (מאתמול) אבן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להליך דלא נתנו [אלא][יב] להסקה ובתרמי פליגי: ואין מוציאין את האור. משום דמוליד: מן המים. טוחנים מים בכלי זכוכית לבנה וטוחנו בחמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוליאה שלהבת ומדליק נעורת ומגיעים מכוכית והיא טוחנת כך שמעתי בפיוט יוצר[יב] שיקד אחד מגחוני לומברדיא"ה: מן העפר. קרקע קשה כשחופרים אותה מוליאה אור כעין גרגשתא שלנו ממקוש מחפורת שלה: דעפים. טייבלו"ש: אין מלבנין. בחור ובגמרא מפרש טעמא: גמ'

כגון מטה שלנו שאין לה מחיצות אלא שיש לה מחיצות אך תימה לאמר בשבת (דף קלט:) הא' פרוונקא (אפלגא[יג]) לכוחא (ג) אסילא והתם הממיצות היו עשויות כבר וי"ל דשאני התם הואיל ורחב הכוחא יותר מדאי נעשה כאהל. פרש"י[יד] דרב יהודה דהכא ס"ל כרבי יהודה דאוסר מוקצה ודבר שאין מתכוין אבל אין ס"ל כר"ש ודבר שאין מתכוין מותר ודוחק הוא לומר לכל הני מילתא דלא כר"ש אלא גרמה לומר דאפילו ר"ש מודה דהואיל הכא אסור דהא דא"ל שמעון דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון שעושה דבר שאין מתכוין לעשות מה שהוא עושה:

והלכתא יבשתא שרי רטיבא אסור. פרש"י דהלכתא אקבע אליבא דמאן דאמר ליה מוקצה ולא נתנו עצים אלא להסקה אבל אנו דקי"ל כר"ש שרי אפי' מזרא רטיבא ודוחק הוא לומר דר"ש פליג אאמר דפסיק הש"ס וי"ל דאפילו לר"ש דהני דאית ליה שנתנו עצים אלא להסקה היינו בדבר הראוי להסקה אבל רטיבא אין ראוין להסקה:

דרש רבא וכו'. פירש רש"י לכר' יהודה ס"ל וע"כ לא מכנס ליטול אוד דלא נתנו עצים אלא להסקה: ודוחק הוא לומר דהש"ס קיימא דלא דהלכתא אלא ודאי דאפילו ר' שמעון מודה דאסור משום דהוי כתקוני מנא:

ושדי מעיה לשונרא. פירש"י לבני יהודה הוה אסור לטלטלן ליתן לחתול דמאתמול מוכן לאדם הוה ולא לכלבים וא"כ יהודה דאסר לא היתה נבלה מעיו"ט אסור ליתן לכלבים וגם אינו ראוי ליתן לאדם לפי שאין דרך בני אדם לאכול בני מעים ביו"ט דבלאו הכי יש להם הרבה לאכול וא"ת[יד] וכי משום שאינו אוכל מהן הוי מוקצין א"כ היכי מטלטלין בשר מי דחזא לכוס בסכסת שבת (דף קכט.) הא אינו אוכל מהן משום שיש לו הרבה לאכול וי"ל דמיירי שבשר הסריחו ולא הוי חזי לאדם ובר' יהודה היה אסור ומשני כיון דמסריחי כלומר כיון דודאי מסריחי דעתיהן להסריח דעתו לכלבים:

רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו. פירש"י לאו דוקא משלפניו דה"ה משלאחריו נמי דקתני כל מה שבאחר מוכן הוא אלא נקט משלפניו משום רבנן דפליגי אא"כ דשרו דוקא להליך אבל לחצוץ בו שיני לא ואיתה דהא משמע בפרק המוציא (שבת דף פא: ושם) דדוקא קתני דבני התם אבנים של בית הכסא מהו להעלותן אחריו לגג וקא פשיט ליה דשריא ופריך מיתיבי ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו דדוקא משלפניו אבל אבל אחר לא ואת אמרת דיכול להעלות לגג וי"ל דאה"נ דוקא קאמר כדמשמע התם ואף על גב דקאמר כל מה שבאחר מוכן הוא היינו דוקא גבי אכילה משום דאדם קונע לו מקום לאכילתו והיה לו להכין אבל גבי אם לא שייך דפעמים שאינו עושה מדורה ביו"ט וכן מחלק התם בין אבנים לקיסם:

וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק. פרש"י דבתרתי פליגי דאפילו להליך דוקא משלפניו ולחצוץ שיני אפילו משלפניו לא דעגים לא נתנו אלא להסקה וקשה לפירושו דתכמים סברא להו דלא כהלכתא דפליגתא דרבי שמעון ורבי יהודה[יב] לכן נ"ל דטעמא דרבנן דלכך אסור לחצוץ שיני גזירה משום שמא יקטוס וכן מסיק נמי בגמרא:

פטור

משום דמוליד: מן המים. טוחנים מים בכלי זכוכית לבנה וטוחנו בחמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוליאה שלהבת ומדליק נעורת ומגיעים מכוכית והיא טוחנת כך שמעתי בפיוט יוצר[יב] שיקד אחד מגחוני לומברדיא"ה: מן העפר. קרקע קשה כשחופרים אותה מוליאה אור כעין גרגשתא שלנו ממקוש מחפורת שלה: דעפים. טייבלו"ש: אין מלבנין. בחור ובגמרא מפרש טעמא: גמ'

וכן ביעתא * **וכן קדרה וכן פוריא וכן חביתא:**
ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת:
בדלת ס"ד אלא אימא וכן הדלת: תנו רבנן
אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת
[ט] לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה ורבי
שמעון מתיר: ואין מגהיגין את הבהמה במקל
ביו"ט ור' אלעזר בר' שמעון מתיר: לימא
ר' אלעזר בר' שמעון כאבוה סבירא ליה
דלית ליה מוקצה לא בהא אפילו ר' שמעון
מודה משום [י] דמחזי כמאן דאזיל לחננא:
חזרא רב נחמן אסר ורב ששת שרי ברטיבא
כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי
ביבשתא מאן דאסר אמר לך לא נתנו
עצים אלא להסקה ומאן דשרי אמר לך
מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו
איכא דאמרי ביבשתא כולי עלמא לא פליגי
דשרי כי פליגי ברטיבתא מאן דאסר דלא
חזי להסקה ומאן דשרי אמר לך[יא] הא
חזי להיסק גדול [יב] והלכתא יבשתא שרי
רטיבתא אסור [יג] דרש רבא [יד] אשה לא תכנס
לדיר העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר
אסור להסיקו ביו"ט [טו] לפי שמסיקין בכלים
ואין מסיקין בשברי כלים למומרא [טז] דרבא
בר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה
והא אמר ליה רבא לשמעיה טוי לי בר
אווזא ושדי מעיה לשונרא התם כיון דמסרחי
מאתמול דעתיה עליה: מתני' ר' אליעזר
אומר [יז] נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ
בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק שכל
מה שבחצר מוכן הוא וחכמים אומרים [יח] מגבב
משלפניו ומדליק [יט] אין מוציאין את האור לא מן
העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר (א) [כ] ולא
מן הרעפים[כא] ולא מן המים [כב] ואין מלבנין את
הרעפים לצלות בהן: גמ' אמר רב יהודה
אוכלי

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [קוכה מ. מרים סב: ב"ק קב:], ב) [שבת מד:], ג) לעיל כא: ועיין מאירי, ד) שבת קמג, ה) [לעיל לב. וש"נ], ו) [שבת קמג:], ז) שבת פא:, ח) שבת מד: קנו:, ט) לעיל ו:, י) לקמן ד"ה והלכתא, כ) לעיל בעמוד זה.

הגהות הב"ח

(א) במשנה ולא מן העפר ולא מן המים כל"ל ומיהת ולא מן הרעפים נמחק: (ב) רש"י ד"ה ומכ"ל כו' למלן שניו אבן אית לן כל"ל ומיהת מתמהל נמחק: (ג) תוס' ד"ה מלמעה וכו' סלי פרוונקא אפלגא דמכא שרי אכוליה כוכא אסילא והתם:

לעזי רש"י

פורגי"ן. פירוש כלי שנורפין בו מנור (ערוך ערך אוד ועיין תוספות בכורות דף כז ע"ב ד"ה ברגי). בורגי"ר. פירוש למלון, למלות (רש"י שבת דף פא ע"ב). לומברדיא"ה. פירוש מכל אדם מלמון של מדינת איטליה. טייבלו"ש. פירוש רעפים, לבנים (עיין רש"י שבת ה, ז):

ליקוטי רש"י

פתם עצים להסקה. להסקה ניתנו לבישול [סוכה מ.]. לחננא. לשוק למכור [שבת נד:]. אוד. פורגי"ן לקחתם עגים להסקה ניתנו ולא לטלטול כלי [שבת קמג.]. מסיקין בכלים. דבני טלטול נמי מינהו ומטלטלן נמי להסיקן. בשברי כלים. שנשברו ב"ש דהשתא לא מזי לטלטול ולא משום דאתו להסקה אממול לא לבני קיימי היום דהוו לאו מולד [שבת קמג.]. טוי לי בר אווזא. מיו"ט [שם קמב:].

הגהות וציונים

(א) [במשנה שבמשניות ליתא ועי' תוי"ט (גליון): ב) [צ"ל יקיפם] (גליון): ג) בכת"י כעין נשים הסובבות: ד) בכת"י דמוקצה הוא לטלטל: ה) [משלפניו] (גליון): ו) כ"ה בדפו"ר: ז) צ"ל בפירוש ספר יצירה. שכן נמצא מפורש בפי' לספר יצירה לר' שבתי דונולו הרופא מלומברדיא זצ"ל (גליון): ח) [צ"ל אכולי] (גליון): ט) [צ"ל ואין (דפו"ר): י) יותר נכון לגרוס וקשה דהרי דחו בזה פירוש רש"י ופירשו באופן אחר (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

מג א מי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ט ועי' טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף ה' וסי' שמו סעיף ו:
מד ב מי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יג טוש"ע שם סעיף ג בהג"ה:
מה ג מי' פ"ד שם הלכה יא סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:
מו ד מי' פ"ב שם הלכה יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף ג:
מז ה מי' פ"ד שם הלכה ג' סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף ה:
מח ו מי' שם פ"ב הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקח סעיף ה:

רבינו חננאל

לצדדין אחת כנגד אחת. אמר רב יהודה האי מדורתא ממטה למעלה (שרי) [אסור]. פירוש דרך בנין אבל אם אחזו הצץ למעלה תתן אחר תחתיו ותוך אחר תחתיו עד שמגיע למטה בקרקע כיון שאינה דרך בנין מותר וכן אם מבקש לצלות ביצים בענין הזה הוא עושה אוחז הצלינה ונותן אחרת תחתיה וכן אוחז את הקרשים ומניח את הנצלים: אין סומכין הקדרה שלא תפול בבקעת וכן אין סומכין דלת בבקעת שלא נתנו עצים אלא להסקה ור' שמעון מתיר ואסיקנא ר' שמעון אינו מתיר אלא כגון זה אבל להנהיג בהמה ביו"ט במקל אוסר משום שנראה כהולך לדרך רחוקה. פירוש חזרא. ממיני קרצים מהו ליטול מהן עץ [כמין שפוד לצלות בו צלי ואסיקנא והלכתא יבישא שרי רטיבא אסור. דרש רבא לא תכנס אשה לבין העצים ליטול מהן עץ] להכינו אוד שנמצאת עושה כלי. ואוד שנשבר ביו"ט אסור להסיק בו ביום שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. למומרא דרבא בר"י סבירא ליה. באיסור שברי כלים הא רבא אמר לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא דלא כר' יהודה דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה בבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן. ודחינן התם נמי מוכן הוא דכיון דמסרחי מאתמול הוה בדעתיה למשדינהו לשונרא: [מתני'] ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם להצות בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק חכ"א מלפניו מגבב ומדליק: אמר רב יהודה

גליון הש"ס

מתני' ולא מן הרעפים. מי"ף וכל"ס ליתא ועיין בתוי"ט: תוס' ד"ה דרש כו' ודוחק הוא לומר. עיין מהרש"א ועיין תשובת מהרש"ל מ"א סי' י"ד:

פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא. פרש"י משום גדולה חזרת להשיבני דאפי' פטור אבל אסור קא קשיא לי כ"ש דחייב חטאת קא קשיא לי אבל לא קשיא כלל דהתם מיירי בקשין שאין רואין למאכל בהמה וקשה מאי מתריץ אוכלי בהמה. כגון קש ועלי קנים אין בהם משום תקון כלי ומותר לקטום ולתקן קש של שבלין בשבת לתלות שניו: להניף. ווינטליי"ר משום הבלה: ומוללו. מן אצבעותיו להוציא ריחו: ולא יקטמנו להריח בו. שיהא מקום הקטימה לח וריחו נודף גזירה דלא ליתי לקטומו לחתוך ט שניו דהתם כלי משוי ליה ומיכא מיקורא דאוריתא: פטור. דליכו לשם כלי: חייב חטאת. בשבת ויש עלי בשמים שהן אוכלי בהמה ואפ"ה חייב: א"ל. רב יהודה השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי כלומר משום גדולה חזרת להשיבני אם מלאת בריאתא אומרת לחתוך ט שניו פטור אבל אסור אף היא היתה משום לדברי שאני אומר מומר לכתחלה וכל שכן שהבאת לי חיוב חטאת אבל אינה משום גדולה דכי תניא ההיא בעני בשמים קשין שאין רואין למאכל בהמה: קוטמו ומריח בו. ואפי' לכתחלה להא[7] אף לחתוך ט שניו שרי אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך רבים לתקן לחתוך: בקשין אמאי לא. להריח ט מי גזור רבנן כשאין מתכוין לכלי אמו מתכוין: והתנן שובר אדם חבית. מגופה שיש בה גרוגרות ואוכל ובלבד שלא יתכוין ליפות הסמיכה להיות לה לפה שתהא עוד כלי: הוה מפשה. מישבריי"ר בלע"ז בשמקטף[8] בידו ענפים מעץ גדול כמו ויפשתני (איכה ג) עשה לי גדר בתפיסות בענפי[9] עלי היער סביבות דרכי כדי שלא אלא כדרך שעושין בני היערים שקורין פליטי"ן: הוה מפשה. לן מן המוקין: אלותא. מקלות גדולים כמו ולא בחלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.): ואע"ג דחזיא לקתתא דגרגי וחציני. שהיא קשה ולאו לעשות ממנו בית יד לקרדום ולפסל שקורין דוליי"ר והוא היה שוברה להריח: לא יטול אלא מן האבוס של בהמה. דדבר הלאו לחמילה מוכן לכל צורך אבל עליס הוא ולדבר לדבר המסור כגון לעשות כלים לא המירו לטלטלן אלא להסקה: שלא יקטמנו. מקיסם קלי: אחד זה ואחד זה. אמר שבת ואמר יום טוב: אינו אלא משום שבות. דקטימה תקון כלאמר יד הוא ולא תקון מעליא הוא אלא א"כ ממהכו וממתקו בסכין והשתא קא מהדר לתרוצי קושיא דלעיל הא דתני בעיל בקשין לא יקטמנו להריח ר' אליעזר דאמר בקוטם לכלי חייב חטאת הכא גבי קוטם להריח פטור אבל אסור גזירה שמא יקטמנו לכלי והא דרב יהודה דמפשה להריח כרבנן דאמרי בקוטם לכלי פטור אבל אסור הכא להריח מותר לכתחילה: ולית ליה לרבי אליעזר בו'. והא הכא דכי מתכוין לעשות כלי איכא חיובא דאוריתא וכי לא מתכוין לא גזור רבנן לכתחילה: כי תניא ההיא. דמותר: במוסתקי. חבית שמדבקין שבריה בסרף של עץ שקורין ש"ף שעושין הימנו זפת וקורין אותו רשיני"א וריחו דומה לריח לשונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסתקי" ומדבקין ט קערות חרס הנשברים כך אמר לי רבי שמואל המכוונה חסיד מן ברבשט"א וכיון דרעועה היא ליכא למגזר הא שלא יתכוון לעשות כלי: שצריך

אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי איתיביה רב כהנא לרב יהודה[6] מטלטלין עצי בשמים להריח בהן ולהניף בהן לחולה ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו ואם קטמו פטור אבל אסור[5] לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא אלא כי תניא ההיא בקשין קשין בני מלילה נינהו חסורי מחסרא והכי קתני מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו בר"א ברכין אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור[5] לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת תני חדא קוטמו ומריח בו ותניא אידך לא יקטמנו להריח בו אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ברכין הא בקשין מתקיף לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מאי שנא מהא דתנן[6] שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ועוד הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשה ויהיב לן אלותא אלותא אע"ג דחזיא לקתתא דגרגי וחציני לא קשיא הא ר"א הא רבנן דתניא[6] ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה ושוין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת בשבת[7] חייב חטאת במזיד ביו"ט סופג את הארבעים דברי ר"א וחכ"א אחד זה ואחד זה[8] אינו אלא משום שבות ר"א דקאמר התם חייב חטאת הכא פטור אבל אסור רבנן דקא אמרי התם פטור אבל אסור הכא מותר לכתחלה ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי אמר רב אשי כי תניא[9] ההיא "במוסתקי: ומגבב מן החצר: ת"ר מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין ורבי שמעון מתיר במאי קא מפלגי מר סבר מחזי דקא מכניף למחר וליומא אחרינא ומ"ם קדרתו מוכחת עליו: אין מוציאין את האור וכו': מ"ט משום דקא מוליד ביום טוב: ואין מלבנין את הרעפים: מאי קא עביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני שצריך

מזופפת ורעועה פירש רש"י דלא מיישינן לתקון כלי דהומל ורעועה הרבה יהום עליה דשמא יקלקל החמיה ועושה נקב לכל הפחות שיוכל וה"ר יצחק פירש במסכת ערובין (דף לד: ותוס' ד"ה ואמאי) לכיון שהם מדובקים בחפת ואין החמיכות שלמות לא הוי שום תקון כלי[10]: הכא

מסורת הש"ס עם תוספות

6) [מוסמסת שבת פ"ח], 3) שבת קמו. ג) שבת פא: ועי"ש בתו"ה וחזכמים, 7) עיין רש"י סנהדרין סה: ד"ה קבוד, וחזר תרומה קנ ע"ב, 8) [וע"ע תוס' פסחים קנ: ד"ה רבן], 9) תע"ין תוס' שבת קמו. ד"ה שובר.

גליון הש"ס

גמ' חוה מפשה. וכן בגיטין דממרי אין שמפשה פ"ד מ"ו דמעיש: שם והכ"א אחד זה ואחד זה. עיין שבת דף קמו ע"ב רש"י ד"ה שמא קיקוים:

חגהות מהר"ב רגשבורג

א) תוס' ד"ה כי הוינן וכו' ובויו"ט ליכא נשמה יתירה. נ"ב עיין רש"ס בפסחים דף קנ ע"ב ד"ה ומשאל אמר יה"ק וכו' בפ"ד:

ליקוטי רש"י

שובר אדם את החבית. מלילה גרוגרות בסכין לו בסיף לאכול ממנה גרוגרות דאין בתקלקל שום איסור בשבת. ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי. לנוקנם יפה בשמחת נאם [שבת קמו.].

הגהות וציונים

ה) צ"ל ואם קטמו פטור לחצוץ וכו'. ותיבת "אבל אסור" למחוק (רש"ש): ב) ברי"ף ורא"ש הגירסא אחד שבת ואחד יו"ט (פורת יוסף): ג) לכאורה צ"ל כי תנן כי מתני' היא זו, וכן ברש"י (דברי מרדכי): ד) צ"ל בהא (צל"ח עיין שם): ה) נרצ"ל שמסמעף (באה"ט, וכן הוא ברש"י שבר"ף): ו) צ"ל שבפי (כת"י, בארות המים): ז) דמשמע דבקשין מתסר לרב יהודה אף להריח ובסמוך מתיר רב יהודה דאמר, כצ"ל (רש"ש): ח) צ"ל אי משום וכו' (ב"ש): ט) צ"ל וכשחל יו"ט במ"ש וכו' (רש"ש):

לעזי רש"י

ווינטליי"ר. פירוש להניף, לאוזין ולהניף (רש"י סוכה דף לו ע"ב ד"ה הוקף). איישבריי"ר. פירוש לפשמ, לנמנף, לקנן ענפים (רש"י יומא ד, ג), לסמף (תרגום ש"מ עו, ג), לנקנ (רש"י סס), לומר (ענין ענך פסח, רש"י מו"ק דף י ע"ב), לנמנ (רש"י יומא דף קכב ע"ב), ליעול מן הענפים (רשב"ם ב"ב דף מד ע"א). פליישי"ן. פירוש לרים (רש"י שופטים נ, מו), מגודת יערים (רש"י ש"ב כב, ב ועיין רש"י שופטים ו, ב וב"מ דף קמ ע"ב ד"ה לו מיכנא דליקנא). דוליי"ר. פירוש כלי שמחליק ט את הנסרים (עיין רש"י ב"ק דף קיט ע"א ד"ה מעגל ורש"י ישעיה מד, יג וערוך ערך פגל א'). ש"ף. פירוש מלמד (רש"י ר"ה דף כג ע"א ד"ה שלגת, רד"ק ישעיה מא, יט). רייישי"א. פירוש זפת, שרף של עץ (עיין רש"י שבת דף קלג ע"ב ד"ה קילא וקלנא). מוסתק"י. פירוש מין שרף הנוטף ממין עץ ויש לו מוקעות ברפואה (מוקף הערוך ערך מסטיכי). ברבשט"א. פירוש הטיר ברמלאקטרו ממסמה תרגון שמדאיתם בפרד:

שצריך לבדקן. אם יוכלו לקבל לטהר[2] הלכך מיז"ע לא דלמא פקעי ומשמכח דמרת שלא לצורך: ואמרי לה שצריך לחסמן. להקשותם בהסק לאשן הם ממחזקין ומתקשים הלכך אע"ג דלצורך יו"ט נמי הוא דהא לולין עליהם מיהו כיון דנהסק זה נעשה כלי אסור: תנן התם. בחלו מרפות: דרסה ומרפה בכותל. אם שדרס על העוף או שזרקו ומכנו בכותל: או שרצצתה בהמה ומפרכסת. ואינה יכולה לעמוד: ושחטתה מעת לעת. יום א' שלם ושחטה כשרה: ה"ג[3] א"ר אלעזר בר' ינאי משום ר"א בן אנטיגנוס צריכה בדיקה. כי שהתה מעת לעת נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה שמא נשתברו רוב גלעומיה[4] או נשברה השדלה ונפסק המוט שלה[5] או אחד משאר מיני[6] מרפות ומהיה למעת לעת אצטריך דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן מרפות מרפה שזו היא אחת משמנה עשרה מרפות ונקרא רסוקי אברים[7] שאבריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין רוסס ניכר בה וחזו סימנה אם שהתה מעת לעת בידוע שלא נתרסקו אבריה דקיק להו לרבנן מסיני דרסוק אבריה אינה חיה מעת לעת אבל שאר מיני[8] מרפה חיה כל שנים עשר חדש[9]: מהו לשחטה ביו"ט. מי חיישינן הוחיל ונריכה בדיקה ואחילת בה רעותא: מי מחזקינן רעותא. גזה משום חשש איסור מלאכה ביו"ט דלמא משחכח מרפה ונמצא שחטה שלא לצורך בשלמא אחר בהמות אע"ג דממרינן אפשר ובדקינן מיהו סמכינן ארובא ורוב בהמות אינן מרפות הכא מאי: ביו"ט. כלומר משום חומר מלאכה ביו"ט: מפני שצריך לבדקן. וחיישינן דלמא פקעי אלמא מחזקינן רעותא משום חומר יו"ט שלא לצורך: מפני שצריך לחסמן. ולא משום חשש פקיעה אלא דולמי משוי ליה מנא בהסק זה: שופת את הקדרה. מושיבה רקיעה על האור: מגים. מגבר נכף שקורין קומיגר"ל: כולן חייבין. מביא את האור משום מגביר את הגחלת דכתיב[10] מוליכה היא ממלגנה[11] מרוח הליכתו ומביא את העצים לאור משום מגביר שופת קדרה לקמיה מפרש מאי עביד עומן מים וחבלן ומגיס משום מבשל שלקה הוא אב מלאכה: דאייתי אור מעיקר. כולהו עבדי מעשה כדפרישי: דאייתי אור לבשוף. מיהו הוא דעבד והכי לא עבדי מידי: בקדירה חדשה עסקינן. שנתמנן אותה רקיעה על האור לחסמה: ומשום לבון רעפים נגעו בה. משום הך גזירה גופה שאסרו לגע רעפים נגעו גם כאן: חדשים. וכ"ש ישנים: הרי הן ככל הכלים הנטלין. בשבת בחלר לחזר לגמיבב בגוייהו מידי: אין מבין אותן שמן. להחליקן ולגחלקן: בשין. שפין: ואין מפיגין אותן. לאחר הסקן אין מפיגין הסקן בלגון לחסמן שמתקצין ע"י הגוון וכולהו משום דמתקן מגלה: ואם. להפיגן בשביל לאפות שהוסקו הרבה ומושש שלא מצרף הפת מותר: מולגין. בדחמין: אין מטפלין אותם. בסיד להסיר שעבן דהוי לרך העבדנין: ואין גוזזין אותן במספרים. דמחזי כלרך לשער: ואין גוזזין הירק. המלוא שיש בו רמשי עלין נרקבין וכמושין אין גוזזין אותן בחספורת שלו שגוזזין בה מן המחובר דמתן דחזי סבר שלקטן היום: קונדס ושבביות. מיני ירקות הן שיש בהן עוקצין מתקונין: פורני. הן חנורים שלנו הגדולים ופיהם בלדס ולא חיישינן לטרחא אם יש לו אוכלין הרבה דלא סגי ליה בחנור: שמא תפחת. ע"י שחלבה היא ונמצא טורח שלא לצורך: אין נופחין במפוח. דמחזי כלחון עושה מלאכה: ואין מתקנין את השפוד. ולא כר' יהודה[12] אי נמי בנרגס מערב י"ט ודברי הכל: אין מפצעין את הקנה. לחת קרומיתיו חחת המליח על האסכלא שעושה כלי דבל מידי דעביד להשמש ב הוי תקון כלי: ואין חוששין שמא תקרע. ואפי'[13] נקרעת לא אכפת ן [14]דאין זה קורע על מנת לחפור[15]: מתני' ועוד אמר ר' אליעזר. משום דמנח אחת לקולא גבי מוקצה והדר אמר אחרימי דאמר ועוד וקשיא לי בגוה והא אפסקוה לבון ממילי עובדא אין מולאין את האור והנך דבהדיה והייט מלחת אחרימי דלאו מלחיה ואמאי לא אומאיה בגירודין (דף כב.) גבי ועוד דר' יהודה ן בנא דאומאיה מר"ל דסוכה ומגיע לא אפסקוה אלא בחלמיה ואלו אומאי מהא לא הוה ליה לאמר אמר אמר לא אמר אמר אמר

ואומר מכאן אני נוטל. מקשה בירושלמי מתלפא שטמייהו דב"ש לעיל[ד] קאמר לא יטול אא"כ נענע והכא קאמר דבאמירה בעלמא סגי דהא ר"א שמותי הוא[ה] [א] וי"ל דלא קשה דלא מתלפא שטמייהו דמוקמה דבעלי חיים עדיף[ו] ומחמירין טפי אבל קשה דמתלפא שטמייהו דב"ה דלעיל קאמר דבאמור מכאן[ז] אי נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ויש לומר דשאני הכא דאקל"ה בעלים:

תינוקות שטמנו וכו'. ואע"ג שיכולין לאכול אכילת ערלי עד שירלו פני הבית או פני החצר מ"מ אכילת שבת משובה וערלי שלו קבע וכיון שטמנו בשבת נאמר[ח] הוקבעו אע"פ שעבר שבת ונקט תינוקות לרבותא אע"פ שאין להם מתשבה גרידא מעשה יש להם:

בניו ובני ביתו אוכלין אכילת ערלי. פי' בירושלמי[ט] דוקא בניו אבל אינו גופיה אקבעינהו דגלה בדעתו להניחם שם כך[י]:

הא בשאר שני שבוע לא. דשבת אקבעינהו וכללא דשמעתין כל היכא דר"ל שקובע קובע בלא רגילת פני הבית כמו אם הכניסן דרך (שעריס) [דרך גגות וקרפיפות[כ]]:

אי הכי מאי אריא שבת אפי' בחול נמי. אי הכי דטעמא משום דקבעי' בדבורו אפילו בחול נמי וכ"ת משום דאמרינן הכנה ומכאן[ל] אי נוטל לפיכך נקט שבת והא מתני' קמשמע לן תרתי דדבורו קובע ומשמעינן דין הכנה דא"כ[מ] לשמעינן בחול דבורו קובע דהוי רבותא טפי ופלוגתא דהכנה לשמעינן במקום אחר בפירות מתוקנים אם נכנסן לאוצר (מ) בלרך שירשום ולומר סגי לומר מכאן אי נוטל[נ] משמע מדנקט שבת לענין טבל דשבת קובע בטבל בשאר ימי שבוע א"נ ה"פ[ס] לשמעינן בחול דבורו קובע והכנה לפלגו פלוגתא דב"ה וב"ש גבי גוזלות כדאיתא לעיל ולא הוצרכ כדפרישית לעיל דלא שייך פלוגתייהו בבעלי חיים: **הא** קא"ל דטבל מוכן הוא אצל כו'. לכך נקטינהו לענין שבת דלגבי אורחיה דהכנת שבת אשמעינן חדוש אחר דהיכא דהזמינו לשבת דאינו אסור אלא משום מעשר המעורב (נ) ואם בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרינן הואיל ותקלה בשביל מעשר שנתוכו נתקלה לכל היום הואיל והגבהת תרומות ומעשרות לא הוי אלא מדרבנן והכי דייק ליה מדתני עומד אדם על המוקצה וכו' משמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו[ע] כשעבר ותקנו הכי הל"ל העומד על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אי נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן: והלא שאני התם כו'. דאינהו מקשה בדבורו שקולה אכילה: אי הכי. דטעמיה משום דבורה הוא: מאי אריא שבת. מאי אריא דאשמעינן הך בשבת[פ] דאשמעינן בחול ובכל זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגוזלות כדאפלגו ב"ש וב"ה בגבירה[צ]: הא קא"ל דטבל מוכן הוא כו'. דלהכי נקט גבי שבת לאשמעינן מלתא אחריתי אגב אורחיה לאגטרוך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיה דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמינו אלא משום מעשר בלבד אבל הכנה אינה אם נכנס בתוך חדר ועבר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן דהא מוקצה מחמת איסור עבר הוא ואסמיה מדעתיה תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת אבל אין זה מוקצה מחמת איסור והכי אשמעינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקצה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ואימר כן דקבע ליה בדבורה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבלא דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקצה נמי לא פקע מינה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אי אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אי אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדיוקא דתסתר מוקצה אלא משום מעשר: והלא

ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים *עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן: **גמ'** תנן התם[ב] תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת ושכחו ולא עשרו למוצאי שבת לא יאכלו אלא אם כן עשרו ותנן נמי[ג] המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי[ד] ופטורים בעא מניה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע מוקצה למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב[ה] וקראת לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה א"ל שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו א"ל ואימא שבת דומיא דחצר מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו *אף[ו] שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו א"ל לימוד[ז] ערוך הוא בידינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן אף אנן נמי תנינא ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית וכו' טעמא דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע הכי נמי דאסור מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה עלויה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל[ח] מוכן הוא אצל שבת *שאם עבר ותקנו[ט] מתוקן והלא

וסגי בהכי דיש בגרירה[י]: עד שירשום. בסימן דאין בגרירה: **גמ'** תינוקות שטמנו תאנים. בשבת מו בגנה לאכילת שבת ושכחו ולא עשרו כו' לא יאכלו ואף על גב דקי"ל אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו[כ] אכילת ערלי עד שירלה פני הבית או פני החצר בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף פט.) אכילת שבת משובה וערלי שלה הרי הוא קבע והרי הוטמנו לאכילת שבת והוקבעו והלי דנקט מיתוקות דמתא היא דאשמעינן דיש להם מתשבה ע"י מעשה המוכיח וכדאמרינן בהכל שוטטין (סולין דף יב.) ותאנים דבר שנגמרה מלאכתן הוא אע"כ חשב עליהן לקנייעות או לגרוגרות ושמעינן מינה בדבר שנגמרה מלאכתו שבת קובעת למעשר בלא רגילת פני הבית ובדבר שלא נגמרה מלאכתו לא שמעינן מי קבעה מי לא קבעה: ותנן המעביר תאנים. השוטח תאנים בחצרו: לקצות. ליבשן לעשות מהן קנייעות ולאחר שנעשו קנייעות דורסן בגגות: בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין. מלעשר דאין חצר קובעת ברגילת פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ומצטרף ליה לרבא שבת מי הוה כחצר או עדיפא מינה: מהו שתקבע מוקצה למעשר. מוקצה היינו לא נגמרה מלאכתו: בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ליבשה יתירא הוא והוא פי' של מוקצה ונכתב בספרים: כיון דכתיב וקראת לשבת עונג. כיון דאקרי אכילה דידיה עונג קבעה שאין בה עוד שם שום ערלי אלא שם קבע: שבת קובעת. אם יחדה לשבת אסורה אף למוצאי שבת ואם לא יחדה לשבת בשבת אסור לכל שאכילתה לעולם קבע היא קרויה אבל למוצאי שבת מותר בדלקמן: על המוקצה. ופתמיה לא נגמרה מלאכתו עד עתה: שביעית. לאו בר עשורי היא נפקא לן בבכילה מוכלו אביוני עמך ויתרם תאכל היא השדה (שמות כג) מה היא אוכלת אלא בבעושר אף אדם אוכל אלא בבעושר: הכי נמי דאסיר. לאכול למחר משום מעשר: מאי טעמא. בשאר שני שבוע לא הא בשאר שני שביעית[ד] לא קבע למעשר אלא רגילת פני הבית ואפי' בבית אינו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פט.) חוץ כשנכנס לא נקבע דהא לא נגמרה מלאכתו ואמר לעיל דאין חצר קובעת אלא בדגמר ובית ואחר שוין כדאמרי' התם בהשוכר ואמאי נקט מתניתין שביעית למיסר שאר שנים לאו משום קבעות דשבת:

מסורת הש"ס
עם הוספות

ג) מעשרות פרק ד מ"ב. ד) מעשרות פרק ג מ"ל [לקמן לה:], ג) [לקמן לה. שבת מג.], ד) עיין תוס' לעיל לא: ד"ה תפחת. ה) עיין לעיל יג., ו) עיין לעיל י., ז) לעיל י., ח) [דף י.], ט) שבת קל., י) [ע' לעיל ב. תוד"ה לאמת ממפרשי הש"ס], כ) מעשרות רפ"ג עיי"ש, ל) ב"מ סח ע"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מי מכי וכו' אם כשכן נאותר למר צריך שירשום ולמר סגי לומר וכו' בפלוגתא דב"ה: (ב) ד"ה סא וכו' סמעולא בו ואם נא:

גליון הש"ס

גמ' אף שבת לא תקבע. עיין ספמיס דף קה ע"ח:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואומר כו' שמותי הוא ומשני דמוקצה דב"מ עדיף ומתמיהין עפי ומקש' דמיתלפי שיטתייהו דב"ה דלעיל קאמרי באומר זה וזה אי נוטל קאמר למחר סגי והכא קאמר דמני שירשום דשאלה דאקל"ה בעלים כל"ל וע"ג ולפ"ז ש"ל דהוא הוא אלמן לפי דבריו דגם אם (דף י) מ"מ אין מתמיהים אלמן דבני שירשום:

תורה אור השלם

א) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֶפְצְךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לְקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: [ישעיה נח, יג]

ליקוטי רש"י

מכל מוכן הוא אצל שבת. שאין בו מוקצה אלא לאוכלו ואם בא אדם ועבר על דברי חכמים שאסור לתרום בשבת ותיקנו מתוקן ומותר לטלטלו ולאוכלו [שבת מג.].

הגהות וציונים

[ד] [תיבת "עראי" ליתא במשנה] (גליון): [ג] ע"ל תלמוד (דפו"י לפני הצנזור): [ג] בכת"י מתחייב במעשר לאוכרו: [ד] נדצ"ל בשאר שני שבוע לא קבעו למעשר (באה"מ): [ה] בכת"י נוסף והכא: [ו] [זה וזה כצ"ל וכן אי' בירושלמי] (גליון): [ז] [שטמנו לאכול בשבת כצ"ל] (גליון): [ח] יש מחקקין חיבת כך [צ"ל חיבת שם עיין

[ט] מעשרות פרק ד מ"ב, [י] מעשרות פרק ג מ"ל [לקמן לה:], [ג] [לקמן לה. שבת מג.], [ד] עיין תוס' לעיל לא: ד"ה תפחת, [ה] עיין לעיל יג., [ו] עיין לעיל י., [ז] לעיל י., [ח] [דף י.], [ט] שבת קל., [י] [ע' לעיל ב. תוד"ה לאמת ממפרשי הש"ס], [כ] מעשרות רפ"ג עיי"ש, [ל] ב"מ סח ע"א.

רבינו חננאל

ע"ש כו'. בעא מיניה רבא מרב נחמן דבר שלא נגמרה [מלאכתו] ועדיין פגין הן ולא נתחייב במעשר. כדתנן (מעשרות פ"א) מאימתי הפירות חייבין במעשר התאנים משיבחילו כו' ותכנסה השבת ותכנסה לעגנה לכל דבר הראוי לו לשבת. ואפילו אלו הפגין וכיוצא בהן וכגון הקשואין קודם שיפקסו והאבטיחין קודם שישלקו אע"פ שלא נתחייבו למעשר כיון דלענין עונג אוכל הן כמו שנגמרה מלאכתן לענין מעשר דמי וחייב לעשר או לא. א"ל שבת קובעת כי האי גוונא וחייב לעשר. ואקשינן עליה שבת קובעת וחצר קובעת כשם שהחצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו דתנן במעשרות פרק ג' המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין כך שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. אמר (לך) [ליה] תלמוד ערוך הוא בידינו ששבת קובעת את המוקצה למעשר ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ואמרינן אף [אנן] נמי תנינא ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת כו' ודייקינן מדקתני בשביעית ש"מ משום דלאו בת עשורי היא ולפיכך שרי למיכל מינה אפילו בשבת הא בשאר שני שבועי אסור לאכול בשבת עד שיעשר משום דשבת קבעה. ופרקינן לאו משום דשבת קבעה אלא משום דפירש ואמר מיכן אני אוכל למחר אמיתו היא שקבעתו דגלי דעתיה דגמרה בהכי כמה שהוא עכשיו היא גמר מלאכתו וחאי אפילו בחול אמיתו קובעתו למעשר ואמאי לא תני בחול אלא בע"ש קמ"ל דטבל מכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן. ולא מיבעיא בשביעית דלאו בת עשורי היא שרי אלא אפילו בשאר שני שבועי אם אמר במוקצה מיכן אני אוכל למחר מוכן הוא וחייב במעשר ואם עבר ותיקנו מותר לאכול ממנו בשבת. ואקשינן

והלא רישא

והלא מותרו חוזר. היכי מצית למימר דקמיעותא משום דטרפא הוא והכא אפי׳ נוטל הרבה מן המבטל בחול ונותן לפניו דמחזי דקמיע ליה בתחילה מרובה אם דבר[ד] הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בעונה קמייתא וכל שכן בדטרפא בלא מעשה לא מקבע: מעתה. כלי גדול שנוכרין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבטל שמן בתוכן והא טוח להוציאו בגית הבד: טובל אחת אחת במלח ואוכל. בלא מעבר ולא אמרינן טרפון בתלת משוי ליה קבע הוציל ואחת אחת אוכלן מיד: מן המעטן טהור חייב. לעבר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא בתנאו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים ונטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקליהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקליהו ושויה אכילת קבע: מן המעטן טמא פטור. מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקליהו מעיקרא בריש אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל: מאי שנא רישא. דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אם[ה] האדם טהור: וא״ר אבהו. כולה גברא טמא מתוקמא ריש דמעטן טהור לא מצי למהדר. ומ״ת הכי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא מקום מגעו ויכול לטלקן משם[ו]: ה״ג ריש דמעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמצי למהדר: ומשניא מתני׳ נמי.[ז] דקבע בדטריה במוקלה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי למהדר מותרו: ופרכינן והלא מוחזרין ועומדין. והלא לא נטלן אלא דטרא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר מחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקבע כי לא אפשר מחזרה נמי ולא נטלן אלא דטרא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקליהו: ה״ג אלא אמר רב שימי בר אשי כו׳. אלא לעולם שבת הוא דקבעה בתמני׳ וכי משלקת ליה למר זוטרא מסייעתיה דלא לסייע׳ לאטוה ממתני׳ הכי תסלקיה: ר״א קא אמרת. ממה מייתית סייעתא דשבת קבעה אף בשלא נגמרה מלאכתן: ר״א לטעמיה דאמר תרומה קובעת. דבר שלא נגמרה מלאכתו אפשר הגביה תרומתו נאסר לאכילת ערלי עד שיפרישו אחר מעשרות: וב״ש שבת. דמשיבא אכילתה אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: ת״ש מפיפא. דלא אפליג רבנן עליה אלא לענין גרירה אבל מודו ליה דדוקא ע״ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעבר: דטבל מוכן הוא כו׳. כדפרי׳ והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר״א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דמיילא עליה קיימותא הלכך איכא למתני טעמייהו דרבנן בתמני׳ נמי משום דאיהו[ט] קבעיה ולא משום שבת: ורמינהו. דר״א אדרבי אליעזר: היה אוכל באשכול. ופתם משכול לא גמר מלאכה היא דקתם ענבים לדריכה קיימי: ונכנס מגנה. שלקטם[י] משם ונא לו לתנר: ר״א אומר יגמור. אם רצה לגמור בתנר יגמור אכילתו דאין תנר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: רבי יהושע אומר לא יגמור. קסבר תנר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: הכי גרסינן חשבה לילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור. אם רצה לגמור כי היכי דאמר בתנר בשבת יגמור אכילתו דאין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר״א דבשאר שני שבוע לא משום דשבת קבעה דמשום דטריה לא מצינא למימר דהא דרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן רבי נתן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור בתנר אלא יצא חוץ לתנר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימתין כו׳. ותרוייהו אדרבי אליעזר קמי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קבעה ומיהו למולמי שבת יגמור דלא דמיא למיתוקות שמנו תמיס דתנן הבו לעיל למולמי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קבעה עליהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שהיא כתובה בהם בשבת וכן גרסינן לה בגמרא דמסכת מעשרות[כ] דרבי נתן בתוספתא דמעשרות[כא] הכי איתמר: ואחד מקח. אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשבינהו בהכי ואמריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן: שבת. אילטריך לרבי יוחנן למימר: לאפוקי מדהלל. דלית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: הלל לעצמו. הלל לבדו אוסר משמע דכל דזרו אלוקין עליו: חצר

אלא

מותרו חוזר. ולרבי אליעזר אפי׳ נטל הרבה מן המבטל בחול לא הוי קבועות כדמוכח בגמרא בדבר הראוי להחזיר מותר[ב] וכל שכן דדטרו אינו קובע:

רישא

במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. ומ״ת והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן וי״ל דלא נטמא אלא מקום מגעו ויכול לטלקו מלמעלה שלא יגע בזיתים ומ״מ אינו ראוי להחזיר המותר לפי שמתערבים הטהורים עם הטמאים כך פ״ה אי נמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ אי שנתן לו מבחוץ: **והלא** הן מוחזרין ועומדין. דלא נטלן אלא בדטרא בעלמא ואין לך חזרה גדולה מזו דאפי׳ בראוי להחזיר לא מקבע כ״ש בלא נטל כלל:

אלא אמר רב שימי בר׳. ולאי לר׳ אליעזר קובע שבת אפילו בלא נגמרה מלאכתו כמו גבי תרומה אבל לרבנן דמתירין גבי תרומה לא ידענן גבי שבת:

תא שמע מפיפא. דלא פליגי רבנן אלא דוקא בגרירה:

[שאני התם כיון דאמר מבאן]. והכא לא שייך למפרך והלא מותרו חוזר לרבנן ליתא הכי סברא לעולם מותרו[ד] קובע:

(ג) **רבי** אליעזר אומר יגמור בשבת **אלא** כו׳. ומ״ת מ״ש מתיוקות שנמנו דלמולמי שבת לא יאכלו ויש לומר דהתם יחדום לאכילת שבת אבל הכא לא יחדום[ה] לשבת כפי רש״י אי נמי דהתם מירי בתמיס דגמרה מלאכתן אבל הכא מירי בתאכול שלא נגמרה מלאכתו:

אחד שבת (ג) אינו קובע ובר אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ואם תאמר מאי נפקא מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וי״ל דנפקא מינה דקובע אפי׳ קודם רלאיית פני הבית[ו]:

שבת לאפוקי מדהלל. ונדון הוא דהו״מ למנקט לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר קובע אפי׳ בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום הכי לא נקטיה משום דלאו דוקתא הוא דבלאו הכי אין הלכה כמותו דשמותי הוא[ו] ומ״מ קאמר בסמוך תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דלא מאכם תנא לאמר תרומה קובעת בעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו אלא רבי אליעזר:

הדרן עלך המביא

מסורת הש״ס עם חוספות

ב) מעשרות פ״ד מ״ג, ג) מעשרות פ״ב מ״ד, ג) [לעיל לד: וש״נ], ד) מרוטות פ״ם מ״ג, ה) עיין חוס׳ פסחים קה. ד״ה כך, ו) שבת קל ע״ב.

הגהות הב״ח

(ב) גמ׳ ולא כשאמר יגמור כל״ל ותיבות ר׳ אליעזר נמחק: (ג) חוס׳ ד״ה ולא כשאמר ר׳ אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא כו׳ ומ״מ כל״ל: (ג) ד״ה אחד שבת וכו׳ אינו קובע אלא כל״ל ותיבות אינו קובע נמחק:

הגהות וציונים

א) בכת״י ובמעשרות הגרסא טובל אחד אחד: ב) [וחיבת ״עשורה״ ליתי׳ במשנה] (גליון): ג) צ״ל אפור (דק״ם, וכ״ה בכהד״פ): ד) [לא יגמור מתניתין רבי נתן דתניא ר׳ נתן אומר כו׳ כצ״ל. מהר״מ] (גליון): ה) תוספתא דמעשרות פ״ג [ושם איתא הסעביר ע״ש] (גליון): ו) צ״ל לקצות (דפו״י) ועיין מעשרות פ״ג מ״א: ז) בכת״י אם בדבר הראוי: ח) צ״ל אם גם האדם שהור (ב״ש) ובכת״י ליתא לתיבת ״אם״: ט) עיין רש״ש (ועיין תוי״ט מעשרות פ״ד מ״ג): י) בכת״י נוסף דקתני דקבע וכו׳: כ) צ״ל דאיהו בדיבורו קבעיה (דבש תמר): ל) בדפו״ר שלקטה, ונרא״ל שלקטו (בארות המים): מ) צ״ל תרומות (פ״ח מ״ג): נ) צ״ל דתרומות (פ״ז ה״י): ס) צ״ל הפותר (ברכות שמים): ע) דלעולם אפי׳ מותרו חוזר קובע כצ״ל (גליון): פ) צ״ל לא יחדה (כ״ה בדש״י): צ) עיין מהרש״א לעיל לד ע״ב בתוס׳ סוד״ה הא בשאר וכו׳:

עין משפט נר מצוה

עא א מי׳ פ״ם מסל׳ מעשר הל׳ יח: עב ב מי׳ שם פ״ג הלכה ד: עג ג מי׳ פ״ד שם הלכה יז טוס״ע יו״ד סימן שלא סעיף לג: עד ד מי׳ פ״ם שם הלכה כ כג וטו״ע שם סעיף קיד: עה ה מי׳ פ״ג שם הלכה ג:

רבינו הגנאל

ואקשינן אמאי מחייב ר׳ אליעזר בדבר שלא נגמרה מלאכתו והלא מה שמשייר מכדי אכילתו מחזירו אצל העיקר שנטלו ממנו עד שתגמר מלאכת הכל כאחת ושמעינן ליה לר׳ אליעזר דכי האי גוונא לא קבע. דתנן במעשרות פרק ד׳ הנוטל זיתים מן המעטן שמא פטור מפני שמחזיר את המותר. ואוקימנא לרישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי לאהדורי מה שישאר לו מן הזיתים וטיפא במעטן שמא וגברא שמא דאכיל מאי דאכיל ומאי דאשתייר ליה מן דיתיא מהדר להו למעטן ולפיכך פטור. ופרקינן מתניתין נמי במעטן טהור וגברא טמא. ואקשינן והלא מתניתין מוחזרין ועומדין הן. כלומר עדיין לא נגע בהן כלל אלא דיבור בלבד אמר מיכן אני נוטל למחר. אמר רב שימי בר אשי ר׳ אליעזר לטעמיה [דאמר] אפילו תרומה קובעת וכל שכן כשאומר מיכן אני אוכל למחר דתנן במעשרות פרק ב׳ פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר׳ אליעזר אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין. ת״ש מסיפא וחכ״א עד שירשום ויאמר כו׳. כעין הראשון ופשוטה היא. הנה העמדנו טעמא דר׳ אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עילוה. ורמי דר׳ אליעזר אדר״ר אליעזר. דתנן בתרומות פרק ח׳ היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר׳ אליעזר אומר יגמור ר׳ יהושע אומר לא יגמור חשבה בלילי שבת ר׳ אליעזר אומר יגמור כו׳. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשבה בלילי שבת באילו אמר מיכן אני נוטל כיון שתופס בידו האוכל ואוכל וא״ר אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשנינן התם כדתני ר׳ נתן בירושלמי ב׳ דתני ר׳ נתן לא שאמר ר׳ אליעזר אומר יגמור. אם רצה לגמור בתחילה באשכול בהיתר יגמור אלא שר׳ אליעזר אומר ימתין עד מוצאי שבת ויגמור. ש״מ. אבל בשבת לא משום דקבעה לה שבת כי האי גוונא. א״ר יוחנן אחד שבת ואחד חצר ואחד תרומה ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן שבת לאפוקי מדהלל דתניא המעביר פירות ממקום

חצר. אלעזר לאמוראים לאפוקי מהאי תנא דקתני ר' יעקב מתיב דלית הלכתא כוותיה אלא כרבי יוסי ברבי יהודה לפוטר: ה"ג מקח כדתנן הלוקח תאנים כו'. אלעזר לאמוראים דהלכתא כי הך ולא כאידך מתני' דפליגי עליה לקמיה: הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין. שרוב בני המקום עושין תאניהם קליעות ודורסים אותם בענוגלים הוו להו סתם תאניס דבר אלא בגמרא מלאכתו: אוכל מהן עראי. דאין מקח קונה בדבר אלא בגמרא מלאכתו וכולהו כאלה דאו פני הבית קא מיירו: ומעשרין דמאי. כשבא לעשרן מעשרן דמאי כדין כל הלוקחים מעם הארץ אחין צריך להפרים תרומה דלא חשידי עלה[2] ולא אמרינן הני ודאי לא מעשרי דקודם גמר מלאכה לא עשרינהו עם הארץ דקסבר האי תנא יש שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הנהגת היא ואלין ביה לקולא: רוב עמי הארץ מעשרין הן. מדאזלינן לקולא דקאמר מעשרן דמאי ומומרא בעלמא היא דאמור לאפרושי מספיקא אחר מעשרות שנאחזו עליהן: ולאפוקי מהא דתנן. אדרבי יוחנן קאי רבי יוחנן דאמר לעיל מקח אינו קונה בדבר שלא נגמר מלאכתו אמא לאמרינן לעיל ולאפוקי מהך: המחליף. היינו מקח: לקצות. דהיינו לא נגמר: חייב. דמקח קנה אפי' בשלא נגמר לאכול חייב. זה שדעתו לאכול חייב דלדידיה נגמר מלאכה הוא:

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה. מי שיש לו מטין וסעורין שנופחין על גגו להתיבש ולאחר שנמשכו ונאחן המיבש לו לטרוח ולהשליך דרך ארובה שבגג והן נופלין לארץ לליבא טרחא יתירא ודוקא ארובה לכל ארובה מלמעלה למטה היא בתקרת הגג אבל אינו כגון גג שמוקף מחיצה ואינו נכותל וצריך להגביהו[1] על האינו ולהשליכו לא טרחינן כדלקמן: ומבסין את הפירות. ולא אמרינן טורח שלא לצורך יום טוב הוא דאדרבא ליה רבנן משום הפסד ממון: דלף. שמיים הנוטפים מן הגג: וכן כדי יין. נמי מנסכין מפני הדלף: תחת הדלף. לקבלו בתוכו מפני טיוף הבית: **גמ'** לא משתבש. דכולהו לשון השפלה נינהו: כי ישל זיתך. אילן זית יפיל את פירותיו ולא יגיעו לבטול: הכבול והשחול[2]. מוסיף בבכור משום שרוע[3] שאחד מאבריו גדול מחבירו: שנשמטה ירכו. אלמא לשון השפלה הוא: שאחד מירכותיו גבוהה. מקום חבורה בכסלים והוא מקא לאמתא[4] גבוה למעלה מן הכסלים וקרוב לגג האליה יותר מחבירו: אדמה. גליש"ל: מאן דתני. כלומר אי הוה תנא דתני הכי לא משתבש: השחור. מעבר על שם שמשחיר את הטעבר אלמא לשון השפלה הוא: והוזג של מספרים. יש להן שני סכינים להכי מקרו זוג ויש להן חלוות ופורקין אותן זה מזה: אע"פ שנחלקו. מקבלין טומאה שרואין למלאכה כל אחד לעצמו: שנשרו. נפלו בנים: מהלך בהן. והן מתנגדין והולכין ואינו חוסם שיחשדיהו שבכסנן: עד במה. יהא בהן לא אמרינן טרחא יתירא הוא: מפני האורחים. שדמין לאכול ואין מקוס להסב: בטול בית המדרש. שאין לתלמידים מקוס ליסב: ודלמא. אמר הוא דשרינן כולי האי לאיכא בטול בית המדרש הכין לבטל אורחים אבל מקוס הפסד ממון לא שרו רבנן כולי האי: אי נמי לאידך גיסא. יש לתת טעם לגד אחר שיתירו כאן יותר מסס: המס

מסורת הש"ס עם הוספות

ע"ר א מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה ד:
א ב מיי' פ"ה מהל' י"ט הל' ה טוש"ע א"ח סי' תקכ"ז סעי' א:
ב ג טוש"ע שם סי' שלא סעיף ז:
ג ד מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כג טוש"ע שם סי' שלא ופי' מקכא סעיף ג:
ד ה מיי' שם הל' כד טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ה וסי' מקכא סעיף ג:
ה ו מיי' פ"ז מהל' בית מקדש הלכה ט סמג לאוין שמ:
ז ז מיי' פ"ה מהל' מירוח הל' יד:
ז ח מיי' פי"א מהל' כלים הלכה ח:
ח ט מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כ סמג לאוין קה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף מה:
ט י מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' א:
י כ מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ג ופכ"ו הל' מו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף א:

רבינו חננאל

חצר לאפוקי מדר' דתנן המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטור שקציעתן היא גמר מלאכתן והואיל ועדיין לא עשאן קציעות אוכלין מהן עראי ופטורין. תני עלה ר' מחייב ב) וד' יוסי ב"ר יהודה פוטר. תרומה לאפוקי מדר' אליעזר דתנן פירות שתרם מהן תרומה עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי מן הפירות שהוציא מהן תרומה כי התרומה קונבתם ואוסרתם חכמים מתירין. מקח לאפוקי מדתניא הלוקח פירות מעם הארץ במקום שבני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי. שמע מינה תלת. שמע מינה מדקתני ממקום שבני אדם דורסין לא נגמרה מלאכתו עדיין שהרי לא נדרסו ג) וקתני אוכל מהן עראי ולא קבע מכלל שהמקח קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו [דגרס בהדיא בירושלמי במעשרות פ"ב ר' יוסי בשם ר' אילא אומר (כל מעשר שני) [אוכל מהן] עראי (משום) (מעשר שני) דבר שלא נגמרה מלאכתו. ושמע מינה רוב עמי הארץ מעשרין. מדקתני מעשרן דמאי ואין מעשרן ודאי. ושמע מינה מעשרין עמי הארץ אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו דהא פירות הללו לא נגמרה מלאכתן ולא מחייבינן ליה לעשורינהו ודאי אלא דמאי מספק. אי נמי מקח לאפוקי מדתנן זה לאכול וזה לקצות חייב הנה הלוקח לקצות לא נגמרה מלאכתו וקתני חייב שמע מינה דסבר דמקח מחייב אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו: הדרן עלך המביא בדי יין משילין פירות. אבל לא בשבת. פירוש משילין משלשלין מאן דתני משילין לא משתבש דכתיב כי ישל זיתך. שחול שנשמטה ירכו כר. וכן משירין ומשחירין כולם שעם אחד הוא מלשון החדה ושלשל: ירושלמי תני היה שם חלון משחילין דרך חלון. משילין פירות כמה כאותה ששנינו אפילו ד' ה' קופות של תבן ושל תבואה כר' הכא אמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג אפילו גגותיהן שוין לא ותניא נמי הכי.

הערות

ב) גי' רש"י ומ"ש וכ"ה בירושלמי פ"ג דמעשרות ומיהו שם לא מייתי שהשמיטן לקנות וכ"ע. ג) פי' מתנן ולפי דמתפיא ל"ל דגי' תניא הוא פטור לפסול ברולי וכ"ה נמוקפמא פ"ע ובירושלמי שם ופפיל גרס רש"י לאפוקי מדתמא ויתיישב מה קציעות הסמיק כאן ומתמיה וקתני מל מע"ש שלא נגמרה מלאכתו היא הנהה מחיה מגמיד שהיה לפני דין ודיינ.

עין משפט נר מצוה

ד) נשל דף לד: מעשרות פרק ג מתנה ב ע"ש, ג) [מעשרות פ"ב מ"ד], ג) [שבת יב. כב. מגילה כד. גיטין פא. מנחות לח.], ד) מעשרות פ"ב מ"ח, ה) [לקמן לו. שבת קכד.], ו) לקמן לו. שבת דף מג., ז) מגילה דף מ., ח) מיל דף מב., ט) כלים פי"ג מ"ח, י) שבת דף קמו:, כ) פסח פ"ד מ"ו, ל) שבת קכו:, מ) [נעיל ב: לקמן לו.], נ) מגילה דף מה., ס) ויקרא כב כג, ע) חולין מב:, פ) [ל"ל מגמ לפסח ל' סה.] וכ"ה ברש"י לעיל ט ע"א ד"ה שוטחין, צ) [ועי' תוס' שבת קמו: ד"ה מן].

תורת אור השלם

א) זֵיתִים יִהְיוּ לְךָ בְּכָל גְּבוּלֶךָ וְשֶׁמֶן לֹא תָסוּךְ כִּי יִשַּׁל זֵיתֶךָ:
[דברים כח, מ]

ליקוטי רש"י

המעביר תאנים. הסוטמ מתנים מחלו. לקצות. ליכנן לעצות מהן קליעות ולאמר שנעשו קליעות דולכן מעגול בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין. מלעבר לאין אלר קונבתא בלאיית פניס אלא מדבר שגמרה מלאכתו [לעיל לד:]. כי ישל. ישיר פילוש לשון (לעיל יט, ה) ונשל הכרמל (דברים כח, מ). גבוה מחברתה. מקום עוקף דלמטמא של יכך זו עלה למעלה על סגב יומר מחבירתה [בכורות מ:]. מפנין. אם צריך למקומן להוציא עם אוכלים לסבב מעשרה לו מלמדים לדרסה ולא מיישבין לעתאה דשבת [שבת קכו:].

לעזי רש"י

גלייש"א. פירוש מיט מלוש (רמב"ם שבת פ"א מ"ה), קרקע שעושין ממנה המבות (כלי"ש ב"מ דף מ ע"א ד"ה גרגיסאה):

הגהות וציונים

ל) [צ"ל בדתניא] (גליון), וכ"ה בכת"י: ב) בירושלמי ל"ג "אבל לא בשבת" (גליון): ג) בכת"י ואתי לזלזולי ביה לא וזיבות "כלל כלל" ליתא, וכ"כ המאירי דל"ג ליה דהא משילין קתני, ועי' צל"ח: ד) בכת"י להגביהן עד החלון ולהשליכן: ה) צ"ל השחול והכבול (דבש תמר): ו) [עי' יש לו שלמה] (גליון): ז) בדפו"ר שמשירין, ולפנינו ע"פ המהרש"ל, ועיין מהר"ם שי"ף: ח) הוגה ע"פ המהר"ם ומהר"ם שי"ף:

בדטיבלא. מוכן הוא שאם עבר ותקנו ממוקן ונפרק כירה (שבת מג.) נמי לא משבי ליה מבטל כלי מהיכנו כיון לחזו מ"ל אכמי תקשי לן לטבל מן מוילה לגבי לא וי"ל דעולא יאמר לך דמ"מ משיב ליה כדבר שאינו מיטל כיון דבשבת מיהא לא מז כל כמה דלא תקנו לאסור לפנותו בשבת כדתנן בפרק מפנין (שם קכו:) אבל לא את הטבל: **במאי** אוקימתא. פרש"י דלא מאכמנא למוקי לה כרבי יהודה בהדיא אלא מדלמיק נפשיה כי פריך והא מוקמת ניהנו ולא קאמר רבי שמעון היא אלמא משמע ליה דאמיא כרבי יהודה:

אלא

התם תנן [6] אבל לא את האוצר ואמר שמואל מאי אבל לא את האוצר [7] אבל לא יגמור את האוצר כולו דלמא אתי לאשווי גומות הכא מאי התם הוא בשבת דאסור משום דדמיר אבל יום טוב דקיל שפיר דמי או דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש אמרת לא הכא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן והכא תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא ותניא נמי הכי [8] אין מטלטלין מגג לגג אפי' כשגגותיהן שוין התם מאי (כל שכן שבת דדמירא או דלמא [9]) הכא הוא דאסור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה אבל [10] שבת דדמירא ולא אתי לזלזולי בה שפיר דמי או דלמא מה הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן הכא (תנן [11]) [12] לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות התם מאי הכא ביום טוב הוא דאסור דליכא בטול בית המדרש אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש שפיר דמי או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן תיקו: ומכסין את הפירות: אמר עולא [13] ואפילו אוירא [14] דלבני ר' יצחק אמר פירות הראוין ואזדא ר' יצחק לטעמיה [15] דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת תנן מכסין את הפירות בכלים פירות אין אוירא דלבני לא הוא הדין דאפי' אוירא דלבני ואיידי דתנא רישא משילין פירות תנא סיפא נמי מכסין את הפירות תנן וכן כדי יין וכן כדי שמן הכא במאי עסקינן בטיבלא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך כדי יין וכדי שמן דהתידא הא תנא ליה רישא פירות כדי יין וכדי שמן אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא [16] להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו קמ"ל תנן [17] נותנין כלי תחת הדלף בשבת [18] בדלף הראוי תא שמע [19] פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאיתור מבנינא דחזי למזגא עלייהו תא שמע [20] פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא תא שמע [21] פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים [22] ובלבד שלא יתכוין לצוד התם נמי דאיכא דבש אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי התינח בימות החמה דאיכא דבש בימות הגשמים [23] מאי איכא למימר [24] לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות אותן שתי חלות מוקצות הן הכא במאי עסקינן שחשב עליהם אבל לא חשב עליהם מאי אסור אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים שחשב עליהן אבל לא חשב עליהם אסור הכי קאמר אע"פ שחשב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ותסברא דרבי שמעון [25] והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו [26] [27] מודה רבי שמעון בפסיק רישה ולא ימות לעולם כולה רבי יהודה היא והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד

אלא

ומ"ת והא אמרי' לעיל בסוף המבמ (דף לד:) דבטל מבטל לן לטבל אין מוילה לגבי לא וי"ל דעולא יאמר לך דמ"מ

התם הוא בשבת דאסור משום דדמיר אבל יום טוב דקיל שפיר דמי דאיכא בטול בית המדרש אמרת לא הכא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן

אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא ותניא נמי הכי אין מטלטלין מגג לגג אפי' כשגגותיהן שוין התם מאי (כל שכן שבת דדמירא או דלמא) הכא הוא דאסור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה אבל שבת דדמירא ולא אתי לזלזולי בה שפיר דמי או דלמא מה הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן הכא (תנן) לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות התם מאי הכא ביום טוב הוא דאסור דליכא בטול בית המדרש אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש שפיר דמי או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן תיקו: ומכסין את הפירות: אמר עולא ואפילו אוירא דלבני ר' יצחק אמר פירות הראוין ואזדא ר' יצחק לטעמיה דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת תנן מכסין את הפירות בכלים פירות אין אוירא דלבני לא הוא הדין דאפי' אוירא דלבני ואיידי דתנא רישא משילין פירות תנא סיפא נמי מכסין את הפירות תנן וכן כדי יין וכן כדי שמן הכא במאי עסקינן בטיבלא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך כדי יין וכדי שמן דהתידא הא תנא ליה רישא פירות כדי יין וכדי שמן אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו קמ"ל תנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת בדלף הראוי תא שמע פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאיתור מבנינא דחזי למזגא עלייהו תא שמע פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא תא שמע פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד התם נמי דאיכא דבש אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי התינח בימות החמה דאיכא דבש בימות הגשמים מאי איכא למימר לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות אותן שתי חלות מוקצות הן הכא במאי עסקינן שחשב עליהם אבל לא חשב עליהם מאי אסור אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים שחשב עליהן אבל לא חשב עליהם אסור הכי קאמר אע"פ שחשב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ותסברא דרבי שמעון והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישה ולא ימות לעולם כולה רבי יהודה היא והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד

מהו

מסורת הש"ס עם הוספות

6) [שבת קכו:], 7) [לעיל ג: לה:], 8) שבת מג. [כל הסוגיא ע"ש כמה שיטות], 9) [שבת קנד: וש"נ], 10) לעיל לה: שבת מג., 11) שבת מג., 12) שם, 13) שבת עה. קב. קיא: קיח. קכ: קלג. קמג. סוכה לג: כתובות ו. גמרות כה., 14) שבת קכז., 15) עיין רש"י שבת מג: ובגליון הש"ס שם.

ליקוטי רש"י

אוירא דליבנא. פדור של אבנים גלא טיט [לעיל לא:]. תחת הדלף. הוא אמינו כדי לנקבו. על גבי אבנים. מפני הגשמים שלא יעמו או לא יקבלו קיד מאכל שמרוחה בגשם. דחזי למיזגא. להשמן אבל שמנמן כך היתה יושב קצת ומשמן קצת על שמאלו. מקורזלות. לאמן מד ולמוחות לקיעת דהוי דבר הניטל [שבת מג.]. דאיכא דבש. דבר הניטל. שתי חלות. כל הכוזכא עושין אותה הדטרים מלות מלות של לפתיות דבש ושעוה וכשרולים לוחן ממיתן בה שמים שיפרנקו מהן הדטרים כל יומה הגשמים כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"מ פ.) הלוקח מלות מלות מוכרמו של מפיכו מנים שמי מלות דשממא לא מכרן. מוקצות הן. לדטרים הלר הוה ליה דבר שאינו ניטל ואפ"ה מטלטלין מהמלת להלמן. דחשב עלייהו. מאחמול לאמילה [שם:].

הגהות וציונים

ס) רש"ל מ"ז (גליון) ועיין פנ"י: ב) [צ"ל תניא] (גליון): ג) [גי' הערוך אאורא] (גליון): ד) בשבת מג ע"ב הני' בימות הגשמים דליכא דבש מאי איכא למימר לא נצרכה, ובכת"י הגי' מי איכא דבש א"ל, וכן משמע מרש"י לקמן עמוד ב' ד"ה רב אשי: ה) גירסת התוס' שבת מג ע"ב ד"ה רב אשי א"ל לא נצרכה וכו' (רש"ש) וכ"ה בכת"י: ו) עיין מהרש"א לקמן ע"ב בתוד"ה אלא שלפני התוס' לא היה כתוב קטע "ותסברא וכו' ולא ימות" וכן בכת"י ליתא, ולפי גירסתינו בגמ' צ"ל ותסברא דרבי שמעון היא: ז) הב"י (בסי' תקכא) מעתיק בשגגותיהן: ח) בכת"י נוסף הגג מוקף (וכ"ה ברש"י שבו"ף ובו"ן): ט) [צ"ל ובדרך] (גליון): י) נדצ"ל על כדי יין (באה"מ): כ) שי"ך לע"ב (גליון):

עין משפט נר מצוה

יא א מי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ב ופכ"ז הלכה נו טושע"ע ס"ח סימן שלג סעיף ח:

יב ב ג מי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה ה טוש"ע ס"ח סימן תקכא סעיף ח:

יג ד מי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כג כה טוש"ע ס"ח סס סעיף ג וסימן שלא סעיף ז:

יד ה ו מי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה כד כה טוש"ע ס"ח סי' תקא סעיף ח וסימן תקכא סעיף ג: טז ז ח מי' פכ"ח שם הלכה כה טוש"ע ס"ח סימן שנה סעיף ד:

יז מ מי' פ"ח שם הלכה ו טוש"ע סימן תקכא סעיף ד:

רבינו חננאל

ותוב הכא תניא לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות התם משום ביטול בית המדרש מאי שרי אי אסיר ולא איפשיט. מכסין פירות בכלים מפני הדלף. ר' יצחק אמר פירות ממש שאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת. עולא אמר אפילו אוירא דלבני. תנן וכן כדי יין וכדי שמן. כלומר פירות אין לבנים לא. ופורקין אלו הכדות סבל הן שהן חשובין כלבנים שאינן ראוין לאכול מהן היום. ועוד אקשינן לר' יצחק נותנין כלי תחת הדלף הנה אינן פירות ופירוק בדלף הראוי להשתמש בהן וכן פורסין מחצלת ע"ג כותרת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים כו'. ופירוק כוורת נמי בדאיכא דבש בנוחה שהן פירות. ובלבד שלא יתכוין לצוד. כלומר כשפורש מחצלת על

לעזי רש"י

אגוד"ש. פירוש מדולות (מופסקות פוסק דף לו ע"ב ד"ס מקורזלות, הגהות מהרש"ל לרש"י שבת דף פא ע"ב), מדות (מופסקות פסקים דף מז ע"ב ד"ה לגנים), לתמן מד (רש"י שבת דף מג ע"ב):

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה. פ"ה ובלבד שלא יכסה בו כל המלוטות דלר' יהודה אסור ולר' שמעון מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקומי כר' שמעון משמע ליה דבכל עמן מילי אפילו לעשות כעין מצודה לכסות כל המלוטות ותימה דהא מודה ר"ש בספק רישה ולא יעות והכא ולמי הן נלוטות ופירש הר"ר משה מאייבר"ל דלר"ש נמי מילי שיש חוב קטן בכורת אן אין מינו נראה ור"כ לא הוי פסיק רישה ולא יעות ולר"ש מותר ורבי יהודה דאסר אפילו דבר שאינו מתכוין בעי חוב גדול שיהא נראה לדטרים לגאת מן הכוותא:

שופך ושותה. למה דס"ד דאיירי לעיל בדלף שאינו ראוי לו קשה הימי מטלטל ליה הא הוה ליה ככלכלה והתנן בתוכה דאמר בסוף כירה (שבת דף מז. ושם) לית בה פירי[a] ו"ל דשרי משום דהוי כגרף של רבי וכן משמע מדמייתי ליה[b] הכא: **תיתי** לי דעבדי אדמר. פע"ג דאמרינן לעיל פ' יו"ט (דף מא. ושם) דאין עושין גרף של רבי לכתחלה מ"ל לרבה דהכא שרי משום פסידא דבי רמיא אי משום דלא מקרו לכתחלה כל כך הכא כיון שהיו הגשמים כבר מזלפין בבית אין כל כך לכתחלה כמו מזמנין בכרי[c]:

שמא יעשה חבית של שייטין. פ"ה שלוקמין קיש ועושה כעין מבית ושם בהן וקשה דהא תנן[d] ואלו טהורין בכלי חרס טבולת שאין לה לחמרן וחמת של שייטין אלמא דחרס הוא לכן נ"ל שהוא כלי חרס שאין לו פתח ומתוך כך אינו יכול להשתמש בחרס לפי שאין המים יכולין ליכנס לתוכו ולכך לא על פני המים: **והא** מצוה קא עביד. פ"ה וה"ל למתני דהא דלא איכ דסיפא ממלוה[e] ומשני לא לריכא דסיפא דעדיף מיניה ולכך אינו מצוה כל כך דומיא דהני דסיפא ולפי זה יכול להיות דגם בדליכא דעדיף מיניה אסור וכן פירש נמי גבי לא מקדשין הא מצוה קא עביד כו' ומשני דאית ליה אמה וגנים משמע אפילו אין לו אמה וגנים מ"מ אסור וקשה דאמר פרק דיני ממונות (סנהדרין דף נה.) לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בערב יו"ט דהיכי לעביד לדייניה בעבלי שבתא[f] ולקטליה בשבת אין ליתיה דומה שבת ולא משני משום דאין דנין משמע התם דבסנהדרין דבתמתא ליכא עדיף מייהו שפיר דנין ויש לישב דאיתא ליה להש"ס לאימר טעמא לאסור מן התורה ולא לאסור אלא מדרבנן[g] ור"מ פי' דהא מצוה קא עביד ואמאי גזרו כו' ומשני לא לריכא דאית ליה אמה וגנים אבל אם אין לו אמה וגנים מותר לקדם דמצוה קא עביד וקשה דבפ"ק דיומא[h] גבי כהן גדול מתקנין[i] לו אמה אמרת פריך והרי קוינן לו קמן בשבת ומשני אין שבת במקדש ולשמ דשרי כיון דמצוה קא עביד דהא כיון שמתה אשתו מצוה לו לישא אמה אחרת ועוד קא עביד מצוה דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז)[j] אלא ודאי י"ל כפילוש הקונטרס ולא קשיא מהתם דסנהדרין דהא קאמר הכא טעמא שמא יכתוב וכיון דישבו כבר בדין מערב יו"ט וכתבו דברי המזכין ודברי המחייבים מבעוד יום כדקאמר התם אם כן לא שייך למגזר ועוד י"ל כפירוש ר"ת ולא קשיא מהתם דכהן גדול דשמא חד מתרי טעמי נקט והדר מסיק התם פירושלמי דיומא אמר רבי מונא הדא אמר' הדין דכותבין ארמלין צריך לכונסן מבעוד יום אלא יהא כקוטה קמן בשבת ואיתא נמי ברים כתובות פירושלמי[k] ומפרש התם טעמא דעד שלא קנה[l] אינו זכאי במילתא ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה משכנתה זכאי בכולה ומשלא כקוטה קמן בשבת והתם נמי איכא לאוקמי בשיש לו אמה וגנים ומהאי טעמא דאין מקדשין לפי שנראה כקוטה קמן אסור כמו כן נתת בשבת מצוה

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה פשיטא מהו דתימא[a] במינו נצוד אסור שלא במינו נצוד מותר קמ"ל רב אשי אמר[b] מי קתני בימות החמה ובימות הגשמים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים קתני ביומי ניסן וביומי תשרי דאיכא חמה ואיכא גשמים[c] ואיכא דבש: ונותנין כלי תחת הדלף בשבת: *תנא[d] אם נתמלא הכלי שופך ושותה ואינו נמנע בי רחיא דאביי דלוף אתא לקמיה דרבה אמר ליה זיל עיילה לפוריך להתם דלהוי כגרף של רעי ואפקיה יתיב אביי וקא קשיא ליה[e] וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדהכי[f] נפל בי רחיא דאביי אמר תיתי לי דעבדי אדמר אמר שמואל[g] גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה[h] וכשהוא מחזירו נותן בו מים ומחזירו סבור מינה גרף של רעי אוב מנא אין בפני עצמו לא ת"ש[i] דהתהוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי אמר[j] להו רב אשי נקטה בצוציתה[k] ואפקוה: **מתני'**[l] כל שחייבין עליו משום שבות[m] משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות[n] לא עולין באילן[o] ולא רובבין על גבי בהמה[p] ולא שטין על פני המים[q] ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות[r] לא דנין ולא מקדשין[s] ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה[t] לא[u] מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר כל אלו ביו"ט אמרו קל וחומר בשבת[v] אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד: **גמ'** לא עולין באילן גזרה שמא יתלוש ולא רובבין על גבי בהמה גזרה שמא יצא חוץ לתחום לא שטין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין: ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין: גזרה שמא יתקן כלי שיר: ואלו הן משום רשות לא דנין: והא מצוה קעביד לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה: ולא מקדשין: והא מצוה קעביד לא צריכא

מהו דתימא דבר שבמינו נצוד. שדרך לצוד אם בני מינו כגון היה ועוף אסור אבל המי דאין במינו נצוד שרי קמ"ל: **רב אשי אמר.** לעולם כדשנינן מעיקרא דאיכא דבר למאכל אדם ודקשיא לך בימות הגשמים מי איכא דבר לא קשיא דמי קתני ימות החמה וימות הגשמים: שופך. לתוך: ושותה. יחזירנו למקומו תחת הדלף: **ואינו נמנע.** מלשתות[a] כל היום אם צריך לכך: **בי רחיא דאביי דלוף.** הדלף היה נופל על הרחים שלו והיו עושין בביתו ומומחים מפני הגשמים ולא היה מספיק לכלים הצריכים לתת תחת הדלף: **זיל עיילה לפוריך להתם.** לבית שהוא שם: **דלהוי כגרף של רעי.** שיהו מלוסים הרחים לך להיות לפני מעתך ואתה מותר לטלטלן ולהוילמן לתוך כדאמר לקמן דגרף של רעי מותר להוילמו לאשפה: **וכי עושין גרף של רעי לכתחלה.** וכי מותר לגרוס שיהא הדבר מלוס לו כדי שיוילמנו: **תיתי לי דעבדי אדמר.** תבואתי זאת בשבילי שעברתי על דברי רבי: גרף ועביט כלי חרס הן אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עביט: **נותן בו מים ומחזירו.** דמוקצין ממקום[b] הן ומי לאו מגב מיא לא מצי לטלטלינהו ולהוילמו הוא דשרי ליה משום כבודו: **סבור מינה.** מדשמואל היו סברים התלמידים דדוקא גרף נקט לאגב מגא שרי לטלטל את הרעי אבל בפני עצמו ליטול את הרעי לו דבר מלוס ממקום מידו ויוילמנו לא שרו ליה: **באספרמקי.** בשמים: **בצוציתה.** מגבה: **מתני' כל שחייב עליו.** מדברי סופרים אלא לעשותו בשבת משום שבות לו משום רשות אין בו קלת מלוה אבל לא מלוה גדולה וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים: **או משום מצוה.** לו שיש בו מלוה ממש ואסרוהו חכמים לעשות בשבת: **חייבין עליו.** אלא לעשותו ביו"ט: **ואלו הן.** דברים שאסרו חכמים משום שבות שהמילו עליו[c] חכמים לשבות מהן ואין בעשיתן משום שום מלוה: **לא עולין באילן כו'.** כולהו מפרש בגמרא אמאי גזור הכא רבנן: **אין מטפחין.** מיד: **ואין מספקין.** על ידי: **ואין מרקדין.** ברגל וכולן לשמחה ולשיר. ובגמרא מפרש גזרה שמא יתקן כעגלון[d] כלי שיר דקא עביד מנא: **ואלו הן משום רשות.** כלומר שהיה לו להתירן משום שהן קרובין למצוה ואסרום חכמים. הא דקרו ליה[e] רשות משום הכי דבעי למתני בסיפא דהוו מצוה גמורה ולגמרן קרי להכי מלעי רשות ולהכי קאמר שבת דאיסור שבת גמור יש בהן לפי שאין בהן לד לסלק גזירות חכמים מעליהן שאין בהן לחלומת מצוה: **לא דנין.** דין: **ולא מקדשין.** אשה ובגמרא מפרש אמאי קרי ליה רשות (ומאי טעמא גזור עליהו[f]): **ולא מקדישין.** הקדשות: **מעריכין.** ערכך עלי ונותן כפי שיש כמו שכתוב בפרשת ערכין (ויקרא כז): **ולא מחרימין.** הרי בהמה זו חרם וסתם חרמים לבדק הבית[g]: **גמ' שמא יצלה ויתלוש[h].** דהוי אמלוה מדאורייתא דהיינו קולר שמולה מן המחובר: **שמא יצא חוץ לתחום.** מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחומין: **שמע מינה תחומין מדאורייתא.** מדגזור רבינא אמו מחומין דאי מדרבנן לא הוי אסרי מלמא אחריתא משום דלילה: **שמא יחתוך זמורה.** להכותה והוי קולר מן המחובר: **חבית של שייטין.** כלי אל[i] גומא שאורגין בתוכו ומשמן כמין מבית מרוכה ומלבין בו לשונו: **הא מצוה קא עביד.** ומאמאי קרי ליה רשות: **ולא מקדשין הא מצוה קא עביד.** שנשא אשה לפרות ולרבות ואמאי קא קרי ליה רשות: **דלמא**

[a] [שבת דף קו: קז:], [b] [תוספתא שבת פ"ד ה"ז, ג], [לעיל מה:] [שבת קמג.], [c] [שבת קכז:], [d] [עיין חתס' בכתובות נב. ד"ה ושנו, ו] [לעיל ל. שבת קמג:, ז] [פסחים סו: [שבת קכד. קמט:], [e] [עיין תוספות מגילה פ"ב ד"ה משום], [f] [שבת פ: קכד. קלו: מגילה ז: לעיל מה. תוספתא מגילה פ"ב], [g] [עיין תוספות מגילה ז: ד"ה דמזמין], [h] [ערובין לא: לה: סוטה ו:], [i] [עיין תוספות לעיל ל. ד"ה מן], [j] [עיין שבת דף מד.], [k] [ערכין דף כח: ע"ש], [l] [לעיל נא:], [m] [כלים פ"ב מ"ג], [n] [ע"ש בסנהדרין תוס' ד"ה ליגמריה מה שתרצו], [o] [סוה"א], [p] [עיין יומא ב., ל:], [q] [ע"ז יומא ד"ה ולא], [r] [ועי' תוספות לעיל ח. ד"ה מ"מ ותוספות ערובין לע. ד"ה ומקמי] [ותוספות גיטין מז: ד"ה ומחיל] [ותוספות ב"מ קט: ד"ה קוין].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין מספקין על ירך. עיין מו"ק ס פ"ב תוד"ה (אבל) [עפוה]:

ליקוטי רש"י

שלא יעשנה מצודה. אלא יכפה מלא אלא דנטיק דוחפא שיולנ לגמא מי מיסי דלא ליתגלו בהאי מיסי ממילא ואע"ג דלא מיתוי למילל אסור [שבת מג:].

[המשך בדף לו.]

הגהות וציונים

[a] עיין רש"ש לעיל ע"א ד"ה לא נצרכה שתוס' בשבת מ"ג ע"ב גרסו **ואביא** מי קתני: [b] בכת"י דאיכא חמה **ואיכא** צינה (וכ"ה בשבת מג ע"א ע"ש): [c] בכת"י אדהכי דהכי (כ"ה בד"ק ור"א"ש ואו"ז, וכן דרך הגמ' בכל מקום, דק"ס). [d] בכת"י **ואמר** להו (וכ"ה בשבת וברי"ף וכ"ה ישר, דק"ס): [e] בשבת הגי' נקטום בצוציתיה: [f] הא דלא קתני ולא מגרשין, עיין תוס' גיטין עז ע"ב ד"ה ותחיל: [g] בכת"י **מלעשות כן** כל היום (וכ"ה ברש"י שבריף ובריין שם): [h] תיבת "עליו" ליתא בכת"י: [i] תיבת "כעגלון" ליתא בכת"י: [j] נדצ"ל דקרו **להו** רשות (באה"מ): [k] ר"ש"ל מ"ז (גליון): [l] צ"ל **שמא יתלוש,** כ"ה ברש"י שבריף (מגזם משיב נפש): [m] נדצ"ל כלי מה קני גומא שאורגין **אותן,** עיין בתוס' ד"ה שמא (באה"מ): [n] צ"ל למה דס"ד **לעלי דאיירי** בדלף (רש"ש): [o] דלית בה פירי **לא** וי"ל כצ"ל (גליון), וכן הגיה המהר"ם: [p] נדצ"ל מדמייתי ליה **דאביי** הכא (באה"מ): [q] צ"ל **דמצוה** או שצ"ל **דמשום מצוה** (ברכות שמים): [r] יש להוסיף **וליגמריה בשבתא** (כ"ה בגמרא שם, באה"מ): [s] צ"ל **מתקינין** (ברכות שמים): [t] [בגמ כצ"ל] (גליון):

מסורת הש"ס עם הוספות

[a] [שבת דף קו: קז:], [b] [תוספתא שבת פ"ד ה"ז, ג] [לעיל מה:] [שבת קמג.], [c] [שבת קכז:], [d] [עיין חתס' בכתובות נב. ד"ה ושנו, ו] [לעיל ל. שבת קמג:, ז] [פסחים סו: [שבת קכד. קמט:], [e] [עיין תוספות מגיגה פ. ד"ה משום], [f] [שבת פ: קכד. קלו: מגילה ז: לעיל מה. תוספתא מגילה פ"ב], [g] [עיין תוספות מגיגה ז: ד"ה דמזמין], [h] [ערובין לא: לה: סוטה ו:], [i] [עיין שבת דף מד.], [j] [לעיל ל. ד"ה מן], [k] [כלים פ"ב מ"ג], [l] [ע"ש בסנהדרין תוס' ד"ה ליגמריה מה שתרצו], [m] סוה"א, [n] עיין יומא ב., ל:], [o] [ע"ז יומא ד"ה ולא], [p] [ועי' תוספות לעיל ח. ד"ה מ"מ ותוספות ערובין לע. ד"ה ומקמי] [ותוספות גיטין מז: ד"ה ומחיל] [ותוספות ב"מ קט: ד"ה קוין].

רבינו חננאל

הכוותא ירחיה למחצלת מעט מחוץ לנקב שנכנסין וחצאין בו הרבורים כי אם ישלשל המחצלת ברוחני הכוותא במקום הנקב אין הדבורים יכולין לצאת תמצא כצורה בשבת או בדי"ט ואע"פ שאין במיני דבורים ניצור: נותנין כלי תחת הדלף בשבת. תנא נתמלא הכלי שופך ושותה ואינו נמנע. ידשלמי איר חנינא עשו אותה כנהרות ומעינות שבאו מחוץ לתחום וחצי כן בהרות ומעינות שבאו בשבת ואצ"ל ביו"ט. בי ריחייא דאביי דלוף אל רבה עיילה לפוריך התם כי היכי דליהוי האי דלף כגרף של רעי ועביט של מימי רגלים ואפקיה אל וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדשקלו וטרו נפל בי ריחייא דאביי אמר תיתי לי דעבדי אדמר. אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה ה) תנא נמי הכי כשמחזיר הכלי נותן בו מים ומחזירו ואסיקנא דגרף של רעי מוציאין אותו אפילו בפני עצמו בלא כלי מהתוא עכברתא דאשתכח באספרמקיא דרב אשי ואמר להו שקלוה בצוציתא מלשון צינת הראש ואפקוה: מתני' כל **שחייבים עליו משום שבות** ומשום רשות ומשום מצוה בשבת חייבין עליו בדי"ט אלו הן משום שבות לא עולין באילן. גזרה שמא יתלוש: ירדשלמי אין עולין לאילן בין לח בין יבש רבי אחא בשם רבי אמר אסור לדוש על גבי זמורה בשבת היא שורשי אילן היא קולסי כרוב בגבהין ג' אבל אינן גבוהין כארז הם מפני מה אין עולין באילן שמא ישכח ויאכל או שמא ישכח וידדיר. **ולא** רובבין על גבי בהמה. מפני שהוא מצוה על שביתת בהמתו כמהו שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וגר. גמרא **דידן לא** רובבין על גבי בהמה. גזרה שמא יתחוך זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין לא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין גזרה שמא יעשה כלי שיר: ירדשלמי לא מספקין שיטוף הבא מחמתו כדכתיב ויספוק את כסיו ולא מטפחין טיפוח שהוא לרצונו ר' יוחנן ורבי"א חורינא אומר בין הכן בין הכן אסור ור' יוחנן אומר אחורי ירקון שרי והוה סבין ביומי והוו מטפחין אחורי ירקון בשבתא בהלולא דר' שמעון בר' הוו מטפחין אחורי ירקון בשבתא עבר רבי מאיר ושמע נמי מכי קלהון אמר דבוזנינו החתרה השבת שמע רבי

חשק שלמה על ר"ח ה) כ"ה הגהי ג"כ כ"ר"ף מנא מכי מנא גרף על דעי וס'.

דאית ליה אשה ובנים. שמי שכריס לב"ש לו זכר ונקבה לב"ה ומו לא מיפקד כולי האי כדאמרינן ביבמות (דף מא:) ומיהא קלת מלוה מיכא כדאמר[ב] בנקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך (קהלת יא): מצוה בגדול. האחים ליצם ונפקא לן[ג] מוהיה הנכור (דברים כח): שמא יכתוב. פסק דין לדינין ושטר מירושין לקדושין ושטר חליצה לחולצת וכמוהה ליבמה: משום מקח וממכר. דלמקח וממכר דמו שמוציא מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר [ד]אסור מן המקרא[ה] דכתיב ממנו מפלך ולבר לבר (ישעיה מח) לי נמי מקח וממכר אחי לידי כתיבת שטרי מכירה וא"ת הוא לה גזרה לגזרה[ו] כולה חדא גזרה היא: תני רב יוסף אפי' ליתנם לכהן בו ביום. דאיכא למימר לאו מוכחא מלתא היא דלתקוני מצלא מכוין לאן יהוא שיהא הוא צריך לשיריים ורואים שמוליך מרומה לכהן ומחזי דכולה מלתא משום שמחת יו"ט לכהן שצריך לה הוא אפ"ה אסור: והני משום רשות איכא משום שבות ליכא. אמאמעיתא קאי דקאמר אלו הן משום רשות וכי אין בהן משום שבת והלא אסרום כדאמרינן כל שמיכין עליו אלמא כלהו לאסורא והני בחרמי משום מלוה איכא בעשיתן ומשום שבת ליכא לאסרם בשבת בחמיה והלא אסרום והיכי פלגיהו תנא דמתני' דבקמאי אדכר שבת ובאחמעני ובחרמי לא אדכר שבת: הא לא מבעיא כו'. כלומר כולם משום שבת יש בהן והרמאומים אסור יש בהן ואין בהן לחלוחית מלוה והאמצעים יש בהן שבת ואע"פ שיש בהן קצת מלוה והאחרונים מלוה גמורה הן ואעפ"כ גזרו עליהן שבת ולא זו אף זו קתני לא תימא קמאי הוא דאסירי דה"ל שבת גרידתא לומר שעבר על השבת אלא עם עבירה זו שמן מלוה אלא אפי' מלעי דה"ל שבת לאיכא רשות קרבת מלוה גבה נמי אסור: משילין פירות כו'. אלמא גזרו שבת על שבת אלא גזרו מי"ט: הא ר' אליעזר. סיפא דקתני אין בין יו"ט לשבת דכל שבת לגזרו על שבת גזרו על יו"ט ואפי' בהפסד ממון ר"א היא שלא היה להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון וריש"א דקתני משילין ביו"ט מפני הפסד ממון ר' יהושע היא: אותו ואת בנו. שאינן מוחרין לשחוט שניהן היום: דאפשר לאערומי. אלא מוכחא מילתא דלהלנא ממוטו מכוון דהרוחה אומר הראשון שהעלה כמוה הוא והשני יפה היומו: אבל הכא לא אפשר לאערומי. דהכל יודעין שלא יניחם ואינו עושה אלא להיל ומזלזלין באיסור יו"ט: אין מוציאין את הקטן וכו'. דלא הותרה הוצאה שלא לצורך וגבי אטלטול אלא לצורך נמי גזרינן ואפי' גבי הפסד ממון ולכ"ה דאמרי הוצאה שלא לצורך מותרת מה"ת בטלטול נמי לא גזר רבנן: אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא. אמר מלמול כלי מלאכה ע"י טלטול היא וכל מה שגזרו אינו אלא משום הוצאה והא דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים אפי' שלא יוכלו לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יו"ט: מתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. אין אדם יכול להוליכה ביו"ט אלא במקום שבעליה יכולין ליכן ואם לא ערב יש לה אלפים לכל רוח העיר ואם ערב לעפון גם היא תלוי ולא לדרום: ושאינן מיוחדין. לאחד מהן אלא לכולן: הרי אלו במקום שהולכין. למקום שכולן יכולין ליכן מותר להוליך את הכלים אבל אם ערב אחד מהם למוף אלפים לעפון והשאר לא ערב הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרום אפי' פסיעה אחת מפני תלקו והן מעכבין על ידו מלהוליכם לעפון אלא אלפים שהן מותרין בהן: הרי הוא כרגלי השואל. שהרי קנה שביתתו אלו בין השמשות דבין השמשות שהוא כניסת היום קונה שביתה[ז]: ביו"ט. ואם שאלו ביו"ט משמשכה: הרי הוא כרגלי המשאיל. לפי שקנה שביתה אבל במקום שבתיהן יכולות ליכן דבין"ט שאלה קנו התבנין או המים והמלח שביתה אבל בעליהן: שאין בהן ממש. אין מיכרות לא בקדרה ולא בעיסה הלכך אין מעכבות הולכתן וגמ' מוקי לה בתבשיל עבה שאין המים מיכרים בו ובמלח לא פליג דמוקמינן לה בגמ' במלח אלמלא אמרוקנית שהיא גסה ומיכרת: גמ' מתני'. דקתני המוסר בהמתו לרועה ביו"ט הרי אלו כרגלי הבעלים ולא כרגלי הרועה ולא הבלבד וכולן שעשו ישראל בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעים מה שעשה עשוי בשבת ואין צריך לומר ביו"ט: אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. והתבן משילין פירות כו' ופריש רב יוסף ולא קשיא מתניתין דהכא ר' אליעזר היא ומתניתין דמשילין ר' יהושע דתניא אותו ואת בנו שנפל לבור ר' אליעזר אומר מעלה את הראשון כו'. ודחוי אביי דלמא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר גבי בהמה שהיא בבור עושה לו פרוסה במקומה ואינו מעלה אותה משום דאפשר לה בפרנסה במקומה אבל גבי פירות שהן בגג אי אפשר שלא יפסידם אלא אם כן משילין הכי נמי דשרי אי נמי עד כאן לא קשיא ר' יהושע התם אלא בהוצרמה דמחוי כמעלהו לשחשבו אבל להשיל פירות בהדיא משום שלא יופסדו לא. ונדחה זה ושני רב פפא לא קשיא מתניתין דמשילין בית הלל דמחיירין ומתני' דהכא בית שמאי היא דתנן אין מוציאין את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מחיירין. ושנינן לאוקומה למתניתין אפי' לבית שמאי דטלטול בעלמא הוא

תדחה. וכרב פפא קי"ל דהא דקתני אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד דברי בית שמאי הן ובית הלל פליגי עליהו: ירושלמי אין בין יו"ט כו' והא סקילה בשבת ואין קולה בשבת ואין כרת בשבת ואין כרת ביו"ט מכות בשבת ואי"ת בדברים שיש בהן אוכל נפש והא קתני משילין פירות בי"ט כו' ועוד שהקון עצי בשמים למילה ביו"ט אבל לא בשבת א"ר יוסי והוא שמל ותו התני מדים חכמים לר' מאיר בחחמת שבקרקע כו' מהו להדליק נר של

חשוק שלמה על ר"ח ה) אולי נ"ל משום שמת ליכא והכי משום מצוה ליכא מטוס רשות ליכא ס'. ז) בתוספתא דמכילתין פ"ד ומם הגי' אלו הן משום רשות לא דמן ומר אלו הן משום מצוה לא מקיימין וכו' וכ"ל.

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) ישעיה כד. לט, ב) לעיל ט, ג) [לעיל לה:], ד) שבת קיז: קכד. [תוספתא פרק ג], ה) [לעיל כו:], ו) [שבת קכד. ע"ש], ז) שם קכד: לעיל יב, ט) עירובין לז:, ט) שם, י) [ישעיה סב:], כ) יבמות כד., ל) עיין שבת קיג, מ) [עיין פרש"י לעיל מ: ד"ה אין פוסקין], נ) [עיין תוספות ב"ב יב. ד"ה אמרו].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה משום מקח וממכר וכו' אסור מן המקרא. עיין רש"י לעיל דף כז ע"ב ד"ה אין פוסקין:

הגהות וציונים

א) צ"ל כל אלו ביו"ט אמרו וכו' והקושיא קאי על "אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד" (מהר"ם שי"ף), וכ"ה בהדיא ברי"ף ורא"ש וברבינו חננאל ע"י"ש: ב) פירות דרך ארובה (גליון): ג) "וכן" כצ"ל (מאיר, וליתא במשניות וראשונים): ד) בכת"י נוסף אצל בעליהן:

ליקוטי רש"י

במינו ניצוד. כגון מגמים וכגון. שלא במינו ניצוד. לירעין ומוטין שאין לצורך [שם קו:]. וכי שישין גרף של רעי לכתחלה. נכי לכי מיסים קטן מבלקין ליה אבל לאמרי קטן מו לגמיל אין לגבה כי איכי דמגלם עלן ומבלקים מי שרי [לעיל כא:]. בצוציתא. שנטו אלמא בלאו מנא נמי מבלמלי ליה [שבת קכא:]. ולא מבפחין. משום שיר לו משום אבל, מבפחין ידיו זו לו [לעיל ל.]. על הלב [שבת קמח:]. ולא מבפחין. כף על ידך [לעיל ל.]. כף אל כף משום אבל [שבת קמח:].

[ע"כ שייך לדף לו:]

משום מקח וממכר. למקח וממכר בשבת וכיו"ט אסור נעבר עובר (נסמנים יג) [לעיל כז: בד"ה אין פוסקין]. לאערושי מינה חלה. שלא גזרו על מרומה עיסה שהרי מוחר לגבלה ביו"ט ולאפותה כדי לאכול פת חמה [לעיל ט. בד"ה גלגל]. משילין דרך ארובה. מי שיש לו מגין ושעורין שמוחין על גבו להמיכם ולבה גמגמים ממשמשין ומאין המיכו לגנוים ולהשליך לרן מרוסה שבגג והן נופלין לתרך לליכה עוממא ומיכה ובוקה מרוסה לבל מרוסה מלמעלה לגמוה היא מתקרת הגג, אבל מגין כגון גג שמוקף ומגילה ומלן בכגמיכו ומרלך להגביהו עד הסלון ולהסליכו לא עוממין כדלקמן [לעיל לה:]. אותו ואת בנו שנפלו לבור. ביו"ט ואין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ואינו שוחטו. שמולא לו עלילה שמא חמיו שמן ממנו. לא קאמר ר' אליעזר. דלמן מעבירמן [שבת קיז:]. דאפשר לאערומי. דמיחי כמאן דעביד לצורך יו"ט אבל גבי משילין דליכא הערמה לדמיה לסמיכה לא [שם קכד.]. אין מוציאין את הקטן. הוצאה שלא לצורך דלא אשתרי ביו"ט עפי מבשמא אלא אוכל נפש, ודך דמשילין ב"ש [שבת ט:]. כרגלי הבעלים. שהשואל לו לוקח בהמה לו כלים מאמינו ביו"ט אינו יכול להוליכם אלא לאמקום שהבעלים הרלמשונים מוחרין ליכן שם ואם שיבנו לאפות לא יוליכנו זה לדרום. שאין בהן ממש. לקטנה שבמה אבל בעליהם הרלמשונים וכל אדם מוחר להוליכן כרגלין [ציירובין צז:].

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ע מהל' יסוד המלכה הל' ו סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קכא סעיף ל:
כו ב מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ח טוש"ע א"ח סי' תקו סעיף ג:
כז ג מיי' שם פ"ג הלכה ל טוש"ע א"ח סימן תלה סעיף י:
כח ד מיי' פ"ה מהלכי יו"ט הל' ט טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף ג:
כח [ו] מיי' שם שלכה יא טוש"ע שם סעיף ל:
כט ה טוש"ע שם סי"ח:
כט [ה] מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף יא:
ל ו מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יב:

רבינו חננאל

קליה אמר מי הוא זה שבא לדדוחיגו בתוך ביתנו שמע רבי מאיר קליה דרבי ועדק נפקין פרי בתורה מיפרי אפרה ותהא פקוליה מן פל קדליה דרבי מאיר אורק רבי מן כתוחא חחמא קדליה דר' מאיר מן אחוחריי ר' יוחנן ור"ל תרוויהון אמרי לא זכיתן לאוח"יתא אלא על דחזיתן אצבעתיה דר' מן גולגיקין דידיה. ולא מרקדין. ויקוד עוקר רגלו אחת ומניח אחת קיפוץ ב' רגליו כאחת א"ר אלעזר כל משמיעי קול אסורין בשבת ומסקנא אקושי אחרינא בשבתא לא: ואלו הן משום רשות לא דגן הוא מצוה קצביד דאיכא דצרור מינה ולא מקדשין בראית ליה אשה ובנים דלאו מצוה קצביד ולא חולצין ולא מיבמין בראיכא אח גדול ממנו דאמרינן מצוה בגדול ליבם. וכולהו מאי טעמא לא גזרה שמא יכתוב: ירושלמי תני ר' חייא דגין דיני ממונות בע"ש ואין דגין דיני נפשות. ואלו הן משום מצוה לא מקדשין ולא מעריכין מאי טעמא משום דמחוי במקח וממכר ולא מגבהין תרומות ומעשרות הני מילי דטבלי מאתמול אבל דטבלי ביו"ט כגון חלש עיסה לאפרושי מינה חלה וכיוצא בה מפרשינן ויהבינן ליה לכהן. תני משום רשות אין משום מצוה לא כו'. ופריק ר' יצחק לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שבות גרידתא דאסור אלא אפילו שבות דמצוה אסור וכ"ש שבות דרשות. תנא מצוה אין דגין ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מאמצין ולא חולצין ולא מיבמין רשות לא מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגבהין תרומה ומעשרות כל אלו ביו"ט ק"ו בשבת אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש

משנה

מקח וממכר. פרש"י דלמקח וממכר דמו שמוציאן מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממנו מפלך ודבר דבר לי נמי מקח וממכר אחי לידי כתיבת שטרי מכירה ואם תאמר הוי לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה:

ורמינהו משילין פירות דרך ארובה ובו'. ותימה דלמרינן במגילה (דף ז:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ואמאי לא פריך ליה ממשילין [ו] וכו' ועו"ק אמאי לא פריך לאלתר מב"ה דמתירין הוצאה ביו"ט אלא לצורך ובשבת אסור וי"ל דהתם לא פריך ממתני' משום שהיה יודע שהיה יכול לדחות דהא דקאמר התם אין בין יו"ט לשבת כו' ה"מ דברים שהן דאוריתא אבל מילי דרבנן אינה ביניהו והכא מילי דשבות דרבנן ולכך לא מייתי מהוצאה לאיסורא לאוריתא ומ"מ קאמר שפיר בסמוך הא ב"ש דהכי מדמה לכיון דב"ש מחמירין גבי הוצאה שלא לצורך כך הם מחמירים גבי טלטול דרבנן כדמסיק בסמוכה דטלטול משום הוצאה הוא לאסור: ושמואל דרך ארובה ובו'. ותימה דלמרינן בגמרא (דף ז:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ואמאי לא פריך ליה ממשילין [ו] וכו' וע"ק אמאי לא פריך לאלתר מב"ה דמתירין הוצאה ביו"ט אלא לצורך ובשבת אסור וי"ל דהתם לא פריך ממתני' משום שהיה יודע שהיה יכול לדחות דהא דקאמר התם אין בין יו"ט לשבת כו' ה"מ דברים שהן דאוריתא אבל מילי דרבנן אינה ביניהו והכא מילי דשבות דרבנן ולכך לא מייתי מהוצאה לאיסורא לאוריתא ומ"מ קאמר שפיר בסמוך הא ב"ש דהכי מדמה לכיון דב"ש מחמירין גבי הוצאה שלא לצורך כך הם מחמירים גבי טלטול דרבנן כדמסיק בסמוכה דטלטול משום הוצאה הוא לאסור: ושמואל

[ד] דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת אמר רב יוסף לא קשיא הא ר"א הא ר' יהושע דתניא [ה] אותו ואת בנו שנפלו לבור ר"א אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות ר' יהושע אומר [ו] מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט א"ל אביי [ז] ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר בפרנסה לא א"נ עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא דאפשר לאערומי אבל הכא דלא אפשר לאערומי לא אלא אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן[ח] ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרה"ר וב"ה מתירין דלמא לא היא עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא: מתני' [ט]הבהמה והכלים כרגלי הבעלים [י] המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים [יא]כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו כרגליו ושאין מיוחדין הרי אלו כמקום שהולכין [יב] השואל כלי מחבירו מעיו"ט כרגלי השואל ביו"ט כרגלי המשאיל [יג]וכן [יד] האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן [טו]ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש: גמ' מתניתין דלא

עין משפט נר מצוה

[ז] יומא כד. לט, [ח] לעיל ט, [ט] [לעיל לה:], [י] שבת קיז: קכד. [תוספתא פרק ג], [יא] [לעיל כו:], [יב] [שבת קכד. ע"ש], [יג] שם קכד: לעיל יב, [יד] עירובין לז:, [טו] שם, [יז] יומא שם:, [יח] יבמות כד., [יט] עיין שבת קיג, [כ] [עיין פרש"י לעיל מ: ד"ה אין פוסקין], [כא] [עיין תוספות ב"ב יב. ד"ה אמרו].

ושמואל אמר אף חבית אסורה. לימא ליה ברירה ותימה דבפרק מי שמחזו (גיטין דף עה:) דלמר דלמקצן שמואל בגיטא דשכיב מרע אם יצמח יהא גט ואם לא יצמח לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא אית ליה ברירה דה"נ דיק ברירה כל הגט (שם דף סה: ושם) וי"ל דהיינו דוקא מולה בדעת אחרים אבל מולה בדעת עצמו כי הכא לית ליה ברירה[ס]:

לאיסור מוקצה לא חששו. אין קהדי דכל אחד מנייהו אקלי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצין לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל אלא ויוצא משל חברו ויש כאן מוקצה ולהוליכה אינ לתמומו אמה אוסר עליהן מפני ייקה ואת אם יש לאוש צריך לאוש אף משום מוקצה כפ"ה וקשה מאי ייקת מוקצה יש כאן והלא אלא אלא מחברו מוחל לו לאכול אם נתן לו חברו דאמר לעיל[ס] משאלתן ביו"ט בהמה חיה ועוף אין מין שמוטין ומפרש רבינו שמואל לאיסור מוקצה שבהמה גדלה ומוסיפה שמנונית ביום טוב ולא אסרת לה למיחם להכי אע"ג דסמיכא ליה[ס] כרבי יהודה במוקצה לאיסור תמוטין שאלן כל אחד יוצא ומתגדל משל חברו משמת לאסרה בכך: והוינן

דלא כר' דוסא דתניא[ס] ר' דוסא אומר ואמרי לה אבא שאול אומר הלוקח בהמה מחברו מערב יו"ט אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הלוקח [א] והמוסר בהמה לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט[ס] הרי היא כרגלי הרועה אפי' תימא ר' דוסא ולא קשיא [ב]כאן ברועה אחד כאן בשני רועים דיקא נמי דקתני לבנו או לרועה שמע מינה [ג] אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן [ד] הלכה כמתם משנה [ה] ותנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים[ס] ולאו אוקימנא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים ת"ר[ס] [ו]שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות זה ליל בו שחרית לבית המדרש וזה ליכנס בו ערבית לבית המשתה[ס] [ז] זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום זה שערב עליו לצפון מהלך לצפון ברגלי מי שערב עליו לדרום וזה שערב עליו לדרום מהלך לדרום ברגלי מי שערב עליו לצפון ואם מצעו את התחום הרי זה לא יזיזנה ממקומה אחמר

שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות רב אמר [ח] חבית מותרת ובהמה אסורה ושמואל אמר חבית נמי אסורה מאי קסבר רב אי קא סבר [ט] יש ברירה אפי' בהמה תשתרי ואי קסבר אין ברירה אפילו חבית נמי אסורה[ס] לעולם קסבר יש ברירה ושניא בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו שתיק רב מאי הוי עלה ר' הושעיא אמר יש ברירה ור' יוחנן אמר אין ברירה וסבר ר' הושעיא יש ברירה והתנן [י] [ד] המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב עליו עד שלא ימות המת וב"ה אומרים אף משימות המת ואתמר עלה [יא] אמר ר' הושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא אפוך ר' הושעיא אמר אין ברירה ור' יוחנן אמר יש ברירה ומי אית ליה לר' יוחנן ברירה [יב] והאמר רב אסי[ס] א"ר יוחנן [יג] האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וכי תימא כי לית ליה לרבי יוחנן ברירה בראורייתא אבל בדרבנן אית ליה ובדרבנן מי אית ליה [יד] והתני איו ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח למערב עירובו למערב ואילו לכאן ולכאן לא

והוינן

בהמה שהיתה נמיים בין השמשות וכל אחריה בחיה יוצקים זה מזה ומשמשה ינק כל אחר ואחר משל חברו ואין כאן לגרור: ינקי תחומין. אלקי הבהמה שלאוין לשני תחומין: לאיסור מוקצה לא חששו. אין קהדי דכל אחד מנייהו אקלי דעתיה ממלקו של חברו ואם היו רוצים לאכלה כאן אינה אסורה[ס] עליהם משום מוקצה לומר כל אחד ינק מחבירו ויש כאן מוקצה ולהוליכה אינ לתמומו אמה אוסר עליהם מפני ייקה זו אם יש לאוש צריך לאוש אף ברירה: יש ברירה. ותמיה ובהמה מתמרין: אין ברירה. ושניהם אסורין: המת בבית בו'. מפורש בפרק קמא: ואתמר עלה א"ר אושעיא. הא דאמרי ב"ה אף משימות המת משמע מוטלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממחשבה ואילך הוא דקאמרי אבל כלים דמעיקרא לא דאין ברירה לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא: אפוך. קמיימא: לקוחות הן. ולא אמרינן הוברר לכל אחד אחד אלא שמא אחד הבא לזה לא היה שלו והרי החליפו אחרים והוו להו לקוחות ומחזירין זה לזה ביובל: בדאורייתא. לעמוד כנגד דבר תורה כגון יוצא לא אמרינן אחריה: אבל בדרבנן. לעמוד כנגד איסור תמוטין דרבנן אמרינן אחריה הלכך חבית ובהמה מותרים: ובדרבנן מי אית ליה והתני איו. שם אחד: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. בעירובין[ס] אין ממנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין שמע שעתיד אחד לבא סמוך לעירו בתוך ד' אלפים לדרום בדרום ואינו יודע אם בא אחד למזרח אם בא אחד למערב אומר אם בא אחד למזרח עירובי שבמזרח יקנה לי שבמערב עירובי שבמערב יקנה בא לכאן ולכאן אם יבאו שניים למקום שאינה אלך[ס] ואחרון למחר יהא עירובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע ואי אפשר כן אלא ע"י ברירה דכי טרר למחר אומרים הוברר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי הא' ובא ר' יהודה לחלוק ואומר אינו אומר אם בא אחד מכאן ומכאן אינו אומר אם בא אחד מכאן ומכאן אינו אומר אם בא אחד מכאן ומכאן

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [לקמן מג.], ג) צ"ל יח. (רש"ש), ג) ל"ה מזרח ומערב, ד) [נכ"מ כמ.], ה) ב"ק סט. עי"ש, ו) לקמן מ., ז) שביעית פ"ר ה"ב.

ליקוטי רש"י

מזרח ומערב נמי. בשלא בא אלא אחד וקא סלקא דעתך אמינא דמין הסמטות עדיין לא בא מכס למזרח שנדין היה רמוק מן העירוב שנה אלפים פמות שמי אמות ומשמיכה אלך אלפים ונכנס לתוך מרגעה אלפים של עיר חה שהרים עירובו ומלה בדעת המכס ואמר אם יפא למזרח עירובי לזמרח ולא לכאן הריני כנגד עירי ולא יהא עירוב ולמסר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת המכס ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לוח ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה קאמר דקני דאמרינן הומלל הדבר דקופו הוכים שמן הסמטות היה דעתו לכאן ע"ירובין לו:). **וכבר בא חכם.** מין הסמטות דקנה עירוב לאומו הרוח שבך המנה זה מנעוד יום [ביומא נו:].

הגהות וציונים

ס) בכת"י נוסף להתם (וכ"ה לעיל כז ע"ב): ב) גירסת רש"ל אשכחיה לר' **אבין** (גליון): ג) נדצ"ל **סיפא** נמי (באה"מ וכ"ה בכת"י): ד) בכהד"ם ובכת"י נוסף להתם: ה) צ"ל דהכי קאמר (ב"ש): ו) צ"ל דפריך (רש"ש): ז) נוסף ע"פ המהרש"ל. ח) נדצ"ל ותירץ [ר"ל] (ב"ש): ט) צ"ל ומשום הכי (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

לה א מי' פ"ס מהל' יו"ט הל' כ:
לו ב מי' שם הל' טו טוש"ע ס"ת סי' שלז סעי' ו:
לן ג מי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לח ד ה ז מי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' יא:

רבינו חננאל

כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו כו'. ומקשינן עלה מ"ש לכאן (מכאן) [ולכאן] דלא דאין ברירה למזרח ומערב נמי אין ברירה [ופרק ר' יחזנן לעולם אין ברירה] ולמה אם בא חכם למזרח עירובו למזרח משום שכבר בא חכם. **וחזרנו לעולם לא תיפוך.** ור' אושעיא הוא דאית ליה ברירה וכי אית ליה ברירה בדרבנן אבל בדאורייתא לית ליה. דרש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא. **אמר שמואל שור של פטם** ששחטו בי"ט הרי הוא כרגלי כל אדם. משום דאית ליה קלא וכל אינש דעתיה עילויה מאתמול. אבל שור של רעי ט) כרגלי אנשי אותה העיר: **השואל כלי** מחבירו מערב יו"ט. אע"פ שלא נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגליו אבל השואל ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל ואע"ג דרגיל דשאיל מיניה ותיר ולא אמרינן כמאן דמשאיל ליה מעיו"ט דמי. ג) וכולן ברשותא דמשאיל קנו שבתה הרי הן כרגלי המשאיל ואין רשות לשואל (להלך) [להולך הכלי] אלא במקום שמותר למשאיל לילך: **האשה ששאלה** מחבירתה חבלין ומים לעיסתה הרי הן כרגלי שתיהן ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. **אשכחינהו ר' אבא** לרבנן דיתב וקא הוי במתניתין וקאמרי וליבטלו מים ומלח לגבי העיסה כי היא הרוב אמר להו ר' אבא

חשק שלמה על רבינו חננאל

ט) גי' רש"ש שור של רעי הרי הוא כרגלי פותח הטיר [וכ"ה בגי' הר"מ] ר"ל כמן] והוא מלשון המקנה בעגלים מ' ה' ושמרים מקר רעי. ג) פולי ל"ל וכלי בדאותא דשמואל קני אמיתה קמ"ל דהרי הן כרגלי המשאיל וכו'.

והוינן בה מ"ש כו' מזרח ומערב נמי אין ברירה. פ"ה דס"ל להמכס בא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שבימתי תמתיו מבעוד יום ועל ידי כך בא בשבת ממון לתמוס וקשה להאיך יכול לבא בשבת משמי לדי העיר למזרח ולמערב כיון שיש יותר מד' אלפים בינתיים לכן נ"ל כדפ"ה בעירובין (דף לו: ותס"ד) לעולם אינו יכול לבא בשבת רק מרוח אחת ומ"מ צריך ברירה דשמא לא יזוז ממקומו להא[ז] קאמר ואם לאו שלא יבא מכס לא כאן ולא כאן הריני כבני עירי והא דקאמר למזרח ולמערב לאו דוקא דאם כן יהא משמע דצריך[ח] למזרח משום מערב ולמערב משום מזרח אלא רוצה לומר למזרח או למערב ומי אין ברירה דשמא לא יזוז ממקומו ועוד אמר הרר"ף דיכול להיות דהמכס בא משמי לדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשם אלפים של עיר מלפונה והוא רוצה להתקרב לתוך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית לפונים או לרוח מערבית לפונים מפני שיש שם מקוס יפה לדרוש ואין נגד העיר ממש מקוס פנוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערובו למזרח ממש ולמערב ממש אלא מתקרב הוא לצד המכס כל מה שיכול ומניח ערובו לאלפים אמה של רוח מזרח לצד לפון וכן לאלפים אמה של רוח מערבי לצד לפון ומצא שהוא יכול להתקרב עד תוך אלפים של מקוס שבימת המכס שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים לצד לפון ע"י ערובו שמניח למזרח או למערב ל"ל למזרח אחומי העיר או ולמערב ל"ל למזרח אחומי העיר אם בא בשבת בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דתולה בדעת עצמו אבל למזרח ולמערב דתולה בדעת המכס אית ליה ברירה ור"ל דר' יוחנן סבר דאין תלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לבא לתרץ שכבר בא מכס וכי האי גונא אשכחנא (בבא בתרא[ט]) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק ור"ח מאי פריך מדאמר אין לרבי יוחנן הא ע"כ צ"ל דלרבי יוחנן אית ליה ברירה לר' יהודה דסבר ליה דאין תלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ותס) דקאמר המס מתנה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רבו יצא אחר רבו ואם היו שניהם רבותיו למקום שירצה יצא דאית ליה ברירה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' מדאמר אין ופריך אדרבה ליתא לדאין מקמיה מתני' דמתנה אדם על ערובו ומשני התם משום דמניח הלוקח יין מכין הכותים פי' מסייע ליה לדתנא אין סמי אדא מקמי מרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאין והוא דהלוקח דלית להו ברירה משום דתנן בפרק מי שאמרו (גיטין דף עג.) מה היא באותן הימים הרי היא כאבנה אינם לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא [ודייקינן מינה דאית ליה לר"י ברירה[ט]] ותנן[י] נמי בעה"ב שאמר מה שלקטו עניים היום יהא הפקר אלמא סולהו הני מתני' אית להו ברירה לר"י ור"כ סמי מרתי מקמי תנא ומשני[כ] לעולם אית לדאין דסולהו מתניתין איירי בתולה בדעת אחרים ומשום הכא[כא] אית להו ברירה אבל אין איירי בתולה בדעת עצמו ואם כן לר' יוחנן דלית ליה הך חילוק על כרחך אית ליה דאית לדאין מקמי הך תנא מתני' ומאי פריך לר' יוחנן מדאמר אין ומאמר משום דבעי לתרץ לעולם לא מיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמא לר' יוחנן לית ליה דאין עוד תירץ הר"ר שמשון משאנ"ז דאמר ליתא לדאין דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד מנא מעלמא אמרה ולכך מייתי הברייתא שכבר בא מכס כו' ואם כן פריך שפיר:

ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה. פרש"י הואיל ועיסה נפיסה ותימה הא הוי דבר שיש לו מחירין שאפי' באלף לא בטיל[ו] וי"ל דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בטל שפיר והכי מפרש בהדיא בירושלמי[ז] ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהתם חלו בטעם אבל הכא איסור תחומין חלו בשם בעלים על החפץ ובכאן שם בעל העיסה עליה ולא שם בעלת המים והמלח ולכך יש לו להתבטל אע"ג דיהיב טעמא ולא בטל בשאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מכאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בעשרה קבין דנפיסי: הרי

ומדי

והוינן בה מ"ש לבאן ולבאן דלא דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה וא"ר יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה אלא לעולם לא תיפוך [א]וכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא הלכה כרבי אושעיא [ב] אמר שמואל [ג]שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם [ד]שור של רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר: [ה]השואל כלי מחבירו מערב יו"ט: פשיטא [ה]לא צריכא שלא מסרו לו אלא ביו"ט מהו דתימא לאו ברשותיה אוקמיה קמ"ל מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא נתנו לו אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל: [ו]ביו"ט כרגלי המשאיל: פשיטא [ז]לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה קמ"ל מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה: וכן האשה ששאלה מחברתה: כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל כי סליק[ח] אשכחיה לר' יוחנן[ט] ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי

ואאמר רבי יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה. וא"ת ליתני ליה דיש חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דתולה בדעת עצמו אבל למזרח ולמערב דתולה בדעת המכס אית ליה ברירה ור"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לבא לתרץ שכבר בא מכס וכי האי גונא אשכחנא (בבא בתרא[ט]) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק ור"ח מאי פריך מדאמר אין לרבי יוחנן הא ע"כ צ"ל דלרבי יוחנן אית ליה ברירה לר' יהודה דסבר ליה דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ותס) דקאמר המס מתנה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רבו יצא אחר רבו ואם היו שניהם רבותיו למקום שירצה יצא דאית ליה ברירה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' מדאמר אין ופריך אדרבה ליתא לדאין מקמיה מתני' דמתנה אדם על ערובו ומשני התם משום דמניח הלוקח יין מכין הכותים פי' מסייע ליה לדתנא אין סמי אדא מקמי מרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאין והוא דהלוקח דלית להו ברירה משום דתנן בפרק מי שאמרו (גיטין דף עג.) מה היא באותן הימים הרי היא כאבנה אינם לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא [ודייקינן מינה דאית ליה לר"י ברירה[ט]] ותנן[י] נמי בעה"ב שאמר מה שלקטו עניים היום יהא הפקר אלמא סולהו הני מתני' אית להו ברירה לר"י ור"כ סמי מרתי מקמי תנא ומשני[כ] לעולם אית לדאין דסולהו מתניתין איירי בתולה בדעת אחרים ומשום הכא[כא] אית להו ברירה אבל אין איירי בתולה בדעת עצמו

הרי שנתערב לו קב בר. ואם תאמר הא פרכא אמאי הממון להקשות אותה עד כאן דהא בכל דוכתא דקאמר חד בתרי בעיא מאי למפרך הכי וי"ל דלא מצי למפרך בעלמא הכי דאין לדמות איסור לממונא אבל הכא בתרתי ממונא אע"ג דאיכא איסור תחומים מ"מ איסור התחומים אינו בא אלא משום דעת[1] הבעלים דבעלמא בשאר אסורי חד בתרי בעיא דאין לו קב חטין כו' משום בטול לא פקע אם בעלים ה"נ משום בטול לא פקע אם בעלים וקנו מים ומלח שביתה אבל בעלים ולא בטיל:

וחדי. ושמא לא בדבר שלא עמל כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המים שביתה אבל[2] והא לא קשי' דמשום שהשאילתו לו [לו נתנתה] בתנתה יהא מותר דהא אמר ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל דאמר בין המשמשת אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורוצה קא קשיא להו: **נהי** דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל. מכאן נראה להלכה כרבנן מן[3] בטיל בעינן בטיל אפיר להא סתמא דהש"ס קאמר הכי[4]:

הכי נמי דכי אית ליה בעלים לא בטיל. פרש"י אלא ולאי בטיל וא"ת והא רב ספרא אמר לקי' תירוץ דרבי אבא ור' אבא קאמר דאפילו אין לו תובענין לא בטיל כמו בתמיתין כ"ש הכא שיש לו והיכי מייתי ראיה דאפילו יש לו תובענין בטל ומדרבה מקשי ליה לגפשיה וי"ל דבשלמא רב ספרא לא קשה ליה דשאני איסורא דממונא אע"ג דיש לו תובענין והכא מיירי בחסור נגלה שנתערבה בשמורה מי' לכן[5] בטל אע"ג דיש לו תובענין ורב ספרא מייתי הכי אלמא מידי דשייך ביה בטול יש לו תובענין אין מוציא כלל לומר הואיל ויש שם בעלים עליו אינו בטל אלא מבטל שפיר אלמא לא תליא מילתא כלל בתובענין אם כן מתמיתין נמי אע"ג דאין לו תובענין כיון דלא שייך ביה בטול דממונא הוא ואסור תחומין בא על ידי הבעלים ושם בעליו עליו קנו שביתה אבל ולא שייך בו בטול: **וכי** תימא הכי נמי דלא שייך והתנ' רבי יוחנן בן גורי אומר חפצי הפקר בר. אלמא אע"ג דאין לו תובענין קנו שביתה במקומן וא"ת מאי פריך מר' יוחנן בן גורי הא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן[6] ואמר ס"ל כרבנן דאמרי לא קנו שביתה אלא כרגלי המשאיל הואיל ולית להו תובענין הכי נמי בתמני' נימא הכי וי"ל דהכי מייתי דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יוחנן בן גורי אלא היכא דאין שייכות הבעלים כלל כגון חפצי הפקר דקנו שביתה במקומן אבל היכא דיש להם שייכות הבעלים[7] כגון בתמני' אפי' רבנן מודו דאזלינן בתר בעלים אפי' היכא דליכא תובענין השתא ומדרבי יוחנן נשמע לרבנן דכי היכי דלרבי יוחנן חפצי הפקר קנו שביתה במקומן אע"ג דאין להן תובענין לרבנן נמי היכא דהיו להם תובענין אע"ג דהשתא אין להן קנו שביתה במקומן:

רבא אמר[8] עבידי כו'. פ"ה דאמר יהיב טעמא לעיסה ורבא שני קדרה ולא פליגי ודומה לכן נראה דאמר שני עיסה וה"ה קדרה שמא תעשה בשותפות ורבא שני קדרה והוא הדין עיסה דמלח יהיב טעמא בעיסה ומים חשיב דעיקר העיסה נעשית ממים: משום

(מרובין דף מה:): **א"ל.** אמר לרב ספרא אכתי מתני' לא מתרצא לאפי' יש לו תובענין אינה נאכלת ליבטל מדמיתמי[9] על זה הטורר לרוכות מי קא מדמית איסורא לאפקודי ממונא איסורא אמר רבנן לבטיל בדוכתא אבל ממונא לא בטיל מעטא בדוב להיות קנוי ממון המועטן לבעלי של מרובה ומתני' נמי לא קאמרי דלפקע רוב[10] ממונא אבל מברתה להפסיד אלא איסור תחומין שיש לה בה הוא דקשיא לן לבטל: **ושמא** מאי. הש"ס בעי לה לכיון דלאו מירוצא ניהו הכי שנוי טעמא דמתני' דלא בטיל מאי הוא: ה"ג **אביי אמר** כו' **ורבא אמר** כו'. ולא פליגי אלא מר שני עיסה ומר קדרה: **אביי אמר** גזרה **שמא תעשה עיסה בשותפות.** מי אמרת מים ומלח לא אסרי עלה אמאי למימר נמי בעיסת שותפות דיוליכה כל אחת ואחת למקומה: **ורבא אמר** כו'. ולא פליג אלאמאי אלא מר שני אלא מר שני חדא ומר שני חדא: **שיש**

(מרובין דף מה:): **א"ל.** אמר לרב ספרא אכתי מתני' לא מתרצא לאפי' יש לו תובענין אינה נאכלת ליבטל מדמיתמי[9] על זה הטורר לרוכות מי קא מדמית איסורא לאפקודי ממונא איסורא אמר רבנן לבטיל בדוכתא אבל ממונא לא בטיל מעטא בדוב להיות קנוי ממון המועטן לבעלי של מרובה ומתני' נמי לא קאמרי דלפקע רוב[10] ממונא אבל מברתה להפסיד אלא איסור תחומין שיש לה בה הוא דקשיא לן לבטל: **ושמא** מאי. הש"ס בעי לה לכיון דלאו מירוצא ניהו הכי שנוי טעמא דמתני' דלא בטיל מאי הוא: ה"ג **אביי אמר** כו' **ורבא אמר** כו'. ולא פליגי אלא מר שני עיסה ומר קדרה: **אביי אמר** גזרה **שמא תעשה עיסה בשותפות.** מי אמרת מים ומלח לא אסרי עלה אמאי למימר נמי בעיסת שותפות דיוליכה כל אחת ואחת למקומה: **ורבא אמר** כו'. ולא פליג אלאמאי אלא מר שני חדא ומר שני חדא: **שיש**

חדי. ושמא בדבר שלא עמל כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המים שביתה אבל[2] והא לא קשי' דמשום שהשאילתו לו [לו נתנתה] בתנתה יהא מותר דהא אמר ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל דאמר בין המשמשת אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורוצה קא קשיא להו: **נהי** דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל. מכאן נראה להלכה כרבנן מן[3] בטיל בעינן בטיל אפיר להא סתמא דהש"ס קאמר הכי[4]:

הכי נמי דכי אית ליה בעלים לא בטיל. פרש"י אלא ולאי בטיל וא"ת והא רב ספרא אמר לקי' תירוץ דרבי אבא ור' אבא קאמר דאפילו אין לו תובענין לא בטיל כמו בתמיתין כ"ש הכא שיש לו והיכי מייתי ראיה דאפילו יש לו תובענין בטל ומדרבה מקשי ליה לגפשיה וי"ל דבשלמא רב ספרא לא קשה ליה דשאני איסורא דממונא אע"ג דיש לו תובענין והכא מיירי בחסור נגלה שנתערבה בשמורה מי' לכן[5] בטל אע"ג דיש לו תובענין ורב ספרא מייתי הכי אלמא מידי דשייך ביה בטול יש לו תובענין אין מוציא כלל לומר הואיל ויש שם בעליו עליו אינו בטל אלא מבטל שפיר אלמא לא תליא מילתא כלל בתובענין אם כן מתמיתין נמי אע"ג דאין לו תובענין כיון דלא שייך ביה בטול דממונא הוא ואסור תחומין בא על ידי הבעלים ושם בעליו עליו קנו שביתה אבל ולא שייך בו בטול: **וכי** תימא הכי נמי דלא שייך והתנ' רבי יוחנן בן גורי אומר חפצי הפקר בר. אלמא אע"ג דאין לו תובענין קנו שביתה במקומן וא"ת מאי פריך מר' יוחנן בן גורי הא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן[6] ואמר ס"ל כרבנן דאמרי לא קנו שביתה אלא כרגלי המשאיל הואיל ולית להו תובענין הכי נמי בתמני' נימא הכי וי"ל דהכי מייתי דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יוחנן בן גורי אלא היכא דאין שייכות הבעלים כלל כגון חפצי הפקר דקנו שביתה במקומן אבל היכא דיש להם שייכות הבעלים[7] כגון בתמני' אפי' רבנן מודו דאזלינן בתר בעלים אפי' היכא דליכא תובענין השתא ומדרבי יוחנן נשמע לרבנן דכי היכי דלרבי יוחנן חפצי הפקר קנו שביתה במקומן אע"ג דאין להן תובענין לרבנן נמי היכא דהיו להם תובענין אע"ג דהשתא אין להן קנו שביתה במקומן:

רבא אמר[8] עבידי כו'. פ"ה דאמר יהיב טעמא לעיסה ורבא שני קדרה ולא פליגי ודומה לכן נראה דאמר שני עיסה וה"ה קדרה שמא תעשה בשותפות ורבא שני קדרה והוא הדין עיסה דמלח יהיב טעמא בעיסה ומים חשיב דעיקר העיסה נעשית ממים: משום

שיש לו מתירין. למאר יוליכוה לו היום יאכלוה כאן: מדומית. דקה היא מאד וכמלה ומדע שהסדומית דקה היא דאמרינן (חולין דף קה:) מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אלמא דקה היא מאד ונדבקת ביד ואינה ניכרת: ואין בטלין המים בקדרה מפני רוטבה. הניכר לעינים ומתניתין פוטר במים תנן לא שנא עיסה ולא שנא קדרה דמתניתין בתרתי מילי מדקתני תבלין דהייט לקדרה: עבה. תבשיל עבה שאין רוטב ניכר והוי כעיסה: **מתני'** ושלהבת. כגון הדליק נר בשלהבת מצרו אינו מעכב בשיאור תמוחין: מועלין בה. הנהנה ממנה מגיע לאסר: ושלהבת לא נהנין. לכתחלה מדרבנן ואם נהנו לא מועלין אין מייצין קרבן מעילה לגיס ביה ממש: המוציא שלהבת פטור. מפרש בגמרא: **גמ'** גחלת של ע"ז. שגאמר[ר] ולא ידבק ביד מאומה מן החרם (דברים יג) אסור בגמלתו ומותר בשלהבתו: מאי שנא של ע"ז דשרי. לגמרי לאפילו מדרבנן לא גזור בה דקתני מותרת ובשל הקדש קתני לא נהנין: הקדש לא מאיס ולא בדילי אינשי מיניה. כולי האי כע"ז דבדיליתא להקדש לאו משום מאיסותא אלא משום אסורא ונהי דבעלמא אמרינן[ר] לגבי מולין בדילי אינשי מהקדש אבל לגבי ע"ז לאו בדיליתא היא: כל שהוא. אלא שיעור: הא דתני חייב כשהוציאו בקיסם. לכיון דיש לו דבר להדבק בו משהוה היא בכל שהוא ומתניתין דקתני פטור כלאוקימנא[ר] לקמן בדאמייה אדוי שהיתה דולקת בראשו היחיד סמוך לראשו הרבים ונפח[ר] בידו ונתן שלהבת והפרים לראשו הרבים: ותיפוק ליה משום קיסם. אמאי מי המוציא שלהבת כל שהוא חייב אלא שלהבת גמי חייב משום קיסם. דאמאי לא דבר להדבק בו משהוה היא בכל שהוא ומתניתין דקתני פטור כלאוקימנא[ר] לקמן בדאמייה אדוי שהיתה דולקת בראשו היחיד סמוך לראשו הרבים ונפח[ר] בידו ונתן שלהבת והפרים: ותיפוק ליה משום קיסם. אמאי מי המוציא שלהבת כל שהוא חייב כשהוציאו בקיסם. דאמאי לא דבר להדבק בו משהוה היא בכל שהוא ומתניתין דקתני פטור כלאוקימנא[ר] לקמן בדאמייה אדוי שהיתה דולקת ב

[והתנן] השותפין. מגופיה הוי מני למידק דלמקר בה"כ ומית המרחץ מטעם שותפין אלא ומת פשוט יומר]: מ"ש

הא במגביה מציאה לחברו קנה חבירו קמפלגי. דרב נחמן אית ליה קנה חברו ולכך קאמר כרגלי מי שנתמלאו לו

כו' והקשה רש"י דבהדיא קאמר רב נחמן בפ"ק דב"מ (דף י. ותס) דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא נראה לרש"י דה"ג במגביה מציאה לחברו קמפלגי ותו לא וה"פ רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלא היה בדעתו למקני והוי הפקר עד שבאו ליד מי שנתמלאו לו והוא קנאם ממשיכה דדעתו היה לקנות ואע"ג דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו היינו כשעדה ביד המגביה לפי דמלי למימר מי זכיתי לענמי אבל כשנטלה חברו זכה מן ההפקר כיון דמגביה לא הגביה לקנות לו כדתנן התם ואם משנתנה לו אמר מי זכיתי בה תחלה לא אמר כלום לכך הוי כרגלי מי שנתמלאו לו ורב ששת אמר מגביה מציאה לחברו קנה המגביה תחלה וזה קבלה מידו הלכך הוי כרגלי הממלא ולזוחק הוא למחוק גרסת הספרים ועוד אין סברא לרב ששת שיקנה המגביה בלא מתכוין לכ"ע לרשב"ם לפרש שיש ליישב גרסת הספרי' ומה שהקשה רש"י לא קשה מידי דשמי התם דקאמר טענת משום דהוי תופס נטעל חוב במקום שחב נאמרים דאמרים לא ימלאו המציאה אמ"כ לפיכך קאמר רב נחמן דלא קנה אבל הכא אית ליה לרב נחמן שפיר דקנה מי שנתמלאו לו דלא הוי חב נאמרים דהא איכא הרבה מים דיכולים אמרים למלאות ועוד אומר ר"ת דיש לקיים גרסת הספרים וה"פ מר סבר המגביה מציאה לחברו קנה חבירו היינו רב ששת ולכך קאמר כרגלי הממלא דמאיזה טעם אמרינן המגביה מציאה לחברו קנה חבירו דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והוא"ל ואמי מכחו דין הוא שיהא כרגלי הממלא ור"נ ס"ל לא קנה חבירו והשתא מאת ההיא דב"מ דגסם הוא לא קנה דלא נתכוון לקנות ומ"כ הרי הן הפקר כל זמן שלא באו לידי מי שנתמלאו לו ולכשיבאו לידו יזכה בהן מן ההפקר לפיכך הן כרגליו (ר) ליטמא אמרינן המגביה מציאה לחברו קא מפלגי ולא גרסינן מר סבר קנה חבירו וכו' דלא"כ קשיא דר"נ אדר"נ דמבעיא לפרושי הכא ר"נ סבר קנה חבירו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו וכשנים אוחזין רב נחמן ורב חסדא אמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חבירו בהגבהתו של זה ולא המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם בשביקבלו שיבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמרינן לא קנה כל זמן שבידו המגביה אמר דיכול לומר לו אני אזכה לענמי בה תחלה אבל משנתנה לו קנה דתנן התם אם משנתנה לו אמר מי זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה ומילו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרש הכי רב נחמן סבר קנה חבירו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חבירו אלא המגביה לשון הקונטרס):

אלא

לגמרי פטר להו: אין אומרים כו'. ופטור אלמא אין בירה אלא על כרחך לרב נחמן בירה דהפקרא הוא מדאמרו בה מודרי הנאה (ה) גבי מילא ונתן לחברו: במגביה מציאה לחברו קא מפלגי. לא גרסינן במגביה מציאה קנה חבירו קמפלגי ולא גרס מר סבר קנה חבירו כו' דאם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דאמרי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חבירו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו וכשנים אוחזין (כ"מ דף י.) אמרינן רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חבירו אלא ה"ג במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ותו לא ופי' [ד] במגביה מציאה לחברו קא מפלגי דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חבירו כל זמן שהוא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר לו אני אזכה בה לענמי אבל משנתנה לו קנה לתנן התם [דף ט:] ואם משנתנה לו אמר זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה תחלה ומילו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא. ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשין הכי רב נחמן סבר קנה חבירו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חבירו אלא המגביה יביאו. מפירותיו הואיל והוא לא ערב לשם דהכל כרגלי הנמלים: ואם ערב הוא. נלמד לשם: פירותיו בחוהו. ומומר להמילה:

מי

[ד] הרי אתה עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים זה בזה [א] ומותרין בשל עולי בבל ואסורין בשל אותה העיר ואלו הן דברים של עולי בבל הר הבית הלשכות והעזרות ובור של אמצע הדרך ואלו הן של אותה העיר (ב) הרחוב ובית הכנסת ובית המרחץ ואי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותר והתנן [ב] השותפין שגדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר לרחוץ בבור (ג) לרחוץ ה"נ והכא במאי עסקינן למלאות מר מדידה קא ממלא ומר מדידה קא ממלא וסבר רב נחמן יש ברירה והתנן [ג] האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון ואמר רב ענן לא שנו אלא שחלקו גדים בנגד טלאים וטלאים בנגד גדים אבל חלקו גדים בנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אומר זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך ורב נחמן אמר [ד] אפילו חלקו גדים בנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך אלא דכולי עלמא ביראה דהפקרא היא (ג) אלא הכא [ד] במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי מר סבר [ה] קנה ומר סבר לא קנה: **מתני'** [ו] מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר (ז) להביא אצלו מפירותיו לא יביאו לו ואם ערב הוא פירותיו בחוהו

מי

כמיב ומשמיע אם אינו ענין לגבור דאיתיה בשותפות דכתיב ונכורות בקרבם ולמנכם (דברים יד) תנהו ענין למעשר יכול אפי' קנו בתפיסת הבית כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות [ב] מ"ל יהיה הלכך אחים שהן שותפין בשותפותן לאחר חלוקה כגון שחזרו ונשתתפו מיירי בקלבון כשאר שיעור המתברר לשקל שלש ופטורים ממעשר בהמה דשותפין בעלמא ניהו דבעולה לה תפיסת הבית וכשחייבים במעשר בהמה כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית פטורין מן הקלבון כאילו היה אביהן קיים שממונו אחד ופוטרין יחד: ואמר רב ענן לא שנו. דכשאל חלוקה בעולה תפיסת הבית מייריו: אלא כשחלקו. על פי שום בדמים גדים כנגד חיטים זקנים או טלאים דבעולו מהן שם ירושה ונתנו בה תורת לקוחות וכי חזרו ונשתתפו הוו להו כלקח זה בשלו וזה בשלו מן השוק ונתברר ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שותפות אבל חלקו טלאים כנגד טלאים וגדים כנגד גדים דהוו משפטו ירושה לכל אחד חלק בכל מין ומין אומרים זה חלקו המגיעו דיש בירה ועדיין שם יורשים עליהן וכשחזרו ונשתתפו חזרה תפיסת הבית למקומה. ויש פוטרים הטעם משום לקוחות דתנן הלוקח פטור ממעשר בהמה (בכורות דף נה:) וטעות הוא בידם דכשהולדות לקוחין הן פטורין מלהתעשר אבל הלוקח עשר בהמות וולדו חייבין במעשר והכא בשלו הוא דאתי ולא חייבין במעשר בהמה. כגון אם אלו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל אחד בשלו אבל אם בא אחר ונתן בתוכם אינו חייב עד שיבא אחר ונתן בתוכם אינו חייב עד שיבא אחר ונתן בתוכם אינו חייב עד שיב

מי שזמן אצלו אורחים. מעיר אחרת ויצאו אצלו על ידי ערוב: לא יוליכו. לאחר קעודה מנות בידם לביתם הלילה: אלא אם כן זכה להם. ע"י אחר: מנותיהם מערב יו"ט. שמכרם בעל הבית זה לאדם אחר ואמר לו זכה במנות הללו לפלוני ולפלוני דזכין לו לאדם אלא בפניו[1] והיו שלהם מבעוד יום ליכך כרגליהם: **גמ'** אם הבנים ברשות. שורו וקרלוחיו ופירותיו לאחר חברו בעל אחר מייב בחזקת ורישא דהך מתני' בבבא קמא דכי אמר ליה עול ואנטר קאמר ליה: לימא. הך פלוגתא דהכא כי הך דאמר רב הלכה כרבנן דקיימי ברשותיה לענין שמירה הוא הדין לתחומין: אמר לך רב. בהך אגא דאמרי אפי' לרבי דאילו רבי לא פליג אלא בדלא פריש אלא עול שתמא אמר ליה וקבר רבי עול ואנטר את קאמר ליה אבל מפקיד פירות דהכא לאו בתמתא עסקינן אלא בדקבל לנטירותא[2]: ושמואל אמר אנא דאמרי. בהא אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם דקיימי ברשות בעל אחר אלא לענין שמירה דכיון דקמירא להו דמתמתא עול ואנטר לך קאמר ליה כ"ש דבעל השור מיגא ניתא ליה דמוקי שורו ברשותו דבעל אחר לשמרו דלי מזיק הלי שור לבעל אחר לא מיחייב עליה אבל הכא לענין תחומין מי ניתא ליה לאיניש כו': תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו. אלמא כרגלי המפקיד ניהו: שיהד לו קרן זוית. דלמשליה ניתא הלכך ברשות המפקיד הן אבל הכא דמשכן שומר וקבל עליו שמירתן הרי הן כרגלו: אא"כ זכה. וכי זכה מיהא מוליכין והרי בידו הופקדו לאחר זמיה וש"מ כרגלי המפקיד הן: זכה שאני. שהרי כל עצמו לא עשה אלא להוליכו משמיתתו ולהעמידו בשמירה שלהן וברשותן: תלא בשורא בעברא דרשא. בחצר מושפיכים שנתנו לו בתחלה העיר מבעוד יום והוא היה בן עיר אחרת שמערבין[3] לו לשם לכאן: ה"ג א"ל אם את תלית זיל שקיל ואי אינהו תלו לך. לגרכך לא תשקול ואי אינהו תלו לך. לגרכך ולקמיה מפרש מעמא ואזיל: שאני עברא דרשא. כלומר שאני הכא דתליהו ליהו גופיה בעברא דרשא והם לא קבלוהו מידו לשמרו לכמי שיחד לו קרן זוית דמי: א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל ואמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם. אלמא כיון דאוקמיה ממשכנו ברשות כל מי שיקנו: א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא. דאמר הרי הוא כרגלי המופקדין אצלו כיון דאין בעיר אלא בעל הבית ואינו מוליכו למקומו ואינו מוליכו למקומו דכיון דאורחים לא מצי מיגא אלא בעל הבית לשמור. ואומר אמר רב הונא אמר רב הלכה כחכמים ושמואל אמר הלכה כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לרי עד כאן בכבר פירשנוהו במקומו. **והא דתנן אם עירב** פירותיו כמוהו דשמעינן מינה כרגלי המפקיד אוקמה רב בדיחד להן [קרן זוית] ולא קיבל להיות מופקדין אצלו לפיכך ברשות בעליו עומדין. **רב חנא בר חנילאי תלא בשורא בעברא דרשא** הפקידו אצל בעל הבית בערב יו"ט ואתא ביו"ט לגבי רב הונא וא"ל מהו למשקליה ולמיזל היום בתחום שלי א"ל אי אנא תלית ליה בעיברא דרשא מוכחא מילתא דלא אפקדתיה לגבי מריה דביתא ואע"ג דאמר רב כרגלי המופקדים אצלו בכי האי גוונא מהדי רב דהוא כרגלי המפקיד. ואי אנא אפקדתיה גבייהו ואינהו תלו לא תשקול. **ואקשינן וכי האי גוונא אי אינהו תלו** והאמר שמואל שור של פטם כרגלי כל אדם דכיון דמכרי עליה כל אדם דעתיה עילויה וכ"ש הה שכבר קנה א"ל רבינא לרב אשי ו) ואי הוי איהו תלי שקיל והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא דאמר הלוקח בהמה מחבירו מעיר"ט אע"פ שלא נתנה לרועה אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי הרועה ואוקימנא ברועה אחד א"ל רב אשי לרב

[1] כ"ק מז: עג: כ"מ פס:. [2] [בבא קמא לז:]. [3] לעיל לח.. [4] [לעיל לז:]. ה) לעיל לח.. ו) שבת מה: מה: קנ.. ז) שבת מה: [מופסקת פ"ד]. ח) שבת מה:. ט) גיטין יא ע"ב.

ליקוטי רש"י

המוקל על מזו לו על אחד מגני עירו ומוטרי בגלי פטור מן הקלגון דתנן בבקלים [פ"ל מ"ז] המוקל על יד עני לו על יד בן עירו יד שכנו לו על יד בן עירו פטור ומנו נמי אין מלות עקליהם עליו והוו ליה כשכנו וכן עירו [חולין כה:]. **רבי אומר לעולם אינו חייב** וכו'. דעול ומיע ומנר לך קאמר ליה [ב"מ פא:]. **שור של פטם.** שמפטם שוורים לאכול. **כרגלי כל אדם.** אפי' בן עיר אחרת שבא לכאן ע"י עירוב מוליכו למקומו דכיון דאורחים לוטמה מאמנמול אוקמיה דרשויה דמאן דאמר דתנן ליה [לעיל לח.]. **אין משקין.** דלך לשקות בחמה לפי שמיעה שהיא טמא לשמש [שבת מה:]. **מדבריות.** שרועות בלפר ממיל ולנות מחוץ לתחום [שם קנ:]. **מהו.** לאכול מהן קודם שיולן מי מולדם בכן דמוקלות הן כגרוגרות ולימוקין לו לא [שם מה:].

הגהות וציונים

[1] בכת"י מי שהפקדון אצלו (והוא לשון יחיד ומלת אצלו כ"ה בכל הסוגיא, דק"ס); [2] בכת"י בדקביל עליה נטירותא; [3] נדצ"ל שערב לו לבוא לכאן (באה"מ); [4] נדצ"ל נקט אגב אורחיה (באה"מ):

עין משפט נר מצוה

נח א מי' ס"ה מהלי יו"ע הלכה יב טוש"ע ס"ס סימן ש"ל סעיף יח: **נט** ב מי' פ"ג מהל' מקי ממון הלכה יד סמג עשין סו טור ש"ע מ"מ סימן שנ סעיף ח:

ס ג מי' ס"ה מהלכות יו"ע הלכה יג טוש"ע ס"ס סי' ש"ל סעיף יז:

סא ד ה מי' פ"ב מהלכות יו"ע הל' ג סמג לאוין עה טוש"ע ס"ס סימן תלז סעיף ג סימן תלח סעיף ג:

סב ו מי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין קה טוש"ע ס"ס סימן שי סעיף ג:

רבינו חננאל

עמהן ופירש רב ששת זיכה שאני. מי שהיו לו פירותיו בעיר אחרת ועירבו בני אותה העיר לבוא אצלו לא יביאו לו מפירותיו ואם עירב פירותיו כמוהו: **איתמר** המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר כרגלי המופקדין אצלו ושמואל כרגלי המפקיד. **לימא** אחדו לטעמייהו דתנן בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה אם הבנים ברשות בעל חצר חייב רבי אומר בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור. ואומר אמר רב הונא אמר רב הלכה כחכמים ושמואל אמר הלכה כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לרי עד כאן בכבר פירשנוהו במקומו. **והא דתנן אם עירב** פירותיו כמוהו דשמעינן מינה כרגלי המפקיד אוקמה רב בדיחד להן [קרן זוית] ולא קיבל להיות מופקדין אצלו לפיכך ברשות בעליו עומדין. **רב חנא בר חנילאי תלא בשורא בעברא דרשא** הפקידו אצל בעל הבית בערב יו"ט ואתא ביו"ט לגבי רב הונא וא"ל מהו למשקליה ולמיזל היום בתחום שלי א"ל אי אנא תלית ליה בעיברא דרשא מוכחא מילתא דלא אפקדתיה לגבי מריה דביתא ואע"ג דאמר רב כרגלי המופקדים אצלו בכי האי גוונא מהדי רב דהוא כרגלי המפקיד. ואי אנא אפקדתיה גבייהו ואינהו תלו לא תשקול. **ואקשינן וכי האי גוונא אי אינהו תלו** והאמר שמואל שור של פטם כרגלי כל אדם דכיון דמכרי עליה כל אדם דעתיה עילויה וכ"ש הה שכבר קנה א"ל רבינא לרב אשי ו) ואי הוי איהו תלי שקיל והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא דאמר הלוקח בהמה מחבירו מעיר"ט אע"פ שלא נתנה לרועה אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי הרועה ואוקימנא ברועה אחד א"ל רב אשי לרב

[1] מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יו"ט: **גמ'** אתמר המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר כרגלי מי שהפקידו לו[2] ושמואל אמר כרגלי המפקיד לימא רב ושמואל דאזדו לטעמייהו דתנן[3] אם הבנים ברשות בעל החצר חייב רבי אומר לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור ואמר רב הונא אמר רב הלכה כדברי חכמים ושמואל אמר [2]הלכה כרבי לימא רב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם אלא דבסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל הכא הא קביל עליה נטירותא ושמואל אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דניחא ליה לאיניש דניקום תורה ברשותיה דבעל חצר דאי מזיק ליה לא מיחייב אבל הכא מי ניחא ליה לאיניש דליקום פירה ברשותיה דחבריה תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי ערב הוא מאי הוי אמר רב הונא אמרי בי רב [4]כגון שיחד לו קרן זוית ת"ש מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אא"כ זכה להם מנותיהם מערב יו"ט ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי זכה להם ע"י אחר מאי הוי ה"נ כיון שזכה להם ע"י אחר כמי שיחד לו קרן זוית דמי ואיבעית אימא זכה שאני רב חנא בר חנילאי תלא בשורא בעברא דרשא אתא לקמיה דרב הונא א"ל אי את תלית זיל שקיל ואי אינהו תלו לך לא תשקול ואי איהו תלא מי שקיל והא [5]רב הונא תלמיד דרב הוה ואמר רב כרגלי מי שהפקידו אצלו שאני עברא דרשא דכמי שיחד לו קרן זוית דמי א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל [6]והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והאמר [7]רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא א"ל רב אשי לרב כהנא ואי אינהו תלו ליה לא שקיל ותתנן[8] הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אלא שאני רב חנא בר חנילאי דגברא רבה הוא וטריד בשמעתיה וה"ק ליה אי את תלית אית לך סימנא בגוויה ולא מסחת דעתך מניה זיל שקול ואי אינהו תלו לך מסחת דעתך ולא תשקול: **מתני'** [9]אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הביתות אלו הן ביתות הלנות בעיר מדבריות הלנות באפר: **גמ'** למה לי למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קמ"ל דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא [10]ת"ר [11]אלו הן מדבריות ואלו הן ביתות מדבריות כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה ואלו הן ביתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו ביתות הן אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ומי אית ליה לרבי מוקצה והא בעא מיניה ר' שמעון בר רבי מרבי [12]פצעילי תמרה לר"ש מהו א"ל [13]אין מוקצה לר"ש אלא

[1] **אלא** אם כן זכה להן. מימה ל"ל זכה אפי' בדבר אחר מלגן כל אחד ואחד נמי מידי דהוה אשואל דאמרינן לעיל (דף לח.) אע"פ שלא נתנו לו אלא ביו"ט וכו' וא"ל דשואל דעתיה עפי אלני מאורחים על מנות]: **[תנן** ואם עירב הוא פירותיו כמוהו. מריבא דקתני ואם ערבו בני אותה עיר לא יביאו לו מני למידק דאיכא למימר דלא ערבו הנפקדים]: **פצעילי** תמרה. פ"ה תמרים שאינם מתבשלין בחלון לעולם וגודרין אותן מן הדקל ועושין להם חותלות וכופפין לתוכן ומתבשלות ומצניעין לר"ש מהו לאכול מהן ביו"ט ולא נהירא דפצעילי תמרה לא משמע הכי אלא פירושו דהוי פגי תמרה שסופן להיות נגמרין וממוקין יפה יפה ועדיין לא נתבשלו ופוצעין אותם לאחם לשנים בחכין ומעלין אותן לגג ליבשן ולא הוי כגרוגרות ולמוקין דלא דמיהו מידים דלא הוי דאוין מעולם:

הדרן עלך משילין וסליקא לה מסכת ביצה

חשבון שלמה על ר"ח ה) נראה דל"ל ומי אמרו אלו לא שקיל. ב) נראה דגרסינן ל"ל ק"ל דכיון דמשכא דמתיה מיהא אסור מנות ממומין וכן פי' הרב המאירי ל"ל כאשר המפקדים ל"ל ומולי לכתן על דעתו ל"ל. ג) כ"ה גי' הרי"ף ז"ל ומי' בגי"ן יו"ד סימן ל"ט ס"ק ל"ב.

בהגנא ואי אינהו תלו לא שקיל והתנן השואל כלי מחבירו מערב יו"ט כרגלי השואל. הגה אע"פ שהן ברשות המשאיל כרגלי השואל הן. **ואסיקנא** אלא רב הונא הכי קאמר רב חנא בר חנילאי גברא רבה וטריד בשמעתיה הוא אי איהו תלא גלי דעתיה דכי יהיב סימנא שקיל ליה ולא מסח דעתיה ואי אינהו תלו חייש דלמא מחלפי ליה ג) ומסח דעתיה מיניה: מי שזימן **אצלו אורחין לא יביאו בידם מנות** אא"כ זכה להן במנותיהן מערב יו"ט: [**מתני'**] אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הביתות. למה לי למיתנא משקין מילתא אגב אורחיה קמ"ל דלשקי אינש ולהדר לשחוטיה מ"ש דכי איכא סירכא משמטא. ג) ת"ר אלו הן מדבריות שיוצאות ורועות בפסח ונכנסות ברביעה [ראשונה] ביתות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום. ר' אומר אלו ואלו ביתות הן. אלו הן מדבריות

רבינו חננאל

אלא גרוגרות וצמוקין בלבד איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצמוקין דמי ואיבעית אימא לדבריו דר"ש קאמר וליה לא ס"ל ואיבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אין מוקצה אלא לדידכו אודו לי מידה היכא דיוצאות ורועות בפסח ונכנסות ברביעה ראשונה דביתות הן ואמרו ליה רבנן לא מדבריות הן:

הדרן עלך משילין פירות וסליקא מסכת ביצה

מסורת הש"ס עם הוספות

ליקוטי רש"י

איבעית אימא הני. מדבריות נמי כגרוגרות דמי דדמיתנו מיניס ויש מוכס ליכן ולכתיפס [שבת מה:].

חשק שלמה על ר"ח

ו) מוקפסא בפ"ל הגי' פסיסים ונלקפסא ומלס מסולגא. ב) כמוקפסא מלן כגי' ולקן מדיסין לת כמלים בגמר מ"ע אבל מדיסין לוגם מגלה ומגולגלן ולו' ועי"ש בשמא דף ו' ע"ח ומ"ש לו"ם ב"ש ע"ב ע"ב הדר"ק סיעב. ג) כמוקפסא בפ"ל פיסת ולקן ולקן עפין כלי כפף בקרסטין ומיסו רמיו לפגבר דגרש כמוקפסא דעפן כלי כפף ומ' ל"ש מיולגלמי מלה פ"ל סלסה ג' ומלולגלמי עם הגי' בקרסטיקון ממנ"ל רמיו ל"ש כמוקפ הענרון מגנן גרמיקון ומנגך קרטש ע"ש.
ד) נלמה לע"ל ומרגולגה לבלמה ומולגלן דגרש"ל ומתרי דעמקפא מלמ למגולגלן ר"ש ו"ש קיי"ל דמרי דמא מהגלן ומ' ומ' בגרש"ל ומ' ומ' לגרמה רמיו ע"ש מיטב.

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

*) הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְהַדְרָךְ עֲלָן דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְדַעְתָּךְ עֲלָן לָא נִתְנַשֵּׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְלָא תִתְנַשֵּׁי מִנָּן לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי: גּ"פ

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא**)
חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רִמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אִחָאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרָם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דְּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מַאִירֵי תְּחַכְּמֵנִי מְצוֹתֶךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָּמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׁמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת שָׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדְבָרִים בְּטֵלִים אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לְבְאֵר שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לְבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת בֵּיצָה כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכֶת אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא בְּעָלְמָא די הוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא (נ"א לְחַדְּתָא) וּלְאַחֲיָאָה מֵתַיָּא וּלְאַסְּקָא יָתְהוֹן לְחַיֵּי עָלְמָא וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם וּלְשַׁכְלְלָא הֵיכְלֵהּ בְּגַוֵּהּ וּלְמֶעְקַר פָּלְחָנָא נֻכְרָאָה מִן אַרְעָא וּלְאָתָבָא פָּלְחָנָא די שְׁמַיָּא לְאַתְרֵהּ וְיִמְלוֹךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵהּ וִיקָרֵהּ (וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ) בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל (בעש"ת לְעֵלָּא וּלְעֵלָּא מִכָּל) בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא די בְּאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר. יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אֲרִיכִין וּמְזוֹנָא רְוִיחָי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן די בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: עֹשֶׂה שָׁלוֹם (בעש"ת הַשָּׁלוֹם) בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*) [בסיומא בסוף תשובת הרמ"א ד"ל וכן בסוף ש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו]:

[ולפ"נו נדפס בים של שלמה סוף פרק מרובה הן דברי הים של שלמה והן דברי הרמ"א. וז"ל הים של שלמה: הא לך דין הסיום: גרסינן בפרק כל כתבי, אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מדרבנן דשלים מסכתא, עבינא יומא טבא לרבנן. מכאן נהגו כל ישראל לסיים בשמעתא, וליתן שבח והודיה למקום, ולפרסם אותה שמחה שזכה לכך, שערשין סעודה בעת שסיימין. וראיה ממסכת תענית ומביאו נמי בריש פרק יש נוחלין. לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים וט"ו באב. ומסיק בגמרא בשלמא יום כיפור יום סליחה ומחילה הוא. אלא ט"ו באב מאי טעמא. ומפרש כמה טעמים. עד דמסיק לבסוף, רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפוסקים בו מלכרות עצים למערכה כו', ופירושו, לפי שפסקו אותו היום להשלים מצוה גדולה היו שמחים תחשב להם ליום טוב.

**) [בסיומא בסוף תשובת הרמ"א ד"ל וכן בסוף ש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו]:

*) [פי' הגון ע"ז תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכירת ח"א פ"ב]. חז"ל ישראל אינם מהודדים לפני השם יתברך רק בשביל התורה שבעל פה, שהוא הסימן המובהק המבדיל בין ישראל לעמים וכו', על כן אנו נהגנו לומר בכל סיום מסכתא "הדרן עלך והדרן עלך".

וגם אין מי שנותן דעתו על התורה שבעל פה שלא תשכח ח"ו רק אנו, וזהו "דעתן עלך".

וכן התורה שבעל פה היא המגינה על ישראל, ולכך נקרא "גמרא" שהוא ד"ת של ג'בריאל מיכאל ר'פאל א'וריאל, לומר כי הנעסק בגמרא תתה מלאך ה' סביב לו להצילו, מימינו מיכאל, ומשמאלו גבריאל, ומלפניו אוריאל, ומאחוריו רפאל, ועל ראשו שכינת אל הכוחר בדברי חכמים. וזהו "דעתך עלך", כלומר השגחתך עלן.

והראיל ישראל התורה שבעל פה הן שני תאמי צביה, ראוי ש"לא יתנשו זה מזה לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי".

ולהיות שתלמוד אינו חביב ומהודר כל כך רק אצל בעלי התורה אבל לא אצל יושבי הקרנות, על כן אנו מודים "ששם חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שם חלקנו מיושבי הקרנות".

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) עיין שבת מה ע"א.

איבעית אימא הני מדבריות נמי כגרוגרות דמי דדמיתנו מיניס ויש מוכס ליכן ולכתיפס [שבת מה:].

חשק שלמה על ר"ח

ב) כמוקפסא מלן כגי' ולקן מדיסין לת כמלים בגמר מ"ע אבל מדיסין לוגם מגלה ומגולגלן ולו' ועי"ש בשמא דף ו' ע"ח ומ"ש לו"ם ב"ש ע"ב ע"ב הדר"ק סיעב. ג) כמוקפסא בפ"ל פיסת ולקן ולקן עפין כלי כפף בקרסטין ומיסו רמיו לפגבר דגרש כמוקפסא דעפן כלי כפף ומ' ל"ש מיולגלמי מלה פ"ל סלסה ג' ומלולגלמי עם הגי' בקרסטיקון ממנ"ל רמיו ל"ש כמוקפ הענרון מגנן גרמיקון ומנגך קרטש ע"ש.

ד) נלמה לע"ל ומרגולגה לבלמה ומולגלן דגרש"ל ומתרי דעמקפא מלמ למגולגלן ר"ש ו"ש קיי"ל דמרי דמא מהגלן ומ' ומ' בגרש"ל ומ' ומ' לגרמה רמיו ע"ש מיטב.